CZĘŚĆ B

DIAGNOZA
I UWARUNKOWANIA ROZWOJU

I. PRZYRODNICZE UWARUNKOWANIA ROZWOJU

1. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE I PRZYRODNICZE POWIĄZANIA ZEWNĘTRZNE

Położenie geograficzne

Toruń położony jest w obrębie kotliny, zwanej Kotliną Toruńską lub Toruńsko-Bydgoską. Region ten stanowi rozległe nieckowate rozszerzenie doliny Wisły, wcięte na głębokość 50-60 m w otaczające obszary wysoczyzn morenowych: Pojezierze Chełmińskie od północnego-wschodu i Równinę Inowrocławską od południa. Charakterystyczne dla Kotliny Toruńskiej ukształtowanie rzeźby terenu w postaci poziomów terasowych obniżających się ku Wiśle, z na ogół słabo wykształconymi krawędziami między nimi - nie podkreśla wyraźnego wcięcia doliny w wysoczyzny. Kotlina Toruńska wchodzi w skład Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej. Niewielki północno-wschodni fragment miasta (rejon Grębocina) leży w obrębie Pojezierza Chełmińskiego reprezentując typ środowiska przyrodniczego wysoczyzny morenowej.
Toruń leży na styku trzech regionów geograficzno-historycznych: Kujaw, Ziemi Chełmińskiej i Ziemi Dobrzyńskiej.

Przyrodnicze powiązania zewnętrzne

Geosystem Torunia charakteryzuje bardzo duży stopień otwarcia i rozległy zasięg terytorialny. Decyduje o tym zwłaszcza położenie miasta nad rzekami: Wisłą i Drwęcą, które są osią korytarzy ekologicznych obejmujących doliny tych rzek.
W sieci ekologicznej ECONET dolina Wisły jest korytarzem ekologicznym o randze międzynarodowej, a zbiegająca się z nią w granicach miasta dolina Drwęcy stanowi korytarz ekologiczny o randze krajowej. Inne, mniejsze cieki: Struga Toruńska, Struga Lubicka, Kanał Nieszawski – są osią korytarzy lokalnych, międzygminnych.
Zasięgi zlewni rzek przepływających przez miasto oraz stan środowiska przyrodniczego w ich obrębie ma zasadnicze znaczenie dla funkcjonowania miasta, a zwłaszcza stan środowiska przyrodniczego zlewni Drwęcy, rzeki stanowiącej źródło zaopatrzenie w wodę dla mieszkańców Torunia.
Granica administracyjna miasta przebiega przez integralne struktury przyrodnicze. Lasy leżące na peryferiach miasta – od strony północno-zachodniej i południowo-wschodniej – są częścią większych kompleksów leśnych, tzw. Puszczy Toruńsko-Bydgoskiej. Grunty użytkowane rolniczo w peryferyjnych częściach miasta, zwłaszcza od wschodu, ale także północnego-zachodu i południowego-zachodu – są fragmentami większych kompleksów rolnych leżących w gminach sąsiednich.
POWIĄZANIA PRZYRODNICZO-PRZESTRZENNE MIASTA TORUNIA obrazuje rysunek nr 5 pod tym samym tytułem.

2. STRUKTURA I FUNKCJONOWANIE ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

2.1. Rzeźba terenu

W granicach miasta Torunia wyróżnia się następujące jednostki morfogenetyczne:
- pradolinę Wisły i Drwęcy, obejmującą dno doliny, terasy rzeczne i krawędzie teras,
- wysoczynę morenową.

Krawędzie teras

Doliny Wisły i Drwęcy posiadają system teras rzecznych, oddzielonych od siebie mniej lub bardziej czytelnymi krawędziami. Na ogół są to załomy rozmyte, słabo wyróżniające się w terenie, nie stanowiące barier w zagospodarowaniu przestrzennym. Spośród czytelnych

w terenie krawędzi, największe wysokości (do 35 m) osiąga skarpa biegnąca od mostu kolejowego, wzdłuż Wisły przez Winnicę w kierunku Kaszczorka i Antoniewa. Jej krawędź opada stromo ku Wiśle, osiągając spadki do 70%. Terasa o wysokości 10-20 m ciągnie się na lewym brzegu Wisły od Otłoczyna, przez Czerniewice po Rudak i dalej wzdłuż linii kolejowej na Podgórzu.
Fragmenty wysokich krawędzi terasowych występują w rejonie Bydgoskiego Przedmieścia. Inna, niższa lecz czytelna krawędź, utrwalona w większości roślinnością leśną rozprzestrzenia się od osiedla Brzeziny po Barbarkę.
Wysokie i czytelne krawędzie terasowe stanowią o walorach przyrodniczych miasta, stwarzają też ograniczenia w zagospodarowaniu przestrzennym. W ich strefach występują zagrożenia procesów erozyjnych i denudacyjnych.

Terasy rzeczne

Powierzchnie teras rzecznych są płaskie, o spadkach w większości nie przekraczających 2%. W obrębie miasta występują: terasa zalewowa, terasy nadzalewowe i terasy wyższe.
Terasa zalewowa występuje bezpośrednio nad korytem Wisły (35-40 m n.p.m). W jej obrębie występują liczne starorzecza, będące śladami dawnych koryt rzecznych.
Terasy II i III są zaliczane do teras nadzalewowych. Terasa II obejmuje fragmenty Kaszczorka. Większe przestrzenie tego osiedla zajmuje terasa III (45-43 m n.p.m.), obejmująca także fragmenty Bydgoskiego Przedmieścia.
Terasa IV (46-50 m n.p.m.) zajmuje Śródmieście, większość Bydgoskiego Przedmieścia, Rudak, Stawki i północną część Podgórza. Południową część Podgórza zajmuje natomiast terasa V. Terasy VIII (63-64 m. n.p.m.) i IX (70-71 m. n.p.m.) obejmują większość prawobrzeżnej zurbanizowanej części miasta - odpowiednio: osiedle Wrzosy i Rubinkowo, Mokre, Jakubskie.
Niemal płaskie ukształtowanie powierzchni teras, w większości o zatartych krawędziach pomiędzy nimi, jest elementem sprzyjającym rozwojowi urbanistycznemu.

Wysoczyzna

Wysoczyzna morenowa obejmuje jedynie niewielki obszar na północno-zachodnich obrzeżach miasta w rejonie Grębocina. Wznosi się ona na wysokości 81-103 m n.p.m., stanowiąc stosunkowo płaską równinę, urozmaiconą licznymi płytkimi zagłębieniami, falistościami i pagórkami morenowymi. Od dolin Wisły i Drwęcy jest oddzielona wyraźną krawędzią.

Wydmy

Wydmy stanowią charakterystyczny element rzeźby miasta i okolic. Występują one w postaci pól wydmowych lub rozmieszczone są pojedynczo. Wydmy mają kształty paraboliczne, wałowe i nieregularne. Największe pola wydmowe występują na południowych obrzeżach Torunia (na poligonie wojskowym). Owe pola wydmowe oraz wyniesienia wydmowe w obrębie Rudaka, Stawek i Podgórza wchodzą w skład tzw. pola wydmowego toruńsko-aleksandrowsko-gniewkowskiego. Wydmy zlokalizowane po prawej stronie Wisły w obrębie miasta stanowią wschodnią część innego pola wydmowego, rozciągającego się od ujścia Drwęcy po Bydgoszcz-Fordon. W zurbanizowanej części miasta wyróżniają się wydmy: tzw. Rudelka (przy ul. Bema-Balonowa), Piekarskie Góry (przy ul. Słowackiego-Kraszewskiego), Kozackie Góry, Dębowa Góra. Dwie pierwsze wydmy, utrwalone roślinnością prezentują duże walory krajobrazowe. Odkryte piaszczyste powierzchnie narażone są na procesy erozji wietrznej.

Antropogeniczne elementy rzeźby

W zurbanizowanej części miasta działalność człowieka doprowadziła do dużych przekształceń rzeźby, zwłaszcza złagodzenia załomów pomiędzy terasami, niwelacji wydm, przekształceń terenu związanego z układem wodnym (Struga Toruńska, staw Kaszownik, rowy melioracyjne), budowlami ziemnymi (fortyfikacje).
Czytelne i obce w krajobrazie formy pochodzenia antropogenicznego związane są z wałami przeciwpowodziowymi i niezrekultywowanymi wyrobiskami poeksplatacyjnymi (okolice lotniska, Rudak, Grębocin).

Hipsometrię, strefy geomorfologiczne, spadki terenu oraz wybrane antropogeniczne elementy rzeźby przedstawiono na rysunku nr 7 *RZEŹBA TERENU* i załączniku graficznym nr 1 *PRZYRODNICZE UWARUNKOWANIA ROZWOJU. SYSTEM PRZYRODNICZY MIASTA.*

2.2. Wody

Warunki hydrogeologiczne

Zlewnia hydrologiczna obejmująca Toruń wykracza poza granice administracyjne miasta, w związku z tym znaczna część wód napływa spoza jego obszaru (południowa granica zlewni hydrologicznej oddalona jest od granic południowych miasta o 10 km).

2.2.1. Wody powierzchniowe

Wody płynące

Głównym ciekiem i osią hydrograficzną Torunia jest rzeka Wisła. W granicach miasta przepływa od 726 km biegu do 745 km biegu rzeki, czyli na długości ok. 19 km. W jej dorzeczu znajduje się cały obszar miasta. Szerokość Wisły na odcinku przepływającym przez miasto dochodzi do 500 m, a głębokość - do 5 m. Średni poziom zwierciadła wody przy posterunku wodowskazowym w Toruniu wynosi 35,5 m. n.p.m. Charakterystyczne rzędne zwierciadła wody Wisły, charakterystyczne przepływy, maksymalne notowania stanów wód w ostatnim stuleciu oraz rzędne zwierciadła wody o określonym prawdopodobieństwie przewyższenia przytoczono w części B, dział I.5.1.1. i dział II.3.1.1.

Największym, prawobocznym dopływem Wisły jest Drwęca. Jej ujściowy odcinek pokrywa się z fragmentem granicy miasta. Drwęca płynie silnie meandrującym korytem, w głęboko wciętej dolinie. Średni roczny przepływ rzeki przy ujściu wynosi 24,5 m³/s. Wahania stanów wody dochodzą do 3,5 m.

Struga Toruńska to trzeci co do wielkości ciek w obrębie miasta, biorący swój początek poza granicami miasta z jeziora Wieczno (całkowita jej długość wynosi 49,7 km, w granicach miasta 10,5 km). Ciek był poddawany radykalnym zabiegom hydrotechnicznym już od XIII w. W Grębocinie Struga rozdziela się na dwie części: Strugę Lubicką płynącą w wyciętej przez siebie dolinie erozyjnej Drwęcy i Strugę Toruńską, dopływającą do stawu Kaszownik, za którym po przepłynięciu 400 m, ponownie rozdzielona jest śluzą na dwa kanały: kanał strugi właściwej uchodzący do Wisły w rejonie Zamku Krzyżackiego oraz kanał drugi, noszący nazwę Czerwonej Wody, uchodzący do Wisły w rejonie Placu Rapackiego. Częściowo, zwłaszcza w rejonie Grębocina przebiega korytem obustronnie porośniętym drzewami, im bliżej śródmieścia tym koryto jest bardziej uregulowane, a w końcowych odcinkach w większości kryte. Średnia szerokość Strugi Toruńskiej wynosi 2-2,5 m, głębokość 1-1,3 m., średni jej spadek - 1,26%, średni przepływ - 0,7 m³/s.

Struga Lubicka, będąca kanałem ulgi dla Strugi Toruńskiej (o długości całkowitej 5 km, długości w granicach miasta - 2,4 km) średniej szerokości w dnie 1-1,6-2,4 m, średniej głębokości 2,1 m. Uchodzi do niej ciek Katarzynka.

Inne cieki to m.in: Kanał Nieszawski (2,24 km w granicach miasta), będący dopływem Strugi Zielonej, Kanał Czerniewicki - Brzoza (w granicach miasta o długości 1,5 km) oraz ciek płynący w rejonie Barbarki.

Struga Toruńska, Struga Lubicka, Kanał Nieszawski, Kanał Czerniewicki - to urządzenia melioracji podstawowych. Urządzenia melioracji szczegółowych to system mniejszych cieków - rowów otwartych i kanałów krytych.

Jeziora

W granicach miasta występują dwa typy jezior: zbiorniki naturalne i sztuczne (antropogeniczne). Przeważają zbiorniki o małej powierzchni, zbiorników wodnych o powierzchni powyżej 1 ha jest w Toruniu jedynie 14 (wg *Ocena stanu środowiska miasta Torunia*, red. Sz. Burak, 2001).

Jeziora naturalne występujące w obrębie miasta to starorzecza, będące śladami dawnych koryt rzecznych. Niektóre z nich zostały przekształcone antropogenicznie i dostosowane do potrzeb gospodarczych. Są to: basen Portu Drzewnego (największy zbiornik w Toruniu - powierzchnia 56,4 ha), basen Portu Zimowego (powierzchnia - 3,25 ha). Liczne starorzecza występują w rejonie Czerniewic, Rudaka, Winnicy, Przedmieścia Bydgoskiego (m.in. Martówka - powierzchnia - 1,7 ha).
Jeziora sztuczne to:
- zbiorniki poeksploatacyjne (głównie po eksploatacji iłów), występujące na Rudaku (m.in. jezioro Nagus, będący prawdopodobnie najgłębszym zbiornikiem w Toruniu - do 10 m głębokości, powierzchnia ok. 7 ha) i w parku na Bydgoskim Przedmieściu,
- zbiorniki towarzyszące fortyfikacjom (fosy) - występujące wokół fortów: X, XI, XV oraz w obrębie Przyczółka Mostowego,
- zbiorniki retencyjne - m.in. Kaszownik.

Jeziora należą do bardzo nietrwałych i wrażliwych składników środowiska naturalnego.

Tereny podmokłe

Tereny podmokłe (mokradła) występują głównie w strefie terasy zalewowej i nadzalewowej w rejonie Podgórza (ul. Nieszawkiej), Bydgoskiego Przedmieścia, Rudaka, także w rejonie Strugi Lubickiej i śladowo na osiedlu Mokre.
Pomimo, że tereny mokradeł stanowią ograniczenie dla zabudowy, podlegają uszczuplaniu na skutek przystosowywania terenów do inwestycji budowlanych. Tereny podmokłe pełnią bardzo ważne funkcje przyrodnicze, ekologiczne, hydrologiczne i krajobrazowe. Mokradła zasilane są płytko zalegającymi wodami gruntowymi oraz opadami atmosferycznymi, te położone w obrębie terasy zalewowej zasilane są ponadto wodami zalewowymi Wisły.

2.2.2. Wody podziemne

Wody gruntowe

Poziom wód gruntowych ma duże znaczenie w zagospodarowaniu terenu. Płytko zalegający poziom wód gruntowych oraz sezonowe wahania wody ograniczają zabudowę (jej funkcję lub posadowienie) albo podnoszą koszty inwestycji.
W granicach miasta można wyróżnić trzy wyraźne rejony hydrogeologiczne, różniące się generalnie poziomem zalegania pierwszego horyzontu wód podziemnych:
- obszary wysoczyznowe - gdzie woda gruntowa zalega poniżej 4,0 m od pow. terenu,
- obszar poziomów terasowych Wisły i Drwęcy o zróżnicowanej głębokości zalegania wód gruntowych,
- obszar den dolin Wisły i Drwęcy, gdzie woda gruntowa wystepuje najczęściej na głębokości 1-2 m p.p.t.

Strefy o płytkim zaleganiu wód gruntowych (w oparciu o *Opracowanie ekofizjograficzne ogólne miasta Torunia*, WBPP, Toruń, 1979 r. oraz opracowania ekofizjograficzne sporządzane na potrzeby miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla osiedli: Stawki, Włocławska. Łódzka-Strzałowa, Kaszczorek, Kozackie Góry, Wrzosy-Ugory) przedstawiono na rysunkach: nr 6 *WODY*, nr 11 *OGRANICZENIA FIZJOGRAFICZNE* oraz załączniku graficznym nr 1 *PRZYRODNICZE UWARUNKOWANIA ROZWOJU. SYSTEM PRZYRODNICZY MIASTA.*

Zasoby wód podziemnych

Na terenie miasta znaczenie użytkowe mają wody piętra czwartorzędowego i kredowego.
Czwartorzędowe piętro wodonośne związane jest z seriami piaszczystymi i piaszczysto-żwirowymi występującymi w utworach interglacjału mazowieckiego, emskiego oraz z serią wodnolodowcową zlodowacenia Wisły. W Kotlinie Toruńskiej występują wody związane z wodnolodowcową serią zlodowacenia Wisły oraz wody występujące w piaszczystych tarasach plejstoceńskich i holoceńskich, tworząc najczęściej wspólny - dolinny poziom wodonośny. Miąższość poziomu czwartorzędowego jest zróżnicowana, najczęściej 10-20 m, dochodząc do

40 m. Zwierciadło wody ma charakter swobodny, lokalnie jest lekko napięte, obniżając się w kierunku południowym od około 70 do 35 m n.p.m. Na wysoczyźnie wody czwartorzędowe tworzą jeden wspólny poziom międzyglinowy o zwierciadle napiętym, które obniża się w kierunku południowo-wschodnim od rzędnej około 87 do 70 m n.p.m. Zwierciadło wody w poziomie czwartorzędowym zalega płytko pod powierzchnią terenu, często od 1 do 5 m, w większości nie posiadając w stropie izolacyjnej warstwy utworów nieprzepuszczalnych. W obrębie tego piętra stwierdza się młode wody infiltracyjne, zasilane m.in. opadami atmosferycznymi. Z uwagi na brak izolacji wody te są najbardziej narażone na zanieczyszczenia przesączające się z powierzchni terenu.
Na terenie miasta eksploatowane są wody podziemne z utworów czwartorzędowych z ujęcia „Wrzosy II", „Czerniewice" oraz „Mała Nieszawka". Zaopatrzenie miasta w wodę pochodzi także z ujęcia infiltracyjnego „Jedwabno", leżącego poza granicami Torunia.
Wody słodkie piętra kredowego wykorzystywane są głównie do zaspakajania potrzeb przemysłu, udostępnione są również ludności w postaci zdrojów ulicznych. Kredowe piętro wodonośne ma na terenie miasta charakter użytkowy i jest związane ze szczelinami, spękaniami oraz pustkami krasowymi. Wody szczelinowe występują m.in. w marglach turonu górnego, koniaku i mastrychtu dolnego, wody krasowe zaś - najczęściej w stropie kredy w osadach mastrychtu górnego. Zasilanie utworów kredy górnej odbywa się na Wysoczyźnie Chełmińskiej, na północy i na wschodzie Torunia. Statyczne zwierciadło wody w części północnej występuje na rzędnej 60 m n.p.m. obniżając się w kierunku do koryta Wisły do 36,6 m n.p.m. (wg Opinii w sprawie wyznaczenia obszarów zagrożonych osuwaniem się mas ziemnych, H.Pomianowska, Toruń, 2005 r.).
W rejonie Czerniewic występują wody mineralne chlorkowo-sodowe o dużej wydajności.
Wody podziemne w obrębie miasta zaliczono do Zbiornika rzeki dolna Wisła nr 141 (Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 16 grudnia 2002r. ws. przebiegu granic obszarów dorzeczy, przyporządkowania zbiorników wód podziemnych do właściwych obszarów dorzeczy (...))

Źródliska

W zboczach dolin Wisły i Drwęcy występuje niewielka ilość naturalnych wód podziemnych w postaci młak, wysięków i źródeł. Występują one głównie w obrębie skarpy ciągnącej się od Winnicy, przez Kaszczorek do granic miasta, na Rudaku i okolicach Barbarki, a także w okolicy Podgórza, w pobliżu linii kolejowej.

Wody powierzchniowe z uwzględnieniem urządzeń melioracji, działy wodne, strefy o płytkim zaleganiu wód gruntowych i tereny podmokłe, główne użytkowe piętra wodonośne i stopień izolacji w odniesieniu do jednostek hyrogeologicznych, ujęcia i strefy ochronne ujęć wód podziemnych, orientacyjne strefy zalewów wód stuletnich oraz wybrane elementy morfologii przedstawia rysunek nr 6 *WODY*.

2.3. Budowa geologiczna i warunki geologiczno-gruntowe

2.3.1. Budowa geologiczna

Utwory czwartorzędowe

Geologię wierzchniej warstwy rozpatrywanego terenu ukształtowała działalność lodowca (w rejonie na północ od Torunia) i erozyjno-akumulacyjna działalność rzeki Wisły. Dlatego też osady czwartorzędowe to przede wszystkim serie glacjalne: osady morenowe oraz osady wód lodowcowych, osady rzeczne i jeziorne.
Budowa czwartorzędu nawiązuje do zasadniczych jednostek morfologicznych - różna jest w pradolinie Wisły i na wysoczyźnie morenowej.
W pradolinie osady plejstocenu reprezentowane są przez piaski o zróżnicowanej granulacji od piasków drobno i średnio-ziarnistych do piasków gruboziarnistych ze żwirem i otoczakami. Są to

utwory wodnolodowcowe, rzeczne lub eoliczne o zróżnicowanej miąższości warstwy (od kilku do 20 m - rzadziej większej). Glina zwałowa występuje lokalnie. Utwory holoceńskie związane są z osadzaniem się madów i piasków rzecznych tarasu zalewowego, oraz powstaniem wydm i pól piasków przewianych na tarasach wyższych.
W budowie czwartorzędu wysoczyzny główną rolę odgrywają gliny zwałowe, mniejszą piaski, żwiry, mułki i iły. Miąższość warstw czwartorzędowych waha się zazwyczaj od 40-60 m.

Utwory trzeciorzędowe
Pod osadami czwartorzędowymi spoczywają osady trzeciorzędowe, przede wszystkim mioceńskie, rzadziej plioceńskie i oligoceńskie. Kompleks warstw oligoceńskich - tworzą szarobrunatne mułowce, tzw. „iły toruńskie" (warstwy czempińskie) o miąższości do 31 m. Inny kompleks oligocenu (warstwy mosińskie), stwierdzone lokalnie, wykształcone są jako żwirowce, piaski z glaukonitem oraz zielone mułowce i iłowce. Warstwy mioceńskie reprezentowane są przez: kompleks złożony z mułków piaszczystych z soczewkami węgli brunatnych (warstwy adamowskie) oraz kompleks wykształcony jako szare i szarobrunatne iły i mułki (warstwy środkowopolskie). Osady pliocenu, złożone z iłów pstrych, płatami przykrywają warstwy mioceńskie, zazwyczaj na wysokości 20-60 m p.p.t., lokalnie wyżej, odsłaniając się. Ich miąższość waha się od 0-75 m.

Utwory kredy
Miąższość utworów kredy jest zróżnicowana, osiągając do 50 m na tarasie zalewowym Wisły i do 90 m w części wysoczyznowej. Na terenie miasta strop kredy górnej występuje od 0-20 m n.p.m. Wykształcona jest ona w postaci wapieni, margli i opok marglistych o łącznej miąższości od 300-900 m.

2.3.2. Warunki geologiczno-gruntowe

Większość obszaru miasta, obejmująca teren powyżej teras nadzalewowych to rejony zbudowane z piasków różnoziarnistych, pospółek i żwirów, a więc tereny bardzo korzystne dla celów budowlanych pod względem geologiczno-gruntowym.
Rejony posiadające korzystne pod zabudowę warunki geologiczno-gruntowe - grupa glin piaszczystych lub piasków gliniastych przykrytych lub przewarstwionych utworami gliniastymi i piaszczystymi - występują przede wszystkim w obszarze wysoczyzny.
Grunty określone jako przydatne do zainwestowania z zastrzeżeniami (pyły i utwory pyłowe bądź grunty sypkie lub spoiste ciężkie, przewarstwione utworami pyłowym), a także grunty o ograniczonej przydatności do zainwestowania (z racji występowania utworów biogenicznych na gruntach sypkich bądź gruntów sypkich, spoistych lub utworów pyłowych, przewarstwionych utworami biogenicznymi) - występują w przewadze w rejonie terasy zalewowej i teras nadzalewowych (II, III), ale także płatowo w obrębie pozostałej części miasta.
Tereny o warunkach geologiczno-gruntowych stwarzających utrudnienia w zabudowie przedstawia rysunek nr 11 *OGRANICZENIA FIZJOGRAFICZNE*. Powyższe dane sporządzono w oparciu o *Opracowanie fizjograficzne ogólne miasta Torunia*, NOT ZUT, 1980 r., oceniającym warstwę gruntów do 4,5 m głębokości.
Przydatność budowlaną gruntów określają ponadto poziom wód gruntowych oraz spadki terenu.

2.4. Tereny zieleni

2.4.1. Układ przestrzenny terenów zieleni

System przestrzenny terenów zieleni w mieście nawiązuje do układu pierścieniowo-pasmowo-klinowego. Układ ten jest niepełny i poszarpany, jednakże pozwalający wyodrębnić składające się na niego elementy:

- zewnętrzny pierścień lasów otaczających miasto powiązany z zewnętrznym układem fortyfikacji Twierdzy Toruń – przerwany dwukrotnie doliną Wisły i po raz trzeci w północno-wschodniej części miasta,
- wewnętrzny pierścień zieleni urządzonej – otaczający zespół staromiejski – również rozerwany w części północno-wschodniej,
- pasmo zieleni nadwiślańskiej,
- kliny - zróżnicowane pod względem wielkości i ciągłości pasma zieleni w strefie zurbanizowanej, z których wyróżnia się pas ciągnący się od lasów bielańskich w kierunku starówki.

Ciągłość ekologiczno-przestrzenną wykazują jedynie: pas zieleni nadwiślańskiej i lasy lokalizowane na obrzeżach miasta powiązane z lasami pozamiejskimi.
Obecna forma przestrzenna terenów zieleni w znacznej mierze jest skutkiem przemian gospodarczych i przestrzennych na przestrzeni wieków, jak np. związanych z budową fortyfikacji Twierdzy Toruń z XIX/XX w. (wielkie wylesienia w strefie przedpola fortów oraz nasadzenia wtórne). Rozwój przemysłu i gospodarki w XX wieku sprzyjał rozwojowi przestrzennemu, a tym samym uszczuplaniu terenów zieleni.
Obecnie zauważalne są duże dysproporcje w udziale terenów zieleni w stosunku do terenów zurbanizowanych, w stopniu nasycenia dzielnic mieszkaniowych w tereny zieleni oraz bliskość i wielkość różnych form terenów zieleni względem obszarów zabudowy mieszkaniowej. Odczuwalny brak terenów zieleni ma miejsce zwłaszcza w dzielnicach Mokre i Chełmińskie Przedmieście.
Układ przestrzenny i strukturę terenów zieleni przdstawia m.in. rysunek nr 10 *ZASOBY PRZYRODNICZE I WALORY KRAJOBRAZOWE* oraz załącznik graficzny nr 1 *PRZYRODNICZE UWARUNKOWANIA ROZWOJU. SYSTEM PRZYRODNICZY MIASTA.*

2.4.2. Formy terenów zieleni, ich wartość przyrodnicza i użytkowa

2.4.2.1. Lasy

Lasy leżące na obrzeżach miasta i rozprzestrzeniające się poza jego granice – są częścią większych kompleksów leśnych w obrębie Puszczy Toruńsko-Bydgoskiej. Lasy na obszarze miasta zajmują powierzchnię około 25%.
W skład lasów wchodzą głównie zbiorowiska ubogie. Pod względem zdrowotnym wykazują znaczny stopień uszkodzeń wywołanych przez przemysł - defoliacje, deformacje koron, a co za tym idzie słabą odporność biologiczną.

Wartość przyrodnicza zbiorowisk leśnych

Dominującym zbiorowiskiem leśnym na terenie miasta są bory sosnowe w szerokim ujęciu (*Vaccinio myrtilli – Pinetum*). W zbiorowiskach borowych warstwę drzew buduje najczęściej jednowiekowe nasadzenie sosny, miejscami z domieszką brzozy i dębów, na ogół brak warstwy krzewów. Runo jest ubogie, najczęściej trawiaste. Znaczne powierzchnie zajmują sztuczne drzewostany sosnowe wprowadzone na grunty nieleśne, jako nasadzenia wtórne na gruntach odlesionych ze względów militarnych.

Płaty boru sosnowego wykształcone są jako faza degeneracyjna kontynentalnego boru mieszanego (*Ouerco-roboris - Pinetum*), a nawet uboższej postaci świetlistej dąbrowy (*Potentillo albae – Quercetum*). Fitocenozy wymienionych zespołów zachowały się jeszcze w północno-zachodniej części Torunia, w rejonie Barbarki. Ze względu na obecność szeregu gatunków rzadkich w środkowej i północnej części Polski fitocenozy świetlistej, dąbrowy są cennym obiektem przyrodniczym. Płaty boru mieszanego spotyka się też w północno-wschodniej i południowo-wschodniej części miasta. Większość fitocenoz leśnych ma charakter faz degeneracyjnych zbiorowisk leśnych. Na terenie Torunia znajduje się jedna z większych w Polsce powierzchni stanowiących pozostałość po rozległych lasach łęgowych ciągnących się

w dolinach rzek – łęg topolowo-wierzbowy (*Salici-Populetum*). Zajmuje on część wyspy Kępa Bazarowa. Ponadto w obrębie miasta na niewielkich powierzchniach wyróżniono zbiorowiska: grąd (*Tilio-Carpinetum*) - na zboczach doliny Drwęcy i Strugi Toruńskiej oraz łęg jesionowo-olszowy (*Circaeo – Alnetum*) – u podnóża skarpy w Kaszczorku oraz enklawy olsów – np. w rejonie ul.Nieszawskiej (wg *Studium ekologiczno-sozologicznego do planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego Torunia*, BPiWP, M.Przewoźniak, Gdańsk, 1993 r.).

Spośród występujących w Toruniu typów siedlisk, wymienione poniżej ujęte są w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 14 sierpnia 2001 r. ws. określenia rodzajów siedlisk przyrodniczych podlegających ochronie:

- łęg topolowo-wierzbowy - *Salici-Populetum*,
- łęg jesionowo-olszowy - *Circaeo–Alnetum*,
- grąd subkontynentalny - *Tilio-Carpinetum*,
- olsy i łozowiska - *Alnetea glutinose*,
- świetlista dąbrowa - *Potentillo albae – Quercetum*.

Stan własności

Powierzchnia wszystkich gruntów leśnych wynosi 2.995 ha (dane na dzień 2005 r. na podstawie rocznych wykazów gruntów, UMT).

W granicach miasta właścicielami lasów są: Skarb Państwa, Gmina Toruń i właściciele prywatni.

W lasach będących własnością Skarbu Państwa, leżących w granicach miasta Torunia, zarządzanych przez Regionalną Dyrekcję Lasów Państwowych, przy całkowitej powierzchni gruntów leśnych 2.087 ha, gospodarkę prowadzą nadleśnictwa:

- Nadleśnictwo Gniewkowo – powierzchnia gruntów leśnych zajmowana w granicach miasta Torunia (w obrębie leśnym Otłoczyn) - ogółem ok. 384 ha,
- Nadleśnictwo Dobrzejewice – powierzchnia gruntów leśnych zajmowana w granicach miasta Torunia (w obrębie Dobrzejewice) ogółem ok. 350 ha,
- Nadleśnictwo Toruń – powierzchnia gruntów leśnych zajmowana w granicach miasta Torunia (w obrębie Olek) ogółem ok. 1.389 ha,
- Nadleśnictwo Cierpiszewo - powierzchnia gruntów leśnych zajmowana w granicach miasta Torunia ok. 3 ha.

Lasy komunalne tworzą niewielkie oderwane kompleksy leśne rozproszone w tkance miejskiej, bądź przylegające do większych kompleksów lasów państwowych. Oderwane kompleksy leśne pełnią często funkcję miejskich parków leśnych. Całkowita powierzchnia gruntów leśnych, będących własnością gminną wynosi 624 ha.

Największy kompleks lasów komunalnych tworzą powierzchnie leśne powiązane przestrzennie: uroczysko Wrzosy o powierzchni 86,72 ha i Bielany o powierzchni 69,06 ha. Kompleks ten znajduje się między Osiedlem św. Józefa i Szpitalem Wojewódzkim a terenami UMK i lotniskiem - łączy się on z kompleksem lasów państwowych. Pozostałe kompleksy lasów komunalnych rozproszone są na terenie miasta. Są to m.in.:

- uroczysko „Kępa Bazarowa” o powierzchni 65,20 ha, częściowo położone na wyspie z roślinnością łęgu wierzbowo-topolowego o cechach zbiorowiska naturalnego,
- uroczysko „Rudak” o powierzchni 30,94 ha,
- uroczysko „przy Bema” o powierzchni 19,5 ha, w skład którego wchodzą kompleks ograniczony ulicami: Bema, Kraszewskiego i Słowackiego oraz kompleks ograniczony ulicami: Fałata, Bema i Balonową,
- uroczysko przy Szosie Bydgoskiej o powierzchni 13,16 ha.

Lasy prywatne zlokalizowane są głównie w otoczeniu dzielnicy Kaszczorek, na Rudaku. Zajmują powierzchnię ok. 284 ha. (dane na dzień 2005 r. na podstawie rocznych wykazów gruntów, UMT).

Większość lasów uznana jest za lasy ochronne, w tym glebochronne, wodochronne. (zagadnienie rozwinięte w części B, dziale II, pkt. 2.6.)

Strukturę przestrzenną lasów i strukturę własności przedstawiono na rysunku nr 8 *TERENY LEŚNE - STAN ZAGOSPODAROWANIA - STAN WŁADANIA, TERENY ROLNE - STAN ZAGOSPODAROWANIA - BONITACJA GLEB,* powierzchnię zajmowaną przez lasy ochronne obrazuje rysunek nr 9 *LASY OCHRONNE.*

2.4.2.2. Tereny zieleni urządzonej

Parki

Parki miejskie ogólnodostępne - powierzchnia około 64 ha (wg *Programu ochrony środowiska dla miasta Torunia*, 2004 r.), to:

- Park na Bydgoskim Przedmieściu – zajmuje obszar ok. 25 ha. Założony na cele publiczne w stylu krajobrazowym w latach 80-tych XIX w. Z pierwotnej, historycznej kompozycji zachowały się jedynie fragmenty układu wodnego. Park prezentuje bogactwo gatunkowe roślin - około 65 gatunków i odmian drzew oraz około 30 gatunków krzewów (wśród nich: kasztan jadalny, kłęk kanadyjski, choina kanadyjska, miłorzęby dwuklapowe, iglicznia trójcierniowa). Większość obszaru parku prezentuje wartość zabytkową (wpisana do rejestru zabytków).
- Park 100-lecia na Podgórzu - założony na terenie fortyfikacji zespołu Przyczółek Mostowy wpisanego do rejestru zabytków.
- Park przy ul. Waryńskiego - założony na skłonie fortu św.Jakuba.

Parki inne (rezydencjonalne, dydaktyczne):

- Ogród Zoobotaniczny przy ul. Bydgoskiej, na którego terenie rośnie wiele osobliwości dendrologicznych, m.in.: korkowiec amurski (jedyny okaz w Toruniu), platan klonolistny (największy okaz w Toruniu). Założony został na przełomie XVII i XIX w.,
- Park przy „Prezydentówce" na Bielanach - zajmuje powierzchnię ok. 3 ha. Pochodzi prawdopodobnie z początków XIX w. i prezentuje wartość zabytkową. (figuruje w rejestrze zabytków),
- Park na Bielawach - zajmuje powierzchnię 3,4 ha. Założony został w latach osiemdziesiątych XVIII w. jako przydworski park krajobrazowy z charakterystycznymi dla stylu wnętrzami parkowymi. Reliktami z okresu świetności parku są około 200-letnie dęby zlokalizowane przy północnej granicy parku, częściowo wkomponowane w system komunikacyjny poza parkiem,
- park na terenie Zespołu Wodociągów Stare Bielany przy ul. Św.Józefa,
- założenie parkowe „Katarzynka" przy ul. Kociewskiej 37, będące częścią dawnego zespołu dworsko-parkowego z początków XX w.

Uroczyska leśne przy ul. Bema, przy ul. Kraszewskiego i na Kępie Bazarowej mają charakter parków leśnych.

Skwery i zieleńce - powierzchnia ok. 48 ha (31 obiektów)

Wśród skwerów i zieleńców miejskich wyróżniają się zieleńce otaczające zespół staromiejski. Zieleńce te, miejscami o charakterze parków, kształtują pierścień zieleni urządzonej. Pierścień zieleni powstał w większości w miejscu rozebranego wewnętrznego systemu obwarowań obronnych po 1925 roku. W ujęciu historycznym w jego obręb wchodzi także ww. park przy ul. Waryńskiego i Park 1000-lecia na Podgórzu (wg *Miejskie zabytkowe założenia ogrodowe Torunia, Charakterystyka walorów zabytkowych i przyrodniczych*, E.Buze, materiały seminaryjne, 1994 r.). Obejmuje on:

- „Dolinę Marzeń",
- skwery wzdłuż Al. Jana Pawła II,
- skwer przy Jordankach,
- skwer przy Muzeum Etnograficznym,
- skwer pomiędzy ul. Uniwersytecką a ul. Waryńskiego.

Współcześnie pierścień zieleni wokół zespołu staromiejskiego tworzą także zieleńce wzdłuż Bulwaru Filadelfijskiego. Wymienione zieleńce charakteryzują się zróżnicowaniem gatunków,

form i kompozycji roślinnych, dużymi efektami plastycznymi i estetycznymi oraz okazałym wiekiem roślin.
Pozostałe, niewielkie powierzchnie zieleńców rozrzucone są w różnych częściach miasta wchodząc w skład zieleni osiedlowej.

Aleje, szpalery, inna zieleń towarzysząca szlakom komunikacyjnym (pow. 86,5 ha)
Szlakom komunikacyjnym towarzyszy roślinność trawiasta, krzewy i drzewa (pojedyncze, szpalery, aleje). Dające się wyróżnić aleje i większość szpalerów (bez zróżnicowania wiekowego) zobrazowane są na rysunku nr 10 *ZASOBY PRZYRODNICZE I WALORY KRAJOBRAZOWE* oraz na załączniku graficznym nr 1.
Wśród nich wyróżniają się zadrzewienia przy ulicach:
- ul. Rejtana (lipy szerokolistne, wiązy i kasztanowce),
- ul. Grudziądzka (lipy srebrzyste),
- aleja wokół kościoła p.w. Chrystusa Króla na Mokrem (jarząb szwedzki),
- ul. Dąbrowskiego (klony, jawory i kasztanowce),
- ul. Piastowska (lipy),
- ul. Lubicka (dęby czerwone),
- ul. Chopina (głogi i jarzęby szwedzkie),
- ul. Wyspiańskiego (grochodrzew kulisty),
- ul. Bydgoska (kasztanowce),
- ul. Grunwaldzka (topole czarne i robinie),
- ul. Św. Józefa (kasztanowce i klony),
- ul. Św. Antoniego (lipy),
- ul. Wola Zamkowa (klony jesionolistne),
- ul. Kościuszki (lipy, klony, kasztanowce),
- ul. Balonowa (kasztanowce),
- ul. Polna (iglicznie trójcierniowe, dęby),
- ul. Gen. Bema (topole włoskie),
- ul. Okólna (robinie).

Cmentarze
Zieleń cmentarna, a zwłaszcza zadrzewienia i zakrzewienia cmentarne, stanowią ważne ogniwo w systemie zieleni miejskiej. W dzielnicach ubogich w tereny zieleni rekreacyjnej, cmentarze przejmują niektóre funkcje parków. Są one zróżnicowane pod względem bogactwa zieleni - wyróżniają się cmentarze przy ul. Wybickiego i cmentarz Św. Jerzego przy ul. Gałczyńskiego. Wartościowe zadrzewienia występują także na cmentarzach wpisanych do rejestru zabytków (przy ul. Gałczyńskiego 16-34, ul. Matejki 52, ul. Wybickiego 78/80, ul. Grudziądzkiej 18/20 i 139-141, ul. Pułaskiego 18-22, ul. Rydygiera 21 i ul.Poznańskiej 104).

Inne formy zieleni urządzonej
W systemie terenów zieleni ważną rolę estetyczną, higieniczną i ekologiczną pełnią tereny zieleni urządzonej towarzyszącej zabudowie mieszkaniowej wielorodzinnej, obiektom usługowym i przemysłowym. Szczególnie ważną rolę ekologiczną pełnią ogrody przydomowe w zabudowie jednorodzinnej, które tworzą duży procent powierzchni przyrodniczoaktywnej osiedla. Niektóre ogrody przedstawiają dużą wartość przyrodniczo-kulturową (np. założenie ogrodowe przy willach na ul. Grunwaldzkiej 38, przy Instytucie Geografii na ul. Fredry 6/8).
Zieleń związana z obiektami fortecznymi tworzy odrębną kategorię zielni urządzonej. W skład zieleni fortecznej wchodzą różne formy roślinności będące elementami dawnego krajobrazu warownego: murawy, szpalery drzew, grupy drzew i krzewów. Współcześnie „tereny zieleni fortecznej" obejmują wartościowy starodrzew i zdziczałą, przegęszczoną na skutek niekontrolowanej sukcesji roślinność, niejednokrotnie powiązane są z lasami lub innymi terenami zieleni.

Ponadto w granicach miasta istnieją tereny zieleni przyporządkowane innym funkcjom (tereny specjalne): tereny muraw w obrębie lotniska (murawy piaskowe z podsiewem traw), tereny zieleni będące własnością Obrony Narodowej (np. Poligon).

2.4.2.3. Tereny zieleni nieurządzonej, ogrody działkowe, pola uprawne

Tereny zieleni nieurządzonej

Największe powierzchnie roślinności nieurządzonej, rozumianej jako roślinność łąkowa, szuwarowa, zakrzewienia i zadrzewienia śródpolne, murawy półnaturalne i naturalne, a także roślinność ruderalna - występują wzdłuż brzegów Wisły.

Nurt Wisły otaczają fragmenty zbiorowisk szuwarowych. Poza obszarem Starówki znaczną część brzegów Wisły porastają zarośla wiklinowe, które budują krzewiaste wierzby, głównie: wiciowa, purpurowa i wawrzynkowa. Towarzyszą im rośliny zielne: szuwarowe, łąkowe i ziołoroślowe oraz drzewiaste, zwłaszcza: wierzba biała i krucha. Starorzecza to ostoja interesujących zbiorowisk roślinnych i gatunków roślin. Na terasie zalewowej występują łąki okresowo zalewane. Łąki poza doliną Wisły występują także na niewielkich powierzchniach, głównie nad ciekami - Strugą Toruńską i Lubicką. Strome i suche zbocza doliny Wisły, płatowo zajęte są przez ciepłolubne murawy. Na piaszczystych terenach wyższych teras występują murawy piaskowe.

Ekologiczna rola roślinności nieurządzonej jest trudna do przecenienia. Szczególną wartość mają tereny zieleni w korycie rzeki Wisły, wyróżniające się wysokim stopniem bioróżnorodnoci.

Tereny zieleni użytkowej

Ogrody działkowe z racji zajmowanej powierzchni (w zarządzie PZDz - około 350 ha) stanowią ważne ogniwo w systemie terenów zieleni. Zlokalizowane są one głównie w sąsiedztwie Wisły, częściowo na obrzeżach miasta, jednak duże powierzchnie zajmują ogrody działkowe w zurbanizowanej części miasta w sąsiedztwie uciążliwych tras komunikacyjnych. Największe kompleksy ogrodów działkowych znajdują się na Rudaku przy ul. Rudackiej (o powierzchni 109 ha), drugi co do wielkości znajduje się przy ul. Przybyszewskiego (48 ha). Najmniejszy kompleks ogrodów działkowych, zlokalizowany przy ul. Gregorkiewicza (4 ha) jest jednocześnie najstarszym ogrodem działkowym w Toruniu, założonym w 1929 r.

Pola uprawne - zajmują niewielkie obszary głównie na terasach nadzalewowych, fragmentarycznie w północno-zachodniej części miasta. Znaczna część gruntów ewidencjonowana jako użytki rolne nie jest wykorzystywana rolniczo - stanowi ugór. Porasta je labilna roślinność segetalno-ruderalna.

Powierzchnia zajęta w Toruniu przez użytki rolne i nieużytki, wg ewidencyjnych rocznych wykazów gruntów (dane na dzień 01.01.2005r., UMT), przedstawia się nastepująco:

- grunty stanowiące użytki rolne wynoszą ogółem 2.704 ha, w tym:
  - grunty orne - 1.611 ha,
  - sady - 18 ha,
  - łąki trwale - 577 ha,
  - pastwiska trwałe - 395 ha,
  - rowy - 38 ha,
  - grunty rolne zabudowane - 65 ha,
- grunty będące zewidencjonowanymi nieużytkami rolnymi - ogółem obejmują 273 ha.

2.5. Gleby

Z punktu widzenia rolniczego grunty rolne w dużym stopniu obejmują gleby rolniczo małoprzydatne V i VI klasy bonitacyjnej, niezbyt zasobne w składniki pokarmowe, często zakwaszone (głównie gleby bielicoziemne). Gleby klas bonitacyjnych II, III, IV grupują się

głównie wzdłuż koryta Wisły, na terasach zalewowych i nadzalewowych (m.in. mady) oraz płatowo w pasie wysoczyznowym (gleby brunatne i płowe). W obniżeniach terenowych, zwłaszcza na terasie zalewowej, występują różnego typu gleby bagienne (organiczne). Pod względem przydatności rolniczej przeważają gleby kompleksu zbożowo-pastewnego słabego (ok. 47%), żytniego słabego (22%), zbożowo-pastewnego słabego (11,3%). Gleby terenów miejskich są silnie przekształcone antropogenicznie, zwłaszcza na terenach ogrodów działkowych.
Dyspozycja przestrzenna terenów użytkowanych rolniczo i gleb, zaklasyfikowanych do klas bonitacyjnych II, III i IV przedstawiono na rysunku nr 8 *TERENY LEŚNE - STAN ZAGOSPODAROWANIA - STAN WŁADANIA, TERENY ROLNE - STAN ZAGOSPODAROWANIA - BONITACJA GLEB,* lokalizację gruntów rolnych obrazuje rysunek nr 35 *STRUKTURA UŻYTKÓW.*

3. PRAWNA OCHRONA PRZYRODY I KRAJOBRAZU

3.1. Obszary i obiekty objęte ochroną prawną na podstawie ustawy o ochronie przyrody

Wśród indywidualnych form ochrony przyrody, wymienionych przez obowiązującą ustawę o ochronie przyrody, na terenie miasta występują: rezerwaty przyrody, obszary chronionego krajobrazu, pomniki przyrody i użytek ekologiczny.
Dla obszarów Natura 2000 trwa procedura ustanawiania ochrony – obszary specjalnej ochrony siedlisk, bądź doprecyzowania jej zasad – obszary specjalnej ochrony ptaków.

Rezerwaty przyrody
Na obszarze miasta występują 2 rezerwaty przyrody:
- Rezerwat „Kępa Bazarowa" utworzono dla ochrony zbiorowiska leśnego o cechach zbiorowiska naturalnego - łęgu wierzbowo-topolowego (*Salici –Populetum*). Rezerwat utworzony został w 1987 r. na powierzchni 32,4 ha (na mocy Zarządzenia Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych z dnia 19 lutego 1987 r. M.P. Nr 7, poz.55) i obejmuje wschodnią część wyspy Kępa Bazarowa. Drzewostan tego zespołu wykształcił się w postaci dwu warstw: górnej z okazałymi egzemplarzami topoli czarnej i topoli białej z domieszką wierzby oraz warstwy dolnej zdominowanej przez klon jesionolistny. Na wschód od mostu kolejowego występuje fragment łęgu wiązowo-jesionowego. Wśród stwierdzonych na terenie rezerwatu 451 gatunków roślin naczyniowych występują rośliny rzadkie w tej części Polski, np. klon polny, oraz rośliny chronione: porzeczka czarna, kruszyna pospolita, kalina koralowa, turówka wonna. Roślinność rezerwatu podlega stopniowej degeneracji na skutek zmiany reżimu wód Wisły, czego wyraźną oznaką jest ekspansja gatunków obcego pochodzenia.
- Rezerwat „rzeka Drwęca" utworzono w celu ochrony środowiska wodnego i ryb w nim bytujących, a w szczególności dla ochrony środowiska pstrąga, łososia, troci, certy. Rezerwat utworzony został w 1961 r. (na mocy Zarządzenia Nr 130 Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 27 lipca 1961 r., M.P. Nr 71, poz.202) i obejmuje koryto rzeki Drwęcy wraz z 5-metrowym pasem przybrzeżnym. W granicach miasta Torunia przebiega tylko fragment rezerwatu obejmujący ok. 18 ha, przy powierzchni całkowitej ok. 1.248 ha (wg *„Dokumentacja obszarów chronionego krajobrazu w województwie toruńskim, obszar doliny Drwęcy"* OORiDR, Toruń, 1992 r.). Jedną z większych osobliwości tego rezerwatu jest występowanie w wodach Drwęcy minoga rzecznego.

W bliskim sąsiedztwie północnej granicy miasta znajduje się leśny rezerwat przyrody „Las Piwnicki". Zajmuje on powierzchnię 37,2 ha. W zależności od konfiguracji terenu wykształciło się tu kilka typów lasu, gdzie dominuje zbiorowisko grądu. Rezerwat ten

reprezentuje dawne drzewostany, prawie niezmienione gospodarką leśną. Rosnące tu dęby osiągają 300 lat.

Obszary chronionego krajobrazu

Północne, wschodnie i południowe obrzeża miasta objęte są ochroną jako obszary chronionego krajobrazu. Obejmują one tereny wyróżniające się krajobrazowo i przyrodniczo o różnych typach ekosystemów oraz posiadające powiązania przestrzenne z parkami krajobrazowymi i obszarami chronionego krajobrazu sąsiednich województw. Obszary chronionego krajobrazu wnikające na teren miasta zostały utworzone w 1992 r. na podstawie Rozporządzenia Nr 2/92 Woj.Tor. z dnia 10 grudnia 1992 r., Dz.Urz. Woj.Tor. Nr 27/92 poz.178 (z późn. zm.). Ich funkcją jest m. in. zaspokajanie potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem oraz ochrona korytarzy ekologicznych (wg obowiązującej Ustawy o ochronie przyrody, art.23.1).
W granicach Torunia występują fragmenty następujących obszarów chronionego krajobrazu:

- „Obszar strefy krawędziowej Kotliny Toruńskiej" obejmuje północne zalesione obrzeża miasta, rozprzestrzeniając się w stronę Bydgoszczy. Północną granicę obszaru stanowi strefa krawędziowa Kotliny Toruńskiej, charakteryzująca się głębokimi i długimi rozcięciami bocznymi. W granicach miasta znajduje się ok. 380 ha, co stanowi ok. 3,5% całej powierzchni chronionego obszaru. Na wysokie walory przyrodnicze składają się m.in. kompleks wydm śródlądowych występujących na jej terasach, rozlegle kompleksy leśne (ok. 56% powierzchni chronionej) oraz osobliwości florystyczne,
- „Obszar chronionego krajobrazu „Dolina Drwęcy" rozpościera się wokół doliny środkowej i dolnej Drwęcy na przestrzeni ok. 85 km. W granicach miasta Torunia znajduje się jego końcowy, zachodni fragment, obejmujący ujście Drwęcy do Wisły i część osiedla Kaszczorek o powierzchni ok. 290 ha, co stanowi ok. 0,4% całkowitej powierzchni chronionego obszaru. Na duże wartości przyrodnicze i krajobrazowe składają się m.in: unikalna rzeźba terenu z dominującymi formami teras i zboczy dolinnych rzeki Drwęcy, znaczne powierzchnie lasów oraz występujące w obrębie obszaru rezerwaty przyrody i osobliwości florystyczne. Obszar przedstawia duży potencjał turystyczny, o znaczącym udziale możliwości rozwoju turystyki wodnej,
- „Obszar wydmowy na południe od Torunia" obejmuje jeden z największych w Polsce kompleksów wydm śródlądowych, które rozwinęły się na wyższych poziomach terasowych pradoliny Wisły i są podstawowym elementem krajobrazotwórczym obszaru. Wydmy o zróżnicowanych formach (najczęściej paraboliczne) i wielkości (do 30 m wysokości) tworzą wyraźne pola wydmowe. Wydmy najczęściej utrwalone są przez roślinność zbiorowisk borowych, jednak w rejonie poligonu w sąsiedztwie miasta Torunia obserwuje się współcześnie zachodzące procesy eoliczne. W granicach miasta znajduje się tylko niewielki fragment chronionego obszaru obejmujący powierzchnię 38 ha, co stanowi 0,1% powierzchni chronionego obszaru.

Pomniki przyrody

W Toruniu występuje 28 pomników przyrody. W grupie tej znajduje się 27 pomników przyrody ożywionej: 22 pojedyncze drzewa i 5 grup drzew oraz jeden pomnik przyrody nieożywionej - głaz narzutowy. Szczegółowe zestawienie przedstawia poniższa tabela.

Tabela B I 3-1 - Wykaz pomników przyrody

Lp	Rodzaj	Lokalizacja	Obwód / wysokość (m)	Nr w Woj. Rej. Tworów Przyr.	Podstawa prawna / rok uznania
1	**dąb**	ul. Lubicka 38/58	468/14	23	1955 r.
2	**dąb**	ul. Głowackiego 14	360/25	78	1970 r.
3	**dąb**	ul. Grunwaldzka	450/20	79	1970 r.
4	**dąb**	ul. Letnia 8	360/22	95	1978 r.
5	**głaz narzutowy**	kopalnia złóż plejstoceńskich na Rudaku	12/2,1	117	1980 r.

6	**dąb**	ul. Rudacka, lasy komunalne oddz. 216	543/20	130	1982 r.
7	**dąb**	Toruń-Grębocin	438/29	131	1982 r.
8	**dąb**	ul. Podgórna 76	395/29	159	1983 r.
9	**dąb szypułkowy**	lasy komunalne oddz. 22c	493/24,5	183	Zarz. nr 13/85 Wojewody Toruńskiego z dnia 18.03.1985 r., Dz.Urz. Woj. Tor. Nr 4/85 poz.103, (potwierdzony w Dz.Urz. Woj.Tor. Nr 26/90 poz.242)
10	**dąb**	ul. Podgórna w pobliżu skrzyżowania z ul. Wiązową	333/24	271	Rozp. Nr 40/93 Wojewody Toruńskiego. z dnia 27 grudnia 1993r., Dz.Urz. Woj.Tor. Nr 1/94 poz.1 z dnia 17.01.1994 r.
11	**wiąz**	ul. Wiązowa, w pobliżu posesji nr 3/5	320/25	272	
12	**dąb**	w parku przy Placu Rapackiego	380/26	323	Rozp. Nr 36/94 Wojewody Toruńskiego z dnia 24.10.1994 r., Dz.Urz. Woj.Tor. Nr 30/94 poz..205 z dnia 16.11.1994 r.
13	**sosna czarna**	w parku zoobotanicznym	324/17	324	
14	**platan klonolistny**	w parku zoobotanicznym	422/25	325	
15	**13 drzew:** **- kasztanowiec** **- 12 dębów szypułkowych**	w parku za Szpitalem Wojewódzkim na Bielanach	340/17 220-379/ 17-28	326	
16	**topola czarna**	przy moście drogowym i ul. Dybowskiej	635/26	327	
17	**dąb szypułkowy**	na gruntach p.Józefa Szmurło przy ul. Rudackiej 52/70	423/26	328	
18	**6 dębów**	w lasach komunalnych przy posesji przy ul.Rudackiej 40	253-379/ 21-23	329	
19	**dąb szypułkowy**	przy budynku przy ul. Dwernickiego 46/50	307/19,5	374	Rozp. Nr 7/96 Wojewody Toruńskiego z dnia 6 lutego 1996 r., Dz.Urz. Woj.Tor. Nr 4/96 poz.22 z dnia 8.03.1996 r.
20	**2 drzewa:** **- dąb szypułkowy** **- wiąz**	po wschodniej stronie budowy oczyszczalni ścieków w Toruniu, ul. Szosa Bydgoska	305/20 241/22	375	
21	**dąb bezszypułkowy**	przy pn.-wsch. wjeździe na teren budowy oczyszczalni ścieków w Toruniu, ul.Szosa Bydgoska	305/17	376	
22	**dąb szypułkowy**	w grupie drzew na skraju parku miejskiego, przy skrzyżowaniu ulic Chopina i Al.500-lecia	315/30	377	
23	**dąb szypułkowy**	w centralnej części Ogrodu Zoobotanicznego przy ul.Bydgoskiej	324/275	378	
24	**dąb szypułkowy**	osiedle Koniuchy, między ul.Lelewela, Podgórną, Legionów i Kołłątaja – w bezpośrednim sąsiedztwie bloku przy ul.Legionów 53	351/25	421	Rozp. Nr 33/98 Wojewody Toruńskiego z dnia 9 listopada 1998 r., Dz.Urz. Woj.Tor. Nr 34/98 poz.288
25	**2 drzewa:** **- dąb szypułkowy** **- dąb szypułkowy**	przy ul.Wybickiego	334/18 309/20	422	
26	**dąb szypułkowy**	przy ul.Kołłątaja 12	213/15	423	
27	**dąb szypułkowy**	Leśnictwo Wrzosy oddz. 147	403/24	424	
28	**skupienie 2 drzew:** **- dąb szypułkowy** **- topola biała**	Leśnictwo Rudak, oddz. 25, osiedle Czerniewice	490/25 435/22	425	

Źródło: opracowanie własne wg Programu Ochrony Środowiska wraz z Planem gospodarki odpadami dla miasta Torunia na lata 2004-2008 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2009-2012

Użytek ekologiczny

Za użytek ekologiczny został uznany nieużyek rolniczy z glinianką porośnięty brzozą osiką i wierzbą o powierzchni 2,86 ha. Zlokalizowany jest on w północnej części Torunia w kompleksie leśnym Nadleśnictwa Toruń/Łysomice, oddział leśny 208c, na działce ewidencyjnej 208/2LP, w pobliżu ul. Przy Lesie. Omawiany obszar został uznany za użytek ekologiczny w 1996 r. na podstawie Rozp. Nr 22/96 Wojewody Toruńskiego z dnia 28 czerwca 1996 r., Dz.Urz. Woj. Tor. Nr 15/96 poz.88 – nr wpisu do rejestru U48.

*** Obszary Natura 2000**

Na obszarze miasta Torunia występują następujące formy obszarów Natura 2000*:

- obszar specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 pod nazwą Dolina Dolnej Wisły, kod PLB04003 (zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 21 lipca 2004 r. w sprawie obszarów specjalnej ochrony ptaków Natura 2000); w granicach miasta Torunia znajduje się 1734,1 ha chronionego obszaru (cały obszar leży na terenie województw: kujawsko-pomorskiego i pomorskiego obejmując powierzchnię 34909,2 ha),
- specjalne obszary ochrony siedlisk Natura 2000 - Forty w Toruniu, kod PLH040001 (wg projektu listy obszarów Natura 2000 Ministra Środowiska przekazanego Komisji Europejskiej w 2004 r.), których celem jest ochrona gatunków nietoperzy: Mopek (*Barbastella barbastellus*), Nocek łydkowłosy (*myotis dasycneme*), Nocek duży (*Myotis myotis*).

Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody (Dz.U. Nr 92, poz.880 z 16 kwietnia 2004 r.) „specjalne obszary ochrony siedlisk minister właściwy do spraw środowiska wyznacza po uzgodnieniu z Komisją Europejską", niemniej już dla obszarów znajdujących się na projekcie listy przekazanej Komisji Europejskiej obowiązują ograniczenia w zagospodarowaniu (art.33 ww. ustawy).

Dla powołanych obszarów Natura 2000 zostaną sporządzone plany ochrony.

** patrz Aneks pkt 1*

Inne działania związane z ochroną przyrody

Przez tereny zamknięte granicami administracyjnymi przebiegają dwa korytarze koncepcji sieci ekologicznej ECONET-Polska:

- międzynarodowy korytarz ekologiczny – Dolina Wisły,
- krajowy korytarz ekologiczny – Dolina Drwęcy.

Struktury te, budujące wielkoprzestrzenny system obszarów węzłowych kraju nie posiadają umocowania prawnego. Pełnią rolę wytycznych do polityki przestrzennej, wskazujących wagę tych obszarów jako najlepiej zachowanych pod względem przyrodniczym i reprezentatywnych dla różnych regionów przyrodniczych kraju, wzajemnie ze sobą powiązanych korytarzami ekologicznymi oraz potrzebę podtrzymania tej roli.

3.2. Obszary i obiekty objęte ochroną prawną na podstawie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

Obszary i obiekty o wartościach przyrodniczo-kulturowych lub krajobrazowych wpisane do rejestru zabytków, jako założenia zieleni (parki, założenia ogrodowe) to:

- park miejski na Przedmieściu Bydgoskim o powierzchni 24 ha, założenie parku datowane na 3 ćwierćwiecze XIX w., (nr wpisu A/78 z 1997 r.),
- park dworski z XVIII w. wraz z dworem tzw. „Prezydentówką" przy ul. Grunwaldzkiej 64, z XVIII w. (nr wpisu A/75/1-2 z 1971 r.),
- założenie zieleni przy willi przy ul. Grunwaldzkiej 38 (nr wpisu A/504 z 1986 r.),
- założenie zieleni przy domu przy ul. Legionów 14 (nr wpisu A/506 z 1986 r.).

Pod opieką konserwatora zabytków znajdują się także formy zieleni i ukształtowania terenu występujące na terenach wpisanych do rejestru zabytków, a zwłaszcza w obrębie:

obiektów i założeń fortecznych, tj:

- fortów I÷XII z zielenią naforteczną,
- terenu w obrębie fortyfikacji Przyczółek Mostowy (nr wpisu A/75/316) z 1971 r.) obejmującego Park 1000-lecia,

cmentarzy, tj:

- przy ul. Gałczyńskiego 16-34,
- przy ul. Matejki 52,

- przy ul. Wybickiego 78/80,
- przy ul. Grudziądzkiej 18/20,
- przy ul. Grudziądzkiej 139-141,
- przy ul. Rydygiera 21,
- przy ul. Pułaskiego 18/20,
- przy ul. Poznańskiej 104,
- przy ul. Żwirki i Wigury 56,

założeń innych:

- terenu ze stawem w obrębie Zespołu Wodociągów przy ul. Grunwaldzkiej i Św.Józefa.

Obszary i obiekty objęte ochroną prawną na podstawie ustawy o ochronie przyrody i ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami przedstawia rysunek nr 10 *ZASOBY PRZYRODNICZE I WALORY KRAJOBRAZOWE* oraz załącznik graficzny nr 1 *PRZYRODNICZE UWARUNKOWANIA ROZWOJU. SYSTEM PRZYRODNICZY MIASTA.*

4. UWARUNKOWANIA SANITARNO-ZDROWOTNE

4.1. Warunki klimatyczne

Toruń charakteryzuje się niewielką ilością opadów atmosferycznych - w latach 1991-2000 średnia roczna suma opadów wynosiła 526 mm. Długość okresu wegetacyjnego jest zróżnicowana i wynosi około 220 dni. Przeważający udział stanowią wiatry zachodnie (19,4 %), najmniej jest wiatrów północnych (8,2%) i północno-wschodnich (8,2%) (dane wg *Programu ochrony środowiska dla miasta Torunia*, 2004 r.). Stosunkowo duży udział cisz może przyczyniać się do koncentracji zanieczyszczeń powietrza nad miastem. Takie ukształtowanie się róży wiatru oraz specyficzne ukształtowanie terenu sprzyjają rozprzestrzenianiu się zanieczyszczeń powietrza i składają się na niekorzystne warunki aerosanitarne Torunia.
Średnia roczna temperatura dla Torunia wynosi 7,1°C. Średnia temperatura najcieplejszego miesiąca (lipca) z wielolecia wynosi 17,2°C, natomiast najzimniejszego miesiąca (stycznia) wynosi minus 3,1°C. Średnioroczna liczba stopniodni (dla temperatury wewnętrznej 20°C) wynosi 3.958. Miasto charakteryzuje się korzystnymi warunkami solarnymi. Roczna gęstość strumienia promieniowania słonecznego (dane dla stacji aktynometrycznej Radzyń) waha się w granicach 759–1.060 kWh/m².

4.2. Problemy środowiskowo-zdrowotne, zagrożenia środowiska przyrodniczego

Główne problemy środowiskowe miasta Torunia oraz zagrożenia dla miasta (na podstawie *Programu ochrony środowiska dla miasta Torunia*, 2004 r.), to:

- zła jakość wód płynących na terenie Torunia;
  Poziom zanieczyszczenia rzek Wisły i Drwęcy w głównej mierze jest wynikiem dużej ilości zanieczyszczeń niesionych z góry dorzecza, natomiast zła jakość wód Strugi Toruńskiej oraz innych drobnych cieków w granicach miasta związana jest z dopływem zanieczyszczeń przestrzennych, niepełnym skanalizowaniem na krańcach północnych miasta i brakiem skanalizowania części południowej (lewobrzeżnej) Torunia;
- niezadowalająca jakość wody pitnej;
  Stosowane obecnie metody uzdatniania wody dla ujęcia powierzchniowego „Drwęca” oraz ujęcia infiltracyjnego „Jedwabno” są niewystarczające dla posiadanych przez nie kategorii czystości i nie odpowiadają wymaganiom rozporządzenia Ministra Środowiska (Dz.U. z 2002 r. Nr 204 poz.1728) w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia;

- hałas;
  Hałas drogowy - bardzo dużą uciążliwością akustyczną charakteryzują się odcinki dróg krajowych w ciągu ulic: Jana Pawła II, Czerwona Droga, Przy Kaszowniku, Władysława Warneńczyka (występują przekroczenia poziomu hałasu powyżej 100 dB) oraz odcinki dróg lokalnych o zwiększonym ruchu lokalnym i tranzytowym, tj. ulice: Kościuszki, Żółkiewskiego, Skłodowskiej-Curie, Sobieskiego, Bydgoskiej i Polnej;
  Hałas rekreacyjny - jako drugie źródło hałasu uciążliwego, związany jest głównie ze stadionem żużlowym oraz działalnością gastronomiczno-rozrywkową;
- istniejące na terenie miasta systemy zbiórki odpadów (w tym wstępna separacja i obróbka prowadzona w istniejącej sortowni) nie stanowią zabezpieczenia dla uzyskania i dotrzymania obowiązujących standardów jakości środowiska (m.in. poziomów odzysku i recyklingu); poważnymi przeszkodami dla osiągnięcia tego celu są:
  - brak systemu selektywnej zbiórki odpadów niebezpiecznych zawartych w strumieniu odpadów komunalnych,
  - brak systemu zbiórki odpadów ulegających biodegradacji,
  - brak zorganizowanego systemu zbiórki odpadów budowlanych,
  - niska efektywność systemu zbiórki odpadów surowcowych (pomijanie zasady tzw. „bliskości"),
  - zagrożenia dla środowiska wodnego w rejonie składowiska odpadów, wynikające z braku uszczelnienia kwater już nieeksploatowanych;
- emisja zanieczyszczeń pochodzących z:
  - energetycznego spalana paliw obejmująca:
    - źródła tzw „niskiej emisji" skoncentrowane w rejonie Starego Miasta i osiedli: Św. Józefa, Wrzosy, oraz Bielawy,
    - źródła energetyczne i przemysłowe (największe: „Elana" i Elektrociepłownie „Toruń"),
  - emisja zanieczyszczeń ze źródeł komunikacyjnych, dla której najbardziej newralgiczne obszary z reguły pokrywają się z obszarami o bardzo silnej uciążliwości akustycznej.

Wybrane dane obrazujące jakość środowiska przedstawia rysunek nr 12 *UWARUNKOWANIA SANITARNO-ZDROWOTNE*.

5. WALORYZACJA PRZYRODNICZA I PROPOZYCJE KSZTAŁTOWANIA SYSTEMU PRZYRODNICZEGO MIASTA

5.1. Ograniczenia przyrodnicze dla zabudowy

Ograniczenia przyrodnicze dla zabudowy w obrębie miasta Torunia wynikają z:
- ochrony zasobów przyrodniczych,
- ochrony walorów krajobrazowych,
- uwarunkowań fizjograficznych,
- zagrożeń naturalnych związanych z powodzią i obszarami zagrożonymi osuwaniem się mas ziemnych,
- poziomu oddziaływania antropogenicznego w sferze sanitarno-zdrowotnej.

5.1.1. Ograniczenia fizjograficzne oraz zagrożenia naturalne

Ograniczenia fizjograficzne

Ograniczenia fizjograficzne dla zabudowy w obrębie miasta Torunia związane są:
- ze spadkami terenu - powyżej 5%, zwłaszcza powyżej 12%;
- z warunkami geologiczno-gruntowymi i kategorią przydatności budowlanej gruntów:
  - przydatnymi do zainwestowania z zastrzeżeniami (pyły i utwory pyłowe lub grunty przewarstwione utworami pyłowymi),

  - o ograniczonej przydatności do zainwestowania (utwory biogeniczne na gruntach sypkich lub grunty sypkie przewarstwione utworami biogenicznymi);
- głębokością zalegania wód gruntowych (zwłaszcza do 2 m).

Ww. strefy ograniczeń zobrazowane są przestrzennie (wg kategorii) na rysunku nr 11 *OGRANICZENIA FIZJOGRAFICZNE*. Dane oparto na *„Opracowaniu fizjograficznym ogólnym miasta Torunia”*, NOT ZUT, Toruń, 1979 r. oraz opracowaniach fizjograficznych szczegółowych, sporządzanych na potrzeby miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w latach późniejszych.
Największa strefa ograniczeń fizjograficznych rozprzestrzenia się w dnie pradoliny Wisły, wzdłuż jej obecnego koryta, na terasach zalewowych i nadzalewowych oraz w obrębie czytelnych krawędzi teras.

Obszary zagrożone osuwaniem się mas ziemnych i narażone na osuwanie się mas ziemnych

Najbardziej narażone na powstawanie powierzchniowych ruchów masowych są obszary o spadkach terenu powyżej 12%, choć mogą powstawać w miejscach, gdzie spadki terenu są większe niż 6%. Tereny najbardziej narażone na ww. zjawiska na terenie Torunia występują zwłaszcza w sąsiedztwie koryta Wisły i Drwęcy, gdzie wysokości krawędzi przekraczają 10 m, miejscami ponad 20 m i spadkach od 20 do 70% (krawędź wzdłuż prawego brzegu Wisły od mostu kolejowego w kierunku Rubinkowa do Kaszczorka). Wpływ na osuwanie się mas ziemnych mają także utwory osuwiskotwórcze (przede wszystkim iły warwowe, gliny zwałowe oraz pstre iły plioceńskie) oraz naturalne wypływy wód podziemnych głównie w postaci wysięków (występujące m.in. na Rudaku, w okolicach Barbarki, w rejonie Winnicy). Wpływ na prawdopodobieństwo powstawania ruchów mas ziemnych ma działalność człowieka.

Obszary naturalnych zagrożeń geologicznych, zwłaszcza narażonych i zagrożonych osuwaniem się mas ziemnych przedstawia rysunek nr 11 *OGRANICZENIA FIZJOGRAFICZNE*, oparte na *„Opinii w sprawie wyznaczania obszarów zagrożonych osuwaniem się mas ziemnych”*, gdzie za obszary zagrożone osuwaniem się mas ziemnych uznano bardziej predysponowane do wystąpienia powierzchniowych ruchów masowych ziemi, w przeciwieństwie do mniej predysponowanych - obszarów narażonych na osuwanie się mas ziemnych.

Zagadnienie rozwinięte szerzej w części B, dziale II, rozdziale 3, zobrazowane na rysunku nr 11 *OGRANICZENIA FIZJOGRAFICZNE.*

Zagrożenie powodzią

Maksymalne notowane w ostatnim stuleciu stany wód w Wiśle w odniesieniu do wodowskazu Toruń, osiągały poziom: 41,12 m n.p.m. w 1924r. i 40,75 m n.p.m. w 1962 r. Stan ostrzegawczy w odniesieniu do wodowskazu Toruń wynosi 530 cm (przy przepływie 2.340 m^3/s), stan alarmowy - 650 cm (przy przepływie 3.490 m^3/s).

Strefy bezpośredniego zagrożenia powodziowego wzdłuż linii brzegowej rzeki Wisła:
- odpowiadająca wysokiemu powodziowemu przepływowi o prawdopodobieństwie przewyższenia 1% (wody stuletnie),
- odpowiadająca wysokiemu powodziowemu przepływowi o prawdopodobieństwie przewyższenia 10% (wody dziesięcioletnie),

określone są w opracowaniu „Wyznaczenie granic bezpośredniego zagrożenia powodzią w celu uzasadnionego odtworzenia terenów zalewowych - Wisła” wykonane przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej Oddział w Gdyni/Poznaniu (przekazanym jako załacznik do pisma RZGW w Gdańsku nr EHmj-536/pw222/2005 z dnia 19.04.2005 r.).
W oparciu o ww. opracowanie w odniesieniu do wodowskazu Toruń (734,7 km biegu rzeki, poziom zera wodowskazu /Kr/ - 31,96 m n.p.m.) poziom przepływów i wysokość stanów wód obrazują następujące dane:

- SSW (stan średni z wielolecia): 318 cm,
- SNW (stan średni niski z wielolecia): 179 cm,
- SSQ (przepływ charakterystyczny średni): 983 m3/s,
- SNQ (przepływ charakterystyczny średni niski): 356 m3/s

oraz przepływy maksymalne roczne o określonym prawdopodobieństwie przewyższenia: $Q_{maxp1\%}$: 8.180 cm i $Q_{maxp10\%}$: 5.700 cm.

Tabela B I 5-1 - Charakterystyczne rzędne zwierciadła wody o określonym prawdopodobieństwie przewyższenia w odniesieniu do wodowskazu Toruń

Kilometraż	**Rz Qmaxp1%**	**Rz Qmaxp10%**	**Rz SSQ**	**Rz SNQ**
(km)	*(m.n.p.m)*	*(m.n.p.m)*	*(m.n.p.m)*	*(m.n.p.m)*
734.70 Wodowskaz Toruń	**41.42**	**40.11**	**35.04**	**33.50**

Źródło: „Wyznaczenie granic bezpośredniego zagrożenia powodzią w celu uzasadnionego odtworzenia terenów zalewowych - Wisła"

Granice stref bezpośredniego zagrożenia powodziowego wzdłuż linii brzegowej rzeki Wisła, kilometraż rzeki Wisły zawiera rysunek nr 6 *WODY* i załącznik graficzny nr *1 PRZYRODNICZE UWARUNOWANIA ROZWOJU. SYSTEM PRZYRODNICZY MIASTA.*
Orientacyjną granicę strefy zasięgu wód stuletnich wzdłuż lini brzegowej rzeki Drwęcy odwzorowano z załącznika do „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Torunia" (Uchwała nr 512/2000 RMT z dnia 27 lipca 2000 r.).
Wzdłuż koryta rzeki, na fragmentach terasy zalewowej występują wały przeciwpowodziowe na wielkie wody i obwałowania na inne, wyższe stany wód. Fragmenty wałów na wielkie wody stuletnie występują w północno-zachodniej części miasta: prawobrzeżnej, tzw. wał Niziny Toruńskiej i lewobrzeżnej tzw. wał Niziny Nieszawskiej. Na wielu odcinkach funkcję wałów pełnią krawędzie wysokich teras rzecznych.
Spośród obszarów zabudowanych, zagrożone powodzią są: część osiedla Kaszczorek oraz część osiedla Winnica. Pozostałe, nisko położone obszary przyległe do rzeki, to głownie tereny niezamieszkałe: ogrody działkowe na Rudaku i przy ul. Przybyszewskiego, łąki, pola uprawne, inne tereny zieleni.
Zagadnienie rozwinięto szerzej w części B, dział II, rozdział 3.

Uogólniając, ograniczenia fizjograficzne i ww. zagrożenia przyrodnicze grupują się w obrębie terasy zalewowej i teras nadzalewowych, opierając granicę nad czytelnymi krawędziami teras rozprzestrzeniających się wzdłuż Wisły. Orientacyjnie strefę tą wzdłuż prawego brzegu rzeki ogranicza: skarpa biegnąca wzdłuż osiedli Kaszczorek, Winnica do mostu kolejowego i dalej od Portu Zimowego zarysowująca się skarpa od Parku Bydgoskiego, biegnąca do granic miasta w rejonie ul. Szosa Bydgoska. Wzdłuż lewego brzegu rzeki strefę tę ogranicza czytelna skarpa ciągnąca się od Czerniewic do Rudaka, mniej czytelna krawędź przebiegająca przez tereny ogrodów działkowych na Rudaku i dalej na zachód do granic miasta: ulice Kujawska i Nieszawska. Ograniczenia fizjograficzne grupują się także w rejonie Grębocina, w pobliżu Strugi Toruńskiej (u podnóża wysoczyzny), ponadto płatowo w rejonie Stawek, osiedla Wrzosy (ogrody działkowe) i osiedla Mokre.

5.1.2. Zasoby przyrodnicze

W skład bogactw środowiska przyrodniczego w obrębie miasta Torunia wchodzą:
- zasoby przyrodnicze istotne dla trwałości systemu ekologicznego miasta:
  - wody powierzchniowe - rzeki, cieki i zbiorniki wodne;
  - tereny zieleni:
    - lasy,
    - tereny zieleni urządzonej (m.in. parki, zieleńce, aleje, tereny zieleni towarzyszącej zabudowie mieszkaniowej),

    - tereny zieleni nieurządzonej w dolinach rzecznych i łąki położone na wyższych terasach - w pobliżu Strugi Lubickiej,
    - tereny zieleni użytkowej - tereny ogrodów działkowych, tereny użytkowane rolniczo,
  - tereny podmokłe, zabagnione,
  - gleby wyższych klas bonitacyjnych - zwłaszcza II i III, ale także IV,
  - grunty - utwory biogeniczne;
- inne zasoby naturalne miasta:
  - wody podziemne, z których najzasobniejszy jest poziom wodonośny czwartorzędowy, a najcenniejszy poziom górnokredowy z solanką (Czerniewice),
  - złoża kopalin (iły plioceńskie, kruszywo naturalne).

Ww. elementy środowiska przyrodniczego opisane są szerzej w rozdziale I pkt 2 i rozdziale II pkt 2.7, zobrazowane przestrzennie na rysunku nr 10 *ZASOBY PRZYRODNICZE I WALORY KRAJOBRAZOWE*.

5.1.3. Walory krajobrazowe

Część, wyróżniających się pod względem krajobrazu przyrodniczo-kulturowego, stref i obiektów objęta jest ochroną prawną. Są to:

- obszary i obiekty objęte ochroną na podstawie ustawy o ochronie przyrody - dla ochrony wartości przyrodniczych i krajobrazowych tj.: rezerwaty: Kępa Bazarowa i rezerwat rzeka Drwęca; obszary chronionego krajobrazu: obszar krawędziowy Kotliny Toruńskiej, obszar wydmowy na południe od Torunia, obszar chronionego krajobrazu doliny Drwęcy; pomniki przyrody i użytki ekologiczne,
- obszary i obiekty objęte ochroną na podstawie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami:
  - chronione przez wpis do rejestru zabytków jak parki: park miejski na Przedmieściu Bydgoskim, park dworski przy tzw. „Prezydentówce" i ogrody: przy willi przy ul. Grunwaldzkiej 38, przy domu przy ul. Legionów 14,
  - będące pod opieką konserwatora zabytków formy zieleni i ukształtowania terenu występujące na terenach wpisanych do rejestru zabytków, a zwłaszcza w obrębie: obiektów i założeń fortecznych, tj. fortów I-XII z zielenią naforteczną, fortyfikacji Przyczółek Mostowy (nr wpisu A/75/316) z 1971 r.) obejmującego Park 1000-lecia; cmentarzy; założeń innych: terenu ze stawem w obrębie Zespołu Wodociągów przy ul. Grunwaldzkiej i Św. Józefa.

Ww. obszary opisane są szerzej w części B rozdziale I pkt 3.

Ponadto w obrębie miasta wyróżniają się inne struktury przyrodniczo-krajobrazowe i przyrodniczo-kulturowe. Są to:

- strefa doliny Wisły wyróżniająca się pod względem krajobrazowym, obejmująca obszar teras zalewowych, nadzalewowych i krawędzi teras, powiązany przestrzennie z różnymi formami krajobrazu kulturowego; w skład strefy wchodzą:
  - obszar skarpy wiślanej w obrębie Winnicy, obejmującej różnorodną roślinność naskarpową, przyrzeczną i forteczną wraz z obiektami fortecznymi,
  - obszar skarpy Wiślanej w obrębie Kaszczorka,
  - obszar dawnego parku wystawienniczego przy ul. Bydgoskiej,
  - łąki i błonia nadwiślańskie,
  - czytelne krawędzie teras,
- strefa zieleni urządzonej otaczająca zespół staromiejski,
- strefa krajobrazu warownego w obrębie Twierdzy Toruń zintegrowana z terenami zieleni (zwłaszcza fortów I, II, IV, VI, VII, XII, XIII i XIV),

- inne rozproszone w strukturze miasta obszary o wartościach przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych:
    - pozostałości wydm śródlądowych w strefie zurbanizowanej (Zajęcze Górki, ul. Bema, ul. Słowackiego, Kozackie Góry, Dębowa Góra, wydma z zabudowaniami przy ul. Szosa Chełmińska),
    - zbiorniki wodne i tereny w ich bezpośrednim otoczeniu: staw Kaszownik, jezioro Nagus, odcinek Strugi Toruńskiej,
    - tereny zieleni - parki i ogrody figurujące w ewidencji zabytków (ogród botaniczny, park miejski na Jakubskim Przedmieściu, park na Bielawach, park Katarzynka, założenia ogrodowe przy willach po zachodniej stronie ul. Szosa Chełmińska 43, 45, 49/51 – na odcinku od wylotu ul. Dekerta do ul. Morcinka, założenie ogrodowe przy Przychodni Lekarskiej przy ul. Fredry 2/4 i Instytucie Geografii przy ul. Fredry 6/8).

Walory krajobrazowe zobrazowano na rysunku nr 10 *ZASOBY PRZYRODNICZE I WALORY KRAJOBRAZOWE*.

5.2. System przyrodniczy miasta

System przyrodniczy miasta (rozumiany jako przyrodnicza osnowa struktury urbanistycznej) to strefa zasobów przyrodniczych ukształtowana strukturalnie i przestrzennie.
O jego trwałości decyduje m.in. wielość i ilość powiązań przestrzennych, nierozerwalność układów. Stabilny system przyrodniczy ma wpływ na jakość życia mieszkańców (funkcje higieniczne i rekreacyjne), decyduje o estetyce i fizjonomii miasta.
Podstawowy system przyrodniczy w granicach Torunia kształtują:

- dolina Wisły i tereny ją otaczające (trzon systemu) wykazujące ciągłość przestrzenną wzdłuż lewego brzegu rzeki; o ich przyrodniczej roli decydują:
    - zróżnicowanie siedlisk i występujących na nich zbiorowisk roślinnych (wikliny, łęgi, łąki, starorzecza, ziołorośla, agrocenozy) i nisz ekologicznych,
    - powiązania przyrodnicze w skali regionalnej i ponadlokalnej (migracja roślin i zwierząt, powiązania hydrologiczne i klimatyczne),
    - funkcja ochronna wobec Wisły (glebochronna, stabilizacja brzegów),
    - funkcja krajobrazowa, klimatotwórcza, rekreacyjna,
- strefa lasów powiązana z innymi strefami ekoaktywnymi: kompleksami zadrzewień, ogrodami działkowymi, terenami zielni urządzonej i nieurządzonej na wyższych terasach Wisły (płaty, sięgacze); przyrodniczą rolę strefy określają zwłaszcza:
    - funkcje: klimatotwórcza, rekreacyjna i krajobrazowa, wpływające na jakość życia mieszkańców,
    - funkcja glebochronna (na polach wydm i piasków przewianych),
    - ciągłość przestrzenna z rozległymi kompleksami leśnymi,
- ciąg przyrodniczy wzdłuż Strugi Toruńskiej, pełniący przede wszystkim rolę:
    - korytarza ekologicznego ponadlokalnego,
    - zróżnicowania siedlisk w skali lokalnej i wzbogacania przyrody miasta.

Dopełnieniem systemu podstawowego są inne mniejsze strefy przyrodniczo-aktywne rozproszone w strukturze zurbanizowanej. Wzbogacają one fizjonomię miasta i urozmaicają środowisko przyrodnicze - w większości występują wyspowo i nie wykazują powiązań przestrzennych.
W ujęciu przestrzennym podstawowy system przyrodniczy miasta nawiązuje do pierścieniowo-pasmowo-klinowego układu terenów zieleni, przy czym pasmo nadwiślańskie odgrywa podstawową rolę ekologiczną.
Niejednokrotnie strefa zasobów przyrodniczych pokrywa się z obszarami o wysokich walorach krajobrazowych i terenami wykazującymi cechy ograniczeń budowlanych.

5.3. Propozycje ochrony i kształtowania podstawowego systemu przyrodniczego miasta

Dla ochrony zasobów przyrodniczych i ochrony walorów krajobrazowych oraz w związku z terenami o cechach ograniczeń budowlanych, wskazane są następujące działania kształtujące podstawowy system przyrodniczy miasta:

- wyłączenie z zabudowy terenów generalnie niezabudowanych w strefie podstawowego systemu przyrodniczego, grupującej zasoby najwyższej rangi, wykazującej silne powiązania przestrzenne i obejmującej:
  - strefę różnych form zielni wzdłuż doliny Wisły,
  - strefę kompleksów leśnych, zadrzewień i innych form użytkowania przyrodniczego powiązaną przestrzennie,
  - inne mniejsze strefy szczególne pod względem przyrodniczym lub krajobrazowym, w tym rozproszone w strukturze zurbanizowanej tereny prezentujące zasoby najwyższej rangi lub tereny wykazujące istotne ograniczenia budowlane: lasy, kompleksy zadrzewień, parki, ważniejsze zieleńce, tereny ogrodów działkowych, tereny podmokłe, grunty o glebach II i III klasy bonitacyjnej, czytelne krawędzie teras, tereny o spadkach powyżej 12%,
- ograniczenia budowlane przy nadrzędności dla ochrony wartości przyrodniczych na terenach częściowo zabudowanych lecz cennych pod względem przyrodniczym i krajobrazowym, z preferowaniem przeznaczenia terenu pod funkcje terenów zieleni i wzkazaniem dużego procentu powierzchni biologicznie czynnej:
  - w obszarze uzupełniającym i buforującym podstawowy ciąg przyrodniczy w strefie doliny Wisły,
  - w strefie wskazanej do kształtowania powiązań przyrodniczych (ciągów, sięgaczy, klinów).

Na terenach dopełniających system przyrodniczy miasta, rozproszonych w zurbanizowanej strukturze, wskazana jest ochrona istniejących zasobów (m.in. tereny zieleni urządzonej i nieurządzonej, grunty biogeniczne, gleby IV klasy), kształtowanie na ich bazie różnych form zieleni urządzonej, w tym towarzyszącej różnym funkcjom zagospodarowania terenu.

Propozycje ochrony i kształtowania podstawowego systemu przyrodniczego miasta na tle zasobów przyrodniczych, walorów krajobrazowych i ograniczeń budowlanych przedstawia załącznik graficzny nr 1 *PRZYRODNICZE UWARUNKOWANIA ROZWOJU. SYSTEM PRZYRODNICZY MIASTA*

II. WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW

1. DEMOGRAFICZNO-SPOŁECZNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU

Analizę ludności dla potrzeb projektu zmiany „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Torunia" przeprowadzono z uwzględnieniem dwóch istotnych aspektów:
- demograficznego, odnoszącego się do tych cech, które już dziś determinują przyszłe zaludnienie miasta;
- społecznego - tj. rozpoznania ludności od strony uwarunkowań mających wpływ na przyszły, pomyślny rozwój społeczny i gospodarczy miasta.

Uwarunkowania społeczne rozwoju miasta zawierają się m.in. w niektórych dzisiejszych cechach społecznych ludności. Są one niejednokrotnie mocno powiązane z cechami biologicznymi ludności, z cechami lokalnej i ponadlokalnej gospodarki oraz pochodną polityki społecznej i makroekonomicznej państwa. W kontekście dalszego, pomyślnego rozwoju gminy wydaje się, że stosowana analiza identyfikująca powyższe uwarunkowania winna objąć:
- wykształcenie i kwalifikacje ludności,
- poznanie, w miarę możliwości, przyszłych zasobów siły roboczej, tj. struktury ludności wg wieku w aspekcie ekonomicznym,
- poznanie obecnej aktywności ekonomicznej ludności, jej zatrudnienia i skali bezrobocia,
- poznanie położenia ekonomicznego ludności rzutującego wprost na społeczne aspiracje.

Możliwy zakres analizy wymienionych uwarunkowań i problemów jest ściśle zdeterminowany dostępnością danych statystycznych i innych informacji.

1.1. Stan i zmiany zaludnienia

Powierzchnia Torunia od 1976 r., w którym dokonano ostatniej zmiany granic administracyjnych miasta poprzez włączenie gruntów wsi Kaszczorek, nie uległa do chwili obecnej zmianie i wynosi 11.575 ha (115,75 km^2).
Według stanu na dzień 31 grudnia 2003 r. Toruń liczył 208.936 mieszkańców (111.710 kobiet i 97.226 mężczyzn). W stosunku do 2002 roku liczba mieszkańców spadła o 1.766 osób (tj. o 0,84%), natomiast w stosunku do roku 1980 wzrosła o 34.546 osób (tj. o 19,8%).

Tabela B II 1-1 - Liczba ludności *(stan w dniu 31 XII)*

Lata	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni
1980	174.390	*	*
1985	191.305	*	*
1988	199.594	106.689	92.905
1990	202.218	107.613	94.605
1992	201.806	107.231	94.575
1994	203.830	108.134	95.696
1995	204.660	108.626	96.034
1996	205.120	108.831	96.289
1997	205.840	109.097	96.743
1998	206.158	109.276	96.882
1999	206.083	109.297	96.786
2000	204.322	108.233	96.089
2001	205.397	109.034	96.363
2002	210.702	112.714	97.988
2003	208.936	111.710	97.226
2004	208.278	111.546	96.732

*Źródło: dane WUS i US w Toruniu i Bydgoszczy * - brak danych*

Jak wynika z powyższego zestawienia liczba ludności miasta w latach 1980-1998 systematycznie rosła. Od roku 1999 zaobserwować można jej niewielkie wahania.

Konsekwencją wzrostu liczby ludności miasta był wzrost gęstości zaludnienia, wyrażonej w ilości osób na km^2: z 1506,6 w 1980 r. do 1799 w 2004 r. W porównaniu z 2003 r. gęstość zaludnienia spadła o 6 osób.

1.2. Analiza struktury ludności i dynamika ludności

W ogólnej liczbie mieszkańców miasta kobiety stanowią 53%. Oznacza to, że na każdych 100 mężczyzn przypada 113 kobiet. Wysoki współczynnik feminizacji (116,3 w 1978 r., 114 w 1988 r., 115 w 2002 r.) wykazuje nieznaczne tendencje zmniejszania się dysproporcji, lecz w dalszym ciągu przewyższa współczynnik krajowy (w 2002 r. wynosił on dla miast 110,2) oraz współczynnik dla miast województwa kujawsko-pomorskiego, który wynosił w 2002 r. - 107.

Tabela B II 1-2 - Liczba ludności według wieku *(stan w dniu 31 XII)*

Grupy wieku	1990	1992	1994	1996	1998	2000	2002
0 - 2 lata	7.450	6.861	6.599	6.148	5.774	5.623	5.600
3 - 6	12.843	10.894	9.781	9.098	8.707	8.154	7.412
7 - 14	28.076	28.382	27.203	25.172	22.625	19.948	19.147
15 - 17	10.991	10.929	11.016	11.119	11.300	11.094	9.575
18 - 19	6.821	6.846	7.624	7.550	7.686	7.805	8.072
20 - 24	14.136	15.081	16.894	18.644	19.607	18.592	21.907
25 - 29	13.371	12.483	12.291	12.930	14.349	15.837	18.084
30 - 34	17.720	15.429	13.601	12.932	12.695	12.552	14.143
35 - 39	19.170	19.144	18.531	16.476	14.211	13.024	12.600
40 - 44	17.364	18.721	18.950	18.895	18.935	17.337	15.189
45 - 49	9.907	11.772	15.010	17.796	18.306	18.272	18.247
50 - 54	9.894	9.821	9.695	10.389	12.920	16.269	17.379
55 - 59	9.221	9.319	9.448	9.402	9.250	9.046	10.793
60 - 64	7.930	8.368	8.554	8.693	8.827	8.778	8.791
65 - 69	6.376	6.511	6.820	7.370	7.648	7.812	8.084
70 - 74	3.596	4.383	5.187	5.537	5.758	6.146	6.615
75 - 79	3.533	2.957	2.648	3.078	3.911	4.310	4.641
pow. 80 lat	3.819	3.905	3.978	3.891	3.649	3.723	4.423
OGÓŁEM:	**202.218**	**201.806**	**203.830**	**205.120**	**206.158**	**204.322**	**210.702**

Źródło: „Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin - Roczniki statystyczne" – materiały US w Toruniu

Analizując strukturę wiekową ludności miasta należy wskazać na najwyższy udział osób w wieku 20-24 lata (10,4%), a najniższy osób w wieku 80 lat i więcej (2,1%) Drugą grupą wiekową pod względem liczebności jest grupa dzieci w wieku 7-14 lat (9,1%) oraz grupa 45-49 lat (8,7%).

W stosunku do 1990 roku największy przyrost odnotowano w grupie wiekowej 45-49 lat - o 8.340 osób (tj. o 84%). Największy spadek wystąpił zaś wśród dzieci w wieku 7-14 lat - o 8.929 (tj. o 32%). Systematycznie rośnie liczba osób w grupach wiekowych 20-24 lata, 50-54 lata, 65-69 lat i 70-74 lata. Stały spadek odnotowuje się w grupach wiekowych 0-2 lata, 3-6 lat, 7-14 lat i 35-39 lat.

Syntezę podstawowych danych o ludności na podstawie spisów z 1978 r., 1988 r., 2002 r. i na podstawie *„Podstawowych informacji ze spisów powszechnych"* – materiały US w Toruniu i Bydgoszczy przedstawia poniższa tabela.

Tabela B II 1-3 - Podstawowe dane o ludności

wyszczególnienie	Toruń			
	1978	1988	2002	2004
Ludność ogółem	165.294	199.527	211.243	208.278
w tym: w %	100	120,7	127,8	126
mężczyźni	76.426	93.205	98.451	96.732

kobiety	88.868	106.322	112.792	111.546
na 100 mężczyzn przypada kobiet	116,3	114	115	115,3
Ludność ogółem w wieku* (w %):				
przedprodukcyjnym (0-17 lat)	26,5	29,8	20,3	18,34
produkcyjnym 18-59/64 lata)	60,1	59,5	66,1	67,4
- mobilnym (18-44 lata)	---	43,4	42,7	---
- niemobilnym (45-59/64 lata)	---	16.1	23,4	---
poprodukcyjnym (60/65 lat i więcej)	13,4	10,6	13,5	14,46
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na100 osób w wieku produkcyjnym	65	68	51	48,4
- mężczyźni	brak danych	63	45	brak danych
- kobiety	brak danych	72	57	brak danych
Ludność ogółem wg głównego źródła utrzymania (w %):				
- dochód z pracy	48,2	45,6	35,1	---
- niezarobkowe źródło	13,8	15,9	26,1	---
- na utrzymaniu	38,0	38,5	36,9	---
Ludność w wieku 15 lat i więcej	129.927	150.248	178.261	---
Ludności ogółem wg poziomu wykształcenia (w%):				
- wyższe	5,1	10,3	15,0	12,84
- średnie i policealne	22,0	33,0	39,1	33,49
- zasadnicze i zawodowe	18,5	24,8	21,8	18,62
- podstawowe ukończone	48,2	30,2	20,3	19,46
- podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	6,2	1,7	3,8	3,79
Ludność wg aktywności ekonomicznej:				
- aktywni zawodowo	48,2	45,6	35,1	---
- bierni zawodowo	51,8	54,4	63	---
współczynnik aktywności zawodowej	61,3	60,5	56,6	---

Źródło: spis z 1978, 1988, 2002r. i na podstawie „Podstawowych informacji ze spisów powszechnych" – materiały US w Toruniu i Bydgoszczy, Miasta w liczbach - 2005, US w Bydgoszczy

Ruch naturalny ludności

Ilość zawieranych małżeństw jest jednym z zasadniczych czynników wpływających na poziom urodzeń. Liczba małżeństw zawieranych w latach 1990-1992 systematycznie malała, w latach 1994-1999 obserwujemy tendencję wzrostową. Liczba małżeństw zawartych w 1999 roku była po raz pierwszy wyższa o 38 (tj. o 3,2%) niż w 1990 roku.
Od 2000 r. obserwujemy tendencję spadkową liczby zawieranych małżeństw.

Tabela B II 1-4 - Ruch naturalny ludności (*stan w dniu 31 XII)*

Lata	Małżeństwa	Urodzenia żywe	Zgony		Przyrost naturalny
			ogółem	w tym niemowląt	
1990	1.202	2.500	1.741	39	759
1992	1.004	2.257	1.716	29	541
1994	996	2.206	1.744	47	462
1996	1.037	1.950	1.655	28	295
1997	1.070	1.889	1.783	24	106
1998	1.098	1.897	1.664	25	233
1999	1.240	1.808	1.746	11	62
2000	1.228	1.930	1.703	10	227
2001	1.055	1.887	1.660	20	227
2002	1.044	1.772	1.663	8	109
2003	1.055	1.771	1.760	16	11

Źródło: „Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin - Roczniki statystyczne" – materiały US w Toruniu

Jak z powyższego zestawienia wynika na przestrzeni lat 1990-2003 najwyższą liczbę zgonów ogółem odnotowano w roku 1997. Natomiast liczba urodzeń żywych, poza wzrostem w 2000 r., wykazuje tendencje spadkowe. W poniższej tabeli przedstawiono współczynniki ruchu naturalnego ludności w okresie ostatnich 15 lat.

Tabela B II 1-5 - Współczynniki ruchu naturalnego ludności (stan w dniu 31 XII)

Rok	Małżeństwa	Urodzenia żywe	Zgony	Przyrost naturalny
	na 1000 ludności			
1988	6,9	13,7	8,7	5,0
1990	6,2	12,9	9,0	3,9
1991	5,7	11,3	9,0	2,4
1992	5,3	12,3	9,7	2,6
1993	5,3	11,1	8,7	2,4
1994	5,1	11,2	8,9	2,4
1995	5,1	10,3	8,8	1,5
1996	5,2	9,8	8,4	1,5
1997	5,19	9,2	8,7	0,5
1998	5,3	9,2	8,0	1,1
1999	6,0	8,8	8,5	0,3
2000	6,0	9,4	8,3	1,1
2001	5,1	9,2	8,0	1,1
2002	4,9	8,4	7,9	0,5
2003	5,0	8,5	8,4	0,05
2004	4,9	8,7	8,1	0,6

Źródło: „Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin - Roczniki statystyczne" – materiały US w Toruniu i WUS w Bydgoszczy, Miasta w liczbach - 2005, US w Bydgoszczy

Niepokojąca jest dynamika demograficzna miasta wyrażająca się stałą tendencją do spadku ilości urodzeń na 1 zgon.

Tabela B II 1-6 - Dynamika demograficzna urodzeń/ zgonów:

	1980	1985	1990	1995	2000	2003
Toruń	liczba urodzeń na 1 zgon					
	2,210	1,928	1,436	1,172	1,133	1,006

Źródło: „Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin - Roczniki statystyczne" – materiały US w Toruniu

W migracji ludności w Toruniu do 1999 r. miała miejsce przewaga napływu nad odpływem. Od 2000 r. saldo migracji jest ujemne - wyniosło wtedy 284 osoby. Rok później odpływ był wiekszy niż napływ o 300 osób. W roku 2002 ujemne saldo było większe i wyniosło 541 osób - większość osób wyprowadza się na wieś.

Tabela B II 1-7 - Dynamika demograficzna migracji:

Rok	Saldo migracji
1988	+ 1.308
1990	+ 637
1991	- 660
1993	+ 878
1994	+ 381
1995	+ 512
1996	+ 622
1997	+ 674
1999	+ 430
2000	- 284
2001	- 300
2002	- 541
2003	- 410
2004	- 550

Źródło: „Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin - Roczniki statystyczne" – materiały US w Toruniu, Miasta w liczbach - 2005, US w Bydgoszczy

1.3. Prognozy demograficzne

Prognozowanie demograficzne to przewidywanie przyszłych stanów i podstawowych struktur ludności dla określonego obszaru. Nieodzownym warunkiem takiego przewidywania jest posiadanie informacji odnoszących się do przyszłych procesów decydujących o liczbie i strukturach zaludnienia tj. przyszłych urodzeniach ludności, jej umieralności i migracjach.
W odniesieniu do ludności żyjącej w ustabilizowanych warunkach życia społeczno-politycznego i gospodarczego, przyjmuje się kontynuację kierunków i natężenia tych procesów z okresu poprzedzającego prognozę. Wobec trudnych do określenia przyszłych uwarunkowań życia mieszkańców, wynikających z dynamiki zmian społeczno-gospodarczych zachodzących w kraju – oszacowanie wartości parametrów opisujących przyszłą zmienność urodzeń, zgonów i migracji jest bardzo trudne. Prawdopodobieństwo trafnego oszacowania jest raczej nieduże.
Na potrzeby uchwalonego w roku 2000 „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Torunia" przygotowano prognozę demograficzną, zakładającą osiągnięcie poniższych stanów.

Tabela B II 1-8 - Przewidywany stan ludności

Lata	Stan przewidywany	Stan poprzedni	Saldo
1995	204.660	202.218	2.442
2000	207.060	204.650	2.410
2005	207.060	207.060	2.416
2010	211.879	209.476	2.403
2015	214.315	211.879	2.436
2020	216.747	214.315	2.432

Źródło: „Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin - Roczniki statystyczne" – materiały US w Toruniu, „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Torunia" - 2000 rok

Tabela B II 1-9 - Przewidywany ruch naturalny

Lata	Urodzenia	Zgony	Przyrost naturalny
1991-1995	10.901	8.676	2.225
1996-2000	11.538	9.015	2.523
2001-2005	12.198	9.698	2.500
2006-2010	12.079	10.061	2.018
2011-2015	12.249	10.645	1.604
2016-2020	12.863	11.263	1.600

Źródło: jak wyżej

Tabela B II 1-10 - Przewidywane migracje

Lata	Saldo migracji		Razem
	Wewnętrzne	Zagraniczne	
1991-1995	1.834	-662	1.172
1996-2000	1.332	-500	832
2001-2005	1.332	-500	832
2006-2010	1.332	-500	832
2011-2015	1.332	-500	832
2016-2020	1.332	-500	832

Źródło: jak wyżej

W 1996 r., bazując na danych ze Spisu powszechnego z 1988 r. oraz „Mikrospisu 1995 r.", Urząd Statystyczny w Toruniu opracował prognozę przewidywanego stanu ludności miasta w latach 1995-2020, zakładając niżej wymienione liczby ludności:

- 1995 r. – 204.650
- 2000 r. – 207.060
- 2005 r. – 209.476
- 2010 r. – 211.870
- 2015 r. – 214.315
- 2020 r. – 216.747

W 2004 r. Główny Urząd Statystyczny opublikował *„Założenia prognozy ludności Polski na lata 2003-2030”* dla miast liczących ponad 50 tysięcy mieszkańców, będących wynikiem ustaleń ekspertów Głównego Urzędu Statystycznego, Rady Ludnościowej i Komitetu Nauk Demograficznych Polskiej Akademii Nauk.

Ww. założenia oparto na następujących przesłankach:
- przeprowadzone przez demografów badania i analizy wskazują, że trwający od kilkunastu lat spadek rozrodczości nie jest jeszcze procesem zakończonym i dotyczy w coraz większym stopniu kolejnych roczników młodzieży. Wśród przyczyn tego zjawiska wymienia się rosnący poziom wykształcenia, trudności na rynku pracy, zmniejszenie świadczeń socjalnych na rzecz rodziny, brak w polityce społecznej filozofii umacniania rodziny, generalnie trudne warunki społeczno-ekonomiczne w jakich znalazło się pokolenie w wieku prokreacyjnym. Zgodnie z opiniami ekspertów, w najbliższych latach należy liczyć się z dalszym spadkiem współczynnika dzietności, z obecnej średniej 1,25 dziecka na kobietę do około 1,1 w 2010 r., w latach 2010-2020 można oczekiwać niewielkiego wzrostu dzietności do wartości około 1,2;
- w dalszym ciągu będzie następował spadek umieralności i wzrost przeciętnej długości życia, jednak odrabianie zaległości w tej dziedzinie w stosunku do krajów najbardziej rozwiniętych będzie następowało wolniej niż w ostatniej dekadzie. Przeciętne trwanie życia wzrośnie z obecnych 74,5 lat (70,4 - mężczyźni i 78,8 - kobiety) do 77,8 w 2015 r. (74,6 - mężczyźni i 81,2 - kobiety) oraz do 80 lat w 2030 r. (77,6 - mężczyźni i 83,3 - kobiety);
- w najbliższych latach wzrośnie nieco skala migracji zagranicznych, stąd zwiększy się nieznacznie ujemne saldo migracji, z obecnych kilkunastu tysięcy osób rocznie do 24 tys. osób około 2010 r.;
- migracje wewnętrzne pozostaną przez najbliższe lata na obecnym niskim poziomie. Sytuację powinien zmienić spodziewany wzrost gospodarczy, którego oznaki już wystąpiły, a nowy impuls może nadać członkostwo w Unii Europejskiej. Można oczekiwać, że związany z tym wzrost mobilności przestrzennej ludności nastąpi około 2010 r. i w ciągu następnych 10 lat wskaźnik migracji powróci do wielkości z lat dziewięćdziesiątych. W migracjach pomiędzy miastem i wsią kontynuowana będzie występująca od kilku lat przewaga przemieszczeń na wieś, związana ze zjawiskiem suburbanizacji.

Prognozowane zmiany przedstawiają się następująco:

Tabela B II 1-11 - Prognoza ludności w miastach liczących ponad 50 tysięcy mieszkańców w tysiącach (*stan w dniu 31 XII)*

	2002*	**2005**	**2010**	**2015**	**2020**	**2025**	**2030**
Ogółem miasta	14.575,4	14.472,3	14.187,8	13.807,6	13.313,2	12.700,2	11.985,9
Toruń	210,7	209,4	206,0	200,5	192,7	182,8	171,3

** - stan rzeczywisty*
Źródło: na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego

1.4. Statystyczna ocena zdrowia mieszkańców miasta

Sytuację zdrowotną ludności w ujęciu statystycznym najczęściej charakteryzuje się za pomocą negatywnych mierników zdrowia tj. zachorowalności, chorobowości i umieralności.
Na podstawie dostępnych danych problematykę zdrowotności analizowano w aspekcie wskaźników zachorowalności, chorobowości i umieralności na choroby społeczne i wybrane choroby cywilizacyjne.

Raport Rządowej Komisji Ludnościowej: „Sytuacja demograficzna Polski 1994” - ocenia poziom umieralności w latach 1991-1993 dla miasta Torunia:
- w następstwie chorób układu oddechowego w przedziale 44-52 (średnia dla Polski – 37 zgonów na 100 tys. mieszkańców),

- w następstwie wypadków i zatruć w przedziale 94-109 (średnia dla Polski 79 zgonów na 100 tys. mieszkańców),
- w następstwie chorób układu krążenia w przedziale 542-649 (średnia dla Polski 542 zgony na 100 tys. mieszkańców),
- w następstwie chorób nowotworowych w przedziale 236-276 (średnia dla Polski 197 zgonów na 100 tys. mieszkańców).

W latach 1999-2002 wskaźnik zgonów w Toruniu ukształtował się następująco (brak danych za rok 2001):

TabelaB II 1-12 - wskaźnik zgonów na 100 tys. mieszkańców wg głównych przyczyn

Rok	choroby układu oddechowego	choroby układu trawiennego	choroby układu krążenia	choroby nowotworowe
1999	67,5	33,5	348,0	237,0
2000	58,0	35,0	331,0	240,0
2002	39,5	33,0	322,0	235,0

Źródło:opracowania Kujawsko-Pomorskiego Centrum Zdrowia Publicznego w Bydgoszczy

1.5. Warunki mieszkaniowe

Zasoby mieszkaniowe w Toruniu w 1978 r. wynosiły 42.990 mieszkań, z tego ok. 39,5% znajdowało się w budynkach wybudowanych przed 1945 r. W 1988 r. ilość mieszkań wzrosła do 57.850 (tj. o 34,55%). Mieszkania w 3.211 budynkach mieszkalnych wybudowanych przed 1945r. - to 15.500 (tj. 26,8% ogólnej liczby mieszkań). Oznacza to ubytek ok. 1.500 mieszkań w najstarszej zabudowie. W 2002 r. ilość mieszkań wzrosła o kolejne 23,45% w stosunku do 1978 r. (tj. do 71.422). W 2.755 budynkach mieszkalnych sprzed 1945 r. znajdowało się już tylko 13.980 mieszkań (tj. 18,98% ogólnej liczby mieszkań). Powyższe oznacza, że w latach 1988-2002 zburzono lub zmieniono sposób użytkowania 456 najstarszych budynków mieszkalnych. W 2004 r. (stan w dniu 31.XII) - liczba mieszkań wzrosła do 76351. Szczegółowe zestawienie budynków mieszkalnych wg liczby mieszkań i okresu wybudowania przedstawia poniższa tabela.

Tabela B II 1-13 - Budynki mieszkalne według liczby mieszkań i okresu wybudowania

wyszczególnienie	rok	ogółem	o liczbie mieszkań							
			1	2	3	4	5-9	10-19	20-49	50 i więcej
wybudowane przed 1945 r.	1988	3 .11 B 15.369 M	1.003 B	371 B 742 M	320 B 960 M	260 B 1.040 M	844 B 5.721 M	366 B 4.588 M	47 B 1.315 M	———
	2002	2.755 B 13.980 M	740 B	374 B 748 M	273 B 819 M	228 B 912 M	717 B 4.820 M	364 B 4.493 M	51 B 1.391 M	1 B 50 M
1945-1970	1988	2.774 B 12.666 M	2.275 B	152 B 304 M	24 B 72 M	13 B 52 M	36 B 241 M	80 B 1.154 M	123 B 3.698 M	71 B 4.861 M
	2002	2.598 B 12.930 M	1.919 B	316 B 632 M	43 B 129 M	29 B 116 M	37 B 237 M	62 B 937 M	125 B 3.775 M	70 B 5.185 M
1971-1978	1988	1.438 B 14.251 M	1.209 B	73 B 146 M	5 B 15 M	1 B 4 M	3 B 19 M	4 B 51 M	25 B 1.016 M	118 B 11.791 M
	2002	1.528 B 14.909 M	1.155 B	195 B 390 M	15 B 45 M	1 B 4 M	5 B 28 M	3 B 45 M	34 B 1.284 M	120 B 11.958 M
1979-1988	1988	1.601 B 15.105 M	1.320 B	35 B 70 M	3 B 9 M	2 B 8 M	2 B 15 M	20 B 249 M	99 B 3.537 M	120 B 9.897 M
	2002	1.960 B 16.599 M	1.576 B	116 B 232 M	8 B 24 M	4 B 16 M	4 B 28 M	15 B 199 M	109 B 3.892 M	128 B 10.632 M
1988-2002		1.805 B 14.695 M	1.339 B	66 B 132 M	5 B 15 M	2 B 8 M	23 B 173 M	83 B 1.214 M	225 B 7.323 M	62 B 4.491 M
będących w budowie w 2002r.		184 B 190 M	178 B	6 B 12 M	———	———	———	———	———	———
nie ustalono okresu budowy		93 B 350 M	63 B	8 B 16 M	3 B 9 M	4 B 16 M	7 B 54 M	3 B 35 M	5 B 157 M	———

B – budynki, M – mieszkania

Źródło: spis z 1978, 1988, 2002r. i na podstawie „Podstawowych informacji ze spisów powszechnych" – materiały US w Toruniu i Bydgoszczy

Ogółem różnice pomiędzy ilością budynków mieszkalnych i liczbą mieszkań w latach 1988-2002 kształtowały się następująco:
- w 1988 r. – 9.024 budynki z 57.391 mieszkaniami,
- w 2002 r. – 10.923 budynki z 73.653 mieszkaniami,

(wzrost o 1.899 budynków i o 16.262 mieszkania), a w rozbiciu na budynki o określonej liczbie mieszkań wg poniższego zestawienia:

Tabela B II 1-14 - Dynamika przyrostu budynków i mieszkań

rok	Budynki o liczbie mieszkań							
	1	**2**	**3**	**4**	**5-9**	**10-19**	**20-49**	**50 i więcej**
1988	5 807 B	631 B 1.262 M	352 B 1.056 M	276 B 1 .104 M	885 B 5.996 M	470 B 6.051 M	294 B 9.566 M	309 B 26.549 M
2002	-1 170 B	+450 B +900 M	-5 B -15 M	-8 B -32 M	-95 B -656 M	+60 B +872 M	+255 B +8 256 M	+72 B +5 767 M

B – budynki, M – mieszkania

Źródło: spis z 1978, 1988, 2002 r. i na podstawie „Podstawowych informacji ze spisów powszechnych" – materiały US w Toruniu i Bydgoszczy

Z powyższego zestawienia wynika, że najbardziej dynamiczny przyrost mieszkań, w omawianym okresie miał miejsce w grupie budynków jednorodzinnych wolnostojących i bliźniaczych o 29,3% oraz zabudowie wielorodzinnej (powyżej 10 mieszkań w budynku) o 35,3%. Spadek ilości mieszkań zanotowano natomiast w grupie budynków o liczbie mieszkań od 3 do 9 (o 8,6 %).

W analizowanym okresie poprawił się standard zamieszkiwania. Sukcesywnie zmniejszała się ilość mieszkań jedno- i dwuizbowych w stosunku do ogólnej liczby mieszkań:
- 1-izbowych - z 5,6% w 1978 r., 4,7% w 1988 r. do 3,4% w 2002 r. (wskaźnik wojewódzki - 2,3%),
- 2-izbowych - z 18,7% w 1978 r., 14,9% w 1988 r. do 12,0% w 2002 r. (wskaźnik wojewódzki - 13,4%),

zwiększała się natomiast ilość mieszkań 3, 4 oraz 5 i więcej izbowych, kolejno:
- 3-izbowe - z 36,9% w 1978 r., 39,0% w 1988 r. do 39,2% w 2002 r. (wskaźnik wojewódzki - 35,6%),
- 4-izbowe - z 26,9% w 1978 r., 29,4% w 1988 r. do 32,0% w 2002 r. (wskaźnik wojewódzki – 29,9%),
- 5-izbowe - z 11,9% w 1978 r., 12,0% w 1988 r. do 13,3% w 2002 r. (wskaźnik wojewódzki – 18,8%).

W ujęciu statystycznym za izbę uznaje się pokoje oraz kuchnie wydzielone stałymi ścianami sięgającymi od podłogi do sufitu, z bezpośrednim oświetleniem dziennym i o powierzchni nie mniejszej niż 4 m^2.

Poprawę zanotować należy również w zakresie wyposażenia budynków i mieszkań w instalacje.

Tabela B II 1-15 - Standardy wyposażenia budynków mieszkalnych i mieszkań

wyposażenie	udział % ogółu budynków i mieszkań			
	1988		2002	
	budynki	**mieszkania**	**budynki**	**mieszkania**
wodociąg z sieci	70,7	92,8	85,1	97,0
kanalizacja z odprowadzeniem do sieci	46,8	88,4	58,1	91,2
gaz z sieci	46,6	87,3	71,6	90,2
centralne ogrzewanie z sieci lub lokalne	60,3	72,1	77,9	81,3

Źródło: spis z 1978, 1988, 2002 r. i na podstawie „Podstawowych informacji ze spisów powszechnych" – materiały US w Toruniu i Bydgoszczy

Poprawie uległy też pozostałe wskaźniki. Skalę tych zmian zawarto w poniższej tabeli:

Tabela B II 1-16 - Budynki mieszkalne wg wyposażenia w instalację wodociągową i kanalizacyjną

rok	wodociąg		kanalizacja	
	lokalny	nie ma w budynku ani na nieruchomości	z odprowadzeniem do urządzenia lokalnego	nie ma
1988	8.454 B 56.554 M	404 B 616 M	8.057 B 55 772 M	967 B 1 .19 M
2002	1.509 B 2.012 M	115 B 145 M	4.387 B 6.209 M	187. B 261 M

B – budynki, M – mieszkania

Źródło: spis z 1978, 1988, 2002r. i na podstawie „Podstawowych informacji ze spisów powszechnych" – materiały US w Toruniu i Bydgoszczy

Poniżej przedstawiono podstawowe wskaźniki warunków mieszkaniowych dla miasta Torunia na tle wskaźników województwa kujawsko-pomorskiego i miast w kraju.

Tabela B II 1-17 - Podstawowe wskaźniki warunków mieszkaniowych

wyszczególnienie*	miasto Toruń			woj. kujawsko-pomorskie	miasta w kraju
	1988	2002	2004	2002	2002
przeciętna pow. użytkowa mieszkania w m^2	52,1	56,9	57	65,2	60,8
przeciętna pow. użytkowa mieszkania w m^2 na 1 osobę	15,8	19,5	20,9	19,8	20,6
przeciętna liczba izb w 1 mieszkaniu	3,35	3,48	2,89	3,65	3,51
przeciętna liczba osób w 1 mieszkaniu	3,29	2,91	2,71	3,28	2,95
przeciętna liczba osób na 1 izbę	0,98	0,84	0,79	0,90	0,84
przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym	2,86	2,51	2,51	2,90	2,60
przeciętna liczba gospodarstw domowych w 1 mieszkaniu	1,15	1,16	0,93	1,13	1,14

* dane dotyczą mieszkań zamieszkanych stale

Źródło: spis z 1978, 1988, 200 2r. i na podstawie „Podstawowych informacji ze spisów powszechnych" – materiały US w Toruniu i WUS w Bydgoszczy, Miasta w liczbach - 2005, US w Bydgoszczy

Z analizy ilości budynków wg ich rodzaju wynika stopniowe zmniejszanie się ilości budynków mieszkalno-inwentarskich i niemieszkalnych wykorzystywanych na cele mieszkalne. Statystyczne zestawienie budynków wg rodzaju przedstawia poniższa tabela.

Tabela B II 1-18 - Budynki wg rodzaju

wyszczególnienie	budynki		mieszkania		ludność		mieszkania zamieszkane stale
	1988	2002	1988	2002	1988	2002	2002
ogółem	9.242	11.099	57.840	73.911	190.462	206.638	71.109
mieszkalne	9.024	10.923	57.391	73.653	189.177	205.988	70.860
mieszkalno-inwentarskie*	108	65	126	70	431	216	69
zbiorowego zamieszkania	14	**	170	**	379	**	**
niemieszkalne	96	28	159	46	475	115	43

* łącznie z budynkami mieszkalno-gospodarczymi typu wiejskiego ** brak danych

źródło: dane wg NSP 1988, 2002

Zmiany w ilości budynków mieszkalnych wg formy własności przedstawiono w poniższych tabelach. Ze względu na zmianę systemu agregacji dane te nie pozwalają na ocenę zmian. Niemniej należy zauważyć, że największa ilość mieszkań nadal znajduje się w budynkach stanowiących własność spółdzielni mieszkaniowych. Należy też zwrócić uwagę na ilość mieszkań znajdujących się w budynkach prywatnych objętych szczególnym trybem najmu. Część rodzin zamieszkała w tych mieszkaniach może w najbliższym okresie czasu stanąć przed problemem braku mieszkania.

Tabela B II 1-19.1 - Budynki mieszkalne wg własności *(stan w 1988 r.)*

	organów administr. państwowej	spółdzielni mieszkaniowych	pozostałych jednostek gospodarki uspołecznionej	prywatne			instytucji wyznaniowych
				objęte szczególnym trybem najmu	w dyspozycji osób fizycznych		
					razem	w tym z wynajmem mieszkań	
budynki	936	772	249	971	6.075	511	18
mieszkania	10.776	27.697	5.191	6.337	7.339	1.129	53
ludność	33.955	87.989	17.558	20.474	29.047	3.631	154

źródło: dane wg NSP 1988

Tabela B II 1-19.2 - Budynki mieszkalne wg własności *(stan w 2002 r.)*

	gminy	Skarbu Państwa	spółdzielnie mieszkaniowe	zakłady pracy	prywatne, w tym:		pozostałe podmioty
					wspólne z wyodrębnionymi lokalami	własność osób fizycznych	
budynki	404	70	755	91	1.603	7.941	59
mieszkania	2.270	696	31.022	885	24.284	13.415	581
ludność	9.067	2.252	85.297	2.749	63.383	41.806	1.434

źródło: dane wg NSP 2002

Liczba mieszkań oddawanych do użytku w latach 1990-2003 ulegała wahaniom. Proces ten przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela B II 1-20 - Mieszkania oddane do użytku wg inwestorów (*Stan w dniu 31.XII)*

rok	ogółem	Budownictwo				
		spółdzielcze	społeczne czynszowe	komunalne	indywidualne	inne
1990	969	894	-------	22	39	X
1992	1.456	1.285	-------	-------	149	20
1994	1.061	651	-------	110	161	138
1996	798	352	-------	-------	97	349
1997	1.253	515	-------	-------	178	560
1998	942	220	-------	18	104	600
1999	1.485	544	78	-------	99	764
2000	547	77	90	-------	122	258
2001	1.358	647	16	24	123	548
2002	643	137	168	10	124	204
2003	919	318	166	-------	225	210
2004	746	152	------	-------	201	351

Źródło: „Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin - Roczniki statystyczne" – materiały US w Toruniu, Miasta w liczbach - 2005, US w Bydgoszczy

Z powyższego zestawienia wynika, że najwięcej mieszkań oddano do użytku w 1999 r. Od tego też roku pojawiła się nowa forma inwestora. Było nim, utworzone decyzją Rady Miejskiej Torunia w 1996 r. - Toruńskie Towarzystwo Budownictwa Społecznego Spółka z o.o.
W 2004r. procentowa struktura mieszkań według stosunków własnościowych kształtowała się następująco: 52,5% - własność spółdzileni mieszkaniowych; 8,2% - własność gminy (komunalna); 8,2% - własność zakładów pracy; 34,1% - własność osób fizycznych; 2,2% - własność pozostałych podmiotów.
Syntezę podstawowych danych dotyczących gospodarstw domowych i mieszkań w oparciu o spisy powszechne przedstawia poniższa tabela.

Tabela B II 1-21 - Podstawowe dane o gospodarstwach domowych i mieszkaniach

wyszczególnienie	1978	1988	2002	województwo 2002
Gospodarstwa domowe				
Ogółem	55.213	66.572	82.382	---
w %	100	120,8	149,2	--

wg liczby osób w gospodarstwie domowym (w %)				
- 1-osobowe	22,7	19,9	29,9	22,2
- 2-osobowe	21,8	23,3	24,2	23,2
- 3-4-osobowe	45,4	46,5	38,5	40,3
- 5-osobowe i większe	10,1	10,3	7,4	14,3
Ludność w gospodarstwach domowych	154.055	190.234	206.812	---
Przeciętna liczba osób w gospodarstwach domowych	2,90	2,86	2,51	2,90
Mieszkania				
Ogółem	42.990	57.846	71.422	---
- w tym mieszkania stałe	---	57.846	71.109	---
- powierzchnia użytkowa w m^2	2.125.454	3.014.157	4.055.364	---
Struktura mieszkań wg liczb izb (w %):				
- 1 izba	5,6	4,7	3,4	2,3
- 2 izby	18,7	14,9	12,0	13,4
- 3 izby	36,9	39,0	39,2	35,6
- 4 izby	26,9	29,4	32,0	29,9
- 5 izb i więcej	11,9	12,0	13,3	18,8
Mieszkania wg stopnia wyposażenia w instalacje (w %):				
- wodociąg	91,4	97,0	99,5	97,1
- ustęp spłukiwany	76,8	87,0	96,0	89,4
- łazienka	69,1	82,4	92,5	86,5
- ciepła woda bieżąca	63,1	80,5	90,2	79,5
- gaz z sieci	77,8	85,6	87,4	50,7
- centralne ogrzewanie	58,0	73,8	86,2	77,4
Ludność w mieszkaniach	154.086	190.462	206.638	---
Przeciętna liczba:				
- izb w 1 mieszkaniu	3,27	3,35	3,48	3,65
- osób w 1 mieszkaniu	3,58	3,29	2,91	3,28
- osób na 1 izbę	1,09	0,98	0,84	0,90
- gospodarstw w mieszkaniu	1,28	1,15	1,16	1,13
Przeciętna powierzchnia użytkowa w m^2:				
1 mieszkania	49,4	52,1	56,9	65,2
na 1 osobę	13,8	15,8	19,5	19,8

Źródło: spis z 1978, 1988, 2002 r. i na podstawie „Podstawowych informacji ze spisów powszechnych" – materiały US w Toruniu i Bydgoszczy

1.6. Wychowanie i edukacja

Z dniem 1 września 1999 r. rozpoczęto wprowadzenie reformy ustroju szkolnego, której zasady reguluje ustawa z dnia 08.01.1999 r. przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego (Dz.U. Nr 12, poz.96). W roku szkolnym 1999/2000 w miejsce dotychczasowych ośmioletnich szkół podstawowych powstały sześcioletnie szkoły podstawowe i trzyletnie gimnazja. Wprowadzenie reformy ustroju szkolnego, a także spadek populacji dzieci i młodzieży w wieku szkolnym, w niektórych częściach miasta spowodowały potrzebę dostosowania struktury systemu szkolnego. Obecnie funkcjonują sześcioletnie szkoły podstawowe, trzyletnie gimnazja, trzyletnie licea ogólnokształcące, trzyletnie licea profilowane, czteroletnie technika, dwu- i trzyletnie szkoły zasadnicze, trzyletnie technika uzupełniające, dwuletnie uzupełniające licea ogólnokształcące oraz szkoły policealne (od 1 do 3-letnich). Odrębną kategorię stanowią szkoły dla dorosłych oraz szkoły specjalne. Aktualnie trwa proces dostosowania struktury tych szkół. Powyższy system edukacji uzupełniają przedszkola na etapie przygotowania do szkoły oraz system szkolnictwa wyższego. Obowiązkowi szkolnemu podlegają dzieci i młodzież w wieku 7-18 lat, co odpowiada szkolnictwu na poziomie podstawowym, gimnazjalnym i średnim, pozostałe szczeble edukacji nie podlegają obowiązkowi szkolnemu.

Żłobki

Funkcję opiekuńczo-wychowawczą dla najmłodszych dzieci (do lat 3) sprawują w Toruniu żłobki miejskie. Ich liczba od 1993 roku, kiedy to odnotowano ich spadek o 8 placówek (tj. o 66,7%), do 1999 roku nie zmieniła się. W roku 2000 liczba żłobków zmniejszyła się do trzech (o jedną placówkę) i nie zmieniła się do roku 2002. Skutkiem spadku liczby placówek było zmniejszenie liczby miejsc rzeczywistych w żłobkach w stosunku do 1990 roku o 445 (tj. o 65,4%). Liczba dzieci przebywająca w żłobkach ulega wahaniom. W 2002 roku w żłobkach przebywało 423 dzieci. Obiekty te dysponują 235 miejscami, co oznacza że na 1.000 dzieci przypada 41,96 miejsca (przy wskaźniku krajowym 45 miejsc/1.000 dzieci).

Wychowanie przedszkolne

Na terenie miasta Torunia działają ogółem 34 przedszkola, w tym: 17 placówek publicznych (miejskich) oraz 17 przedszkoli niepublicznych. W roku szkolnym 2002/2003 przy szkołach podstawowych funkcjonowały 4 oddziały przedszkolne (tzw. „0").

Przedszkola niepubliczne:

1. Przedszkole „ALFIK" ul. Dziewulskiego 31,
2. Przedszkole Niepubliczne „BIM-BAM-BINO" ul. Droga Trzepowska 19,
3. Prywatne Przedszkole „CALINECZKA" ul. Osiedlowa 53,
4. Przedszkole Prywatne „FLISACZEK" ul. Gałczyńskiego 40/51,
5. Przedszkole Prywatne „JAGÓDKA" ul. Gagarina 34a,
6. Przedszkole Prywatne „KANGUREK" ul. Rakowicza 3,
7. Prywatne Przedszkole „KATARZYNKA" ul. Konstytucji 3-go Maja 14,
8. Prywatne Przedszkole „KRASNAL" ul. Lelewela 5,
9. Przedszkole Prywatne „LEŚNY LUDEK" ul. Mickiewicza 46,
10. Przedszkole Prywatne „MAŁY ŚWIATEK" ul. Szosa Chełmińska 40,
11. Przedszkole Prywatne „PINOKIO" ul. Reja 17,
12. Przedszkole „POD MUCHOMORKIEM" ul. Szosa Chełmińska 226a,
13. Przedszkole Prywatne „RACZEK" ul. Przy Kaszowniku 7,
14. Przedszkole Prywatne „SKRZAT" ul. Spółdzielcza 3/5,
15. Przedszkole Prywatne „SŁONECZKO" ul. Kosynierów Kościuszkowskich 8,
16. Przedszkole Domowe ul. Łyskowskiego 26d/121,
17. Przedszkole Angielskie „ENGLISCH PLAYSCHOOL" ul. Jaworowa 15a.

W roku szkolnym 2002/2003 objęły one opieką 4.567 dzieci, co oznacza 61,6% uczestnictwa dzieci w wieku przedszkolnym.

W 1992 roku odnotowano spadek liczby placówek wychowania przedszkolnego o ponad połowę (tj. o 43 placówki). Od tego czasu wielkość ta jest stabilna - w 2003roku wyniosła 38 placówek.

Liczba dzieci uczęszczających do przedszkoli i oddziałów przedszkolnych ulegała w latach 1990-2003 wahaniom, jednak od roku 1996 stale się zmniejsza - w ostatnim analizowanym roku o 21 dzieci (tj. o 0,4%). Skutkiem spadku ilości placówek wychowania przedszkolnego był spadek miejsc w przedszkolach - w 1992 roku o 1.987 miejsc (tj. o 32,8%). Później liczba miejsc w przedszkolach uległa wahaniom, w 2003 roku spadła w porównaniu do roku poprzedniego o 112 (tj. o 2,6%) i wyniosła 4.128. Skutkiem przedstawionych wyżej zmian był wzrost liczby dzieci przypadających na przedszkole z 97 w 1990 roku do 134 w roku 2003.

Tabela B II 1-22 - Wychowanie przedszkolne *(stan w październiku)*

wyszczególnienie	1990/91	1992/93	1996/97	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03
PLACÓWKI								
ogółem	84	41	36	37	39	39	39	38
przedszkola	57	39	34	34	35	35	35	34
oddziały przedszkolne przy SP	27	2	2	3	4	4	4	4
DZIECI								
ogółem	7.605	4.940	5.226	5.070	5.012	4.932	4.698	4.677
przedszkola	5.541	4.913	5.203	5.042	4.960	4.894	4.586	4.567
oddziały przedszkolne przy SP	2.064	27	23	28	52	38	112	110
MIEJSCA W PRZEDSZKOLU (bez oddziałów przy szkole)								
ogółem	6.053	4.066	4.096	4.318	4.311	4.381	4.240	4.128

Źródło: „Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin - Roczniki statystyczne" – materiały US w Toruniu

Szkoły podstawowe

W 2003 roku w Toruniu funkcjonowało ogółem 38 szkół podstawowych, w tym: 30 placówek publicznych, 5 szkół podstawowych niepublicznych posiadających uprawnienia szkół publicznych oraz 3 szkoły specjalne.

Szkoły podstawowe niepubliczne posiadające uprawnienia szkół publicznych to:

- Społeczna Szkoła Podstawowa im. Juliusza Słowackiego, ul. Dziewulskiego 24a,
- Społeczna Szkoła Podstawowa Stowarzyszenia Edukacja, ul. Bolta 12,
- Społeczna Szkoła Podstawowa im. Witkacego, ul. Żółkiewskiego 46,
- Społeczna Szkoła Podstawowa, ul. Stawisińskiego 7,
- Katolicka Szkoła Podstawowa Towarzystwa Salezjańskiego, ul. Kosynierów Kościuszkowskich 10.

Liczba uczniów uczęszczających do tych szkół wynosiła 13.874 (bez szkół specjalnych). W szkołach podstawowych obserwuje się tendencję malejącą wśród liczby uczniów. W roku szkolnym 2002/03 największa liczba uczniów pobierała naukę w klasach szóstych (19,1%) i klasach piątych (17,2%), najmniej uczniów uczęszczało do klas pierwszych (15,2%) i klas drugich (15,7%).

Natomiast w stosunku do roku szkolnego 1991/92 odnotowano przyrost szkół podstawowych o 8 placówek (tj. o 30%), spadek pomieszczeń do nauczania o 76 (tj. o 11,6%). Liczba nauczycieli, w związku z reformą szkolnictwa, spadła o 294 osób (tj. o 11,6%). Spadają wskaźniki liczby uczniów na: szkołę, pomieszczenie do nauczania, oddział i nauczyciela.

Tabela B II 1-23 - Szkoły podstawowe (bez specjalnych)

wyszczególnienie	1990/91[a)]	1991/92	2996/97	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03
szkoły	26	27	36	38	35	35	35	35
pomieszczenia do nauki	612	658	835	854	762	629	572	582
oddziały	992	1.010	1.005	969	797	656	572	582
uczniowie	27.117	27.382	25.335	23.330	18.912	14.941	14.473	13.874
Liczba uczniów na:								
- szkołę	1.043	1.014	704	614	540	427	414	396
- oddział	27	27	25	24	24	23	23	23
- nauczyciela pełnozatrudnionego	19	19	16	15	15	14	14	12

a) bez szkół artystycznych I stopnia

Źródło: „Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin - Roczniki statystyczne" – materiały US w Toruniu

Tabela B II 1-24 - Gimnazja (bez specjalnych)

wyszczególnienie	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03
szkoły	29	30	32	32
pom. do nauki	205	220	313	300
oddziały	124	224	362	350
uczniowie	3.164	5.944	8.731	8.507
Liczba uczniów na:				
- szkołę	109	198	273	266
- oddział	26	24	24	24

Źródło: „Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin - Roczniki statystyczne" – materiały US w Toruniu

Na funkcjonujące ogółem 35 placówek: 3 to gimnazja specjalne, 27 - to gimnazja publiczne, natomiast 5 - to gimnazja niepubliczne posiadające uprawnienia szkół publicznych.

Gimnazja niepubliczne posiadające uprawnienia szkół publicznych

- Społeczne Gimnazjum im. Witkacego ul. Żółkiewskiego 46,
- Społeczne Gimnazjum im. Juliusza Słowackiego ul. Dziewulskiego 24,
- Gimnazjum Towarzystwa Salezjańskiego ul. Kosynierów Kosciuszkowskich 10,
- Gimnazjum Stowarzyszenia Edukacja ul. Bolta 12,
- Szkoła Laboratorium - Gimnazjum ul. Stawisińskiego 7.

Licea ogólnokształcące

W stosunku do roku szkolnego 1990/91 liczba liceów ogólnokształcących wzrosła o 9 placówek (tj. o 128,6%). W związku z tym wzrosła również liczba pomieszczeń do nauczania o 244 (tj. o 212%). W tym samym czasie wahała się liczba oddziałów i liczba uczniów. Wartości te były największe w roku szkolnym 2000/01. Mimo spadku w kolejnych dwóch latach nadal są wyraźnie większe od wielkości z początku lat 90-tych.

Na początku roku szkolnego 2002/03 największa liczba uczniów pobierała naukę w klasach pierwszych (ponadgimnazjalnych) - 34,2%. Najmniej uczniów - 194 osoby (tj. 2,6%) uczęszczało do klas drugich (ponadpodstawowych), co związane było z brakiem naboru do pierwszych klas liceów ogólnokształcących rok wcześniej. W roku szkolnym 2002/03 największa liczba uczniów liceów (ponadpodstawowych) – 49,9%, kształciła się w klasach o profilu ogólnym. Wskaźnik liczby uczniów na szkołę wykazywał tendencję rosnącą do roku 2000/01, natomiast w kolejnych dwóch latach spadł znacząco i wyniósł w roku 2002/03 466 osób. Stabilna jest liczba uczniów na oddział, maleje w ostatnim czasie liczba uczniów przypadająca na pełnozatrudnionego nauczyciela. Od 1998 roku pod patronatem UMK działa jedyne w Polsce Gimnazjum Akademickie kształcące szczególnie uzdolnioną młodzież.

Tabela B II 1-25 - Licea ogólnokształcące dla młodzieży (bez specjalnych)

wyszczególnienie	1990/91	1992/93	1996/97	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03
szkoły	7	12	13	15	15	15	15	16
pom. do nauczania	115	134	204	212	270	304	282	359
oddziały	113	139	205	239	269	289	232	242
uczniowie	3.392	4.271	6.468	7.526	8.408	9.069	7.090	7.460
Liczba uczniów na:								
- szkołę	485	356	498	502	561	605	473	466
- oddział	30	31	32	31	31	31	31	31
- nauczyciela pełnozatrudnionego	15	19	23	20	18	17	15	12

Źródło: „Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin - Roczniki statystyczne" – materiały US w Toruniu

Szkolnictwo zawodowe

W roku szkolnym 2002/03 w porównaniu z rokiem 1991/92 odnotowano przyrost liczby placówek o 7 szkół (tj. o 12,1%). Spadła liczba szkół zasadniczych, wzrosła natomiast ilość szkół średnich i policealnych. Sytuacja wygląda inaczej w porównaniu z latami poprzednimi. W stosunku do roku szkolnego 2001/02 wzrosła liczba szkół średnich (o 4, tj. 13,8%) i zasadniczych (o 2, tj. 12,5%), o jedną (tj. 6,7%) zmniejszyła się ilość szkół policealnych. Liczba pomieszczeń do nauczania ulega wahaniom. W roku 2003 w stosunku do poprzedniego roku szkolnego, spadła ona o 48 sal (tj. o 12,2%). W roku szkolnym 2002/03 odnotowano najmniejszą liczbę uczniów od roku szkolnego 1991/92 (spadek o 5.499 osób, tj. 39%). W grupie uczniów szkół zasadniczych zawodowych spadek liczby uczniów w analizowanym okresie wyniósł 4.516 osób (tj. o 68,7%). Wskaźnik średniej liczby uczniów w szkołach średnich i policealnych ulegał w analizowanym okresie wahaniom. W ostatnich dwóch latach spadła średnia liczba uczniów w szkołach zasadniczych i średnich, wzrosła w szkołach policealnych.

Tabela B II 1-26 - Szkoły zawodowe dla młodzieży

wyszczególnienie	1990/91	1991/92	1996/97	1998/99	1999/00	2000/01	2001/02	2002/03
szkoły ogółem	65	58	59	59	60	61	60	65
zasadnicze zawodowe	26	21	16	15	16	16	16	18
średnie	28	27	29	28	29	28	29	33
policealne	11	10	14	16	15	17	15	14
pomieszczenie do nauczania ogółem (bez szkół specjalnych)	400	414	377	433	415	422	392	344
zasadnicze zawodowe	144	101	137	101	115	114	108	88
średnie	235	266	188	231	234	240	208	172
policealne	21	47	52	101	66	68	76	84
uczniowie ogółem	14.809	14.095	13.034	13.022	12.491	12.104	9.369	8.596
zasadnicze zawodowe	7.381	6.580	5 082	4.864	4.715	4 553	2.950	2.064
średnie	6.374	6.260	6.533	6.708	6.286	6.208	4.995	5.037
policealne	1.054	1.255	1.419	1.450	1.305	1.343	1.424	1.495

Źródło: „Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin - Roczniki statystyczne" – materiały US w Toruniu

Na terenie miasta funkcjonowały ponadgimnazjalne placówki o niżej wymienionym profilu:
W grupie szkół publicznych:
- 13 L.O.,
- Technikum Hotelarskie,
- Zespół Szkół Budowlanych i Elektrycznych,
- Zespół Szkół Chemicznych,
- Zespół Szkół Ekonomicznych,
- Zespół Szkół Gastronomicznych,
- Zespół Szkół Inżynierii Środowiska,
- Zespół Szkół Mechanicznych,
- Zespół Szkół Mechanicznych, Elektrycznych i Elektronicznych,
- Zespół Szkół Muzycznych,
- Zespół Szkół Odzieżowych,
- Zespół Szkół Przemysłu Spożywczego,
- Zespół Szkół Samochodowych,
- Centrum Kształcenia Praktycznego.

Powyższą bazę L.O. i placówek szkolnictwa zawodowego uzupełniały szkoły ponadgimnazjalne niepubliczne posiadające uprawnienia szkół publicznych:
- Technikum Zawodowe dla Dorosłych ZDZ,
- Szkoła Laboratorium Liceum Ogólnokształcące,
- Technikum Odzieżowe Wieczorowe,
- Społeczne Liceum Ogólnokształcące o Profilu Menedżerskim,

- Policealne Studium Zawodowe dla Dorosłych ZDZ,
- Technikum Budowlane dla Dorosłych „Blok”,
- Prywatne Pomaturalne Studium Języków Obcych o Profilu Menedżerskim,
- Zaoczne Technikum Zawodowe dla Dorosłych,
- Zaoczne Studium Policealne dla Dorosłych,
- Prywatne Policealne Studium Farmaceutyczne,
- Policealne Studium Zawodowe Turystyki i Hotelarstwa,
- Technikum Gastronomiczne dla Dorosłych,
- Niepubliczna Zasadnicza Szkoła Gastronomiczna,
- Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych Centrum Edukacji Dorosłych,
- Technikum Gastronomiczne dla Dorosłych,
- Policealna Szkoła Projektowania i Konfekcjonowania Odzieży,
- Policealne Studium Centrum Edukacji Dorosłych,
- Towarzystwo Nowoczesnej Edukacji Policealne Studium,
- Policealne Studium Detektywów i Pracowników Ochrony,
- Policealne Studium Bezpieczeństwa i Higieny Pracy,
- Policealna Szkoła Sztuki Kulinarnej i Kelnerskiej,
- Roczne Policealne Studium Finansów,
- Policealne Studium Budownictwa, Projektowania Architektonicznego i Geodezji,
- Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych,
- Policealne Studium Informatyki, Ekonomii i Administracji,
- Szkoła Europejska „Eurocollege”,
- Prywatne Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych,
- Policealne Studium Zawodowe „Fama”,
- Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych,
- Policealna Szkoła Architektury dla Dorosłych,
- Policealna Szkoła Informatyczna dla Dorosłych,
- Policealna Szkoła Kosmetyczna dla Dorosłych.

Bazę oświatową miasta omówioną wyżej uzupełniają specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze i zespoły szkół:
- Zespół Szkół nr 6 obejmujący: Szkołę Podstawową specjalną nr 19 i Gimnazjum specjalne nr 19 (ul. Dziewulskiego 41)
- Zespół Szkół nr 26 obejmujący: Szkołę Podstawową Specjalną nr 26 i Gimnazjum Specjalne nr 26 (ul. Buszczyńskich 11)
- Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy obejmujący: Szkołę Podstawową Specjalną nr 25 i Gimnazjum Specjalne nr 25 (ul. Żwirki i Wigury 19/21)

Szkolnictwo Wyższe

Podstawowym wyzwaniem dla przemian społeczno-gospodarczych XXI wieku stał się poziom konkurencyjności. Zależy on przede wszystkim od poziomu kwalifikacji zatrudnianych w gospodarce pracowników. A zatem gospodarka zależy przede wszystkim od edukacji. Szkoły wyższe są ogromnym atutem dla miasta i regionu, stanowią silny czynnik miastotwórczy, są ważną składową kulturowego i społecznego potencjału miasta.

Uniwersytet Mikołaja Kopernika - państwowy uniwersytet z siedzibą w Toruniu, wraz z oddziałem Collegium Miedicum w Bydgoszczy (dawna Akademia Medyczna w Bydgoszczy). Powstał na mocy dekretu Rady Ministrów z dnia 24 sierpnia 1945 r. Głównym inicjatorem stworzenia uniwersytetu na ziemi pomorskiej był dr Henryk Świątkowski, delegat rządu, późniejszy wojewoda pomorski. Chciano także, chociaż częściowo, wyrównać straty po likwidacji Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie. Pierwszym rektorem został prof. Ludwik Kolankowski, historyk z lwowskiego UJK. Początkowo powstały dwa wydziały: Humanistyczny (wraz ze Sztukami Pięknymi) oraz Wydział Matematyczno-Przyrodniczy. Jednak od początku

powstawania Uniwersytetu władze uczelniane miały w planach stworzenie wielowydziałowego uniwersytetu.
Pierwsze wykłady odbyły się 24 listopada 1945 roku, natomiast uroczysta inauguracja pierwszego roku akademickiego miała miejsce 5 stycznia 1946 roku. Funkcjonowało wtedy 76 katedr, zatrudniających 60 samodzielnych i 69 pomocniczych pracowników nauki. Immatrykulowano 1.600 studentów.
W roku 1973 z okazji 500 rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika otwarto miasteczko akademickie na ulicy Gagarina z budynkiem głównym władz uczelni, domami akademickimi i asystenckimi oraz klubami studenckimi i stołówką.
UMK jest obecnie największą uczelnią naszego regionu, posiada 8.212 miejsc w tym 2.870 na studiach dziennych i 5.342 na studiach zaocznych.

Na UMK funkcjonują wydziały:
- Wydział Astronomii i Informatyki Stosowanej,
- Wydział Biologii i Nauk o Ziemi,
- Wydział Chemii,
- Wydział Farmaceutyczny,
- Wydział Filologiczny,
- Wydział Humanistyczny,
- Wydział Lekarski,
- Wydział Matematyki i Informatyki,
- Wydział Nauk Ekonomicznych i Zarządzania,
- Wydział Nauk Historycznych,
- Wydział Nauk o Zdrowiu.

Ponadto w Toruniu funkcjonują w roku akademickim 2004/2005 szkoły wyższe:
- Wyższe Seminarium Duchowne Diecezji Toruńskiej (aktualnie część Wydziału Teologicznego UMK),
- Wyższa Szkoła Bankowa - szkoła wyższa o charakterze uniwersyteckim,
- Wyższa Szkoła Kultury Medialnej i Społecznej - szkoła wyższa o charakterze uniwersyteckim,
- Wyższa Szkoła Dziennikarstwa im.Wańkowicza w Warszawie, Instytut w Toruniu,
- Wyższa Szkoła Oficerska im gen. Józefa Bema - zlikwidowana 27 września 2002 roku.

Najwięcej studentów studiuje na UMK - tj. 92,9% ogółu studiujących. W roku 2002/2003 kobiety stanowiły 64,9% ogółu studiujących. Drugą pod względem ilości studiujących jest Wyższa Szkoła Bankowa - 6,8% ogółu studiujących.

Tabela B II 1-27 - Studenci w Toruniu w latach 2000/2001 – 2002/2003

	2000/01	**2001/02**	**2002/03**
UMK ogółem	28.723	30.739	31.625
w tym kobiety	18.678	20.137	20.527
- dzienne	14.092	15.640	16.815
- zaoczne	14.498	14.939	14.692
-eksternistyczne	133	160	118
Wyższa Szkoła Bankowa ogółem	1.745	2.002	2.167
w tym kobiety	1.163	1.353	1.366
- dzienne	657	772	785
- wieczorowe	360	315	230
- zaoczne	728	915	1.152
Wyższa Szkoła Kultury Społecznej Medialnej ogółem	---	150	242
w tym kobiety	---	79	118
- dzienne	---	60	145

- zaoczne	---	90	97
Ogółem:	**30.468**	**32.891**	**34.034**

Źródło: „Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin - Roczniki statystyczne" – materiały US w Toruniu

W latach 1990-2003 wzrosła liczba studentów zarówno na studiach dziennych jak i na studiach dla pracujących (zaocznych i eksternistycznych), co spowodowało przyrost liczby studentów ogółem o 24.827 osoby (tj. o 269,7%).
Liczba studentów na studiach wieczorowych i zaocznych wzrosła w analizowanym okresie o 13.791 osób (tj. o 552,1%). Przyrost ten był zdecydowanie wyższy od przyrostu liczby studentów na studiach dziennych, który wyniósł 11.036 osoby (tj. 164,5%).
Studiujący na studiach dziennych stanowili w roku akademickim 2002/03 - 52,1% ogółu studentów.
W roku akademickim 2002/03 najwięcej studentów stanowiła grupa biznesu i administracji - 11.997 osób (35,3%), grupa humanistyczna 5.622 osób, (16,5%), grupa prawna - 3.920 osób (11,5%). Absolwenci szkół wyższych dominują w strukturze absolwentów, stanowiąc 37,2% wszystkich absolwentów. W strukturze tej odnotowano od 1991r. zasadnicze zmiany. Udział absolwentów szkół wyższych wzrósł, spadł natomiast znacząco udział absolwentów szkół zasadniczych zawodowych oraz średnich szkól zawodowych.

1.7. Opieka zdrowotna

Na terenie Torunia stacjonarną opiekę zdrowotną w ramach ubezpieczenia zdrowotnego sprawują:
- 4 publiczne placówki szpitalne: Specjalistyczny Szpital Miejski, Wojewódzki Szpital Dziecięcy, Wojewódzki Szpital Obserwacyjno-Zakaźny i Wojewódzki Szpital Zespolony im. L. Rydygiera,
- Szpital Specjalistyczny Matopat - niepubliczny, świadczący niektóre usługi medyczne w ramach ubezpieczenia zdrowotnego.

W ramach stacjonarnej opieki zdrowotnej działa również Wojewódzki Ośrodek Lecznictwa Psychiatrycznego. W stosunku do roku 1990 liczba szpitali wzrosła o 3. W 2002 r. liczba łóżek w szpitalach wynosiła 1.208, co daje wskaźnik 174 osoby na jedno łóżko (przy wskaźniku dla kraju dla szpitali ogólnych - 203,25). Średnia krajowa dla 10 największych miast Polski w 2001 r. wynosiła 124.

Tabela B II 1-28 - Zakłady stacjonarnej opieki zdrowotnej

wyszczególnienie	1990	1992	1994	1996	1998	2000	2001	2002
szpitale	2	4	5	5	4	4	5	5
łóżka w szpitalach	1.309	1.355	1.353	1.333	1.271	1.251	1.223	1.208
liczba ludności na 1 łóżko	154	149	151	154	162	163	168	174

Źródło: „Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin - Roczniki statystyczne" – materiały US w Toruniu

Systematycznie wzrasta w mieście liczba placówek leczenia ambulatoryjnego. Najdynamiczniejszy wzrost odnotować należy w grupie praktyk lekarskich działających na podstawie umowy z Kasą Chorych (do 2002 r., potem NFZ).

Tabela B II 1-29 - Ambulatoryjna opieka zdrowotna

wyszczególnienie	1994	1998	wyszczególnienie	1999	2001	wyszczególnienie	2002
Zakłady (przychodnie) stan w dniu 31.XII							
rejonowe	15	15	ogólne	30	31	ogólne	39
specjalistyczne	11	14	służby medycyny pracy	16	10	służby medycyny pracy	8
spółdzielcze	2	2	spółdzielcze	1	1	spółdzielcze	-
rehabilitacyjne	3	2	rehabilitacyjne	2	2	rehabilitacyjne	-
akademicka	1	1	akademicka	1	1	akademicka	-

-	-	-	poradnie	11	13	poradnie	15
-	-	-	praktyki lekarskie*	30	35	praktyki lekarskie*	43
PKP	5	4	-	-	-	-	-

** działające na podstawie umowy z Kasą Chorych*
Źródło: „Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin - Roczniki statystyczne" – materiały US w Toruniu

Do placówek opieki zdrowotnej o zasięgu ogólnomiejskim i regionalnym należą specjalistyczne placówki i zakłady, w tym m.in.:
- Samodzielne Wojewódzkie Centrum Stomatologii,
- „Caritas" Centrum Pielęgnacji Diecezji Toruńskiej,
- Hospicjum „Światło",
- Miejski Ośrodek Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży,
- Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy,
- Miejska Przychodnia Specjalistyczna.

W latach 1990-2002 występowały wahania wielkości zatrudnienia we wszystkich grupach personelu służby zdrowia, poza grupą zawodową pielęgniarek, w której obserwowano coroczny przyrost zatrudnienia.
W stosunku do 1990 roku liczba lekarzy wzrosła o 104 (tj. o 19,3%), liczba pielęgniarek wzrosła o 211 (tj. o 17,9%), a liczba położnych wzrosła o 7 (tj. o 4,9%). Spadła zaś liczba lekarzy dentystów o 31 (tj. o 24,8%).
W porównaniu do roku 2001 liczba lekarzy spadła o 13 (tj. o 2%), liczba dentystów spadła o 7 (tj. o 6,9%), a liczba pielęgniarek wzrosła o 57 (tj. o 4,3%).
W analizowanym okresie również wskaźniki liczby personelu służby zdrowia na 10.000 ludności ulegały wahaniom. W stosunku do roku 2001 wskaźnik liczby lekarzy spadł o 1,4 osoby i wyniósł 30,5. Odwrotnością tego wskaźnika jest liczba ludności przypadająca na jednego lekarza, która spadła z 376 osób w 1990 roku do 328 osób w 2002 roku. Wskaźnik liczby lekarzy liczony dla Polski osiągnął w 2002 roku poziom 434 osób na lekarza. W stosunku do 1990 roku spadł wskaźnik liczby lekarzy dentystów na 10.000 ludności - wyniósł 4,5. W Polsce w 2002 roku wyniósł on 2,8, wskaźnik liczby pielęgniarek na 10.000 ludności wzrósł od 1990 roku o 7,6 i wyniósł 66,1. W 2002 roku w Polsce wskaźnik ten wynosił 48,6. Na 10.000 mieszkańców w kraju przypadało w 2002 roku 5,7 położnych, w Toruniu wskaźnik ten wynosił 7,1. Wszystkie wskaźniki dla Torunia w całym analizowanym okresie były korzystniejsze od wskaźników krajowych. W strukturze personelu służby zdrowia dominują pielęgniarki. W stosunku do struktury personelu służby zdrowia z roku 1990 nie odnotowano zasadniczych zmian.

Tabela B II 1-30 - Personel służby zdrowia *(stan w dniu 31.XII)*

wyszczególnienie	**1990**	**1992**	**1994**	**1996**	**1998**	**2000**	**2001**	**2002**	**2004**
na 10.000 ludności									
lekarze	26,6	28,3	27,3	28,2	30,7	30,4	31,9	30,5	31,6
lekarze dentyści	6,2	5,4	5,3	4,7	5,9	4,8	4,9	4,5	4,8
pielęgniarki	58,5	58,3	59,1	60,3	62,9	64,3	65,0	66,1	68,7
położne	7,1	7,8	6,9	6,9	7,3	7,2	7,4	7,1	7,2

Źródło: „Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin - Roczniki statystyczne" – materiały US w Toruniu, Miasta w liczbach - 2005, US w Bydgoszczy

1.8. Pomoc społeczna

Do przyczyn kwalifikujących do pomocy należą: niepełnosprawność, długotrwała choroba, bezdomność, rodziny dysfunkcyjne, z różnych powodów.
Według sprawozdania Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie z 2003 roku, liczebność grupy wymagającej wsparcia z powodu trudnej sytuacji życiowej kształtuje się następująco:

Tabela B II 1-31 - Grupy wymagające wsparcia

powód trudnej sytuacji życiowej	liczba osób	liczba rodzin	liczba osób	liczba rodzin
	2001		2003	
ubóstwo	14.194	465	14.883	5.358
sieroctwo	43	16	948	368
bezdomność	68	57	366	353
potrzeba ochrony macierzyństwa	2.447	774	2.999	803
bezrobocie	8.346	2.944	10.338	3.609
niepełnosprawność	4.383	1.849	5.276	2.162
długotrwała choroba	4.982	1.822	5.253	2.113
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	7.290	1.892	9.230	2.384
w rodzinach niepełnych	4.400	1.450	4.894	1.673
w rodzinach wielodzietnych	2.711	451	4.336	711
alkoholizm	932	379	678	341
narkomania	50	31	64	41
trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu zakładu karnego	178	124	189	107
klęska żywiołowa	9	3	---	---

**uwzględniono również dzieci znajdujące się w rodzinach zastępczych usamodzielniających się wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych*

***uwzględniono osoby i rodziny zakwaterowane w hotelu PCK, noclegowni i miejscach interwencyjnych w Toruńskim Centrum Caritas oraz Miejskim Schronisku dla Bezdomnych Mężczyzn*

Źródło: Sprawozdanie MOPR z 2003r.

Zadania z zakresu pomocy społecznej realizuje w Toruniu Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie, który jest jednostką organizacyjną Gminy Miasta Toruń, powołaną do realizacji zadań określonych przez ustawę o pomocy społecznej i inne ustawy.

MOPR realizuje swoje zadania w formie działań pozaprzestrzennych takich jak: przyznawanie świadczeń w trybie decyzji, dożywianie, organizowanie i koordynacja akcji wypoczynku letniego dla dzieci, interwencje w sprawach kryzysowych, poradnictwo specjalistyczne czy rehabilitacja społeczna oraz w oparciu o niżej wymienioną „bazę" obiektów.

Tabela B II 1-32 - Wykaz placówek pomocy społecznej podległych MOPR

Nazwa placówki	adres	zasięg
Dom Dziecka Nr 1 „Młody Las"	ul. Sienkiewicza 12	powiatowy
Dom Dziecka Nr 2	ul. Donimirskiego 4	powiatowy
Dom Dziecka Nr 3	ul. Bydgoska 74	powiatowy
Pogotowie Opiekuńcze	ul. Sienkiewicza	powiatowy
Dom Pomocy Społecznej	ul. Sz. Chełmińska 220	powiatowy
Ośrodek Adopcyjno Opiekuńczy	ul. Mostowa 30	powiatowy
Rodzinny Dom Dziecka	ul. Rzepakowa 1/3	lokalny
Rodzinny Dom Dziecka	ul. Smocza 11/13	lokalny
Dzienny Dom Pomocy Społecznej DDPS - Filia Nr 1 DDPS - Filia Nr 2	ul. Gagarina 152 ul. Łyskowskiego 25g ul. Konstytucji 3 Maja 16	lokalny
Miejskie Schronisko dla Bezdomnych Mężczyzn	ul. Kościuszki	lokalny

Źródło: opracowanie własne

Zdaniem Wydziału Zdrowia i Polityki Społecznej, aktualnie nie są prowadzone na terenie GMT żadne prace związane z rozwojem lub powstaniem nowych jednostek pomocy społecznej, co nie oznacza pełnego zaspokojenia potrzeb w tym zakresie. Obecnie niewystarczająca jest ilość miejsc, w których udzielić można natychmiastowego schronienia szczególnie w przypadku zdarzeń losowych.

Powyższą bazę uzupełniają placówki służby zdrowia.

Tabela B II 1-33 - Wykaz placówek służby zdrowia świadczących usługi specjalistyczne

Nazwa placówki	adres	zasięg
Zakład Pielęgnacyjno Opiekuńczy (w latach 2004-2006 planowana rozbudowa)	ul. Ligi Polskiej 8	krajowy
Miejski Ośrodek Rehabilitacji Dzieci i Młodzieży	ul. Łyskowskiego 15	krajowy

Źródło: opracowanie własne

oraz niżej wymienione obiekty:
- Noclegownia dla bezdomnych mężczyzn przy Izbie Wytrzeźwień - ul.Kasztanowa 16,
- Ośrodek PCK - ul.Szczecińska 13,
- Toruński Dom dla Osób Bezdomnych i Najuboższych Monar Markot - ul.Dybowska 1,
- Środowiskowy Dom Samopomocy „Caritas”,
- Środowiskowy Dom Samopomocy im. Brata Alberta - ul.Rydygiera 23.

Środowiskowy Dom Samopomocy „Caritas”, świadczy usługi w zakresie pomocy osobom ze schorzeniami psychicznymi. Jest to placówka dziennego pobytu. Dom dysponuje bazą liczącą 25 miejsc. Rozpoczął działalność 1 lutego 1997 r. obejmując opieką osiedle Bydgoskie. Dysponuje łaźnią i stołówką oraz gabinetem zabiegowym. Z tej pomocy korzystają głównie ludzie bezdomni. Pracownicy Stacji otaczają opieką ludzi obłożnie chorych, samotnych i niepełnosprawnych w zakresie czynności higienicznych i pielęgniarskich.
Środowiskowy Dom Samopomocy im. Brata Alberta dla osób z upośledzeniem umysłowym utworzony został w 2003 roku. W domu tym znajduje wsparcie 36 osób.

Publiczną sferę usług z zakresu pomocy społecznej uzupełniają działania fundacji w tym m.in.:
- „Daj Szansę” - Fundacja na Rzecz Rozwoju Dzieci Niepełnosprawnych (ul. Prosta 8),
- Fundacja „Ducha” na Rzecz Rehabilitacji Naturalnej Ludzi Niepełnosprawnych (ul. Szosa Bydgoska 15),
- Fundacja im. Brata Alberta (ul. Rydygiera 23),
- Fundacja Pomocy Samotnym Matkom (ul. Piekary 35/39, ul. Wielkie Garbary 2),
- „Powrót z U” Fundacja Pomocy Dzieciom Uzależnionym (ul. Strumykowa 4).

1.9. Kultura, sport i rekreacja

1.9.1. Kultura

Bazę kulturalną Torunia tworzy szereg instytucji kultury, których głównym organizatorem jest Rada Miasta lub Sejmik Samorządowy Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Instytucje kultury podległe samorządowi gminnemu:
- Teatr „Baj Pomorski” ul. Piernikarska 9,
- Muzeum Okręgowe Rynek Staromiejski 1,
- Toruńska Orkiestra Kameralna Rynek Staromiejski 6,
- Galeria „Piątki” ul. Sienkiewicza 34 (V LO),
- Centrum Kultury „Dwór Artusa” Rynek Staromiejski 6,
- Dom Muz wraz z filiami ul. Podmurna 1/3, ul. Poznańska 52, ul. Okólna 169,
- Ognisko Pracy Pozaszkolnej „Dom Harcerza” Rynek Staromiejski 7,
- Młodzieżowy Dom Kultury ul. Przedzamcze 11/15.

Instytucje kultury podległe samorządowi wojewódzkiemu:
- Teatr im. W. Horzycy Plac Teatralny 1,
- Muzeum Etnograficzne ul. Wały Gen. Sikorskiego 19,

- Galeria Sztuki „Wozownia” ul. Rabiańska 20,
- Galeria i Ośrodek Plastycznej Twórczości Dziecka Rynek Nowomiejski 17,
- Biblioteka Pedagogiczna ul. Jęczmienna 23,
- Wojewódzka Biblioteka Publiczna Książnica Kopernikańska ul. Słowackiego 8 (+ 17 filii miejskich),
- Wojewódzki Ośrodek Animacji Kultury ul. Szpitalna 8.

Inne podmioty:
- Biblioteka UMK ul. Gagarina 13,
- Galeria „S” (Wydział Sztuk Pięknych UMK) ul. Żeglarska 8,
- Biblioteka Klubu Garnizonowego ul. Warszawska 11,
- Studencki Klub Pracy Twórczej „Od Nowa” w Klubie działa „Galeria 011” ul. Gagarina 37a,
- Muzeum Przyrodnicze UMK Wydział Biologii i Nauk o Ziemi ul. Gagarina 9,
- Klub Garnizonowy ul. Warszawska 11,
- Kino-Teatr „Grunwald” ul. Warszawska 11.

Kluby osiedlowe:
- Klub „Sobótka” ul. Wojska Polskiego 43/45,
- Klub „Kameleon” ul. Tuwima 9,
- Klub „Jantar” ul. Dziewulskiego 12,
- Osiedlowy Dom Kultury „Zodiak” ul. Wyszyńskiego 6,
- Klub „Rubin” ul. Łyskowskiego 29/35,
- Klub Osiedlowy „Skorpion” ul. Bolta 4e.

Podmioty prywatne:
- Teatr Lalek „Zaczarowany Świat” ul. Szosa Chełmińska 226a,
- Vaśka Teatr Objazdowy ul. Olimpijska 4b/28,
- Zespół Kameralny „Multicamerata” ul. Konstytucji 3 Maja 7b/34.

Galerie organizacji pozarządowych:
- Galeria ZPAP „Na Piętrze” ul. Ducha św. 8/10,
- Mała Galeria Fotografiki ul. Podmurna 5,
- TUMULT Rynek Nowomiejski 28.

Galerie prywatne:
- Galeria PINXIT ul. Warszawska 7,
- Galeria Arsenał ul. Dominikańska 9,
- Galeria „A” ul. Żółkiewskiego 13/29 (Apator),
- Galeria Konserwatorska ul. Łazienna 8,
- Atelier Art. Cafe ul. Przedzamcze 6b,
- Galeria „Top-Art” ul. Kopernika 23,
- Galeria „U Kallimacha” Rynek Staromiejski 35,
- Galeria DZIONEK ul. Jęczminna 15,
- MARGOT ul. Szewska 11,
- Galeria Piwnicy pod Aniołem Rynek Staromiejski 1.

Powyższe galerie prywatne łączą działalność wystawienniczą z handlową.

Kina:
- Kino „Kopernik” ul. Prosta 5 (zlikwidowane w 2005r.),
- „Nasze Kino” ul. Podmurna 14,
- Kino „Orzeł” ul. Strumykowa 3,
- Kino „Niebieski Kocyk” ul. Gagarina 37a,
- „Cinema City” ul. Czerwona Droga.

Istniejącą bazę kulturalną uzupełnią niebawem takie obiekty jak: „Kombinat Artystyczny” przy ul. Browarnej 1, w którym odbywać się będą mogły kameralne spektakle teatralne, kabaretowe, koncerty muzyczne, projekcje filmowe, festiwale, sympozja itp.. Kolejnym niezbędnym obiektem kulturalnym w Toruniu jest planowane Centrum Kulturalno-Kongresowe na Jordankach, którego powstanie umożliwi organizację imprez, koncertów, kongresów i festiwali dużego formatu.

W Toruniu działa kilkanaście redakcji prasowych, radiowych i telewizyjnych. Największym i najpopularniejszym toruńskim dziennikiem jest wydawana od 1967 roku Gazeta Pomorza i Kujaw *„Nowości”*. Nie przetrwał natomiast żaden z tytułów licznie ukazujących się w okresie międzywojennym. W każdym razie historia czasopiśmiennictwa toruńskiego jest znacznie starsza, bo sięga XVI wieku - okresu szczególnego rozwoju toruńskiej kultury renesansu.
Najczęściej słuchanymi radiostacjami lokalnymi są *Radio Toruń* i *Radio Gra*, które powstały w latach 90-tych. Historia radia toruńskiego jest jednak znacznie starsza i sięga okresu międzywojennego.

Redakcje prasowe (dzienniki):
- Gazeta Pomorza i Kujaw "Nowości" ul. Podmurna 31,
- Gazeta Pomorska-Redakcja w Toruniu ul. Bartosza Głowackiego 20,
- Gazeta Wyborcza - Gazeta w Toruniu ul. Królowej Jadwigi 9,
- Dziennik „Rzeczpospolita” Biuro korespondenta ul. Piekary 37/39

Redakcje radiowe:
- Polskie Radio S.A.-Korespondent w Toruniu ul. Piekary 37/39,
- Polskie Radio Pomorza i Kujaw (PiK) Studio w Toruniu, ul. Pod Krzywą Wieżą 10/2,
- Radio Maryja ul. Żwirki i Wigury 80, częstotliwość: 100,6 MHz
- Radio Toruń Szosa Lubicka 2/18, częstotliwość: 96,7 MHz
- Radio Gra ul. Poznańska 152, częstotliwość: 88,8 MHz
- Radio ESKA Szosa Lubicka 2/18, częstotliwość: 104,6 MHz
- Radio Brawo ul. Dekerta 26, częstotliwość: 92,8 MHz
- Rozgłośnia Uniwersytecka Radio SFERA ul. Gagarina 17.

Redakcje telewizyjne:
- Telewizja TVN ul. Majdany 1,
- Telewizja Trwam ul. Św. Józefa 23/35,
- Telewizja Podróże ul. Bartosza Głowackiego 2.
- Telewizja Kablowa Toruń.

Biblioteki

Biblioteki publiczne.
Liczba placówek bibliotecznych w porównaniu do roku 2001 zmniejszyła się o 2 placówki.
Księgozbiór bibliotek ulegał wahaniom. Od roku 1990 liczba woluminów zmniejszyła się o 77,1 tys. (tj. o 8,9%). W porównaniu do roku 2001 liczba woluminów wzrosła o 0,2 tys.

Biblioteki specjalistyczne.
W Toruniu działają 34 specjalistyczne placówki biblioteczne, które posiadają 1.322 tys. woluminów.

Tabela B II 1-34 - Biblioteki specjalistyczne *(stan w dniu 31.XII.2001 r.)*

wyszczególnienie	pedagogiczne	naukowe	zakładowe
placówki biblioteczne	1	23	10
księgozbiór w woluminach w tys.	70,8	1.179,3	71,9
czytelnicy zarejestrowani w tys.	3,8	79,9	0,8

Źródło:dane Urzędu Statystycznego w Toruniu oraz informacje Wydziału Kultury i Rekreacji UM w Toruniu

Tabela B II 1-35 - Biblioteki publiczne

wyszczególnienie	1990	1992	1993	1994	1996	1998	1999	2000	2001	2002
placówki biblioteczne (stan w dniu 31 XII)	54	38	40	44	50	53	50	44	45	43
liczba ludności na 1 placówkę	3.745	5.311	5.079	4.633	4.102	3.682	4.122	4.644	4.564	4.900
księgozbiór	4.270	4.392	4.228	4.177	4.014	3.938	3.989	3.899	3.827	3.732
czytelnicy (zarejestrowani w ciągu roku)	186	189	191	202	203	206	200	202	209	214

Źródło:dane Urzędu Statystycznego w Toruniu oraz informacje Wydziału Kultury i Rekreacji UM w Toruniu

Powyższe tablice opracowano na podstawie danych z Urzędu Statystycznego w Toruniu oraz informacji Wydziału Kultury i Rekreacji Urzędu Miasta. Stan księgozbioru w bibliotekach wykazany jest w woluminach (tomach). Do księgozbioru zaliczono druki zwarte (książki i broszury) oraz gazety i czasopisma. Dane dotyczące bibliotek specjalistycznych zbierane są co 2 lata.

Teatry, instytucje muzyczne

W Toruniu działają obecnie dwie samorządowe instytucje teatralne. Samorządową, wojewódzką instytucją teatralną jest Teatr im. Wilama Horzycy, zaś gminną - „Baj Pomorski".
Z uwagi na trudne warunki lokalowe planowana jest modernizacja istniejących obiektów „Baja Pomorskiego" i w późniejszym etapie dobudowa nowej sali widowiskowej na 550 miejsc.
Ofertę teatralną w mieście uzupełniają teatry prywatne, takie jak: Teatr „Zaczarowany Świat", Teatr „Vaska", Plastyczny Teatr Symbolu działający w ramach polskiego Stowarzyszenia „Signum" oraz Teatr „Wiczy". Działania teatralne prowadzone są również w ramach statutowej działalności domów kultury i szkół. Takimi teatrami są m.in. Scena Młodych STUDIO „P" - działające przy Młodzieżowym Domu Kultury i Teatr „Maska" - tworzony przez uczniów Szkoły Podstawowej nr 28.
W Toruniu działają dwie orkiestry muzyczne - samorządowa i prywatna. Toruńska Orkiestra Kameralna podlega samorządowi gminnemu, natomiast Orkiestra Kameralna „Multikamerata" jest orkiestrą prywatną.

Muzea, kina, planetarium

W mieście działają trzy placówki muzealne:
- Muzeum Okręgowe (podległe samorządowi gminnemu),
- Muzeum Etnograficzne (podległe samorządowi wojewódzkiemu),
- Muzeum Ziemi UMK.

W skład Muzeum Okręgowego wchodzą:

- Ratusz Staromiejski,
- Kamienica Mieszczańska (Dom Kopernika),
- Kamienica Pod Gwiazdą,
- Dom Eskenów,
- Spichrze,
- teren ruin Zamku Krzyżackiego,
- Muzeum Podróżników im. Tony Halika.

W skład Muzeum Etnograficznego wchodzą:
- budynek Arsenału,
- Park Etnograficzny wraz z budynkami i amfiteatrem,
- skansen w Kaszczorku.

Tabela B II 1-36 - Muzea i kina *(stan w dniu 31.XII)*

wyszczególnienie	1990	1994	1996	1998	1999	2000	2001	2002
muzea	2	2	2	3	3	3	3	3
kina	7	3	3	3	3	3	4	4

Źródło: „Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin - Roczniki statystyczne" – materiały US w Toruniu

Od roku 1990 liczba kin zmniejszyła się o 3 (tj. o 42,9%). Wynikiem tego spadku było obniżenie wskaźnika miejsc w kinach na 1.000 ludności z 10,3 w 1990 roku do 5,4 w 2002roku.
Od roku 1994 działa toruńskie Planetarium im. W. Dziewulskiego.

1.9.2. Sport

W mieście funkcjonują instytucje i stowarzyszenia oraz kluby sportowe statutowo zajmujące się rekreacja, kulturą fizyczną i sportem.
Miejska baza sportowa:
- sztuczne lodowisko „Tor-Tor" z widownią na ok. 3 tys., ul. Bema,
- stadion sportowy z widownią na ok. 8 tys., ul. Bema,
  skate-park, ul. Bema,
- boisko do hokeja na trawie, ul. Szosa Chełmińska 75,
- boisko do piłki nożnej, ul. Szosa Chełmińska 75,
- hala sportowa „Olimpijczyk", ul. Słowackiego 114,
- kryta pływalnia, ul. Bażyńskich 9/17,
- kąpielisko otwarte „Wodnik", u. Bulwar Filadelfijski.

Obiekty będące w użyczeniu:
- stadion sportowy ul. Armii Ludowej 45/63 (ok.2.500 miejsc - Toruński Klub Piłkarski),
- stadion żużlowy, ul. Broniewskiego (KS Apator),
- boisko piłkarskie, ul. M. Skłodowskiej-Curie (Klub Rugby),
- boisko piłkarskie, ul. Przy Skarpie (MKS „Włókniarz").

Baza klubowa:
- przystań wioślarska (TKS-T „Budowlani"),
- hala szermiercza (TKS-T „Budowlani"),
- sala szermiercza (TKS-T „Budowlani"),
- przystań sportów wodnych (UMK-AZS),
- korty tenisowe (KS „Start-Wisła"),
- hala tenisowa (Toruńskie Towarzystwo Tenisowe "Real"),
- lotnisko sportowe (Aeroklub Pomorski),
- tor rallycrossowy (Toruński Klub Motorowy),
- sala gimnastyczna (KS „Elektryk"),
- strzelnica sportowa (Kurkowe Bractwo Strzeleckie),
- przystań sportów wodnych (Yacht Club „Towimor"),

- korty tenisowe (Toruński Klub Motorowy),

Inne:
- stadion osiedlowy ul. Świętopełka,
- korty tenisowe, ul. Bażyńskich,
- pole golfowe, ul. Kociewska,
- centrum wspinaczkowe, ul. Lelewela,
- hala do gry w paintball, ul. Lipnowska 63b,
- strzelnica sportowa, ul. Osikowa 15,
- hala sportowa, ul. Grunwaldzka 33a,
- Centrum Sportowo-Rekreacyjne, ul. Konstytucji 3 Maja,
- sztuczne lodowisko, ul. Szosa Chełmińska.

Na terenie miasta znajdują się: 1 basen odkryty, 11 basenów krytych, 37 sal gimnastycznych, 3 stadiony sportowe, 20 kortów tenisowych, 3 hale sportowe, sztuczne lodowiska, tor żużlowy, tor wyścigów samochodowych, przystanie kajakowe i lotnisko.

Ścieżki rowerowe

Na koniec 2000 roku w Toruniu istniało około 55,5 km ścieżek i szlaków rowerowych z tego 34,2 km to turystyczno-przyrodnicze trasy, które zaczynają się w naszym mieście i ciągną poza jego granicami. Do szlaków tych należą:
- Rowerowy Szlak Turystyczny Toruń-Osiek,
- Rowerowy Szlak Turystyczny Toruń-Lubicz,
- „zielony” Rowerowy Szlak Turystyczny Łuk Cezara-Radomno,
- Przyrodnicza Ścieżka Dydaktyczna Miasteczko Uniwersyteckie-Przysiek, ul. Popiełuszki.

Poza ww. w mieście znajduje się ok. 21,3 km ścieżek komunikacyjnych, w tym 16,7 km ścieżek wydzielonych, 2,8 km ścieżek pieszo-rowerowych i 1,8 km ścieżki rowerowej z ruchem samochodowym.

Zaplanowane ciągi dróg rowerowych na terenie miasta Torunia:
- Ścieżka Nadwiślańska (Szosa Bydgoska, Broniewskiego, Szosa Okrężna, Szosa Bydgoska, Bydgoska, Chopina, Aleja 500-lecia, Bulwar Filadelfijski, Traugutta, Winnica, Szosa Lubicka, Przy Skarpie, Konstytucji 3 Maja, Ligi Polskiej, Turystyczna),
- Ścieżka Wrzosowa (Szosa Chełmińska, Aleja 700-lecia, Aleja Jana Pawła II),
- Ścieżka Włocławska (Aleja Jana Pawła II, Most im. Piłsudskiego, Kępa Bazarowa, Dybowska, Kujawska, Podgórska, Łódzka, Włocławska),
- Ścieżka Grudziądzka (Celnicza, Grudziądzka, Jeśmanowicza, Łąkowa, Trasa Kościuszki, Grudziądzka, Warneńczyka),
- Ścieżka Centralna (Szosa Lubicka, Targowa, Antczaka, Waryńskiego, Przy Kaszowniku, Odrodzenia, Czerwona Droga),
- Ścieżka Lotnicza (Szosa Okrężna, Gagarina, Balonowa, odcinek łączący Balonową z Bema, Bema, Kraszewskiego),
- Ścieżka Lubicka (Szosa Lubicka),
- Ścieżka Olsztyńska (Olsztyńska),
- Ścieżka Przemysłowa (Odcinek łączący M. Skłodowskiej-Curie z Olsztyńską, M. Skłodowskiej-Curie, Wschodnia),
- Ścieżka Olimpijska (Olimpijska),
- Ścieżka Rudacka (Rudacka, Podgórska),
- Ścieżka Kościuszki (Żółkiewskiego, Kościuszki, Trasa Kosciuszki, Bema),
- Ścieżka Legionów (Legionów),
- Ścieżka Ugory (Ugory),
- Ścieżka Hallera (Hallera, Grota-Roweckiego),

- Ścieżka Andersa (Trasa Średnicowa Podgórza),
- Ścieżka Poznańska (Poznańska, Szubińska),
- Ścieżka Stawki (Stawki Południe),
- Ścieżka Średnicowa (Trasa Średnicowa),
- Ścieżka Mostowa (Trasa Nowomostowa),
- Ścieżka Polna (Polna, Równinna),
- Ścieżka Chrobrego (Chrobrego),
- Ścieżka Sobieskiego (Sobieskiego),
- Ścieżka Rubinkowska (Bukowa, Niesiołowskiego, Przybyłów, Rydygiera, Łyskowskiego, Dziewulskiego),
- Ścieżka Św. Józefa (Św. Józefa),
- Ścieżka Reja (Reja),
- Ścieżka Broniewskiego (Broniewskiego),
- Ścieżka Przy Skarpie (Przy Skarpie),
- Ścieżka Turystyczna (Turystyczna),
- Ścieżka Długa (Długa, Wielki Rów),
- Ścieżka Zbożowa (Zbożowa),
- Ścieżka Nieszawska (Nieszawska),
- Ścieżka Wiślana (Wiślana, Poznańska),
- Ścieżka Woyczyńskiego (Poznańska-łącznik, Woyczyńskiego),
- Ścieżka Kniaziewicza (Kniaziewicza),
- Ścieżka Przelot (Przelot).

1.9.3. Rekreacja

W Toruniu działają organizacje pozarządowe, w których statucie znalazły się zadania z zakresu popularyzacji walorów turystycznych kraju i regionu, promowania aktywnego trybu życia i krzewienia kultury fizycznej. Są to:
- Oddział Miejski PTTK, ul. Piekary 41,
- Oddział Przewodnicki PTTK, ul. Fosa Staromiejska 6,
- Oddział Wojskowy PTTK, ul. Warszawska 11,
- Oddział Uniwersytecki PTTK, ul. Przedzamcze 14,
- Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej, ul. Wielkie Garbary 2,
- Klub Maratoński UMK, ul. Gagarina 11,
- Automobilklub Toruński, ul. Ducha Św. 5.

Kluczowe znaczenie dla atrakcyjności bazy turystycznej miasta ma jego baza hotelowo-noclegowa. W Toruniu nie ma wielu luksusowych dużych hoteli, zwłaszcza tych należących do międzynarodowych sieci. Taki stan rzeczy ma miejsce pomimo zwiększającej się liczby osób odwiedzających miasto w różnych celach. Powstają jednak wciąż nowe obiekty, kameralne hotele zlokalizowane w zabytkowych kamienicach zespołu staromiejskiego. Są to na ogół obiekty eleganckie, stylowo wyposażone i nawiązujące do historycznego budynku, dość wysokiej klasy, zazwyczaj dwu- i trzygwiazdkowe, obsługujące niewielkie grupy turystyczne. Jest także kilka miejsc znanych od stuleci, z których najstarszy to Hotel Pod Trzema Koronami, goszczący m.in. koronowane głowy nie tylko Polski.
Znaczna liczba hoteli zlokalizowana jest w bezpośrednim sąsiedztwie starówki lub w jej obrębie. Poza hotelami do dyspozycji turystów pozostają niewielkie motele, a także - w sezonie letnim - domy studenckie, camping, pola namiotowe i kwatery prywatne.

Tabela B II 1-37 - Hotele, miejsca noclegowe

Hotel / adres	Ilość miejsc noclegowych
Mercure Helios – ul. Kraszewskiego 1/3	161
Orbis Kosmos – ul. Ks. Jerzego Popiełuszki 2	109

Heban – ul. Małe Garbary 7	21
Zajazd Staropolski – ul. Żeglarska 10/14	66
Pettite Fleur – ul. Piekary 25	26
Gotyk – ul. Piekary 20	26
Wodnik – ul. Bulwar Filadelfijski 12	53
Trzy Korony – Rynek Staromiejski 21	60
Pod Czarną Różą – ul.Rabiańska 11	35
Pod Orłem – ul. Mostowa 17	80
Kopernik – ul. Wola Zamkowa 16	72
Dom Turysty PTTK – ul. Legionów 24	65
Refleks – ul. Wojska Polskiego 20/24	64
Walter – ul. Starotoruńska 3	48
Jax – ul. Ceglana 7	80
Hotelik w Centrum – ul. Szumana 2	27
Schronisko Młodzieżowe – Św. Józefa 22	60
Spichrz – ul. Mostowa 1	44
Retman – ul. Rabiańska 15	18
Polonia – Plac Teatralny 5	90
Alfa Spomasz – ul. Grudziądzka 130	90
PCK – ul. Szczecińska 3	18
Lotus – ul. Szubińska 100	12
Pokoje Gościnne MOSIR – ul. Bażyńskich 9	19
Dom Sportowca „Budowlani" – ul. Majdany 1	30
Aeroklub – ul. Bielańska 66	32
Fort IV - Schronisko Turystyczne – ul. Chrobrego 86	100
Uniwersytecki – ul. Szosa Chełmińska 83a	49
Pokoje Gościnne Silver – ul. Słowicza 49	88
Marvin – ul. Kujawska 8	13

Źródło: opracowanie własne

Liczba obiektów noclegowych turystyki w porównaniu z 2001 rokiem nie uległa zmianie.
Wahaniom uległa liczba miejsc noclegowych. W porównaniu z 2001 rokiem liczba miejsc noclegowych ogółem zmniejszyła się o 219 (tj. o 11,2%), a całorocznych wzrosła o 125 miejsc (tj. o 10,4 %). Miejsca całoroczne zwiększyły tym samym swój udział do 76,5% ogółu miejsc noclegowych.
W stosunku do 2001r. liczba korzystających z noclegów wzrosła o 6,8 tys. osób (tj. o 5,8%). W 2004r. stopień wykorzystania miejsc noclegowych w hotelach, motelach i pensjonatach spadł do 35,1% (np. w 2004r. - 41,8%). Zwiększyła się natomiast liczba turystów i turystów zagranicznych korzystających z noclegów: z 107,4 tys. w 2004r. do 138,0 tys. w 2004r. oraz (turystów zagranicznych) z 33,1 tys. w 2000r. do 44,6 tys. w 2004r. (na podstawie *Miasta w liczbach - 2005*, US w Bydgoszczy).

Tabela B II 1-38 - Obiekty noclegowe turystyki

wyszczególnienie	1990	1992	1994	1996	1998	1999	2000	2001	2002
obiekty (stan w dniu 31.XII)	16	14	14	19	29	24	20	26	26
miejsca noclegowe ogółem	1.666	1.330	1.507	2.048	2.122	1.837	1.746	1.948	1.729
- w tym całoroczne	1.006	728	750	1.291	1.312	1.287	1.094	1.197	1.322

Źródło: „Podstawowe dane statystyczne według miast i gmin - Roczniki statystyczne" – materiały US w Toruniu

1.10. Administracja

Po reformie samorządowej w 1999 roku Toruń i Bydgoszcz stanowią po raz kolejny w historii jedno województwo - kujawsko-pomorskie, ale z siedzibą władz rządowych w Bydgoszczy, a władz samorządowych w Toruniu.

Rozdział Instytucji Rządowych, Samorządowych i Powiatowych w Toruniu przedstawia się następująco:

Samorząd Gminny
- Urząd Miasta Torunia.

Samorząd Powiatu
- Starostwo Powiatowe,
- Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna.

Samorząd Województwa
- Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego,
- Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Administracja Rządowa
- Kujawsko-Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy - delegatura,
- Wojewódzki Urząd Pracy,
- Komenda Wojewódzka Państwowych Straży Pożarnych,
- Wojewódzka Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Bydgoszczy, Oddział Zamiejscowy,
- Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków,
- Narodowy Fundusz Zdrowia, Kujawsko-Pomorski Oddział Wojewódzki w Bydgoszczy, delegatura,
- Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Toruniu,
- Kasa Rolniczych Ubezpieczeń Społecznych Oddział Regionalny w Grudziądzu, placówka terenowa,
- Izba Celna,
- Urząd Celny,
- Izba Skarbowa w Bydgoszczy, Ośrodek Zamiejscowy,
- Urząd Kontroli Skarbowej w Bydgoszczy, Ośrodek Zamiejscowy,
- Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa Kujawsko-Pomorski Oddział Regionalny,
- Agencja Rynku Rolnego, Oddział Terenowy w Poznaniu,
- Archiwum Państwowe - oddział,
- Inspekcja Ochrony Roślin i Nasiennictwa, Wojewódzki Inspektorat Inspekcji Ochrony Roślin i Nasiennictwa w Bydgoszczy,
- Inspekcja Ochrony Środowiska, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy, delegatura,
- Inspekcja Weterynaryjna Zakład Higieny Weterynaryjnej - oddział,
- Krajowe Biuro Wyborcze, delegatura,
- Kujawsko-Pomorska Okręgowa Izba Lekarska,
- Kujawsko-Pomorski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych we Włocławku, oddział rejonowy,
- Kujawsko-Pomorskie Centrum Zdrowia Publicznego w Bydgoszczy, oddział zamiejscowy,
- Kuratorium Oświaty w Bydgoszczy, delegatura,
- Ministerstwo Skarbu Państwa, delegatura,
- Obwodowy Urząd Miar,
- Okręgowa Izba Pielęgniarek i Położnych,
- Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej we Włocławku, oddział terenowy,
- Państwowa Inspekcja Pracy, Okręgowy Inspektorat w Bydgoszczy, oddział,
- Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, Oddział Kuj.-Pom.,
- Polski Komitet Pomocy Społecznej Zarząd Rejonowy,
- Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych,
- Regionalna Izba Obrachunkowa w Bydgoszczy, zespół,
- Regionalne Centrum Informacji Europejskiej,

- Regionalny Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków,
- Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Gdańsku, Inspektorat Eksploatacji Wód,
- Urząd Dozoru Technicznego Oddział w Bydgoszczy, ekspozytura,
- Urząd Statystyczny w Bydgoszczy, oddział,
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Wojewódzki Inspektorat Farmaceutyczny w Bydgoszczy, delegatura,
- Wojewódzki Inspektorat Inspekcji Handlowej w Bydgoszczy, delegatura,
- Wojewódzkie Biuro Geodezji i Terenów Rolnych w Bydgoszczy, oddział rejonowy,
- Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad oddział w Bydgoszczy,
- Zarząd Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy.

2. SPOŁECZNO-GOSPODARCZE UWARUNKOWANIA ROZWOJU

2.1. Wykształcenie i kwalifikacje

Według danych z Narodowego Spisu powszechnego struktura wykształcenia mieszkańców Torunia prezentuje się następująco: spośród ogółu mieszkańców Torunia 12% (26.752 osób) ma wykształcenie wyższe, z czego 54% stanowią kobiety, wykształcenie policealne ma 3% ludności (6.550 osób), z czego 75% stanowią kobiety, wykształcenie średnie ogólnokształcące i techniczne ma 30% mieszkańców, z czego 57% to kobiety, wykształcenie zasadnicze zawodowe posiada 38.789 osób, w tym 42% kobiet, bez wykształcenia jest 1% mieszkańców, w tym 58% kobiet. Nie ustalono danych dla 2% ludności.

Tabela B II 2-1 - Struktura wykształcenia

wykształcenie	ogółem	procent	kobiety	procent	mężczyźni	procent
wyższe	26.752	12%	14.312	54%	12.440	46%
policealne	6.550	3%	4.878	75%	1.672	25%
średnie (ogólnokształcące i techniczne)	63.207	30%	35.836	57%	27.371	43%
zasadnicze zawodowe	38.789	18%	16.324	42%	22.465	58%
podstawowe	40.533	19%	23.686	59%	16.847	41%
bez wykształcenia	2.715	1%	1.571	58%	1.144	42%
nie ustalono	5.190	2%	2.736	53%	2.454	47%

Źródło: na podstawie NSP 2002

2.2. Obecne i przyszłe zasoby pracy

Podstawową strukturą społeczną, w kontekście rozwoju obszaru, jest struktura jego ludności według wieku aktywności zawodowej. Informuje ona zarówno o ludności w tzw. wieku produkcyjnym, jak i o relacji tej kategorii ludności do ludności pozostałej, przez ludność „produkcyjną" utrzymywanej. Tendencje zmian tej struktury przedstawia poniższa tabela.

Tabela B II 2-2 - Ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym *(stan na 31.XII)*

Lata	Ogółem	w wieku		
		przedprodukcyjnym	produkcyjnym	poprodukcyjnym
1990	202.218	59.360	121.180	21.678
1992	201.806	57.066	122.413	22.327
1994	203.830	54.599	125.910	23.321
1996	205.120	51.537	128.915	24.668
1997	205.840	50.015	130.611	25.214
1998	206.158	48.406	131.861	25.891
1999	206.083	46.715	132.993	26.375
2000	204.322	44.819	132.587	29.916
2001	205.397	42.751	135.009	27.637

2002	210.702	41.734	140.227	28.741
2003	208.936	39.687	140.031	29.218

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Toruniu

W Toruniu obserwuje się stały spadek ludności w wieku przedprodukcyjnym. Od 1990 roku wyniósł on 19.673 osób (tj. 33,1%). Obserwuje się natomiast tendencję wzrostowa liczby osób w wieku produkcyjnym, tworzących potencjalne zasoby pracy w mieście oraz tych osób, które przekroczyły potencjalny wiek zdolności do pracy (kobiety - 60 lat, mężczyźni - 65 lat). Liczba ludności w wieku produkcyjnym wzrosła od 1990 r. o 18.851 osób (tj. o 15,6%) W roku 2003 w stosunku do roku poprzedniego spadła o 196 osób, zwiększając jednak, przy zmniejszeniu się ogólnej liczby ludności, udział procentowy do 67%. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym od 1990 r. wzrosła o 7.540 osób (tj. o 34,8%).
Konsekwencją zmian struktury wieku ludności jest kształtowanie się wskaźnika obciążenia demograficznego ludności w wieku produkcyjnym ludnością w wieku nieprodukcyjnym (przedprodukcyjnym). Łącznie na koniec 2003 roku na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 49 osób w wieku nieprodukcyjnym (w tym 28 osoby w wieku przedprodukcyjnym i 21 osób w wieku poprodukcyjnym). Dla ludności mieszkającej w miastach wskaźnik obciążenia demograficznego wyniósł na koniec 2001 roku - 56 osób, a na koniec 2002 roku - 55 osób.
Systematycznie rośnie liczba osób w wieku poprodukcyjnym przypadająca na 100 osób w wieku produkcyjnym. W 1990 roku wskaźnik ten wyniósł 17,9, a w 2003 roku 20,9.
Mimo odnotowanych zmian, struktura wieku mieszkańców Torunia jest nadal korzystna ze względu na utrzymujący się wysoki udział ludności w wieku produkcyjnym i najniższy w wieku poprodukcyjnym. Należy jednak wskazać, że odsetek ludności w wieku 65 lat i więcej systematycznie rośnie (od 8,6% w roku 1990 do 11,3% w 2002 roku), co świadczy o postępującym procesie starzenia się ludności miasta.

2.3. Aktywność zawodowa i sytuacja ekonomiczna ludności miasta

Ocena zmian lokalnego rynku pracy, ilustrowanego stanem pracujących, wobec zmian (1999 r.) w sposobie statystycznej agregacji danych - jest utrudniona i nie może być podstawą do dokonywania miarodajnych porównań.
Tendencje zmian zatrudniania w poszczególnych działach gospodarki narodowej według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności ilustruje poniższa tabela.

Tabela B II 2-3 - Pracujący w gospodarce narodowej według sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności *(stan w dniu 31.XII)*

sekcje PKD	1994	1996	1998	2000	2001	2002
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	269	256	278	298	384	357
Przetwórstwo przemysłowe	26.228	27.527	25.961	21.667	20.675	20.239
Zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz i wodę	1.933	1.738	1.745	1.619.	1.635	1.624
Budownictwo	5.093	5.240	5.409	5.023	3.786	2.944
Handel i naprawy	5.984	7.147	8.994	8.039	8.092	7.396
Hotele i restauracje	915	905	1.034	752	650	798
Transport, gosp. magazynowa, łączność	5.778	5.195	5.210	4.801	4.599	4.445
Pośrednictwo finansowe	1.967	2.194	2.548	1.961	1.897	1.751
Obsługa nieruchomości i firm	3.064	3.591	4.647	4.213	4.701	4.785
Administracja publiczna i obrona narodowa	2.553	2.838	3.085	3.556	3.563	3.289
Edukacja	7.528	7.645	7.790	7.896	8.016	7.801
Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	6.043	6.200	6.283	5.346	5.016	4.950

Pozostała działalność usługowa, komunalna, socjalna i indywidualna	2.204	2.680	2.112	2.001	1.759	1.829
Ogółem	**69.561**	**73.156**	**75.096**	**67.173**	**64.844**	**62.269**

Źródło: dane WUS i US w Toruniu

Jak z powyższego wynika, najwięcej osób pracuje w sekcjach: Przetwórstwo przemysłowe (32,5%), Edukacja (12,4%), Handel i naprawy (11,9%). W miastach Polski najwięcej osób zatrudniają sekcje: Przetwórstwo przemysłowe (25,4%), Handel i naprawy (11,5%), Ochrona zdrowia i opieka socjalna (10,6%).

Jednym z mierników służących do oceny faktycznego zaangażowania ludności w procesie pracy jest wskaźnik zatrudnienia ilustrujący udział ludności pracującej w ogólnej liczbie ludności w wieku produkcyjnym. Wskaźnik ten w ostatnich latach znacząco maleje - w latach 2000-2002 spadł z 50,7% do 44,4%. Warto przy tym zauważyć, że w tak dużej zmianie tego wskaźnika wyraźny udział ma spadek zatrudnienia w budownictwie.

Skalę zmian w okresie 1993-2002 w strukturze podmiotów gospodarki narodowej szczególnej formy prawnej oraz strukturze zakładów osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą wg EKD przedstawiono w poniższych tabelach.

Tabela B II 2-4 - Podmioty gospodarki narodowej według szczególnej formy prawnej

wyszczególnienie	1993	1994	1996	1998	1999	2000	2001	2002
ogółem	13.326	13.856	16.458	19.868	21.357	22.836	24.033	25.361
spółki akcyjne	31	39	55	73	78	86	92	93
spółki z o.o.	677	755	858	999	1.089	1.204	1.294	1.371
spółki cywilne	1.405	1.515	1.618	1.926	2.086	2.222	2.081	2.006
przedsiębiorstwa państwowe	44	39	30	18	17	15	6	6
państwowe jedn. organizacyjne	118	85	67	71	67	64	59	56
samorządowe jedn. organizacyjne	33	69	94	97	129	151	158	151
spółdzielnie	110	111	106	110	112	114	112	111
fundacje	34	41	45	48	52	54	61	65
kościół katolicki	26	30	34	36	38	38	40	41
stowarzyszenia	92	125	168	242	274	315	352	387
związki zawodowe	17	32	88	114	128	146	166	176
samorząd gospodarczy i zawodowy	19	19	18	20	21	21	22	21
bez szczególnej formy prawnej w tym:	10.678	10.947	13.214	15.971	17.112	18.151	19.107	20.027
-zakłady osób fizycznych	10.671	10.942	13.200	15.967	17.107	18.146	19.100	20.016
pozostałe	42	49	63	143	154	271	483	850

Źródło: dane WUS i US w Toruniu

Tabela B II 2-5 - Zakłady osób fizycznych prowadzące działalność gospodarczą według sekcji Europejskiej Klasyfikacji Działalności

Sekcje EKD	1993	1994	1996	1998	1999	2000	2001	2002
Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	36	38	47	49	53	72	94	94
Działalność produkcyjna	1.306	1.310	1.368	1.588	1.625	1.678	1.803	1.878
Zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	-	3	3	2	2	2	4	4
Budownictwo	958	998	1.212	1.719	1.845	1.940	1.992	2.038
Handel i naprawy	5.172	5.167	5.533	6.018	6.254	6.454	6.624	6.944
Hotele restauracje	321	345	327	398	440	490	553	587
Transport, składowanie i łączność	1.164	1.155	1.435	1.652	1.780	1.846	1.939	1.984
Pośrednictwo finansowe	49	90	210	498	731	883	956	1.030
Obsługa nieruchomości i firm	931	1.095	1.936	2.287	2.475	2.766	3.023	3.244
Edukacja	58	57	133	232	263	280	274	296
Ochrona zdrowia i opieka socjalna	333	328	475	799	883	933	1.002	1.035
Pozostała działalność usługowa,	343	355	520	695	756	802	836	882

komunalna, socjalna i indywidualna								
Ogółem	**10.671**	**10.942**	**13.200**	**15.697**	**17.107**	**18.146**	**19.100**	**20.016**

Źródło: dane WUS i US w Toruniu

Analizując zmiany ilości pracujących w gospodarce narodowej według sektorów należy stwierdzić, że systematycznie rośnie udział pracujących w sektorze prywatnym - 58,3% w roku 2002 w stosunku do 55,5% w roku 2000. W największym stopniu sprywatyzowane są sekcje: Handel i naprawy, (97% pracujących w sektorze), Budownictwo (95% pracujących w sektorze) oraz Przetwórstwo przemysłowe (94% pracujących w sektorze).
Liczba podmiotów działających w mieście od 1993 r. wzrosła o 12.035 (tj. o 90,3%). W strukturze podmiotów gospodarki narodowej według szczególnej formy prawnej, największy udział mają zakłady osób fizycznych - 78%, na drugim miejscu znajdują się spółki cywilne - 7,9%. Od roku 1993 największy bezwzględny przyrost liczby podmiotów wystąpił wśród zakładów osób fizycznych - o 9.345 (tj. o 87,6%), spółek z ograniczoną odpowiedzialnością - o 694 (tj.o 102,5%), spółek cywilnych - o 601 (tj. o 42,8%). W roku 2002 w stosunku do roku poprzedniego nastąpił wzrost podmiotów - ogółem o 1.328 (tj. o 5,5%).
W porównaniu do 1993 r. największy bezwzględny przyrost liczby zakładów osób fizycznych nastąpił w sekcji Obsługa nieruchomości i firm - 2.313 (tj. o 248,4%) oraz sekcji Handel i naprawy o 1.772 jednostek (tj. o 34,3%).
Wśród zakładów osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą dominują firmy działające w sekcji Handel i naprawy. Ich udział spadł jednak z 48,5% w 1993 roku do 34,7% w 2002 roku. Wzrósł natomiast znacząco z 8,7% do 16,2% udział zakładów osób fizycznych prowadzących działalność w sekcji Obsługa nieruchomości firm.
Według Głównego Urzędu Statystycznego na dzień 30 czerwca 2004 roku, ilość zarejestrowanych podmiotów gospodarczych wynosiła 25.807.
Można wyróżnić 20.226 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (bez indywidualnych gospodarstw rolnych) w następujących gałęziach gospodarki:

Tabela B II 2-6 - Działalność gospodarcza w branżach (*Stan na 30.06.2004 r.)*

Branża	**Ilość osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą**
budownictwo	2.003
handel i naprawy	6.914
obsługa nieruchomości i firm oraz nauka	3.322
transport, gospodarka, łączność	1.987
pośrednictwo finansowe	1.084

Źródło: dane WUS i US w Toruniu

Wielkość nadmiernej podaży rąk do pracy ilustruje grupa bezrobotnych.

Tabela B II 2-7 - Bezrobotni *(stan na 31 grudnia)*

lata	**ogółem**	**z tego:**		
		bez prawa do zasiłku	**ze zwolnień grupowych**	**absolwenci**
1993	20.446	12.612	4.824	1.099
1994	18.851	10.520	2.500	1.359
1995	13.965	5.147	1.569	1.248
1996	11.950	4.902	1.159	320
1997	7.146	4.949	554	290
1998	6.727	5.202	475	454
1999	9.410	7.728	676	732
2000	11.492	9.780	718	887
2001	13.387	11.161	1.277	1.046
2002	13.852	12.256	1.263	1.001
2003	14.317	12.681	1.245	1.090

Źródło: PUP dla miasta Torunia Raport o stanie miasta 2004

Jak z powyższego wynika, liczba bezrobotnych w mieście, zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy dla Miasta Torunia wyniosła na koniec 2003 r. - 14.317 osób. Poziom liczby bezrobotnych na koniec roku był wyższy od stanu z końca 2002 roku o 465 osób tj. o 3,4%. Stopa bezrobocia rejestrowanego dla PUP Toruń wyniosła w 2002 r. 14,5%, a w 2003 roku wzrosła i wyniosła 15,1%. W 2004r. spadła natomiast do 13,1%. Systematycznie wzrasta też wskaźnik udziału bezrobotnych nie posiadających prawa do zasiłku (85,1% w 2001r., 88,6% w 2003 r., 89,8% w 2004r.).
Udział kobiet w ogólnej liczbie zarejestrowanych bezrobotnych wyniósł w 2002 roku - 54,3%, a w 2004r. - 6,1%. Znacznie zmniejsza się udział bezrobotnych zwolnionych z przyczyn zakładu pracy - 23,6% w 1993 roku do 8,7% w 2003 roku. Absolwenci szkół stanowią 7,6% liczby ogółu zarejestrowanych bezrobotnych.
Cechą mającą istotny wpływ na zróżnicowanie zagrożenia bezrobociem jest wiek ludności aktywnej zawodowo. Na najwyższe ryzyko znalezienia się w kategorii bezrobotnych narażone są osoby młode. Najliczniejszą grupę wśród bezrobotnych stanowiły w końcu 2003 roku osoby w wieku 18-34 lata. Najmniej liczna była grupa osób bezrobotnych w wieku 55 lat i więcej. Struktura ta pozostaje niezmieniona od 1993 r.

Tabela B II 2-8 - Struktura bezrobotnych wg wieku (*stan na 31 XII 2003 r.)*

Przedział wieku	udział w grupie bezrobotnych
18-34	54 %
35-44	21 %
45-54	22 %
55 i więcej	3 %

Źródło: PUP dla miasta Torunia Raport o stanie miasta 2004

Ważną cechą określającą status bezrobotnego na rynku pracy i możliwość uzyskania pracy jest poziom posiadanego wykształcenia. Na koniec 2003 roku największą grupę bezrobotnych stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym oraz gimnazjalnym i niższym. Najniższy odsetek wśród bezrobotnych stanowią osoby z wykształceniem wyższym. Struktura ta również nie ulega zasadniczej zmianie od 1993 roku.

Tabela B II 2-9 - Struktura bezrobotnych według wykształcenia (*stan na 31 XII)*

Poziom wykształcenia	udział w grupie bezrobotnych - 2003r.	udział w grupie bezrobotnych - 2004r.
gimnazjalne i poniżej	32 %	31,9%
zasadnicze	31 %	29,2%
licealne	7 %	7,6%
policealne i średnie zawodowe	23 %	23,6%
wyższe	7 %	7,7%

Źródło: PUP dla miasta Torunia Raport o stanie miasta 2004, Miasta w liczbach - 2005r., US w Bydgoszczy

W 2003 roku liczba bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 24 miesięcy wzrosła w porównaniu z rokiem poprzednim o 450 osób, tj. 11,6%. Grupa ta pozostaje jedną z dominujących wśród ogółu bezrobotnych. Udziały innych kategorii bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych ulegają wahaniom.
Struktura bezrobotnych wg okresu pozostawania bez pracy przedstawia się następująco:

Tabela B II 2-10 - Bezrobotni wg okresu pozostawania bez pracy

okres pozostawania bez pracy	udział w grupie bezrobotnych
do 1 miesiąca	7 %
1-6 miesięcy	31 %
6-12 miesięcy	16 %
12-24 miesięcy	16 %
powyżej 24 miesięcy	30 %

Źródło: PUP dla miasta Torunia Raport o stanie miasta 2004

2.4. Własność i jej struktura. Tendencje zmian

Strukturę własności gruntów przedstawiono na podstawie wykazów właścicieli i władających w ewidencji gruntów z listopada 2004 r. oraz wykazów gruntów sporządzanych na dzień 1 stycznia każdego roku za rok ubiegły.
Własność gruntów sprowadzono do 4 podstawowych grup:
- grunty Skarbu Państwa,
- grunty Województwa Kujawsko-Pomorskiego,
- grunty Gminy Miasta Toruń,
- grunty pozostałe.

Struktura własności gruntów jest zróżnicowana w zależności od miejsca i sposobu użytkowania. Najbardziej jednorodne pod względem wielkości i miejsca są tereny zlokalizowane na obrzeżach miasta i dotyczą lasów, gruntów rolnych i terenów różnych oraz rzeka Wisła i bezpośrednio przylegające do niej tereny.

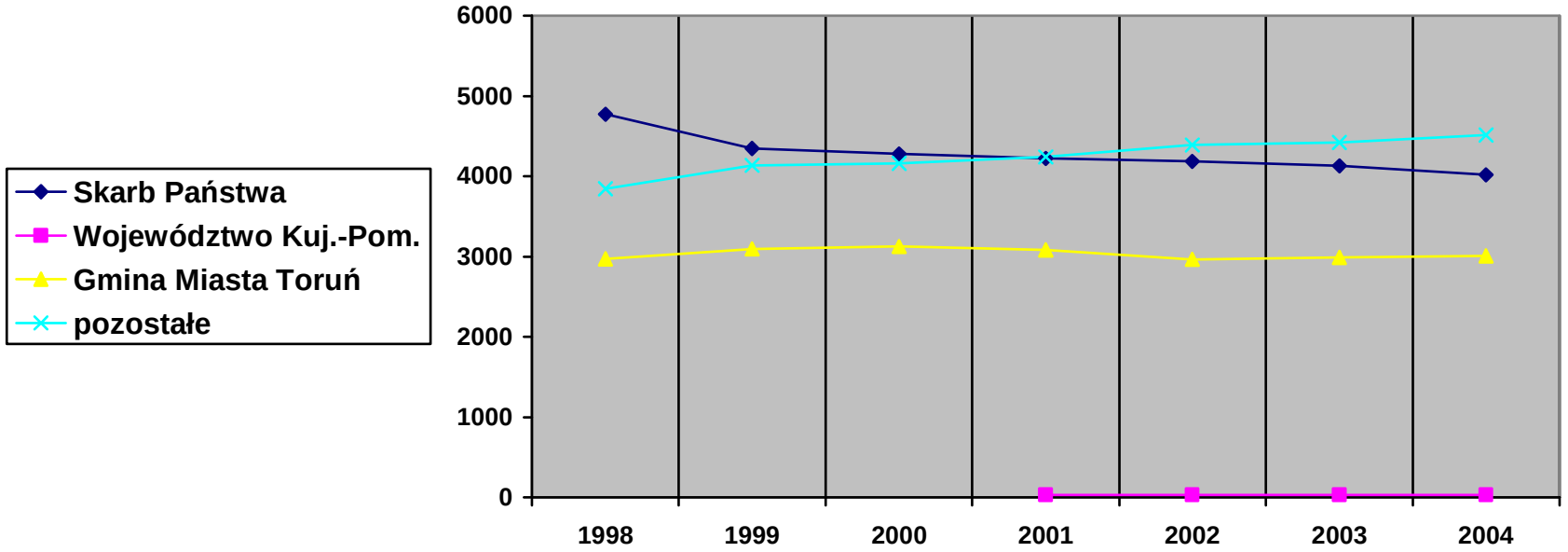
Obecna struktura własności gruntów jest skutkiem trwających procesów i wynika w szczególności z :
- kończącego się procesu komunalizacji i uwłaszczenia się poszczególnych użytkowników na majątku Skarbu Państwa,
- trwającego procesu zwrotu wywłaszczonych i wykupionych lecz niezagospodarowanych nieruchomości,
- regulacji i zwrotu własności, pomiędzy Państwem a Kościołem i Związkami Wyznaniowymi,
- sprzedaży nieruchomości gminnych i państwowych,
- powstania w 1999 r. powiatowych i wojewódzkich struktur samorządowych,
- oddawania w użytkowanie wieczyste obszarów ogrodów działkowych,
- przekształcenia i wykup wieczystego użytkowania na własność,
- trwającego obrotu nieruchomościami.

Zmiany struktury własności gruntów miasta Torunia w latach 1998-2004 przedstawiono w tabeli.

Tabela B II 2-11 - Struktura własności gruntów miasta Torunia w latach 1998-2004 z wykresem

Właściciel	1998		1999		2000		2001		2002		2003		2004	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
Skarb Państwa	4.773	41,23	4.344	37,53	4.281	36,99	4.220	36,46	4.184	36,15	4.129	35,67	4.019	34,72
Województwo Kuj.-Pom.	-	-	-	-	-	-	28	0,24	32	0,27	33	0,29	34	0,29
Gmina Miasta Toruń	2.957	25,55	3.096	26,75	3.130	27,04	3.086	26,66	2.969	25,65	2.991	25,84	3.010	26,01
pozostałe	3.845	33,22	4.135	35,72	4.164	35,97	4.241	36,64	4.390	37,93	4.422	38,20	4.512	38,98
Pow. ogólna	**11.575**	**100**	**11.575**	**100**	**11.575**	**100**	**11.575**	**100**	**11.575**	**100**	**11.575**	**100**	**11.575**	**100**

Źródło: zestawienie sporządzono na podstawie rocznych wykazów gruntów, zgodnie z prowadzoną ewidencją gruntów.

Analizując dane widzimy systematyczny spadek udziału gruntów Skarbu Państwa w powierzchni ogólnej miasta. W roku 2004 w wyniku trwających przekształceń pojawiają się grunty wojewódzkich struktur samorządowych, które jednak stanowią niewielki odsetek powierzchni. Obrót nieruchomościami prowadzony przez Gminę Miasta Toruń w konsekwencji prowadzi do utrzymania się tychże na porównywalnym poziomie. Pozostałe grunty tzn. między innymi grunty osób fizycznych, spółdzielni mieszkaniowych, kościołów i związków wyznaniowych, spółek prawa handlowego, partii politycznych i stowarzyszeń oraz grunty w ich użytkowaniu wieczystym systematycznie zwiększają swój udział w powierzchni ogólnej miasta. Obecne tendencje będą jeszcze przez wiele lat stanowiły o ruchu na rynku nieruchomości aż do optymalnego udziału każdej z grup w strukturze całego miasta.

Rozmieszczenie terenów poszczególnych grup przedstawiono na rysunku nr 19 - *STRUKTURA WŁASNOŚCI GRUNTÓW.*

2.5. Działalność gospodarcza, usługi i infrastruktura obsługi biznesu

2.5.1. Działalność gospodarcza i infrastruktura obsługi biznesu

Cechą charakterystyczną gospodarki miasta są powiązania z dziedzictwem kulturowym (turystyka, usługi rynkowe i fabryka pierników), z zapleczem naukowym (UMK) oraz z przemysłem, gdzie dominującą rolę odgrywają branże takie jak: chemiczna, odzieżowo-włókiennicza, elektromaszynowa i spożywcza.

Obecnie w wielogałęziowej gospodarce Torunia główną rolę odgrywają małe przedsiębiorstwa.

Na terenie Torunia na dzień 31.12.2004 roku zarejestrowanych było 25 619 podmiotów gospodarczych, w tym w sektorze prywatnym 24 965 podmiotów. Struktura podmiotów gospodarki narodowej wg sekcji w 2004r. przedstawiała się następująco: Przemysł - 9,7%; Budownictwo - 9,4%; Handel i naprawy - 32,4%; Transport, gospodarka magazynowa i łączność - 8,2%; Obsługa nieruchomości i firm - 18%; pozostałe - 22,3%.

Struktura przemysłu, składów, baz i różnych form działalności gospodarczej jest jednym z elementów, które współtworzą przestrzeń miasta i powodują jego rozwój.

Do 1989 roku, obszary o charakterze produkcyjnym, składowo-przemysłowym oraz hurtowym, charakteryzowały się dużą aktywnością gospodarczą. Przemiany społeczno-gospodarcze i pogorszenie ekonomiczno-finansowych warunków funkcjonowania wszystkich działów gospodarki, spowodowały zmniejszenie produkcji i związanego z tym zatrudnienia oraz utraty dominującego charakteru tych obszarów oraz ich podziałów na rzecz spółek lub dzierżaw pojedynczych obiektów przez odrębne podmioty gospodarcze. Nastąpiło przemieszczenie się części zakładów z północno-zachodnich terenów miasta.

Duże zakłady przemysłowe obecnie zlokalizowane są głównie w północno-wschodnich i południowo-zachodnich rejonach miasta. Do największych przedsiębiorstw w Toruniu należą: Toruńskie Zakłady Materiałów Opatrunkowych S.A., Zakład Energetyczny S.A., ELANA S.A., Cereal Partners Poland Toruń-Pacific sp. z o.o., Fabryka Wodomierzy i Zegarów METRON, KOPERNIK S.A., APATOR S.A.

Wiele toruńskich firm, przeszło pomyślnie proces prywatyzacji i restrukturyzacji oraz powstały nowe firmy, które należą do czołówki toruńskiej gospodarki. Do tego typu firm zaliczają się m.in.:

- „Elana” - 2.100 osób zatrudnionych przy produkcji włókien poliestrowych,
- Toruńskie Zakłady Materiałów Opatrunkowych S.A. - lider w produkcji wyrobówopatrunkowych, konsumenckich i medycznych - obecnie zatrudnionych jest 4.100 osób,
- Stabipol - produkcja kołder, poduszek, śpiworów poliestrowych - zatrudnionych około 200 osób,
- Torpo S.A. - producent odzieży męskiej,

- Apator S.A. - nowoczesne systemy opomiarowania mediów energetycznych oraz aparatury łączeniowej niskiego napięcia - zatrudnionych około 500 osób,
- Metron - precyzyjne przyrządy pomiarowe,
- Nova Trading - dostawca stali nierdzewnej na rynku polskim - zatrudnionych około 140 osób,
- Gamet - akcesoria meblowe,
- Geofizyka Toruń - firma świadcząca szeroką gamę usług geofizycznych,
- Kopernik S.A. - firma założona w okresie przedwojennym kontynuująca tradycje piernikarskie toruńskich piernikarzy do dziś,
- Toruńska Spółdzielnia Mleczarska - spółka powstała w 1905 roku oferująca szeroki asortyment wyrobów mleczarskich.

Mimo ograniczonego zasobu terenów inwestycyjnych, struktura miasta wykazuje nadal znaczący, choć częściowo ukryty potencjał w zakresie lokalizacji inwestycji przemysłowych i przemysłowo-składowo-usługowych. Są to obszary położone w rejonie:

- ulic: Równinnej i Morwowej o powierzchni 44 ha,
- „Elany", ul.Twarda - o powierzchni 8 ha,
- „Elany", ul.Chrzanowskiego - o powierzchni 10 ha
- ulic: Przelot – Gminna – o powierzchni 43 ha,

oraz rezerwa terenowa dla niezdefiniowanej funkcji - obszar położony pomiędzy: ul. Poznańską oraz projektowaną Trasą Staromostową, średnicową Podgórza i drogą ekspresową nr 10, o powierzchni ok. 100 ha. Należy jednak pamiętać, że są to obecnie tereny zamknięte w zarządzie MON i ich ewentualne udostępnienie dla inwestowania wymaga dokonania odpowiednich rozstrzygnięć.

Niezależnie od terenów niezagospodarowanych, należy zwrócić uwagę na tereny przemysłowe bądź poprzemysłowe podlegające obecnie lub w przyszłości przekształceniom. Są to szeroko rozumiane przeobrażenia własnościowe i funkcjonalne:

- zmiany profilu produkcji na mniej uciążliwy,
- zmiany sposobu użytkowania z typowo przemysłowego na przemysłowo-składowo-usługowy,
- zmiany własnościowe, otwierające możliwości lokalizowania nowych inwestycji na terenach istniejących zakładów oraz modernizacji istniejących zakładów przemysłowych.

Niewątpliwą zaletą tych lokalizacji jest ich utrwalone już miejsce w strukturze funkcjonalno-przestrzennej miasta oraz stworzenie szansy gospodarczej aktywizacji tych, nierzadko zdegradowanych, obszarów. Nie bez znaczenia jest tu fakt wykorzystania istniejącej już infrastruktury technicznej i komunikacyjnej.

Infrastruktura obsługi biznesu w swoim zakresie obejmuje ogół instytucji sektora finansowego, przede wszystkim banki, firmy ubezpieczeniowe, oddziały agent rządowych urzędy skarbowe, organizacje publiczne zajmujące się gospodarką, jak stowarzyszenia gospodarcze czy izby przemysłowo-handlowe oraz zagospodarowanie telekomunikacyjne i komunikacyjne ułatwiające kontakty ze światem zewnętrznym.

Wyznacznikiem rozwoju gospodarczego jest niewątpliwie sieć banków. Rozwijająca się gospodarka wymaga obsługi bankowej głównie kredytowej.

W Toruniu działają m.in. banki:

- Bank Gospodarki Żywnościowej S.A. Oddział Wojewódzki w Toruniu,
- Bank Handlowy w Warszawie S.A. Oddział Regionalny w Bydgoszczy. Filia,
- Bank Inicjatyw Społeczno - Ekonomicznych SA.,
- Bank Ochrony Środowiska S.A.,
- Bank PEKAO S.A. Oddział w Toruniu,
- Bank Pocztowy S.A I Oddział w Toruniu,
- Bank Gospodarstwa Krajowego Oddział w Toruniu,
- Bank Rozwoju Cukrownictwa S.A. w Poznaniu Oddział w Toruniu,
- Bank Społem S.A. w Warszawie Oddział,
- Bank Spółdzielczy w Toruniu Centrala,

- General Electric Capital Bank S.A.,
- Invest-Bank SA. Oddział W Bydgoszczy. Filia,
- Lukas Bank Świętokrzyski S.A. Oddział Toruń,
- Wielkopolski Bank Kredytowy S.A.,
- GE Capital Bank S.A.

W otoczeniu biznesu działają w Toruniu takie organizacje jak:
- „Euro-Investment" Centrum Rozwoju Regionalnego,
- Izba Przemysłowo-Handlowa,
- Naczelna Organizacja Techniczna,
- Polska Izba Gospodarcza Importerów Maszyn i Urządzeń Rolniczych,
- Polska Korporacja Inwestycyjna.

2.5.2. Handel, w tym obiekty handlowe o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m²

W Toruniu usługi handlu to sklepy sprzedaży detalicznej o pow. poniżej 500 m², małe obiekty handlowe o pow. 500-1000 m², obiekty handlowe o pow. od 1000-2000 m² i (WOH - Wielkopowierzchniowe Obiekty Handlowe) o pow. powyżej 2000 m² oraz targowiska.
Pod koniec lat 80-tych nastąpił w Polsce szybki rozwój działalności gospodarczej a zwłaszcza handlu. Nastąpiły zmiany w rozmieszczeniu i strukturze obiektów handlowych na terenie miasta. Do roku 1998 sklepy funkcjonują jako wolnostojące lub wbudowane w obiekty mieszkaniowe oraz jako kompleksy usługowe. Lokalizują się głównie w strefie śródmiejskiej, wzdłuż ciągów komunikacyjnych oraz na terenie osiedli mieszkaniowych jako centra handlowe z pawilonami „Społem" lub innych sieci, zgrupowania pawilonów prywatnych oraz targowiska uzupełniające rynek usług. Od 1999 roku powstają pierwsze w Toruniu wielkopowierzchniowe obiekty handlowe: Geant „KOMETA" (ul.Grudziądzka - Wielki Rów), MINIMAL, KOMFORT, OBI, w 2002 roku powstaje Centrum Handlowe „BIELAWY" Carrefour, które zlokalizowane są w bliskim sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej przy trasie wylotowej na Gdańsk oraz Warszawa-Olsztyn. W trakcie realizacji jest obiekt na terenie po zakładach APATOR S.A. (Żółkiewskiego - Skłodowskiej-Curie). Jako kolejny teren wskazywany przez Miejską Pracownię Urbanistyczną jest teren będący własnością Gminy, położony w rejonie ulic Olsztyńska - Wapienna.
Obecnie kolejni inwestorzy zainteresowani są lokalizacją wielkopowierzchniowych obiektów handlowych na terenie: stadionu żużlowego, dawnego Polchemu i Pfanni Polonia, „Tormięsu", Polsportu, w rejonie ul. Żwirki i Wigury - Grudziądzka, „Uniwersamu", Sobieskiego - Waryńskiego - Podchorążych.
W latach 1993-2000 ilość sklepów ogółem ulegała wahaniom. W ostatnich latach ilość sklepów nieznacznie maleje - od roku 1998 do 2002 zanotowano spadek o 82, tj. 2,8%.
W analizowanym okresie ulegała także wahaniom liczba osób pracujących w sklepach. W roku 2002 zanotowano spadek zatrudnienia o 130 osób w stosunku do roku poprzedniego (tj. o 1,8%). Najwyraźniej zmniejszyło się zatrudnienie w sklepach z meblami i sprzętem oświetleniowym - o 110 osób, tj. o 34%.
Powierzchnia sprzedażowa sklepów w 2001 roku w stosunku do 2000 roku wzrosła o 19.710 m² (tj. o 9,4%) i wyniosła 229.992 m².
W roku 2002 w strukturze sklepów największy udział miały placówki nie sklasyfikowane pod względem branży - 41,3%, placówki branży ogólnospożywczej - 20% i sklepy z odzieżą - 12,1%.
Podobnie wyglądała w 2002 roku struktura zatrudnienia. W sklepach niesklasyfikowanych pracowało 38,6% ogółu zatrudnionych, w branży ogólnospożywczej 26,3%, w sklepach z odzieżą 9,3% ogółu pracujących.

Tabela B II 2-12 - Ilość sklepów

wyszczególnienie	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
ogółem (stan w dniu 31.XII)	2.406	2.521	1.804	2.657	2.891	2.945	3.018	2.888	2.885	2.863
ogólnospożywcza	867	893	570	834	583	631	627	595	594	573
owocowo-warzywna	97	83	46	103	105	111	112	100	56	52
mięsna	95	122	127	139	156	142	143	126	121	123
rybna	14	9	10	14	15	17	19	18	23	22
piernikarsko-ciastkarska	39	32	39	35	26	25	30	31	34	37
z napojami alkoholowymi	14	16	10	7	16	12	7	5	5	5
kosmetyczno-toaletowa	67	66	54	84	87	88	87	79	79	77
z wyrobami włókienniczymi	20	26	24	42	51	54	57	55	46	43
z odzieżą	155	176	179	268	321	356	363	346	357	347
z obuwiem i wyrobami skórzanymi	52	51	45	72	74	80	79	75	79	74
z meblami i sprz. oświetleniowym	43	50	43	47	54	56	61	64	76	78
radiowo-telewizyjna i ze sprzętem gosp. dom.	71	61	53	65	80	75	79	69	61	53
księgarnie i art. piśmienne	127	123	23	147	174	197	208	169	55	49
z pojazdami mechanicznymi	95	175	17	83	86	90	93	89	100	108
stacje benzynowe	10	15	19	21	28	22	29	34	41	41
pozostałe	640	623	545	696	1035	989	1.024	1.033	1.158	1.181

Źródło: dane WUS i US w Toruniu

Tabela B II 2-13 - Zatrudnienie:

wyszczególnienie	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002
ogółem (stan w dniu 31.xii)	5.281	5.554	4.612	6.069	6.802	6.690	7.445	7.427	7.467	7.337
ogólnospożywcza	2.038	2.071	1.845	2.438	2.112	2.178	2.174	1.797	1.911	1.929
owocowo-warzywna	165	144	84	149	165	154	160	139	76	72
mięsna	256	301	302	345	380	361	327	303	283	283
rybna	26	20	21	24	28	33	35	31	36	36
piernikarsko-ciastkarska	94	77	100	88	70	70	94	100	101	106
z napojami alkoholowymi	31	62	48	13	56	44	16	8	11	12
kosmetyczno-toaletowa	147	139	104	158	178	171	184	159	162	165
z wyrobami włókienniczymi	50	63	47	76	97	93	108	104	90	94
z odzieżą	318	351	355	473	616	654	708	719	716	683
z obuwiem i wyrobami skórzanymi	107	104	91	144	157	166	179	163	172	168
z meblami i sprz. oświetleniowym	111	127	111	143	187	176	199	325	324	214
radiowo-telewizyjna i ze sprzętem gosp. dom.	134	129	131	147	198	179	264	231	197	201
księgarnie i art. piśmienne	210	203	50	223	287	269	361	673	113	102
z pojazdami mechanicznymi	142	299	55	169	178	196	227	210	226	253
stacje benzynowe	42	25	84	98	132	75	167	200	246	186
pozostałe	1.410	1.439	1.184	1.381	1.961	1.844	2.242	2.265	2.803	2.833

Źródło: dane WUS i US w Toruniu

Średnia powierzchnia sprzedażowa sklepu wzrosła z 44,3 m² w 1993 roku do 63,5 m² w 1996 roku. W 2002 roku średnia powierzchnia sprzedażowa wyniosiła 80,3 m² i wzrosła w stosunku do 2001 roku o 7,4 m² (w Bydgoszczy - 88,5 m², w kraju - 73,54 m²).
Liczba ludności przypadającej na 1 sklep spadła z 84 osób w 1993 roku do 75 osób w 2002 roku (w Bydgoszczy - 66 osób/sklep, w kraju - 85 osób/sklep).

Tabela B II 2-14 - Powierzchnia sprzedaży/ sklep/ liczba ludności:

	pow. sprzedaży w m²/1os.	ilość m² pow. sprzedaży /sklep	liczba ludności /sklep
2001 rok			
Toruń	1,02	72,90	71,19
kraj	0,79	68,54	86,00
Bydgoszcz	1,20	79,40	65,00
2002 rok			
Toruń	1,09	80,30	73,59

kraj	0,86	73,47	85,00
Bydgoszcz	1,30	88,50	66,00

Źródło: dane WUS i US w Toruniu

2.6. Rolnicza i leśna przestrzeń produkcyjna

2.6.1. Charakterystyka gospodarki rolnej.

Użytki rolne zajmują 2.601 ha, co stanowi 22,5% powierzchni miasta Torunia. Na grunty orne przypada 61,9% użytków rolnych, na sady ok. 0,7%, na łąki i pastwiska 37,4%. Warto zaznaczyć, że w 1979 roku użytki rolne stanowiły 27,1% powierzchni miasta.
Obszar miasta cechuje się wyraźną strefowością warunków glebowych: pierwszą strefę stanowi terasa zalewowa Wisły, druga obejmuje pozostałe wyższe poziomy terasowe, a trzecią stanowią płaty wysoczyzny morenowej na wschodnich peryferiach miasta.
Najcenniejsze, z punktu widzenia rolniczego, użytki klas bonitacyjnych II, III i IV zajmują w Toruniu niewielką powierzchnię. Na terenie miasta występują głównie użytki V i VI kasy bonitacyjnej - są to gleby rolniczo małoprzydatne.
Rolnicza przestrzeń produkcyjna, czyli powierzchnia użytków rolnych, dzieli się umownie na kompleksy rolniczej przydatności gleb.
Na obszarze miasta wyróżniono następujące kompleksy, które określają wartość rolniczej przestrzeni produkcyjnej:
- żytni bardzo słaby - 47%,
- żytni słaby - 22,7%,
- zbożowo-pastewny słaby - 11,3%.

Znaczną powierzchnię gruntów w Toruniu zajmują gleby rolniczo nieprzydatne - ok. 7,5%.

Największe kompleksy gruntów ornych o najwyższej bonitacji (kl. II, III) znajdują się głównie w pasie zalewowym rzeki Wisły. Rozmieszczenie ich pokazuje rysunek nr 8 - *TERENY LEŚNE - STAN ZAGOSPODAROWANIA - STAN WŁADANIA. TERENY ROLNICZE - STAN ZAGOSPODAROWANIA - BONITACJA GLEB.*

Według spisu powszechnego z 2002 r. na terenie miasta Torunia znajduje się 389 gospodarstw rolnych, w tym 388 gospodarstw indywidualnych, gospodarujących na powierzchni 994 ha (888 ha przypada na gospodarstwa indywidualne).
Ogółem na terenie miasta znajdują się 1.702 siedziby gospodarstw rolnych o łącznej powierzchni 9.656 ha, w tym użytków rolnych 8.870 ha (1.701 siedzib indywidualnych o powierzchni 9.551 ha, w tym użytków rolnych 8.765 ha).
Najwięcej gospodarstw rolnych to gospodarstwa indywidualne o pow. 1 do 5 ha (744) i do 1 ha (710), 141 gospodarstw znajduje się w przedziale 5-10 ha, 41 w przedziale 10-15 ha, 15 i więcej hektarów posiada 66 gospodarstw rolnych, w tym 65 indywidualnych. 23,2% gospodarstw rolnych zajmuje się pozarolniczą działalnością gospodarczą.

2.6.2. Charakterystyka gospodarki leśnej.

Ogólna powierzchnia lasów w Toruniu wynosi 2.995 ha, z czego w administracji Lasów Państwowych: pozostaje 2.097 ha (w tym Nadleśnictwo Toruń - ok. 1.361 ha, Nadleśnictwo Dobrzejewice - ok. 349 ha, Nadleśnictwo Gniewkowo - ok. 384 ha, Nadleśnictwo Cierpiszewo - ok. 3 ha) natomiast ok. 900 ha stanowią lasy niepaństwowe (w tym lasy komunalne około 620 ha, lasy prywatne około 280 ha).
Wskaźnik lesistości miasta Torunia wynoszący 25,9% (2.995 ha lasów, przy powierzchni całkowitej miasta 11.575 ha) przekracza lesistość województwa kujawsko-pomorskiego (22,3%).
Struktura typów siedliskowych lasów Torunia charakteryzuje się znaczną przewagą siedlisk borowych nad lasowymi, co spowodowane jest rozmieszczeniem większości lasów na obrzeżach miasta, na wysoczyznach morenowych, gdzie występują na ogół ubogie gleby piaszczyste.

W lasach komunalnych udział siedlisk borowych wynosi 76,4%, lasowych 22,2%, a olsów 1,4%. Struktura lasów państwowych jest zbliżona. W przypadku-dominującego pod względem powierzchni Nadleśnictwa Toruń-udział kategorii typów siedliskowych wygląda bardzo podobnie jak w przypadku lasów komunalnych; siedliska borowe zajmują łącznie 73,8% powierzchni lasów, siedliska lasowe 24,4%, a olsy 1,8%.
Wszystkie lasy administrowane przez Lasy Państwowe posiadają status lasów ochronnych. W skali Nadleśnictwa Toruń udział kategorii ochronności przedstawia się następująco:
- lasy chroniące środowisko przyrodnicze - 53%,
- lasy glebochronne - 26%,
- lasy wodochronne - 17%,
- lasy uszkodzone przez przemysł - 4%.

2.6.3. Lasy ochronne

Tereny leśne w Toruniu obejmują również lasy ochronne. O sposobie zaliczenia lasu do kategorii lasu ochronnego traktuje rozporządzenie Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z dnia 25.08.1992 r. w sprawie szczegółowych zasad i trybu uznawania lasów za ochronne oraz szczegółowych zasad prowadzenia w nich gospodarki leśnej. Rozporządzenie to wprowadza podział lasu na różne kategorie ochronności, np. lasy glebochronne, lasy wodochronne, lasy uszkodzone przez przemysł, lasy cenne pod względem przyrodniczym, lasy o szczególnym znaczeniu dla obronności i inne. Do lasów ochronnych znajdujących się w gestii Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Toruniu zaliczone zostały lasy zarządzane przez następujące nadleśnictwa: Nadleśnictwo Gniewkowo, Nadleśnictwo Dobrzejewice, Nadleśnictwo Toruń i Nadleśnictwo Cierpiszewo.

W zasięgu zarządzania **Nadleśnictwa Gniewkowo** na terenie Torunia położone są lasy, które zostały uznane za ochronne na podstawie:
- Zarządzenia Nr 42 z dnia 17.03.1997 r. Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa w sprawie uznania za ochronne lasów stanowiących własność Skarbu Państwa, będących w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe Nadleśnictwa Gniewkowo w obrębie leśnym Otłoczyn o powierzchni łącznej ok. 6.770 ha,
- Decyzji Ministra Środowiska nr DL.lp-0233-27/04 z dnia 5.11.2004 r. w sprawie uznania za ochronne lasów stanowiących własność Skarbu Państwa o powierzchni łącznej 6.756 ha, wchodzących w skład Nadleśnictwa Gniewkowo obrębu leśnego Otłoczyn.

Na podstawie tych decyzji wyróżnia się dla lasów Nadleśnictwa Gniewkowo, położonych w granicach administracyjnych miasta - następujące kategorie ochronności:
- lasy glebochronne, położone w granicach administracyjnych miast, mające szczególne znaczenie dla obronności i bezpieczeństwa Państwa,
- lasy glebochronne, stanowiące drzewostany uszkodzone na skutek działalności przemysłu, położone w granicach administracyjnych miast.

Lasy zarządzane przez Nadleśnictwo Gniewkowo w obrębie leśnym Otłoczyn i uznane za ochronne zajmują powierzchnię ok. 384 ha i położone są w południowej części Torunia: w dzielnicy Podgórz-Stawki (poligon wojskowy) - lasy glebochronne mające szczególne znaczenie dla obronności państwa o powierzchni ok. 250 ha oraz w rejonie ulic: Łódzkiej, Włocławskiej i Solankowej - lasy glebochronne o powierzchni ok. 134 ha, uszkodzone przez przemysł.
Szczegółową powierzchnię i lokalizację lasów ochronnych w poszczególnych kategoriach ochronności określa plan urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Gniewkowo na lata 1998-2007 oraz określi plan urządzenia lasu na lata 2008-2017.

W zasięgu zarządzania **Nadleśnictwa Dobrzejewice** na terenie Torunia położone są lasy, które uznane zostały za ochronne na podstawie:

- Decyzji Ministra Środowiska nr DL.lp-0233-17/04 z dnia 8.03.2004 r. w sprawie uznania za ochronne lasów stanowiące własność Skarbu Państwa o powierzchni łącznej 5.283 ha, wchodzących w skład Nadleśnictwa Dobrzejewice w obrębie leśnym Dobrzejewice.

Na podstawie tej decyzji wyróżnia się dla lasów Nadleśnictwa Dobrzejewice, położonych w granicach administracyjnych miasta - następujące kategorie ochronności:
- lasy glebochronne, stanowiące drzewostany uszkodzone na skutek działalności przemysłu, położone w granicach administracyjnych miast,
- lasy wodochronne, stanowiące drzewostany uszkodzone na skutek działalności przemysłu, położone w granicach administracyjnych miast,
- lasy stanowiące drzewostany uszkodzone na skutek działalności przemysłu, położone w granicach administracyjnych miast.

Lasy zarządzane przez Nadleśnictwo Dobrzejewicew obrębie leśnym Dobrzejewice i uznane za ochronne położone są w zachodniej części miasta: w dzielnicy Przy Skarpie - lasy uszkodzone przez przemysł o powierzchni ok. 255 ha i lasy wodochronne uszkodzone przez przemysł o powierzchni 4 ha oraz w dzielnicy Kaszczorek lasy glebochronne o powierzchni ok. 90 ha - uszkodzone przez przemysł. Lasy te zajmują łącznie powierzchnię ok. 349 ha.
Szczegółową powierzchnię i lokalizację lasów ochronnych w poszczególnych granicach ochronności określa plan urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Dobrzejewice na lata 2004-2013.

W zasięgu zarządzania **Nadleśnictwa Toruń** na terenie Torunia położone są lasy, które uznane zostały za ochronne na podstawie:
- Decyzji Ministra Środowiska nr DL.lp-0233-JJ-8/03 z dnia 27.02.2003 r. w sprawie uznania za ochronne lasów stanowiących własność Skarbu Państwa o powierzchni łącznej 6.2361 ha, wchodzących w skład Nadleśnictwa Toruń w obrębie leśnym Olek.

Na podstawie tej decyzji wyróżnia się dla lasów Nadleśnictwa Toruń, położonych w granicach administracyjnych miasta - następujące kategorie ochronności:
- lasy glebochronne, położone w granicach administracyjnych miast,
- lasy wodochronne, położone w granicach administracyjnych miast,
- lasy wodochronne, położone w granicach stref ochronnych i ujęć źródeł wody, położone w granicach administracyjnych miast,
- lasy stanowiące drzewostany trwale uszkodzone na skutek działalności przemysłu, położone w granicach administracyjnych miast,
- lasy położone w granicach administracyjnych miast.

Lasy zarządzane przez Nadleśnictwo Toruń w obrębie leśnym Olek i uznane za lasy ochronne położone są w północnej i północno-zachodniej części miasta, w następujących rejonach:
- w rejonie lotniska i Fortu VII, na Barbarce w rejonie ul. Pawiej oraz w skrzyżowaniu ul. Łysomickiej i ul. Ugory położone są lasy glebochronne o powierzchni ok. 140 ha,
- w okolicy osady leśnej Barbarka, leśniczówki Wrzosy, w okolicy Obelisku Budowniczych Twierdzy Toruń na Barbarce oraz w rejonie Wrzosów Polana położone są lasy wodochronne, o powierzchni ok. 35 ha,
- między ul. Ugory a osiedlem Jar położone są lasy wodochronne dla ujęć wody, o powierzchni ok. 54 ha,
- między lotniskiem a zachodnią granicą miasta oraz przy ul. Szosa Bydgoska za budynkami dawnego Polchemu położone są lasy uszkodzone przez przemysł, o powierzchni ok. 136 ha,
- pozostałe lasy ochronne położone są za oczyszczalnią ścieków (tzw. Las Papowski i Las Łysomicki), w dzielnicy Wrzosy i na Barbarce i zajmują powierzchnię ok.996 ha.

Łącznie lasy ochronne w Nadleśnictwie Toruń obręb Olek zajmują powierzchnię ok. 1 361 ha.
Szczegółową powierzchnię i lokalizację lasów ochronnych w poszczególnych granicach ochronności określa plan urządzenia lasu Nadleśnictwa Toruń na lata 2003-2012.

W zasięgu zarządzania **Nadleśnictwa Cierpiszewo** na terenie Torunia położone są lasy, które uznane zostały za ochronne na podstawie:

- Decyzji Ministra Środowiska nr DL.lp-0233-JJ-8/03 z dnia 27.02.2003 r. w sprawie uznania za ochronne lasów stanowiących własność Skarbu Państwa o powierzchni łącznej 11.015 ha, wchodzących w skład Nadleśnictwa Cierpiszewo w obrębie leśnym Cierpiszewo.

Na podstawie tej decyzji wyróżnia się dla lasów Nadleśnictwa Cierpiszewo, położonych w granicach administracyjnych miasta - następującą kategorię ochronności:

- lasy wodochronne, położone w granicach stref ochronnych ujęć i źródeł wody, położone w granicach administracyjnych miast.

Lasy zarządzane przez Nadleśnictwo Cierpiszewo w obrębie leśnym Cierpiszewo i uznane za lasy ochronne, położone są w dzielnicy Podgórz - na Glinkach. i zajmują powierzchnię 2,76 ha.
Szczegółową powierzchnię i lokalizację lasów ochronnych w poszczególnych kategoriach ochronności określa plan urządzenia lasu Nadleśnictwa Cierpiszewo na lata 2003-20012.

Plany urządzenia lasów - w tym lasów ochronnych, zatwierdza Minister Środowiska na wniosek Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych.

Lasy ochronne w Toruniu zajmują łączną powierzchnię ok. 2.390 ha.
Rozmieszczenie lasów ochronnych przedstawia rysunek nr 9 *LASY OCHRONNE.*

2.7. Złoża kopalin

Udokumentowane złoża kopalin

W Toruniu udokumentowane złoże kopalin dotyczy rejonu tzw. Rudak I. Kopalinę w złożu stanowią iły plioceńskie (kopalina pospolita) o miąższości 1,7-16,4 m. Nadkład stanowi gleba, piaski i żwiry o średniej miąższości 4,5 m. Złoże jest udokumentowane w kategorii B+C1, a zasoby geologiczne zatwierdzone (decyzja Prezesa CUG nr KZK/012/S/3972/79 z 8 czerwca 1979r. oraz decyzja Wojewody Kuj.-Pom. OS.I.7414/6/32/01 z dnia 19.07.2001r. zatwierdzająca dodatek nr 2 do dokumentacji). Powierzchnia udokumentowanego złoża wynosi 30,6 ha, obszar, na który wydano koncesję to w przybliżeniu 8,5 ha. Złoże jest eksploatowane powierzchniowo, w sposób ciągły na kilku piętrach wydobywczych. Pozyskiwana kopalina jest wykorzystywana do produkcji cegieł. Eksploatację surowca ilastego ze złoża rozpoczęto w 1954r. Koncesja na eksploatację złoża ważna jest do roku 2035. Po zakończeniu eksploatacji przewiduje się rekultywację w kierunku wodno-parkowym.
Złoże zaklasyfikowane jest do klasy 4 ze względu na jego ochronę (złoża powszechne, licznie występujące i łatwo dostępne) i do klasy B - złóż konfliktowych (ze względu na ochronę Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 141).
Złoże posiada wydzielony teren górniczy o powierzchni 11,7 ha oraz filar ochronny dla obiektu fortecznego i projektowanej drogi.

(Powyższe informacje oparto na danych uzyskanych z Państwowego Instytutu Geologicznego: Mapa geologiczno-gospodarcza Polski, arkusz Aleksandrów Kujawski, PIG, 2002 Objaśnienia do mapy geologiczno-gospodarczej Polski, arkusz Aleksandrów Kujawski, PIG, 2002 r. oraz Karta informacyjna złoża, PIG, 2002 r.).

Złoża kruszywa naturalnego

Złoża posiadające uproszczoną dokumentację, w tym złoża, na które jest wydana koncesja, złoża warunkowe lub w części wyeksploatowane występują:

- w Kaszczorku - zasoby złoża kruszywa naturalnego - zasoby bilansowe w kat. C1 oraz udzielona koncesja, obejmująca teren górniczy o powierzchni w przybliżeniu 2 ha (zatwierdzona uproszczona dokumentacja geologiczna - decyzja Prezydenta Miasta Torunia nr OŚ.7510-2/2001 z 01.10.2001 r.) oraz wydana koncesja na wydobycie złoża,
- ul. Kociewska - zasoby kruszywa naturalnego - piaski, zasoby bilansowe warunkowe w kat. C1, filar ochronny dla linii WN (zatwierdzona dokumentacja uproszczona - decyzja Wojewody Toruńskiego z 1994 r.),
- Barbarka - złoża pospółki - w większości wyeksploatowane (uproszczona dokumentacja geologiczna).

Obszary perspektywiczne złóż

Wg mapy geologiczno-gospodarczej Polski, arkusz Toruń (Państowy Instytut Geologiczny, 2002 r.) obszary perspektywiczne złóż to rejony Barbarki i Grębocina.

Lokalizację terenów obejmujących złoża wraz z terenem górniczym i filarem ochronnym zamieszczono na rysunkach: nr 10 *ZASOBY PRZYRODNICZE I WALORY KRAJOBRAZOWE* oraz załączniku graficznym nr 1 *PRZYRODNICZE UWARUNKOWANIA ROZWOJU. SYSTEM PRZYRODNICZY MIASTA*.

3. ZAGROŻENIA

Uwzględniając położenie geograficzne regionu, charakter, rolę i jego miejsce w gospodarce, podstawowych zagrożeń należy dopatrywać się w niebezpieczeństwach związanych z degradacją środowiska naturalnego, wynikających z codziennej działalności człowieka, naruszeń zasad technologicznych i nieprzestrzegania zasad bezpieczeństwa pracy, a także w nadzwyczajnych zagrożeniach spowodowanych siłami przyrody.
W związku z powyższym, na obszarze miasta mogą wystąpić następujące potencjalne zagrożenia:
- pochodzenia naturalnego,
- związane z rozwojem cywilizacyjnym i działalnością człowieka.

3.1. Zagrożenia pochodzenia naturalnego

Do tego rodzaju zagrożeń należą:
- powodzie spowodowane wylewami rzek i kanałów oraz wynikłe z wystąpienia nawalnych opadów atmosferycznych i roztopów,
- pożary traw, zarośli i lasów, spowodowane uderzeniem pioruna,
- zakażenia biologiczne ludzi i zwierząt gospodarskich (epidemie i epizootie),
- wichury, śnieżyce, gradobicia.

3.1.1. Zagrożenia geologiczne

Na większości obszaru miasta występują korzystne warunki geologiczne i hydrogeologiczne, nie będące przeszkodą w zagospodarowaniu przestrzennym miasta, o spadkach terenu nie przekraczających 5%, i co się z tym wiąże, nie będące obszarami występowania naturalnych zagrożeń geologicznych.
Najbardziej narażone na powstawanie powierzchniowych ruchów masowych są obszary o spadkach terenu powyżej 12%. Tereny o stwierdzonych spadkach powyżej 12% występują na terenie Torunia w sąsiedztwie koryta Wisły i Drwęcy, gdzie wysokości krawędzi przekraczają 10 m. Najwyższa krawędź, o wysokości miejscami ponad 20 m i spadkach od 20 do 70% występuje wzdłuż prawego brzegu Wisły od mostu kolejowego w kierunku Rubinkowa do Kaszczorka. W krawędzi tej czytelne są miejsca powierzchniowych ruchów masowych, głównie w postaci zsuwów. Wysoka krawędź znajduje się również na lewym brzegu Wisły od Podgórza po Czerniewice. Ponadto wysokie krawędzie czytelne są w morfologii terenu w rejonie Parku Miejskiego na Bydgoskim Przedmieściu i w Grębocinie.
Utwory osuwiskotwórcze na terenie Torunia to przede wszystkim iły warwowe, gliny zwałowe oraz pstre iły plioceńskie. Na terenie Torunia w zboczach dolin Wisły i Drwęcy stwierdzono nieliczne naturalne wypływy wód podziemnych, głównie w postaci wysięków. Niewątpliwie ilość ich wzrasta w czasie roztopów wiosennych, szczególnie przy dużej pokrywie śniegowej. Występują one głównie na Rudaku, w okolicach Barbarki oraz w wysokiej krawędzi Wisły

w rejonie ulicy Winnica. Dodatkowo wystąpić może w tym okresie nakładanie się wzmożonego spływu powierzchniowego. Na tym terenie występują również liczne wypływy z kanalizacji. Ich najczęściej niekontrolowany wypływ może potencjalnie zwiększyć prawdopodobieństwo powstawania ruchów mas ziemnych w postaci osuwisk i zsuwów. Czynnikiem korzystnym jest fakt, że większość wysokich zboczy pokryta jest roślinnością, która w dużym stopniu zabezpiecza przed osuwaniem się mas ziemnych.
Na terenie Torunia osuwiska mogą powstawać w miejscach, gdzie spadki terenu są większe od 6%. Najbardziej narażone na powstawanie powierzchniowych ruchów masowych ziemi są obszary o spadkach terenu powyżej 12%. Obszary naturalnych zagrożeń geologicznych i osuwania się mas ziemnych, grupują się przede wszystkim na prawym brzegu Wisły.

Obszary naturalnych zagrożeń geologicznych, zwłaszcza narażonych i zagrożonych osuwaniem się mas ziemnych przedstawia załącznik graficzny nr 1 *PRZYRODNICZE PODSTAWY ROZWOJU MIASTA. SYSTEM PRZYRODNICZY MIASTA.* W oparciu o *„Opinię w sprawie wyznaczania obszarów zagrożonych osuwaniem się mas ziemnych”*, za obszary zagrożone osuwaniem się mas ziemnych uznano bardziej predysponowane do wystąpienia powierzchniowych ruchów masowych ziemi, w przeciwieństwie do mniej predysponowanych - obszarów narażonych na osuwanie się mas ziemnych.

3.1.2. Zagrożenie powodzią

Wisła przepływa przez teren miasta na długości ok. 19 km, począwszy od 726 km swej długości w rejonie Czerniewic, a kończąc na 745 km w rejonie Starego Torunia.
Do najbardziej zagrożonego powodzią należy rejon Kaszczorka i Winnicy, gdzie na terenach najniżej położonych występuje rozproszona zabudowa domów jednorodzinnych. Pozostałe, nisko położone obszary przyległe do rzeki, to głównie niezamieszkałe tereny ogrodów działkowych na Rudaku i przy ul. Przybyszewskiego.
Maksymalne notowane w ostatnim stuleciu stany wód w Wiśle w odniesieniu do wodowskazu Toruń, osiągały poziom: 41,12 m n.p.m. w 1924 r. i 40,75 m n.p.m. w 1962 r. Stan ostrzegawczy w odniesieniu do wodowskazu Toruń wynosi 530 cm (przy przepływie 2.340 m³/s), stan alarmowy - 650 cm (przy przepływie 3.490 m³/s).
W ostatnich latach stan wielkiej wody stuletniej określany był prawdopodobieństwem wystąpienia przepływu 9.130 m³/s przy rzędnej określającej poziom wody stuletniej 41,79 m n.p.m. (dane na podstawie „Koncepcji zagospodarowania Dolnej Wisły”, Hydroprojekt Warszawa, 1998 r.) oraz odpowiednio 9.100 m³/s i rzędnej 41,53 m n.p.m. (na podstawie Objaśnienia do mapy hydrogeologicznej Polski w skali 1:50.000, arkusz Toruń, PIG, 2002).

Opracowanie (przekazane jako załącznik do pisma RZGW w Gdańsku nr EHmj-536/pw222/2005 z dnia 19.04.2005 r.) „Wyznaczenie granic bezpośredniego zagrożenia powodzią w celu uzasadnionego odtworzenia terenów zalewowych - Wisła” wykonane przez Instytut Meteorologii i Gospodarki Wodnej Oddział w Gdyni/Poznaniu zawiera następujące dane charakteryzujące zagrożenie powodzią w granicach miasta Torunia:

1) strefy bezpośredniego zagrożenia powodziowego:
   - strefa A1 (p1%) odpowiadająca wysokiemu powodziowemu przepływowi o prawdopodobieństwie przewyższenia 1% (wody stuletnie),
   - strefa A10 (p10%) odpowiadająca wysokiemu powodziowemu przepływowi o prawdopodobieństwie przewyższenia 10% (wody dziesięcioletnie),

Ww. strefy odwzorowano wprost z „Map zasięgu stref zagrożenia powodziowego - Wisła” wykonanych w skali 1:10.000. Ze względu na podkład mapowy wykorzystany do „Map zasięgu stref zagrożenia powodziowego - Wisła” odbiegający od mapy zasadniczej pod względem hipsometrii - zobrazowane granice ww. stref należy traktować jako orientacyjne.

2) dane dotyczące przepływów charakterystycznych, stanów charakterystycznych oraz przepływów maksymalnych rocznych o określonym prawdopodobieństwie przewyższenia

dla rzeki Wisły w odniesieniu do wodowskazu Toruń (734,7 kilometr biegu rzeki, poziom zera wodowskazu Kr - 31,96 m. n.p.m.):

- stany charakterystyczne:
  - SSW (średni z wielolecia): 318 cm
  - SNW (średni niski z wielolecia): 179 cm
- przepływy charakterystyczne:
  - SSQ (średni): 983 m3/s
  - SNQ (średni niski): 356 m3/s
- przepływy maksymalne roczne o określonym prawdopodobieństwie przewyższenia
  - Qmaxp1% : 8.180 cm
  - Qmaxp10% : 5.700 cm

3) charakterystyczne rzędne zwierciadła wody o określonym prawdopodobieństwie przewyższenia w odniesieniu do kilometraża rzeki (odpowiadającego przekrojom poprzecznym).

Tabela B II 3-1 - Charakterystyczne rzędne zwierciadła wody Wisły w rejonie Torunia

Kilometraż	**Rz Qmaxp1%**	**Rz Qmaxp10%**	**Rz SSQ**	**Rz SNQ**
(km)	(m.n.p.m)	(m.n.p.m)	(m.n.p.m)	(m.n.p.m)
727.00	42.83	41.53	36.57	34.89
729.00	42.53	41.25	36.35	34.74
731.40	42.13	40.80	35.82	34.27
733.93	41.61	40.28	35.20	33.66
734.55	41.46	40.14	35.07	33.53
734.70 Wodowskaz Toruń	**41.42**	**40.11**	**35.04**	**33.50**
735.55	41.20	39.90	34.87	33.36
740.10	40.20	38.90	33.82	32.16
744.60	39.23	37.92	32.79	31.05

Źródło: „Wyznaczenie granic bezpośredniego zagrożenia powodzią w celu uzasadnionego odtworzenia terenów zalewowych - Wisła”

W celu określenia granic zalewów stuletnich i dziesięcioletnich dla pozostałych terenów, zawartych pomiędzy ww. kilometrażem rzeki Wisły, studium „Wyznaczenie granic bezpośredniego zagrożenia powodzią w celu uzasadnionego odtworzenia terenów zalewowych - Wisła” odwołuje do obliczeń własnych.

Odwzorowane z ww. opracowania granice stref A1(p1%) i A10 (p10%), kilometraż rzeki Wisły zawiera załacznik graficzny nr 1 *PRZYRODNICZE UWARUNKOWANIA ROZWOJU. SYSTEM PRZYRODNICZY MIASTA.* Orientacyjną granicę strefy zasięgu wód stuletnich wzdłuż lini brzegowej rzeki Drwęcy odwzorowano z załącznika do „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Torunia" (Uchwała Nr 512/2000 RMT z dnia 27 lipca 2000 r.).

Uproszczoną prognozę stanu wody Wisły w Toruniu w zależności od wielkości (objętości) przepływu wody (z uwzględnieniem zrzutów z Włocławka) przedstawia poniższa tabela.

Tabela B II 3-2 - Prognoza stanu wody Wisły w Toruniu

stan wody w Toruniu H (cm)	**przepływ (m^3/s)**
170	370
200	440
250	610
300	830
350	1.080
400	1.360
450	1.680
500	2.030

530	**2.340 - stan ostrzegawczy**
550	2.420
600	2.860
650	**3.490 - stan alarmowy**
700	3.970
750	4.630
800	5.490
850	.6390

Źródło: Program zapobiegania przestępczości oraz porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli na terenie Miasta Torunia i Powiatu Toruńskiego

Uwaga: zestawiając powyższą tabelę założono, że przepływ przez Włocławek jest identyczny z przepływem w Toruniu.

Fala powodziowa przepływa w ciągu doby około 100 km, płynąc ze średnią szybkością ponad 4 km/godz. W związku z powyższym czas dotarcia fali powodziowej wynosi:
- z Krakowa do Torunia - 6,5 doby,
- z Zawichostu do Torunia - 4,5 doby,
- z Warszawy do Torunia - 2,5 doby,
- z Włocławka do Torunia - 14 godzin.

Katastrofalne powodzie mogą również powstać w wyniku:
- zniszczenia lub uszkodzenia obiektów i urządzeń hydrotechnicznych oraz hydroenergetycznych zlokalizowanych na:
  - rz. Wisła - zapora we Włocławku,
  - rz. Drwęca - jaz piętrzący,
- nagłego podniesienia się poziomu wody na rzekach Wisła i Drwęca.

Uszkodzenie obiektów i urządzeń hydrotechnicznych na rzece Wiśle i Drwęcy bez nadzwyczajnych działań człowieka jest mało prawdopodobne. Gdyby jednak fakt taki miał miejsce, to największe potencjalne zagrożenie stanowi zapora czołowa stopnia wodnego na Wiśle we Włocławku. Uszkodzenie lub jej zniszczenie spowodowałoby zalanie rejonów położonych wzdłuż rzeki. Częściowemu zniszczeniu uległyby wówczas: Kaszczorek w Toruniu oraz nieobwałowane tereny gmin: Czernikowo, Obrowo, Lubicz i Wielka Nieszawka. W przypadku zbieżnej awarii wałów przeciwpowodziowych zniszczenia mogą być jeszcze większe.

Tabela B II 3-3 - Stan wałów przeciwpowodziowych na terenach najbardziej zagrożonych

rzeka	**odcinek wałów**	**strona rzeki**		**ocena stanu wałów**
		L	**P**	
Wisła	Sz. Bydgoska - Kamieniec	-	P	stan dobry
Wisła	Pokrzywno - Osiek- Łęg	-	P	stan dobry
Wisła	Toruń - Dybowo	L	-	stan dobry

Źródło: Program zapobiegania przestępczości oraz porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli na terenie Miasta Torunia i Powiatu Toruńskiego

3.2. Zagrożenia związane z rozwojem cywilizacyjnym i działalnością człowieka

Zagrożenia związane z rozwojem cywilizacyjnym i działalnością człowieka to:
- skażenia toksycznymi środkami przemysłowymi (TSP) emitowanymi do atmosfery, wód powierzchniowych i podziemnych oraz gleby, w wyniku:
  - awarii urządzeń, instalacji przemysłowych i zbiorników w zakładach produkujących i wykorzystujących w procesie produkcji lub magazynujących te środki,
  - wypadków w czasie transportu tych środków drogami kolejowymi i samochodowymi,
  - awarii elektrowni atomowych rozmieszczonych na terytorium państw ościennych,

- wielkie pożary, występujące na dużym obszarze lub obejmujące wiele obiektów, a powstałe w wyniku zapłonu lub wybuchu substancji chemicznych, awarii sieci elektrycznych, maszyn i urządzeń, zaprószenia ognia lub podpalenia,
- katastrofalne powodzie w wyniku awarii obiektów hydrotechnicznych,
- wypadki komunikacyjne, mogące mieć charakter masowy lub katastrofalny np. kolejowe lub drogowe z udziałem wielu pojazdów,
- budowlane, mogące powstać w wyniku wad konstrukcyjnych lub rozszczelnienia instalacji gazowej i wybuchu gazu,
- zakłócenia porządku i bezpieczeństwa publicznego, spowodowane zamachami terrorystycznymi i inną działalnością zorganizowanych grup przestępczych, masowymi wystąpieniami lub protestami społecznymi na różnym tle,
- związane z występowaniem konfliktów zbrojnych,
- sytuacje kryzysowe będące skutkami wtórnymi katastrof np. głód, epidemia, klęska ekologiczna,
- zjawiska osuwisk mas ziemi.

Zagrożenia od toksycznych substancji przemysłowych (TSP)

W Toruniu głównymi obiektami stwarzającymi zagrożenia chemiczne są: „ELANA", Przedsiębiorstwo „AGROCHŁÓD", Siedleckie Zakłady Drobiarskie „DROSED" i sztuczne lodowisko „Tor-Tor". Wszystkie te obiekty zawierają ciekły amoniak. W skrajnych przypadkach przy sprzyjających warunkach atmosferycznych na skutek zaistniałej awarii, strefą bezpośredniego zagrożenia mogą zostać objęte duże obszary miasta o gęstej zabudowie mieszkalnej wraz z takimi obiektami użyteczności publicznej, jak: szkoły, przedszkola, szpitale.
Na terenie Torunia znajdują się trzy zakłady posiadające TSP powyżej progowej ilości określanej w dyrektywie 82/501 EWG – SEVESO II. Są to:

Tabela B II 3-4 - Zakłady stwarzające zagrożenie TSP

Lp.	nazwa zakładu	kryterium	ilość TSP	rodzaj zagrożenia
1.	„ELANA" S.A. Toruń, ul. M.Skłodowskiej Curie	substancja toksyczna 50 t	amoniak 100 t	wielkie
2.	P.P.U. Agrochłód, Toruń, ul.Żółkiewskiego 28/32	substancja toksyczna 50 t	amoniak 57,7 t	lokalne
3.	Z.P.S. „POLMOS" Toruń, ul.Olbrachta	substancja wysoce łatwopalna 5.000 t	etanol 9.800 t	lokalne

Źródło: Program zapobiegania przestępczości oraz porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli na terenie Miasta Torunia i Powiatu Toruńskiego

Charakter rolniczo-usługowy poszczególnych gmin powiatu toruńskiego powoduje, że zakłady produkcyjno-usługowe przy wytwarzaniu wyrobów gotowych w ograniczonym zakresie wykorzystują niewielkie ilości substancji niebezpiecznych pożarowo. Największe skupisko ww. zakładów ma miejsce w Chełmży i Lubiczu. Największe zagrożenie pożarowe wynikające ze składowania substancji niebezpiecznych pożarowo oraz usytuowania zakładu przylegającego bezpośrednio do kompleksu leśnego ma miejsce w bazie paliw mieszczącej się w Zamku Bierzgłowskim.
Dodatkowym zagrożeniem, które może mieć miejsce podczas awarii rozszczelnienia podziemnych zbiorników paliwowych oraz rozładunku paliw na froncie zlewowym cystern kolejowych, jest zagrożenie dla środowiska naturalnego, szczególnie gruntu oraz wód podziemnych. Wynika ono z braku odpowiednich zabezpieczeń chroniących grunt i wody podziemne przed skażeniem. Dotyczy to zarówno zbiorników, w których magazynuje się paliwa jak i frontu zlewowego.
Trwają prace związane z określeniem istniejącego zagrożenia ze strony zakładów posiadających Toksyczne Substancje Przemysłowe, polegające na przedstawieniu przez te zakłady Komendantowi Wojewódzkiemu Państwowej Straży Pożarnej Raportów Bezpieczeństwa oraz informacji niezbędnych do opracowania zewnętrznego planu operacyjnego (zgodnie z ustawą

z dnia 27 lipca 2001 r. „Prawo ochrony środowiska" Dz.U. Nr 62 poz.4444, nakładającą powyższy obowiązek na podmioty prowadzące działalność gospodarczą z użyciem TSP).
Spośród 46 zakładów przemysłowych rozlokowanych na terenie województwa stosujących TSP, można wyróżnić grupę ok. 9 stanowiących duże zagrożenie dla ludności oraz liczniejszą grupę ok. 37 stanowiącą zagrożenie lokalne.

Transport materiałów niebezpiecznych

Transport lądowy TSP powinien odbywać się po ściśle określonych szlakach kolejowych i drogach kołowych. Za strefę bezpośredniego zagrożenia należy uważać pas terenu bezpośrednio przyległy do tych szlaków (dróg) o szerokości do 4 km (z każdej strony), wyznaczony granicą możliwych porażeń śmiertelnych i średnich. Maksymalne zasięgi rozprzestrzeniania się obłoku chloru cysterny kolejowej o ładowności od 20 do ok. 50 ton lub cysterny samochodowej o ładowności do 20 ton mogą wynosić odpowiednio do 11 i 7 km. Poważne zagrożenie dla środowiska stanowi transport rurociągowy ropy naftowej i jej produktów. W przypadku awarii istnieje możliwość zanieczyszczenia zasobów wód podziemnych i powierzchniowych oraz gruntu.
W Toruniu krzyżują się trasy przewozu większości materiałów niebezpiecznych - przechodzą przez most drogowy lub wiodą wzdłuż spływu powierzchniowego rzeki Wisły i Drwęcy. Odcinkiem najbardziej zagrożonym w tym wypadku jest most drogowy w Toruniu i rozwidlenia prowadzące z mostu na Bydgoszcz, Łódź, Poznań, Gdańsk i Warszawę. Największe zagrożenie w przypadku awarii transportu drogowego i kolejowego substancji toksycznych lub szkodliwych występuje w tym układzie dla miasta Torunia, a szczególnie dla jego lewobrzeżnej dzielnicy Podgórza. Stacjami postoju awaryjnego cystern przewożących materiały niebezpieczne są dworce: Toruń Główny i Toruń Wschodni.
Przewóz materiałów niebezpiecznych przez obszar powiatu toruńskiego odbywa się drogą krajową Nr 1, drogami wojewódzkimi oraz powiatowymi. Największą ilość substancji przewożona jest drogą krajową. Miejscami najbardziej zagrożonymi na terenie powiatu są drogi, które przechodzą przez przeprawy mostowe oraz wiodą wzdłuż spływu powierzchniowego rzeki Wisły i Drwęcy. Przy zwiększającym się nasileniu ruchu pojazdów na drogach oraz przewożeniu TSP głównie transportem drogowym, należy się liczyć ze zwiększoną ilością wypadków z udziałem jednostek przewożących substancje niebezpiecznie pożarowo.
Transportem kolejowym Toksyczne Substancje Przemysłowe przewożone są na poszczególnych szlakach kolejowych z różną intensywnością. Największe zagrożenie występować będzie w przypadku, gdy linie kolejowe między poszczególnymi stacjami są torami pojedynczymi lub przebiegają przez przeprawy mostowe. Każdorazowe rozszczelnianie cystern kolejowych lub wypadek na szlaku w pobliżu cieków wodnych lub w obrębie dworca kolejowego, stwarzać będzie potencjalne zagrożenie, które wynikać będzie z ilości, rodzaju substancji, czasu emisji oraz warunków meteorologicznych. Szczególnie niebezpieczne będzie, gdy dojdzie do niego w obrębie skupisk ludzkich. Stacjami postoju awaryjnego cystern przewożących materiały niebezpieczne są dworce kolejowe znajdujące się na trasie przewozu. Możliwości ograniczenia zagrożeń w transporcie drogowym i kolejowym związane są głównie z przestrzeganiem procedur bezpieczeństwa oraz odpowiednim stanem technicznym taboru drogowego i kolejowego.

Skażenie wód powierzchniowych

Skażenie wód powierzchniowych rzeki Wisły i Drwęcy oraz ich dopływów może zaistnieć na skutek wypadku drogowego lub kolejowego transportującego substancje niebezpieczne. Każde zdarzenie, mające nawet lokalny charakter, może doprowadzić w skrajnych przypadkach do skażenia dużego obszaru i związane będzie z warunkami meteorologicznymi, porą dnia, późnym zauważeniem i zgłoszeniem zdarzenia do służb ratowniczych. Szczególnie niebezpieczne może być skażenie rzeki Drwęcy w jej górnym biegu wskutek zaistnienia wypadku drogowego z udziałem jednostki transportującej substancję niebezpieczną. Może ono bowiem doprowadzić do zagrożenia ujęcia powierzchniowego wody pitnej dla miasta Torunia.

Awaria gazociągu wysokiego ciśnienia z odgałęzieniami

Gazociąg na terenie powiatu toruńskiego przebiega przez obszar następujących gmin: Wielka Nieszawka, Lubicz, Łysomice, Chełmża, oraz miasta Chełmża. Od magistrali głównej odprowadzonych jest 8 odgałęzień, którymi gaz jest doprowadzany do stacji redukcyjnych. Przy wszystkich odgałęzieniach i przejściach przez przeszkody terenowe zainstalowane są zawory odcinające, zapewniające natychmiastowe obniżenie ciśnienia w przypadku awarii. Zagrożenie wybuchem gazu z jednoczesnym pożarem może nastąpić w przypadku wystąpienia uszkodzenia lub wystąpienia awarii gazociągu. Stan taki może spowodować potencjalne zagrożenie dla przyległych terenów oraz skupisk ludzkich znajdujących się w obrębie magistrali gazowej.
Ropociągi dalekosiężne przez teren powiatu toruńskiego nie przebiegają. Jednakże w miejscowości Zamek Bierzgłowski zlokalizowany jest Zakład Gospodarki Produktami Naftowymi, składujący w zbiornikach podziemnych materiały pędne, takie jak benzyny, oleje (ok. 60 tys.m^3). Poważne zagrożenie stwarzają również istniejące na obszarze rejonu toruńskiego miejsca postoju i przeładunku materiałów niebezpiecznych:

- stacje kolejowe wyznaczone na postój wagonów przewożących szczególnie niebezpieczne materiały: Toruń Główny, Toruń Wschodni, Chełmża,
- stacje kolejowe wyznaczone na awaryjne odstawienie wagonów przewożących szczególnie niebezpieczne materiały: Toruń Główny, Toruń Wschodni.

Awarie elektrowni atomowych

Zagrożenie skażeniem promieniotwórczym na dużą skalę, stanowią rozmieszczone na terytorium państw ościennych elektrownie jądrowe. Obecnie otacza nas 28 czynnych reaktorów jądrowych w Niemczech, Szwecji, Litwie, Rosji, Ukrainie, Czechach i Słowacji - każdy o mocy powyżej 440 MW. Awaria jednego z nich może spowodować podwyższenie poziomu promieniowania jonizującego na rozległych obszarach, które swoim zasięgiem objąć mogą również Toruń.

III. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE Z DOTYCHCZASOWEGO PRZEZNACZENIA I ZAGOSPODAROWANIA TERENU

1. ROZWÓJ PRZESTRZENNY MIASTA W ŚWIETLE DOTYCHCZASOWYCH PLANÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO

Ustalone jeszcze w latach 1882-1889 kierunki i linie regulacyjne w wielu ulic nie odpowiadały już nowym warunkom w jakich miasto znalazło się w niepodległej Rzeczypospolitej. Toteż sporządzenie nowych planów zabudowania stało się dla Torunia i wielu innych miast sprawą pierwszorzędnej wagi. Konieczność taką widziały również władze centralne, działające w myśl rozporządzenia Prezydenta RP z 16 lutego 1928 r. o prawie budowlanym i zabudowaniu osiedli, zgodnie z którym wojewoda mógł zarządzić sporządzenie w określonym terminie planu zabudowania.
Rozporządzenie Prezydenta z 22 kwietnia 1927 r. o rozbudowie miast - zezwoliło na odstępowanie gminom gruntów państwowych w celu rozwinięcia budownictwa mieszkaniowego i przemysłowego, jednakże pod warunkiem posiadania programu rozbudowy miasta. Rozporządzenie to zmuszało korporacje miejskie do opracowania planów regulacyjnych. Akty te uzupełniało rozporządzenie Ministra Robót Publicznych z 23 kwietnia 1930 r. o sposobie wykonywania planów zabudowania.

Po wcześniejszych zabiegach, gdy magistrat Torunia powierzył Krzywdzie-Polkowskiemu na początku 1930 r. opracowanie nowego planu regulacyjnego z uwzględnieniem zmienionych warunków handlowych, komunikacyjnych, budowlanych i zdrowotnych, ostatecznie 30 kwietnia 1932 r. Zarząd Miejski oficjalnie ogłosił o przystąpieniu do sporządzenia „Ogólnego planu zabudowania miasta Torunia". Najpierw wykonane zostały szczegółowe plany urbanistyczne dla niektórych części miasta. W maju 1933 r., Rada Miejska uchwaliła, a 23 sierpnia 1934 r. minister spraw wewnętrznych zatwierdził plan zabudowania północnej części Torunia, ograniczony od północy granicą administracyjną miasta, od południa ul. Podgórną, od zachodu zaś Szosą Chełmińską, Grunwaldzką i Św. Józefa, a od wschodu ul. Grudziądzką i Wiązową do granicy „Gór Kozackich". Sieć ulic, przy których miały być wzniesione budynki, usytuowano na kierunku północ-południe z uwagi na „korzystną sytuację domów mieszkalnych względem słońca". Natomiast „Ogólny plan zabudowy", sporządzony w latach 1934-1935 przez piastującego od lipca 1931 r. funkcję architekta miejskiego inż. Ignacego Tłoczka, po wcześniejszym uzgodnieniu z władzami wojskowymi i kolejowymi, został uchwalony przez Radę Miejską 22 maja 1935 r.
Ogólny plan zabudowy powstał z myślą o Toruniu jako stolicy Pomorza. Objął on prawobrzeżną część miasta o powierzchni około 2.480 ha, ograniczoną od południa Wisłą, od zachodu Szosą Okrężną, od północy linią kolejową do Unisławia, a od wschodu ul. Wschodnią. Zgodnie z nim w rozwoju funkcjonalnym Torunia miały dominować funkcje administracyjno-gospodarcze, związane z usytuowaniem w mieście Urzędu Wojewódzkiego Pomorskiego oraz funkcje handlowe, komunikacyjne i naukowo-kulturalne. W okresie 25 lat miały dokonać się istotne zmiany w zaludnieniu miasta. Opierając się na danych dotyczących przyrostu ludności w latach międzywojennych, autor planu prognozował, że w 1960 r. liczba mieszkańców Torunia osiągnie ok. 150-200 tys. osób, zaś wskaźnik zawodowo czynnej ludności zwiększy się z 35% do 45%.
W zakresie rozwoju przestrzennego zakładano dalszą integrację poszczególnych dzielnic, przy zachowaniu ich indywidualnych cech funkcjonalnych.

Śródmieście wraz z zespołem staromiejskim, mieszczące się w obwodzie dwóch pofortecznych pasów (średniowiecznego i renesansowego), nadal pełnić miało funkcje centralnego ośrodka usługowego i administracyjnego. Tu mieściłyby się biura i siedziby instytucji, banki, magazyny drobnicy w dawnych spichrzach, warsztaty rzemieślnicze i małe zakłady przemysłu precyzyjnego, siedziby stowarzyszeń i związków twórczych, lokale gastronomiczne, hotele, sklepy, kwiaciarnie itp. Na obrzeżach Starówki, w pasie fortecznym, usytuowane zostały gmachy użyteczności publicznej, związane z koncentracją w Toruniu władz

administracyjnych II instancji i związanych z nimi instytucji państwowych. W dzielnicy tej proponowano także zlokalizowanie wyższej uczelni, łącznie z archiwum, biblioteką i muzeum. Instytucje te planowano usytuować wśród zieleni i pobliżu centralnych arterii komunikacyjnych, w kwartałach objętych ulicami: Czerwona Droga, Odrodzenia, 3 Maja, Legionów, Bawarczyków, Bema i Sportowa oraz Kraszewskiego, Krasińskiego, Fredry, Chopina i Moniuszki.

Wzdłuż radialnie biegnących arterii wylotowych z miasta zlokalizowano w obrębie dotychczasowych przedmieść, trzy główne zespoły mieszkaniowe, w których wg planu docelowo w 1960 r. powinno żyć około 150 tys. ludzi. Były to: Bydgoskie (32,5 tys. osób) wraz z Bielanami (19,5 tys. osób), Chełmińskie z zachodnią częścią Mokrego (60 tys. osób) i zespół mieszkaniowo-przemysłowy we wschodniej części Mokrego (23 tys. osób) wraz z dzielnicą przemysłową na Jakubskim Przedmieściu (12 tys. osob). Każdy zespól miał dysponować własną siecią komunikacyjną i międzydzielnicową oraz podstawowym ośrodkiem usługowym, a poszczególne dzielnice winny być rozczłonkowane klinami zieleni (parki leśne, boiska, tereny rekreacyjne i ogrody). Przyjęto zasadę, aby skupić w dzielnicy mieszkaniowej średnio ok. 250 osób na 1 ha.

Plan zakładał dalszy rozwój przemysłu spożywczego opartego na lokalnej bazie surowcowej oraz precyzyjnego przemysłu elektrycznego (we współpracy z elektrownią „Gródek"), a dalej przemysłu chemicznego, maszynowego i ceramicznego. Elementem sprzyjającym rozwojowi tych gałęzi miały być: toruński węzeł kolejowy, port rzeczny i rezerwy siły roboczej.

Przewidywano w dalszym ciągu koncentrację przemysłu we wschodnich i północno-wschodnich częściach miasta, w zespole przemysłowo-składowym na Jakubskim Przedmieściu, w pobliżu dworca Toruń Mokre wraz z systemem rozchodzących się od niego bocznic kolejowych. Położenie to uzasadniono korzystnym kierunkiem wiatrów, co miało chronić dzielnice mieszkaniowe przed zanieczyszczeniem powietrza atmosferycznego. Zakłady szczególnie uciążliwe dla środowiska miały być ulokowane na specjalnych terenach, z wyjątkiem już istniejących, jak np. Polchem. Natomiast ścieki przemysłowe winny być odprowadzane oddzielnym kolektorem do osadników położonych nad Wisłą i po mechanicznym oczyszczeniu dalej do rzeki.

W planie zabudowania wiele miejsca poświęcono zieleni. Przyjmując za normę 16% powierzchni miejskiej przeznaczonej na zieleń oraz minimum ok. 20m^2 terenów zielonych na mieszkańca, przewidywano znaczne ich zwiększenie. Parki, skwery, ogrody i aleje miały stworzyć ciągły system zieleni, rozdzielający miasto na poszczególne dzielnice, w celu zapewnienia dobrego przewiewu powietrza i odpowiednich warunków zdrowotnych. Kliny te stanowiły zwłaszcza laski sosnowe wcinające się od Bielan do ul. Matejki oraz tereny ogrodnicze na Mokrem, łączące pierścień zieleni rozpościerający się na terenach pofortecznych wokół śródmieścia z lasami otaczającymi miasto od strony północnej i zachodniej.

Specyfiką Torunia miało być kontynuowanie miejscowych tradycji ogrodniczych i rozwój tej gałęzi produkcji zarówno na rynek wewnętrzny jak i na eksport.

Najbardziej istotne zmiany w analizowanym planie dotyczyły układu komunikacyjnego. Sieć głównych arterii komunikacyjnych Torunia miała układ promienisty, składający się z czterech ulic wychodzących z miasta. W dotychczasowej strukturze arterie te nie miały ciągłości. Plan zabudowania przewidywał rozwiązanie głównej sieci przez stworzenie nowych ulic i powiązanie ich z montowanym wówczas mostem drogowym przez Wisłę. Zgodnie bowiem z sugestią Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, które dwukrotnie analizowało materiały związane z planem, szczególnie starannie miały zostać opracowane kierunki komunikacyjne wychodzące z nowego mostu oraz skrzyżowania głównych arterii drogowych z istniejącymi i projektowanymi urządzeniami kolejowymi.

Zaprojektowany w planie system komunikacyjny tworzyły ciągi usytuowane równolegle i prostopadle do Wisły. Na krawędzi plant otaczających śródmieście planowano poprowadzić obwodnicę, która za skrzyżowaniem Alei 700-lecia Torunia z ul. Kraszewskiego biegłaby na osi ulic Czerwona Droga i Odrodzenia, pozostawiając po prawej stronie ogródki

Jordanowskie, a dalej pływalnie i tereny rekreacyjne „Przy Kaszowniku", zaś po lewej zaprojektowano gmachy publiczne. Następnie krzyżując się z ul. Jagiellońską i omijając po prawej stronie dzisiejsze osiedla Kaszownik i Strugę Toruńską oraz Plac Pokoju Toruńskiego, nad torami kolejowymi dochodziłaby do cmentarza Św. Jakuba i w okolicach ul. Winnica łączyłaby się z ul. Lubicką. Na północ od obwodnicy śródmiejskiej miała przebiegać trasa międzydzielnicowa na osi ulic: Żółkiewskiego - Kościuszki - Podgórna - Bema - Koszarowa (obecnie Broniewskiego). Brane były również pod uwagę inne warianty ciągów biegnących równolegle do Wisły (usytuowane bardziej na północ) i łączących poszczególne dzielnice. Wszystkie trasy równoleżnikowe krzyżowały się z południkowymi. Prostopadle do Wisły planowano usytuować: główną arterię biegnącą od mostu drogowego Aleją 700-lecia Torunia, przedłużoną dalej (na skraju dzisiejszego Osiedla Młodych) do Szosy Chełmińskiej oraz dwie trasy: jedna na krańcach wschodnich (na osi ul. Wschodniej), a druga na zachodnich obrzeżach miasta (na osi Szosy Okrężnej) z przeprawami mostowymi na lewy brzeg Wisły.

Z innych przedsięwzięć o charakterze komunalnym, których realizację zakładał plan, wymienić należy: port handlowo-przemysłowy na zakolu Wisły w rejonie Kaszczorka, cmentarz centralny poza granicami miasta, na przedłużeniu ul. Grudziądzkiej, szpital centralny zlokalizowany w północno-zachodnim narożniku na Bielanach oraz liczne hale targowe rozsiane wśród dzielnic mieszkaniowych.

Plan Ignacego Tłoczka odnosił się do części prawobrzeżnej Torunia. Już jednak po wcieleniu terenów lewobrzeżnych do Macierzy władze miejskie Podgórza i województwa dążyły do objęcia ich oddzielnym planem rozwoju przestrzennego i urbanistycznego. Celowi temu miało służyć powołanie przy Radzie Miejskiej Podgórza Komitetu Rozbudowy Miasta. Przyjęty ostatecznie w dniu 25 listopada 1927 r. na posiedzeniu Rady Miejskiej plan zakładał regulację szerokości ulic oraz wytyczał kierunki prac budowlanych. Ponadto w 1930 r. opracowany został plan rozbudowy Podgórza na południowy zachód od centrum miasta (Gniewkowskie Przedmieście). Niezależnie od władz miejskich Podgórza wojewoda powołał w 1934 r. komisję do sporządzenia planu zabudowy lewego brzegu Wisły, której celem było zaprojektowanie węzła komunikacyjnego na przyczółku nowego mostu drogowego oraz opracowanie wspólnego planu zabudowy Podgórza, Stawek i Rudaka.

Odtąd wszystkie plany dotyczące części lewobrzeżnej zostały podporządkowane projektowanym węzłom komunikacyjnym. Należy dodać, że już w końcu lat dwudziestych Magistrat Torunia podjął starania o budowę nowego dworca kolejowego, przystosowanego do wymagań rozrastającego się miasta. Miał on być usytuowany u wylotu nowego mostu drogowego na lewym brzegu Wisły. Niestety koncepcja ta nie doczekała się realizacji, choć w późniejszych latach była wielokrotnie podtrzymywana przez władze miasta. Również w sferze zamierzeń pozostał projekt z 1934 r., który przewidywał przebicie trasy mostowej poza wiaduktem na wprost skarpy i poprowadzenie jej fortyfikacjami pruskimi do szosy wylotowej w kierunku Włocławka. Przyczyną był brak odpowiednich planów triangulacyjnych i ustaleń granic katastralnych, a następnie wysokie koszty inwestycji.

Z kolei na początku 1936 r. inż. Tłoczek zaproponował zlokalizowanie po lewej stronie Wisły dwóch wiaduktów: jednego na osi szosy prowadzącej w kierunku Inowrocławia, drugiego zaś w okolicach radiostacji na Rudaku, a łączyć je miała lewobrzeżna obwodnica równoleżnikowa, poprowadzona z ominięciem Podgórza, na obrzeżach poligonu, z której odchodziłyby szosy wylotowe w kierunku na Włocławek oraz Bydgoszcz i Inowrocław. Jednak i ta koncepcja zmierzająca do przerzucenia lewobrzeżnej trasy W-Z na stronę południową Podgórza nie została zrealizowana. Nie nastąpiła również integracja osiedli położonych na lewym brzegu Wisły, której koncepcję opracowała wspomniana komisja, powołana przez wojewodę w 1934 r. Celowi temu służyć miała lokalizacja przyszłej dzielnicy handlowej w rejonie dzisiejszego Dworca Głównego. Natomiast dzielnicę przemysłową lewobrzeżnego Torunia proponowano usytuować między torami kolejowymi a wałem przeciwpowodziowym. Na krótko przed wybuchem wojny w 1938 r. zrodził się projekt budowy oczyszczalni ścieków na lewym brzegu Wisły, na łąkach miejskich, za torami kolejowymi, skąd po oczyszczeniu woda

miała być odprowadzana rurociągiem do Wisły. Do końca II Rzeczypospolitej Podgórz utrzymał jednak charakter małomiasteczkowy, Rudak zachował specyfikę wojskową, ze względu na istniejące tam koszary, a Stawki czyniły wrażenie osady miejskiej.

W połowie 1941 r. okupacyjne władze niemieckie sporządziły plan-memoriał rozwoju miasta na najbliższe i dalsze lata („Denkschrift über die wirtschafliche Zukunft der Stadt Thorn" z 14 czerwca 1941 r.). Akcentowano w nim szczególnie dogodne położenie geograficzne miasta, na linii kolejowej Berlin-Insterburg oraz w pobliżu, w odległości 12 km od skrzyżowania planowanych autostrad Danzig-Krakau i Berlin-Ostpreussen. Równie ważnym elementem planu było położenie nad Wisłą (projektowany port handlowo-przemysłowy). Wreszcie wskazywano na nieograniczone tereny budowlane i wystarczającą siłę roboczą. Warunki te należało, zdaniem autorów memoriału, wykorzystać w celu stworzenia na tym terenie silnego okręgu przemysłowego dla różnych branż, w których obok miejscowych pracowników mieli być zatrudniani fachowcy z Rzeszy „aby wydatnie przyczynić się do rozwoju Torunia, dla którego we wrześniu 1939 r. wybiła wielka godzina". Planowano rozwijać następujące przemysły:

- rolno-przetwórczy, którego oparciem miał być tradycyjnie wysoki poziom kultury rolnej ziemi chełmińskiej,
- tekstylny - zatrudniający głównie kobiety,
- odzieżowy i skórzany, czerpiący surowce (skóry) ze wschodu i przez to nie uszczuplający rynku pomorskiego traktowanego jako zaplecze gospodarcze Niemiec,
- budowlany, oparty na miejscowych zasobach siły roboczej i planowanej w ciągu najbliższych 20 lat wielkiej rozbudowie Torunia (budownictwo mieszkaniowe, przemysłowe, infrastruktura komunikacyjna itp.),
- drzewny, mający zaplecze w rozbudowanym porcie drzewnym i oparcie w bogatych flisackich tradycjach na tym terenie,
- żelazny i metalowy - dogodne położenie Torunia na szlakach kolejowych i wiślanym, biegnących z Górnego Śląska, miało umożliwić transport brakujących w okolicy odpowiednich surowców (rud żelaza), które miały być wykorzystane do produkcji maszyn dla rolnictwa, statków rzecznych i maszyn budowlanych,
- papierniczy i drukarski kontynuujący dotychczasowe tradycje,
- chemiczny, służący jedynie własnym potrzebom (środki czyszczące, mydło),
- kamieniarsko-ceramiczny, w związku z istniejącym w okolicy surowcem (żwiry, piaski, glina).

Zgodnie z planowaną industrializacją przewidywano budowę elektrowni miejskiej na Wiśle poniżej Torunia, nowej gazowni oraz rozbudowę sieci wodociągowo kanalizacyjnej. Ze względu na dogodne nadwiślańskie położenie i projektowany port handlowy konieczne było powstanie przedsiębiorstw spedycyjnych, które obsługiwałyby miasto i przyległe powiaty. Położony na granicy między Reichsgau Danzing-Westpreussen a Warthegau, miał stać się Toruń ważną stacją przeładunkową w wymianie towarów między Pomorzem a Wielkopolską. W związku z rozwojem handlu w przyszłości przewidywano rozbudowę banków.

Ważną i interesującą częścią memoriału były załączniki. Ukazywały one m.in. projekty nowych tras komunikacyjnych (Verkehrlinien) i tereny przyszłych inwestycji przemysłowych (Indusriegelande). W okolicach Torunia krzyżować się miały autostrady: północ-południe (Gdańsk-Kraków) i wschód-zachód (Prusy Wschodnie-Berlin). Odcinek południkowy przebiegałby w okolicach Złotorii, Kaszczorka, aby za Bielawami, niedaleko Lubicza, dojść do węzła rozdzielającego szosy do Insterburga i Lipna-Warszawy. Biegnąc dalej na północ i krzyżując się z liniami kolejowymi, najpierw trasy z Dworca Wschodniego w stronę Sierpca i Warszawy, a nieco dalej z linią do Iławy, autostrada w pobliżu tej ostatniej stykałaby się w wielkim węźle z autostradą z Prus Wschodnich do Berlina, biegnącą równoleżnikowo za lasami miejskimi.

Obok autostrad projekt przewidywał rozbudowę dróg o znaczeniu krajowym, które przebiegały przez Toruń. Wśród nich na uwagę zasługuje plan trasy przecinający miasto z północy na południe. Z kierunku Chełmna wzdłuż linii kolejowej z Unisławia miała być poprowadzona

nowa szosa, która po skrzyżowaniu a linią kolejową biegnącą z Dworca Wschodniego przez Toruń Północny do Czarnowa kierowałaby się dalej do węzła usytuowanego w pobliżu ulic Czerwona Droga i Kraszewskiego i mostu drogowego na Wiśle, pozostawiając po lewej stronie Szosę Chełmińską. Na lewym brzegu Wisły trasa to od wylotu mostu biec miała wiaduktem nad węzłem kolejowym prosto do wielkiego „ślimaka" z którego rozchodziłyby się drogi w kierunkach na Poznań (R 382) i Bydgoszcz (R 123) oraz na Łódź (R 129). Ruch miałby odbywać się z ominięciem zwartej zabudowy Podgórza. Bez zmian pozostawiono na prawym brzegu Wisły odcinek szosy R 129, biegnącej z kierunku Grudziądza ul. Grudziądzką. Dopiero za Mokrem, w okolicy dzisiejszego Placu Zwycięstwa trasa ta zbliżałaby się do obwodnicy Śródmiejskiej, łącząc się z nią w pobliżu obecnego Placu Towarzystwa Miłośników Torunia. Wspomniana obwodnica przebiegać miała - podobnie jak w planie zabudowy miasta z 1935 r. - od mostu drogowego w kierunku północnym. Od węzła usytuowanego w pobliżu ulic Kraszewskiego - Czerwona Droga skręcałaby na wschód, pozostawiając po lewej stronie Chełmińskie Przedmieście, a po prawej Śródmieście i biegłaby dalej do wiaduktu nad torami kolejowymi w okolicach Kaszownika, następnie zataczając łuk w kierunku Wisły, połączyłaby się w pobliżu Winnicy z ul. Lubicką (szosa R 382 do Insterburga).
Poza szosami krajowymi z Torunia wychodziły ponadto drogi uchodzące za lokalne (Landsstrase). Były nimi szosy w kierunku Bydgoszczy (prawobrzeżna przez Fordon) i Chełmna (na przedłużeniu Szosy Chełmińskiej).

Jako tereny przyszłych inwestycji przemysłowych (Industriegelande) zaznaczono na mapach obszary na wschód od Jakubskiego Przedmieścia (Rubinkowo, Bielawy) do torów kolejowych linii Toruń Wschodni-Sierpc oraz okolice Portu Drzewnego (Holzhafen) na zachód od Bydgoskiego Przedmieścia. Oddzielne miejsce w planach rozwoju Torunia zajmował nowy port (stocznia, baseny portowe), którego lokalizację wyznaczono między Winnicą a Kaszczorkiem naprzeciwko Rudaka a więc jeszcze w granicach miasta. Ponadto na północ od ul. Lubickiej projektowano budowę bliżej nie określonej fabryki dla potrzeb wojska, zatrudniającej początkowo 250, a w dalszym etapie rozwoju do 2.000 pracowników.

Wśród innych planów uwagę zwraca „Tymczasowy Program Przebudowy miasta Torunia na rok 1940" Obok kontynuacji rozpoczętej już przed wojną budowy gazowni na Jakubskim Przedmieściu szczególnie wiele miejsca poświęcono przebudowie teatru miejskiego. Był to rezultat wizyty w Toruniu ministra propagandy Rzeszy Goebelsa (30 IX 1939 r.), który opowiedział się za gruntowną przebudową gmachu w celu nadania mu bardziej oficjalnego, reprezentacyjnego i nowoczesnego charakteru. Chodziło zwłaszcza o usunięcie dekoracji rzeźbiarskich na fasadzie i we wnętrzu, zmianę technicznego wyposażenia sceny, zainstalowanie zabezpieczenia przeciwpożarowego, wymianę instalacji elektrycznej i zmianę oświetlenia oraz rozbudowę zaplecza, a więc garderoby dla aktorów, pomieszczeń dla administracji i służb pomocniczych. Większość zamierzeń zrealizowano w latach 1941-1942, podejmując szeroko zakrojoną przebudowę teatru.

Miejskie władze okupacyjne opracowały również projekt budowy nowego szpitala, opierając się w zasadzie na przedwojennych planach polskich, a nawet obierając to samo, co Zarząd Miejski miejsce budowy. Szpital miał stanąć na Bielanach, w pobliżu klasztoru Redemptorystów w punkcie miasta najwyżej położonym, ponad 30 m nad poziomem Wisły i bezpiecznie od niej oddalonym. Niestety inwestycji tej nie podjęto, ograniczając się jedynie do rozbudowy szpitala na Mokrem, gdzie dostawiono dwa drewniane baraki.

W okresie okupacji nie prowadzono większych robót budowlanych. W latach 1939-1940 wyburzono kilka obiektów fortecznych jak np. między ul. Wały a 3 Maja w okolicy szpitala wojskowego, w pobliżu zbiornika gazowni przy ul. Franciszkańskiej, oraz rozebrano synagogę przy ul. Szczytnej. W 1941 r. przeprowadzono regulację niektórych ulic, w związku z czym zaszła konieczność przebudowy suteren (przy ul.: Św. Ducha, Kopernika, Piekary, Rabiańskiej, Łaziennej, Żeglarskiej, Mostowej i Podmurnej). Planując rozbudowę przemysłu w zachodniej części miasta, pobudowano w porcie drzewnym trzy hale fabryczne oraz baraki biurowe i gospodarcze. W 1943 r. odbudowano po pożarze jaki wybuchł w maju 1941 r.

w pomieszczeniach do przemiału żyta, wielki zespół młynów na Mokrem, a następnie rozbudowano go, na Kluczykach powstała nowa parowozownia, na pobliskim Podgórzu wieża ciśnień, która stała się dominantą zachodniej sylwety miasta na zachodnim brzegu Wisły. Natomiast prawie zamarła realizacja nowego budownictwa mieszkaniowego. W okresie okupacji niemieckie przedsiębiorstwo pobudowało na terenie miasta zaledwie kilkanaście małych domków, głównie na terenach miejskich w okolicach ul. Fałata i na Podgórzu. Nie zrealizowano zaś rozbudowy osiedla Pod Dębową Górą, które planowano usytuować na wschód od ul. Grudziądzkiej, w okolicy rozwidlenia torów kolejowych, biegnących w kierunkach wschodnim (do dworca Toruń Mokre) i zachodnim (do stacji Toruń Północny). W latach 1942-1944 w kilku punktach miasta wzniesiono baraki dla robotników i cudzoziemców (przy ul. Stawki 63/65), obóz dla jeńców wojennych (Stalag XXA) na Podgórzu i inne (przy dworcu Toruń Mokre i Szosie Bydgoskiej 82). Od połowy 1943 r. budowano stopniowo schrony i rowy przeciwlotnicze (przy ul.: Al.700-lecia Torunia, Grudziądzkiej, Matejki, Mickiewicza, Moniuszki i Nadbrzeżnej). W znacznym stopniu zniszczone zostały wówczas parki toruńskie, a poza miastem wykarczowano w niektórych miejscach lasy.

W latach powojennych nastąpiło wzmożenie procesów urbanizacji. Odbywały się one w oparciu o ustalenia kolejnych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego i ich aktualizacji. Kolejne plany i ich sukcesywna realizacja wyrażały zmieniające się podejście do zagadnień kształtowania struktury miasta.

Kluczowe ustalenia powojennych planów zagospodarowania przestrzennego w stosunku do poszczególnych elementów struktury miasta w sposób syntetyczny ilustrują poniższe tabele:

Tabela B III 1-1 - Ustalenia planów zagospodarowania przestrzennego w stosunku do poszczególnych elementów struktury miasta:

Tabela B III 1-1.1 - Śródmieście

Plan z roku 1956	Plan z roku 1961	Plan z roku 1965	Plan z roku 1975-86
wydzielona dzielnica, w skład której wchodzi zespół staromiejski o przeważającej funkcji mieszkaniowo-usługowej	wydzielona dzielnica mieszkaniowa z ogólnomiejskim ośrodkiem usługowych oraz częścią ośrodka uniwersyteckiego; szczątkowe elementy przemysłu	wydzielona dzielnica, obejmująca m.in. zespół staromiejski z centralnym ośrodkiem usługowym; przeważająca funkcja usługowo-mieszkaniowa; szczątkowe elementy przemysłu i składów; dzielnice podzielone na wyodrębnione jednostki mieszkaniowe	dzielnica wielofunkcyjna - usługowo-mieszkaniowo-rekreacyjna, z dodatkową funkcją nieuciążliwego przemysłu i składów oraz transportu; (strefa śródmieścia wielofunkcyjnego); rewaloryzacja Zespołu Staromiejskiego

Tabela B III 1-1.2 - Centralny ośrodek usługowy (centrum)

Plan z roku 1956	Plan z roku 1961	Plan z roku 1965	Plan z roku 1975-86
funkcję centralnego ośrodka usługowego spełnia Stare Miasto i tereny nadwiślańskie, położone we wschodniej części Bydgoskiego Przedmieścia	wykrystalizowany nowy centralny ośrodek usługowy w dzielnicy Śródmieście; ośrodek ten został w planie z 1965 r. powtórzony pod nazwą "Nowe Centrum"; Poza tym zespół staromiejski uzupełnia funkcję centralnego ośrodka usługowego	wykrystalizowany dwubiegunowy ośrodek: Nowe Centrum - Zespół Staromiejski, powiązane osią płn.-płd.; Nowe Centrum w północnym sąsiedztwie Starego Miasta; Centrum powiązane bezpośrednio z dzielnicowym ośrodkiem usługowym	dwubiegunowy ośrodek: Nowe Centrum - Zespół Staromiejski, powiązane osią płn.-płd. - stanowi ośrodek III stopnia w trójstopniowym modelu obsługi mieszkańców

Tabela B III 1-1.3 - Dzielnice mieszkaniowe

Plan z roku 1956	Plan z roku 1961	Plan z roku 1965	Plan z roku 1975-86
dzielnice o podstawowej funkcji mieszkaniowej: - Bydgoskie Przedm., - Chełmińskie Przedm., - Śródmieście ze Starym Miastem,	dzielnice: - Śródmieście, - Stare Miasto, - Chełmińskie, - Jakubskie (Rubinkowo), - Podgórz,	dzielnice: - Bydgoskie, - Śródmieście (bez centrum), - Chełmińskie, - Rubinkowo, w których tereny mieszk.	dzielnice: - Bydgoskie, - Chełmińskie, - Jakubskie (funkcja mieszana), - Podgórz, dzielnice wyposażone są

- Częściowo Mokre i Jakubskie Przedm. (brak w planie ścisłego podziału adm. miasta); tereny mieszk. skoncentrowane i oddzielone od funkcji przem.-skład.-baz.; nie uwidacznia się w pełni skrystalizowanych dzielnicowych ośr. usługowych	tereny mieszkaniowe tworzą jednorodne całości i są oddzielone od terenów przemysłowo-składowych; wykrystalizowane dzielnicowe ośrodki usługowe	stanowią jednorodną całość podzieloną na jedn. z programem usług podst.; tereny przem.-skład. wydzielone w zesp. i odizolowane; koncentracja usług w dzielnicowych ośrodkach usługowych powiązanych z centrum	w ośrodki obsługi mieszkańców I i II stopnia; planowane powstanie nowych dzielnic mieszkaniowych (JAR, Bielawy, Kaszczorek), rozbudowa osiedla Wrzosy

Tabela B III 1-1.4 - Zgrupowanie przemysłu, składów i baz technicznych

Plan z roku 1956	Plan z roku 1961	Plan z roku 1965	Plan z roku 1975-86
zdecydowana koncentracja w rejonach dzielnic: - portowo-przem. „Rudak” - Jakubskie - Mokre - Koniuchy	jak w planie z 1965r.	zdecydowana koncentracja w zgrupowaniach: - zachodni zesp. przem. - zesp. skład-baz. Koniuchy - dzieln. przem-skład. Mokre - dzieln. przem-skład. Jakubskie, - zespół Rudak; jednorodne zainwestowanie ww. terenów	koncentracja funkcji w zgrupowaniach: - Zachodnie Zgrupowanie Przemysłowo-Portowe - dzielnica Mokre; dyslokacja uciążliwych zakładów przemysłowych z dzielnic mieszkaniowych

Tabela B III 1-1.5 - Układ terenów zieleni, urządzeń sportowych i wypoczynkowo-rozrywkowych

Plan z roku 1956	Plan z roku 1961	Plan z roku 1965	Plan z roku 1975-86
system terenów zielonych , rozbudowany, zawierający wprowadzenie zieleni do lasów otaczających miasto pasami po obrzeżu dzielnic aż do pierścienia zieleni wokół Starego Miasta; pas rekreacyjno-wypocz. wzdłuż brzegu Wisły; ogólnomiejski ośrodek sportowy	jak w planie z 1965r.	system zieleni przenikający z zewnątrz po obrzeżach dzielnic; urz. sportowe w ośrodku ogólnomiejskim oraz w ośr. dzieln.; tereny wypocz. wzdłuż brzegów Wisły oraz Miejski Ośrodek Wypocz. „Barbarka” - lasy w płn-zach. części miasta.	kształtowanie systemu terenów czynnych przyrodniczo, ciągłości układów zieleni, ochrona terenów rolnych i leśnych, budowa ośrodków rekreacyjnych „Barbarka” i „Czerniewice”

Tabela B III 1-1.6 - Tereny UMK i zespoły szkół

Plan z roku 1956	Plan z roku 1961	Plan z roku 1965	Plan z roku 1975-86
wydzielony zespół przestrzenny UMK w sąsiedztwie Starego Miasta wchodzący w skład Miejskiego Ośrodka Kult.-Społ.; zespół szkół zawodowych przy ogólnomiejskim ośrodku sportowym	jak w planie z 1965r.	powiązany układ przestrzenny UMK, zesp. szkół zawodowych i ogólnomiejski ośrodek sportowy w dzielnicy Bydgoskie sąsiadujący ze śródmieściem; na obrzeżu arteria PII o kierunku W-Z zapewnia dogodne powiązanie z całym organizmem miejskim i strefą wpływów	zakończenie budowy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, powiązanie UMK, zespołu szkół zawodowych i ogólnomiejskiego ośrodka sportowego w jednostce strukturalnej „S-4” - zespół naukowo-sportowy Bielany

Tabela B III 1-1.7 - Układ terenów rolnych i ogrodniczych

Plan z roku 1956	Plan z roku 1961	Plan z roku 1965	Plan z roku 1975-86
z uwagi na ograniczony obszar opracowania, plan nie ustosunkował się w całości do tego problemu; część terenów rolnych i ogrodniczych występuje na obszarach zainwestowanych lub w ich bezpośrednim sąsiedztwie	jak w planie z 1965r.	utrzymanie zainwestowania ogrodniczego na terenach zainwestowania miejskiego, również w dzielnicach mieszkaniowych Śródmieście i Chełmińskie (ochrona użytków rolnych); tereny rolnicze poza obszarem zainwestowania tworzą zewn. pas otaczający	zmniejszenie powierzchni użytków rolnych, intensyfikacja produkcji rolnej (produkcja warzywna)

Tabela B III 1-1.8 - Układ komunikacyjny

Plan z roku 1956	Plan z roku 1961	Plan z roku 1965	Plan z roku 1975-86
silnie rozbudowany układ komunikacji kolejowej (obwodnica kolejowa z dwoma przeprawami przez Wisłę); kolej spełnia funkcje wewnątrzmiejskie; rozbudowany układ komunikacji wodnej z dużym portem w rejonie Rudaku; sieć uliczna o klasyfikacji: - drogi przelotowe, - drogi główne miejskie, - drogi międzydzielnicowe, - drogi osiedlowe; układ uliczny oparty na gł. osi płn-płd częściowo przez tereny mieszk. - powiązanie dzielnic z centrum nie we wszystkich wypadkach bezpośrednio; komunikacja masowa (tramwaj i autobus) nałożona na ulice główne i międzydzielnicowe, łącząca miejsca zamieszk. i miejsca pracy	jak w planie z 1965r.	układ ulic odpowiad. pasmowemu charakterowi miasta; klasyfikacja ulic:P, N i W - ulice klasy PII/III przebiegające po obrzeżach dzielnic w izolacji od terenów mieszk. tworzą kościec układu i łączą wszystkie dzielnice i najważniejsze drogi państwowe, ulice klasy NII przebiegają po obrzeżach jedn. mieszk. łącząc dzielnice ze sobą, dzieln. ośr. usługowe z cetnr. ośrodkiem usługowym oraz dzienice mieszk. z dzielnicami lub zespołem przemysłowo-składowym lub wlotami do nich; sieć komunikacji zbiorowej tramwajowej jest nałożona na ulice kl. NII, łącząc prawobrzeżne dzielnice mieszkaniowe osiedli i usług z terenami przem.-skład.; komunikacja kolejowa oparta jest na istn. układzie; likwidacja odc. linii Toruń Płn-Toruń Zach. i przerzucenie tego odc. na zachód od lotniska; port rzeczny w zachodniej części miasta.	- transport kolejowy - elektryfikacja węzła Toruń, powiększenie rezerw terenowych, przeniesienie odcinka linii kolejowej Toruń Wschodni -Barbarka poza teren zurbanizowany; - komunikacja drogowa - lokalizacja autostrady północ-południe, południowa obwodnica Podgórza, trasy główne: Nowomostowa i Średnicowa (trasa Bydgoska), uzupełnienie układem ulic rozdzielczych obsługujących poszczególne jednostki strukturalne, ograniczenie ruchu kołowego w Zesp. Staromiejskim - komunikacja tramwajowa; - dwie równoległe trasy relacji W-Z, obsługa dzielnicy północnej linią Pn.-Pd.

Źródło: Monografia - Rozwój Miasta Torunia w latach 1956-1970 w świetle planów zagospodarowania przestrzenego (1969) oraz materiały własne

2. UWARUNKOWANIA FORMALNO-PRAWNE

2.1. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego

Zgodnie z art.67 ust.1 ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego sporządzone w trybie ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym przed 1 stycznia 1995 r. straciły moc z dniem 31 grudnia 2002 r. Podjęta, przez Radę Miasta Torunia, uchwała Nr 1162/2002 z dnia 25 lipca 2002 r. - umożliwiła przedłużenie ważności ww. planów do 31 grudnia 2003 r. Z dniem 1 stycznia 2004 r. przestał obowiązywać miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta Torunia obejmujący obszar miasta w jego granicach administracyjnych. Tylko niewielka część powierzchni miasta posiadała w tym momencie opracowania planistyczne sporządzone w trybie ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym, stanowiące podstawę do wydawania decyzji administracyjnych.
Do chwili obecnej (stan 14 grudnia 2005 r.) sporządzono, uchwalono i opublikowano 124 plany miejscowe obejmujące powierzchnię 2.390,73 ha, co stanowi 20,65% powierzchni miasta w granicach administracyjnych (29,40% zurbanizowanej powierzchni miasta - tzn. z wyłączeniem lasów i wód).
Realizacja 12 uchwał RMT w sprawie przystąpienia do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (w trybie ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym) wymaga rozstrzygnięcia o potrzebie kontynuowania procedury, lub zmiany obszaru objętego opracowaniem, a tym samym podjęcia ponownie stosownej uchwały Rady Miasta Torunia - z uwagi na zmienione uwarunkowania formalno-prawne.

W trybie ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, obowiązującej od 11 lipca 2003 r., przystąpiono do sporządzenia 32 planów (z tego 11 zostało uchwalonych i opublikowanych, a 1 plan uchwalony oczekuje na publikację). Wśród nich - 20 planów (o łącznej pow. 785,54 ha) dotyczy obszarów, na których od 1 stycznia 2004 r. nie obowiązywał żaden akt prawa miejscowego, będącego podstawą do wydawania decyzji administracyjnych w trybie ustawy prawo budowlane.

Wykaz omówionych wyżej opracowań planistycznych zawierają poniższe tabele. Natomiast ich zasięg obszarowy został przedstawiony graficznie na rysunku nr 20 *MIEJSCOWE PLANY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO - UWARUNKOWANIA FORMALNO-PRAWNE GOSPODARKI PRZESTRZENNEJ NA OBSZARZE MIASTA TORUNIA*.

2.1.1. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego i zmiany miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

- uchwalone po 1.01.1995 r. i ogłoszone w dzienniku urzędowym województwa do 14.12.2005 r.

Tabela B III 2-1 - Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego i zmiany miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego

Nr	nazwa planu	skala	Nr uchwały uchwalającej, data	ogłoszenie w Dz.Urz. Województwa
01	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego Osiedle **„Pod Dębową Górą”**	1 : 1 000	**254/95** 28.12.1995	**Nr 2 poz. 16** z dnia 14.02.1996
1	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego **„Wrzosy Leśne - Polana”**	1 : 1 000	**621/97** 18.12.1997	**Nr 7 poz. 44** z dnia 10.03.1998
2	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego **„Podgórz”**	1 : 1 000	**696/98** 16.04.1998	**Nr 26 poz. 183** z dnia 21.09.1998
3	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego **„Bielawy”**	1 : 1 000	**697/98** 16.04.1998	**Nr 27 poz. 184** z dnia 22.09.1998
4	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego **„Ugory”**	1 : 1 000	**806/98** 17.06.1998	**Nr 24 poz. 163** z dnia 25.08.1998
5	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **J 89 PS/UR**	1 : 10 000	**807/98** 17.06.1998	**Nr 24 poz. 164** z dnia 25.08.1998
6	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **C 58 U/UR**	1 : 10 000	**808/98** 17.06.1998	**Nr 24 poz. 165** z dnia 25.08.1998
7	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **J 15 MN, J 16 KS**	1 : 10 000	**809/98** 17.06.1998	**Nr 24 poz. 166** z dnia 25.08.1998
8	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **C 54 ZC**	1 : 10 000	**810/98** 17.06.1998	**Nr 24 poz. 167** z dnia 25.08.1998
9	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **M 41a PP**	1 : 10 000	**118/99** 11.03.1999	**Nr 37 poz. 287** z dnia 14.06.1999
11	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **O 11 KK** (część zakreślona)	1 : 10 000	**136/99** 15.04.1999	**Nr 38 poz. 311** z dnia 21.06.1999
12	Zmiana m.p.z.p. „Pod Dębową Górą” obszar: **6 M** (część zakreślona)	1 : 1 000	**137/99** 15.04.1999	**Nr 38 poz. 312** z dnia 21.06.1999
13	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **P 46 ZL**	1 : 10 000	**138/99** 15.04.1999	**Nr 38 poz. 313** z dnia 21.06.1999
14	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **J 64f ZP/RPO**	1 : 10 000	**149/99** 29.04.1999	**Nr 39 poz. 328** z dnia 25.06.1999
15	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **P 86 PP/UR**	1 : 10 000	**152/99** 29.04.1999	**Nr 40 poz. 346** z dnia 28.06.1999
16	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **P 136a U/UR, P 136b U/UR**	1 : 10 000	**150/99** 29.04.1999	**Nr 43 poz. 368** z dnia 09.07.1999
17	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **P 74a ZP**	1 : 10 000	**151/99** 29.04.1999	**Nr 43 poz. 369** z dnia 09.07.1999
18	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **C 59 PP, C 61 U/UR**	1 : 10 000	**237/99** 01.07.1999	**Nr 57 poz. 640** z dnia 15.09.1999
19	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **P 55 ZD** (przepompownia ścieków)	1 : 10 000	**169/99** 27.05.1999	**Nr 60 poz. 684** z dnia 24.09.1999
20	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **S 29a MW**	1 : 10 000	**168/99** 27.05.1999	**Nr 62 poz. 693** z dnia 12.10.1999
21	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **M 30 U/UR**	1 : 10 000	**236/99** 01.07.1999	**Nr 84 poz. 975** z dnia 01.12.1999

22	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **M 38 U/UR**	1 : 10 000	**277/99** 29.07.1999	**Nr 84 poz. 976** z dnia 01.12.1999
23	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **J 64g MN**	1 : 10 000	**235/99** 01.07.1999	**Nr 87 poz. 1000** z dnia 08.12.1999
24	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **J 65a ZP**	1 : 10 000	**238/99** 01.07.1999	**Nr 87 poz. 1001** z dnia 08.12.1999
25	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **Z O1 RL, Z 21 ZD** (linia energetyczna)	1 : 10 000	**318/99** 04.11.1999	**Nr 98 poz. 1057** z dnia 28.12.1999
26	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego **ul.Włocławska**	1 : 1 000	**308/99** 21.10.1999	**Nr 18 poz. 124** z dnia 11.04.2000
27	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **S 57 UO**	1 : 10 000	**295/99** 30.09.1999	**Nr 23 poz. 128** z dnia 26.05.2000
28	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **P 28 MN**	1 : 10 000	**410/2000** 30.03.2000	**Nr 26 poz. 239** z dnia 02.06.2000
29	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **S 07a U** (pomiędzy ulicami: Gałczyńskiego, Czerwona Droga i Aleja 700–lecia)	1 : 2 000	**461/2000** 08.06.2000	**Nr 38 poz. 347** z dnia 11.07.2000
30	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **M 27a UR**	1 : 10 000	**472/2000** 08.06.2000	**Nr 51 poz. 430** z dnia 14.08.2000
31	Zmiana m.p.z.p. obszar: **J 106 KZo, J 54a ZL, J 54b UK i J 54c ZL**	1 : 10 000	**473/2000** 08.06.2000	**Nr 51 poz. 431** z dnia 14.08.2000
32	Zmiana m.p.z.p. Osiedla „Bielawy” obszar: **Mj 39, Mj 41 i cz. Mj 40**	1 : 1 000	**511/2000** 27.07.2000	**Nr 73 poz. 585** z dnia 06.10.2000
33	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **J 70 MW/U i J 70a MN**	1 : 2 000	**548/2000** 14.09.2000	**Nr 81 poz. 626** z dnia 26.10.2000
34	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **C 51a ZL/UR**	1 : 10 000	**493/2000** 27.07.2000	**Nr 89 poz. 730** z dnia 10.11.2000
35	Zmiana m.p.z.p. Osiedla „Podgórz” obszar: **UM-5**	1 : 1 000	**547/2000** 14.09.2000	**Nr 90 poz. 743** z dnia 21.11.2000
36	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **J 06 PP, J 07 PB**	1 : 10 000	**546/2000** 14.09.2000	**Nr 90 poz. 742** z dnia 21.11.2000
37	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **O 12a MN**	1 :10 000	**545/2000** 14.09.2000	**Nr 90 poz. 741** z dnia 21.11.2000
38	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **S 40a U**	1 : 2 000	**508/2000** 27.07.2000	**Nr 9 poz. 73** z dnia 26.03.2001
39	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **J 33a MN**	1 : 10 000	**599/2000** 19.10.2000	**Nr 9 poz. 76** z dnia 26.03.2001
40	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **J 64h MN**	1 : 5 000	**601/2000** 19.10.2000	**Nr 11 poz.102** z dnia 30.03.2001
41	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **Z 03 PP**	1 : 5 000	**600/2000** 19.10.2000	**Nr 12 poz.115** z dnia 04.04.2001
42	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **J 21 PS/U, J 21a KL i J 25a PP/U**	1 : 5 000	**602/2000** 19.10.2000	**Nr 12 poz. 116** z dnia 04.04.2001
43	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **S 66 UM**	1 : 5 000	**641/2000** 30.11.2000	**Nr 12 poz. 117** z dnia 04.04.2001
44	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **P 92a RPO**	1 : 10 000	**658/2000** 14.12.2000	**Nr 20 poz. 301** z dnia 08.05.2001
45	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego **„Kozackie Góry”**	1 : 1 000	**681/2001** 18.01.2001	**Nr 27 poz. 460** z dnia 25.05.2001
46	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego **„Rudak B – Jezioro Nagus”**	1 : 1 000	**724/2001** 22.03.2001	**Nr 47 poz. 1015** z dnia 27.07.2001
47	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego **„Stawki”**	1 : 1 000	**736/2001** 05.04.2001	**Nr 36 poz. 570** z dnia 22.06.2001
48	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **M 27a UR**	1 : 5 000	**750/2001** 26.04.2001	**Nr 41 poz. 843** z dnia 11.07.2001
49	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **O 18 KGt2/2 i J 43a ZP** (trasa średnicowa: Olsztyńska-Wierzbowa)	1 : 10 000	**751/2001** 26.04.2001	**Nr 44 poz. 919** z dnia 20.07.2001
50	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **M 23 MN/UR**	1 : 5 000	**752/2001** 26.04.2001	**Nr 44 poz. 920** z dnia 20.07.2001
51	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **Z 12 U**	1 : 5 000	**753/2001** 26.04.2001	**Nr 44 poz. 921** z dnia 20.07.2001
52	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **P 55 ZD**	1 : 10 000	**754/2001** 26.04.2001	**Nr 77 poz. 1460** z dnia 30.10.2001
53	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **M 64 PP/OUK**	1 : 10 000	**760/2001** 24.05.2001	**Nr 64 poz. 1244** z dnia 20.09.2001

54	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **J 72a MN**	1 : 10 000	**761/2001** 24.05.2001	**Nr 57 poz. 1154** z dnia 31.08.2001
55	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **S 88a M**	1 : 2 000	**762/2001** 24.05.2001	**Nr 55 poz. 1142** z dnia 24.08.2001
56	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **P 43 MN**	1 : 10 000	**763/2001** 24.05.2001	**Nr 57 poz. 1155** z dnia 31.08.2001
57	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego **„Winnica II"**	1 : 1 000	**759/2001** 24.05.2001	**Nr 82 poz. 1615** z dnia 13.11.2001
58	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego **„Kaszczorek"**	1 : 1 000	**834/2001** 13.09.2001	**Nr 9 poz. 189** z dnia 28.02.2002
59	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **P 65 UT, P 95 UR/MN, P 101 RZ, P 104 RL** - przepompownia I	1 : 2 000	**856/2001** 13.09.2001	**Nr 11 poz. 215** z dnia 06.03.2002
60	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **P 120 ON**	1 : 10 000	**899/2001** 25.10.2001	**Nr 15 poz. 274** z dnia 15.03.2002
61	Zmiana m.p.z.p. Osiedla „Podgórz" teren: **U-8**	1 : 1 000	**900/2001** 25.10.2001	**Nr 15 poz. 275** z dnia 15.03.2002
62	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **S-10 – południowa obwodnica**	1 : 10 000	**919/2001** 08.11.2001	**Nr 10 poz. 205** z dnia 04.03.2002
63	Zmiana m.p.z.p. Osiedla „Bielawy" obszar: **UM-97**	1 : 1 000	**1176/2002** 12.09.2002	**Nr 128 poz. 2529** z dnia 08.11.2002
64	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **S 63 PP/OUK** - „Bumar"	1 : 10 000	**945/2001** 20.12.2001	**Nr 43 poz. 814** z dnia 23.05.2002
65	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **S 80 UK**	1 : 10 000	**946/2001** 20.12.2001	**Nr 43 poz. 815** z dnia 23.05.2002
66	Zmiana m.p.z.p. Osiedle „Wrzosy Leśne - Polana" teren: **B 31 MJ, B 33 MJ**	1 : 1 000	**966/2002** 24.01.2002	**Nr 45 poz. 850** z dnia 27.05.2002
67	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **M 31 PB** (Polna-Równinna)	1 : 10 000	**967/2002** 24.01.2002	**Nr 61 poz. 1225** z dnia 14.06.2002
68	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego **„Łódzka – Strzałowa"**	1 : 1 000	**1036/2002** 21.02.2002	**Nr 58 poz. 1115** z dnia 13.06.2002
69	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **J 64d MN, J 64b RL, J64aZP**	1 : 5 000	**1056/2002** 11.04.2002	**Nr 80 poz. 1668** z dnia 28.06.2002
70	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **P 66 ZP, P 36 MN**	1 : 2 000	**1057/2002** 11.04.2002	**Nr 68 poz. 1450** z dnia 21.06.2002
71	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **J 27 PP** (Apator)	1 : 10 000	**1135/2002** 27.06.2002	**Nr 97 poz. 1999** z dnia 22.08.2002
72	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **J 69 RP i J 67 RP**	1 : 5 000	**1157/2002** 25.07.2002	**Nr 105 poz. 2177** z dnia 09.09.2002
73	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **P 24 ZP**	1 : 5 000	**1158/2002** 25.07.2002	**Nr 105 poz. 2178** z dnia 09.09.2002
74	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **S 01 ZP** (Koszary Racław.)	1 : 1 000	**1177/2002** 12.09.2002	**Nr 117 poz. 2403** z dnia 22.10.2002
75	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **P 46 ZL** (kościół)	1 : 5 000	**1230/2002** 09.10.2002	**Nr 128 poz. 2537** z dnia 8.11.2002
76	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **J 63 PS** (GPZ)	1 : 5 000	**1231/2002** 09.10.2002	**Nr 149 poz. 3303** z dnia 17.12.2002
77	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **J 64kMN, J 64cMN i O21Zt**	1 : 5 000	**1232/2002** 09.10.2002	**Nr 128 poz. 2538** z dnia 8.11.2002
78	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **C 59 PP, C 61 U/UR**	1 : 5 000	**31/02** 19.12.2002	**Nr 4 poz. 67** z dnia 29.01.2003
79	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego **Rudak C – Ogrody**	1 : 1 000	**41/03** 23.01.2003	**Nr 20 poz. 397** z dnia 14.03.2003
80	Zmiana m.p.z.p. Osiedle „Wrzosy Leśne - Polana" teren: **B 17 MJ, B 18 MJ**	1 : 1 000	**42/03** 23.01.2003	**Nr 20 poz. 398** z dnia 14.03.2003
81	Zmiana m.p.z.p. Osiedle „Wrzosy Leśne - Polana"	1 : 2 000	**131/03** 15.05.2003	**Nr 77 poz. 1156** z dnia 18.08.2003
82	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **S 25 PP** („Zapolex")	1 : 5 000	**132/03** 15.05.2003	**Nr 84 poz. 1235** z dnia 04.09.2003
83	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **P 92cRPO i P 92bMN**	1 : 1 000	**171/03** 24.07.2003	**Nr 118 poz. 1676** z dnia 16.10.2003
84	Zmiana m.p.z.p. Os. „Bielawy" teren: **Mja 18** (ul.Płocka)	1 : 1 000	**172/03** 24.07.2003	**Nr 156 poz. 2083** z dnia 08.12.2003
85	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **P 58 RZ, P 58aNO**	1 : 2 000	**190/03** 11.09.2003	**Nr 134 poz. 1867** z dnia 07.11.2003

86	Zmiana m.p.z.p. „Włocławska-Turkusowa, .. i granica miasta” obszar: **20 MJ, 20bMJ, 20cUR/MJ**	1 : 2 000	**191/03** 11.09.2003	**Nr 134 poz. 1868** z dnia 07.11.2003
87	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego „Kaszczorek” obszar: **dz. nr 235/8** (ul.Przyjaciół)	1 : 1 000	**213/03** 25.09.2003	**Nr 134 poz. 1869** z dnia 07.11.2003
88	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **S 21 ON, S 21a,b OUK, S 21cMN** (ul.Gregorkiewicza)	1 : 2 000	**214/03** 25.09.2003	**Nr 13 poz. 141** z dnia 13.02.2004
89	Zmiana m.p.z.p. Os. „Bielawy” tereny: ..... **dachy**	1 : 5 000	**215/03** 25.09.2003	**Nr 21 poz. 235** z dnia 23.02.2004
90	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **Z 09b PP/U** (ul.Szosa Bydgoska 52-62)	1 : 2 000	**216/03** 25.09.2003	**Nr 9 poz. 88** z dnia 06.02.2004
91	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **ul.Włocławska - cmentarz**	1 : 5 000	**217/03** 25.09.2003	**Nr 13 poz. 142** z dnia 13.02.2004
92	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **dz.136/6 i cz.136/5**, ul.Sz.Lubicka 38/58 (Pacific)	1 : 1 000	**226/03** 09.10.2003	**Nr 13 poz. 143** z dnia 13.02.2004
93	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **P 38 KU, P 39 ZP** (ul.Poznańska)	1 : 2 000	**238/03** 30.10.2003	**Nr 25 poz. 300** z dnia 01.03.2004
94	Zmiana m.p.z.p. Os.„Ugory” teren: **A1OUK, A4OUP, C1NO,**	1 : 1 000	**239/03** 30.10.2003	**Nr 8 poz. 84** z dnia 05.02.2004
95	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego zachodniej części osiedla **„Ugory”**, teren: **A11OUK**	1 : 1 000	**240/03** 30.10.2003	**Nr 8 poz. 85** z dnia 05.02.2004
96	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **S 34 ZP, S 35 PP/U** („Polsport”)	1 : 5 000	**241/03** 30.10.2003	**Nr 25 poz. 301** z dnia 01.03.2004
97	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **J 87a M/U** (ul.Lubicka 50-52)	1 : 2 000	**242/03** 30.10.2003	**Nr 21 poz. 236** z dnia 23.02.2004
98	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **Z 24aU, Z 25 U, Z 26bU, Z 27U** (Port Drzewny)	1 : 5 000	**243/03** 30.10.2003	**Nr 11 poz. 119** z dnia 12.02.2004
99	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **Z 05PP/U, Z 06 U, Z 07U/R, Z 09aU, Z 35aKL/U** („Polchem“ – „Merinotex“ - lotnisko)	1 : 5 000	**253/03** 20.11.2003	**Nr 80 poz. 1366** z dnia 16.07.2004
100	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **O 11aKK, O 11cKK i P65aU** (Dworzec Główny)	1 : 5 000	**276/03** 04.12.2003	**Nr 16 poz. 170** z dnia 17.02.2004
101	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **J 27c P/U** (ul.Łukowa i M.Skłodowskiej –Curie)	1 : 2 000	**301/03** 18.12.2003	**Nr 16 poz. 171** z dnia 17.02.2004
102	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **Sz.Chełmińska 178a, Harcerska** i linia kolej.	1 : 5 000	**302/03** 18.12.2003	**Nr 29 poz. 401** z dnia 05.03.2004
103	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: ograniczony Małą Wisłą, proj. trasą nowomostową, terenami budown. mieszk. przy ul.Strzałowej i linią kolejową (położony przy **ul.Podgórskiej**)	1 : 5 000	**303/03** 18.12.2003	**Nr 29 poz. 402** z dnia 05.03.2004
104	m.p.z.p. dla terenów położonych w rejonie ulic: **Szosa Okrężna, Łukasiewicza i Bielańskiej**	1 : 5 000	**388/04** 18.03.2004	**Nr 56 poz. 972** z dnia 30.04.2004
105	m.p.z.p. obszaru położonego u zbiegu ulic: **Szosa Chełmińska i Św. Józefa**	1 : 2 000	**399/04** 01.04.2004	**Nr 55 poz. 954** z dnia 28.04.2004
106	m.p.z.p. obszaru położonego wzdłuż torów kolejowych i **ul.Nieszawskiej** w Toruniu, między Pl.Armii Krajowej i granica miasta.	1 : 10 000	**521/04** 17.06.2004	**Nr 89 poz. 1574** z dnia 06.08.2004
107	**C1** - m.p.z.p. miasta Torunia, dla terenu położonego przy **ul.Polnej 8**	1 : 1 000	**530/04** 22.07.2004	**Nr 90 poz. 1589** z dnia 09.08.2004
108	m.p.z.p. obszaru położonego u zbiegu ulic: **Legionów i Inżynierskiej** w Toruniu	1 : 2 000	**531/04** 22.07.2004	**Nr 93 poz. 1642** z dnia 19.08.2004
109	m.p.z.p. „Nowe Centrum” w Toruniu dla obszaru położonego w rejonie ulic: **Szosa Chełmińska, Gałczyńskiego** i projektowanej trasy S 96 KG2/2	1 : 5 000	**532/04** 22.07.2004	**Nr 95 poz. 1667** z dnia 31.08.2004
110	**C3** - m.p.z.p. dla terenu położonego w rejonie ulic: **Grudziądzkiej i Pod Dębową Górą**	1 : 1 000	**594/04** 14.10.2004	**Nr 115 poz. 1963** z dnia 25.11.2004
111	zmiana m.p.z.p. os. „Bielawy” obszaru oznaczonego symbolami **OUP-66 i KDX179**, położonego przy **ul.Krynickiej i Kłodzkiej**	1 : 2 000	**625/04** 25.11.2004	**Nr 8 poz. 110** z dnia 09.02.2005
112	**J3** - zmiana m.p.z.p. os. „Bielawy” terenu położonego przy ul.**Gdańskiej 6-10**	1 : 1 000	**626/04** 25.11.2004	**Nr 8 poz. 111** z dnia 09.02.2005
113	m.p.z.p. dla drogi głównej – „trasy średnicowej”, na odcinku od **ul.Batorego do ul.Grudziądzkiej** w Toruniu oraz części terenów przyległych.	1 : 10 000	**646/04** 09.12.2004	**Nr 6 poz. 93** z dnia 04.02.2005
114	m.p.z.p. dla terenu położonego przy **ul.Okólnej**	1 : 2 000	**683/05** 27.01.2005	**Nr 24 poz. 420** z dnia 10.03.2005

115	**P1** - zmiana m.p.z.p. os. „Podgórz" dla terenu położonego przy ul.: **Zdrójkowskiego, Swinarskiego i Burhardta.**	1 : 1000	**738/05** 14.04.2005	**Nr 62 poz. 1198** z dnia 20.05.2005
116	**P2** - m.p.z.p. terenu dawnego miasteczka garnizonowego, położonego w rejonie **ul.:Okólnej i Armii Ludowej**	1 : 1000	**739/05** 14.04.2005	**Nr 78 poz. 1428** z dnia 28.06.2005
117	**P4** – zmiana m.p.z.p. osiedla „Łódzka-Strzałowa", dla terenu położonego przy **ul.Artyleryjskiej i ul.Husarskiej**	1 : 1 000	**808/05** 30.06.2005	**Nr 89 poz. 1661** z dnia 28.07.2005
118	**J2** - zmiana m.p.z.p. osiedla „Kaszczorek" dla terenu położonego przy **ul.Na Przełaj**	1 : 1 000	**809/05** 30.06.2005	**Nr 89 poz. 1662** z dnia 28.07.2005
119	**J5** - m.p.z.p. dla terenu obejmującego ulice **Olimpijską i Trakt Leśny**, na odcinku od ul.Szosa Lubicka do granicy administracyjnej miasta.	1 : 2 000	**810/05** 30.06.2005	**Nr 114 poz. 1955** z dnia 20.10.2005
120	**S4** - m.p.z.p. **„Jordanki"** dla terenu położonego pomiędzy ulicami: **Wały Gen.Sikorskiego, Czerwona Droga, Al.Jana Pawła II** oraz terenem Muzeum Etnograficznego	1 : 1 000	**811/05** 30.06.2005	**Nr 89 poz. 1663** z dnia 28.07.2005
121	**C4** - zmiana m.p.z.p. osiedla **„Wrzosy Leśne - Polana"**	1 : 2 000	**837/05** 21.07.2005	**Nr 98 poz. 1778** z dnia 17.08.2005 **Nr 107 poz. 1862** z dnia 20.09.2005
122	**C5 –** zmiana m.p.z.p. osiedla „Wrzosy Leśne – Polana", dla terenów położonych w rejonie ulic**: Szosa Chełmińska, Zbożowa, Owsiana, Brzoskwiniowa i Czeremchowa.**	1 : 2 000	**866/05** 06.10.2005	**Nr 118 poz. 2030** z dnia 07.11.2005
123	**m.p.z.p. dla drogi głównej – „trasy średnicowej", na odcinku od ul.Wierzbowej do ul.M.Skłodowskiej-Curie** w Toruniu oraz części terenów przyległych.	1 : 10 000	**867/05** 06.10.2005	**Nr 121 poz. 2069** z dnia 15.11.2005
124	**m.p.z.p. dla drogi głównej – „trasy średnicowej", na odcinku od ul.M.Skłodowskiej-Curie do ul.Batorego** w Toruniu oraz części terenów przyległych.	1 : 10 000	**868/05** 06.10.2005	**Nr 121 poz. 2070** z dnia 15.11.2005

Źródło: opracowanie własne

2.1.2.a. Uchwały o przystąpieniu do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994r. o zagospodarowaniu przestrzennym)

Tabela B III 2-2 - Uchwały o przystąpieniu do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym)

Nr	nazwa planu	Nr uchwały o przystąpieniu, data	m.p.z.p. - Nr uchwały uchwalającej, data
P2	Zmiana m.z.p. Miasta Torunia obszar: **P 48 PP, P 49 PS, P 50 ZD**	**565/97** 23.10.1997	
P3	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **trasa staromostowa**	**571/97** 23.10.1997	
P3A	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **C 63 MN i C 64 MN**	**576/97** 6.11.1997	
P16	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **Strefa ujęcia wody pitnej „Nieszawka"**	**373/2000** 20.01.2000	
P18	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **S 88 ZP**	**412/2000** 30.03.2000	
P41	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego **OM „Chełmińskie"**	**858/2001** 13.09.2001	
P60	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **M 65 EC, M 68 PP** (Ceramiczna-Ceglana)	**1159/2002** 25.07.2002	
P61	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego **Grębocin 1 - „Nad Strugą"**	**1160/2002** 25.07.2002	
P62	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego **Grębocin 2 - „Centrum"**	**1161/2002** 25.07.2002	
P63	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **Toruń w granicach administracyjnych**	**1162/2002** 25.07.2002	
P70	Zmiana m.p.z.p. Miasta Torunia obszar: **M 56 RL, M 55 RL** (ul.Równinna – Morwowa)	**1237/2002** 9.10.2002	
P81	Zmiana m.p.z.p. Kozackie Góry obszar: **12 OUK** (zakaz 2000 m²)	**102/03** 10.04.2003	

Źródło: opracowanie własne

2.1.2.b. Uchwały o przystąpieniu do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym)

Tabela B III 2-3 - Uchwały o przystąpieniu do sporządzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (na podstawie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

Nr	nazwa planu	Nr uchwały o przystąpieniu, data	m.p.z.p. - Nr uchwały uchwalającej, data
P87	**M1** - m.p.z.p. miasta Torunia dla terenów położonych przy **ul.Towarowej**	**254/03** 20.11.2003	
P88	**S1** - m.p.z.p. miasta Torunia dla terenów położonych w rejonie ul.: **Sz.Chełmińska, Podgórna, Legionów i Grudziądzka** (trasa „Kościuszki")	**255/03** 20.11.2003	
P90	**J1** - zmiana m.p.z.p. os.„Kaszczorek" obszar: **B1-MJ/OUP, B-NO-1, B2-OUP i B-109-KL** (ul.Turystyczna i Wieżowa)	**298/03** 18.12.2003	
P91	**C2** - m.p.z.p. obszaru Wrzosy-Jaskółcza położonego pomiędzy ulicami: **Sz.Chełmińska, Jaskółcza i Słowicza**	**299/03** 18.12.2003	
P96	**S2** - m.p.z.p. dla drogi głównej „trasy średnicowej" na odcinku: **ul.Sz.Chełmińska – ul.Kaszubska**	**396/04** 1.04.2004	
P97	**S3** - m.p.z.p. dla drogi głównej „trasy średnicowej" na odcinku: **ul.Św.Józefa - ul.Szosa Okrężna**	**397/04** 1.04.2004	
P99	**J4** - m.p.z.p. dla terenów położonych w rejonie ulic: **Lubicka, Szosa Lubicka, Antczaka i Winnica.**	**410/04** 29.04.2004	
P101	**P3** - m.p.z.p. osiedla „Rudak A", dla terenu położonego pomiędzy ul.: **Rudacką, Skrzetuskiego, Otłoczyńską i linią kolejową**.	**534/04** 22.07.2004	
P103	**P5** – zmiana „m.p.z.p. miasta Torunia dla obszaru oznaczonego symbolem **P92aNO** oraz części obszarów oznaczonych symbolami: P90RL, P91RL, P92RPO i O123KZo1/2, położonych wzdłuż ul.Rudackiej" dotyczącej części działki nr 18/3, położonej **przy ul.Rudackiej 39**.	**536/04** 22.07.2004	
P105	**S5** - m.p.z.p. dla drogi głównej „trasy średnicowej" na odcinku: **ul.Grudziądzka - ul.Sz. Chełmińska**	**538/04** 22.07.2004	
P106	**M2** – zmiana m.p.z.p. osiedla „Pod Dębową Górą", dla terenu położonego pomiędzy ulicami: **Pod Dębową Górą, Chrobrego i Polną**	**572/04** 16.09.2004	**899/05** 24.11.2005
P107	**J6** - m.p.z.p. dla terenu położonego przy **ul.Szosa Lubicka i ul.Przy Skarpie.**	**573/04** 16.09.2004	
P109	**J7** - m.p.z.p. dla terenu obejmującego fragmenty ulic **Szosy Lubickiej, Olsztyńskiej** oraz proj. przedłużenie ul. Olimpijskiej do ul.M.Skłodowskiej-Curie.	**591/04** 14.10.2004	
P112	**P6** - zmiana m.p.z.p. os. „Podgórz" dotyczącej **ul.Jasnej** oraz terenów położonych przy **ul.Armii Ludowej, Prufferów i Poznańskiej.**	**667/04** 30.12.2004	
P113	**S6** - m.p.z.p. dla obszaru położonego w rejonie ulic **Broniewskiego i Szosa Okrężna** (stadion żużlowy KS „Apator")	**807/05** 30.06.2005	
P114	**C6 -**m.p.z.p. dla terenów położonych w rejonie ulic:**Grudziądzkiej, Polnej i Ugory (JAR)**	**836/05** 21.07.2005	
P115	**S7** - m.p.z.p. dla terenów położonych w rejonie ulic **Balonowej, Bema, Szosa Chełmińska**	**865/05** 06.10.2005	
P116	**J8** - zmiana m.p.z.p. osiedla „Bielawy" dla terenu położonego przy ulicach: **Gdańskiej, Krynickiej i Elbląskiej**	**881/05** 27.10.2005	
P117	**Z1** - m.p.z.p. dla drogi głównej „trasy średnicowej", na odcinku od **ul.Szosa Okrężna do ul.Szosa Bydgoska**	**898/05** 24.11.2005	
P118	**C7** -m.p.z.p. dla odcinka ulicy Szosa Chełmińska, pomiędzy ul.Wodociągową a ul.Polną	**914/05** 08.12.2005	
P119	**C8** -m.p.z.p. dla odcinków ulicy Szosa Chełmińska, pomiędzy: ul.Polną a ul.Słowiczą oraz ul.Wiklinową a granicą administracyjną miasta	**915/05** 08.12.2005	

Źródło: opracowanie własne

2.2. Tereny posiadające zgodę na zmianę przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne

Rozmieszczenie gruntów rolnych i leśnych, które uzyskały zgodę na zmianę przeznaczenia gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne przedstawiają poniższe tabele oraz rysunek nr 33 *TERENY POSIADAJĄCE ZGODĘ NA ZMIANĘ PRZEZNACZENIA.*

Tabela B III 2-4 - Wykaz gruntów leśnych posiadających zgodę na przeznaczenie na cele nieleśne

L.p.	Data wydania zgody i l.dz.	Organ wydający zgodę	Obszar objęty zgodą				
			obręb/obręb leśny	ark.	działka/oddział, pododdział	pow. (ha)	cel przeznaczenia
1.	.. .01.1995r. ZS-S-2120/303/94	Minister Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa	Otłoczyn		25g	0,25	oczyszczalnia ścieków
2.	12.06.1997r. Oś-VIII/6112-11/97	Wojewoda Toruński	61	17	530	0,0392	gazociąg
3.	29.10.1997r. ZS-S-2120/195/97	Minister Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa	Dobrzejewice		8 Cc, 9 Ah, 9 Ai, 9 Aj, 9 Ak,10 Ba, 10 Bb	0,37	gazociąg
4.	12.03.1998r. Oś.-VIII-6112-7/98	Wojewoda Toruński	53		275, 288, 277, 276	0,3227	budownictwo mieszkaniowe, usługi komercyjne, komunikacja
5.	10.06.1998r. Oś.-VIII-6112-8/98	Wojewoda Toruński	34		13, 22	0,48	budownictwo jednorodzinne
6.	12.08.1998r. ZS-2120-140/98	Minister Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa	Olek		189c,d,f	0,60	napowietrzna linia energetyczna 110 kV
7.	31.08.1998r. Oś.-VIII-6112-12/98	Wojewoda Toruński	61		530, 522, 521, 516, 515, 512, 510/1, 510/3, 505/1, 504/1, 498/1, 499/1, 490/6, 490/7, 490/2, 490/4, 490/5, 488, 482, 481, 470, 469, 465/1, 306/21, 306/22, 306/16, 295/3, 296/2, 303, 310/20, 313/1, 313/2, 314/2, 315, 253/1, 333/2, 333/1, 333/, 333/4, 334/1, 334/2, 334/3, 329/2, 341/1, 341/2, 340/1, 340/2, 260/2, 259, 260/1, 260/6, 253/3, 257, 67/5, 67/4, 67/3, 67/2, 67/11, 67/10, 67/9, 67/8, 67/7, 67/6, 80, 82, 52, 369/2, 370, 371, 372, 381/1, 382/2, 381/2, 380/2, 384/12, 398, 399, 400, 401, 402/1, 402/2, 190/17, 190/18, 190/19, 190/20, 193/22, 201, cz.248, 127, 97/6, 126, 133/1, 133/2, 137, 138/13, 179, 105,	8,9231	budownictwo mieszkaniowe niskiej intensywności, komunikacja, usługi publiczne
8.	03.12.1998r. Oś-VIII/6112-22/98	Wojewoda Toruński	76		1/1	0,6845	działalność gospodarcza
9.	28.12.1998r. Oś-VIII/6112-23/98	Wojewoda Toruński	76		1, 2/20, 2/21,	4,3836	działalność gospodarcza

10.	08.07.1999r. OS.III-6112/4114/15/99	Wojewoda Kujawsko-Pomorski	61		52, 69	2,3290	budownictwo mieszkaniowe
11.	19.11.1999r. OS.III-6112/7548/39/99	Wojewoda Kujawsko-Pomorski	54	14	170	0,0060	budownictwo mieszkaniowe
12.	07.12.1999r. OS.III-6112/7740/42/99	Wojewoda Kujawsko-Pomorski	58	6	79/3	1,157	usługi sportowo-rekreacyjne i obiekt kubaturowy funkcji hotelowo-rekreacyjnej
13.	13.12.1999r. OS.III-6112/8335/43/99	Wojewoda Kujawsko-Pomorski	57	7	187/2, 191	0,6291	budownictwo mieszkaniowe niskiej intensywności, komunikacja
14.	20.03.2000r. OS.III-6112/10/00	Wojewoda Kujawsko-Pomorski	1		8, 10	0,1226	kolektor deszczowy
15.	05.05.2000r. OS.III-6112/19/00	Wojewoda Kujawsko-Pomorski	74	201, 202	59, 59a, 61 4,	0,0635	Komunikacja, budownictwo mieszkaniowe
16.	14.02.2001r. OS.III-6112/6/01	Wojewoda Kujawsko-Pomorski	26		31/9, 31/14, 30/8, 28/4, 28/5, 36/38, 31/10	1,8351	budownictwo mieszkaniowe
17.	14.02.2001r. OS.III-6112/7/01	Wojewoda Kujawsko-Pomorski	61		396/6, 396/5	0,1892	budownictwo mieszkaniowe
18.	28.02.2002r. ZS-2120/282/2001	Minister Środowiska	27		13/1, 22/3, 23, 46, 61/4,	2,00	komunikacja
19.	29.03.2002r. ŚR.os.III-6112-15/02	Wojewoda Kujawsko-Pomorski	67	215	18, 22, 19, 39/44, 39/45, 39/46, 39/47, 39/48, 39/49, 39/50, 39/64, 40, 42/8, 101	0,6079	budownictwo mieszkaniowe, komunikacja
20.	16.04.2002r. WŚiR.II-6112-18/02	Wojewoda Kujawsko-Pomorski	40	5	13/1, 13/2, 15/2, 15/4	6,1256	składowisko odpadów komunalnych
21.	24.04.2002r. WŚiR.II-6112-19/02	Wojewoda Kujawsko-Pomorski	30		cz.: 25, 26, 54, 57, 64, 65/2, 72, 93, 21, 90, 77/1, 67/5, 77/4, 5, 12, 13, 20, 33, 34, 41, 42,	79,143	budownictwo mieszkaniowe wielorodzinne, usługi publiczne, komunikacja
22.	25.04.2002 ZS-2120/62/2002	Minister Środowiska	22		69/8, 69/5, 44/8	0,24	napowietrzna linia energetyczna 110 kV
23.	17.07.2002 ZS-2120/114/2002	Minister Środowiska	40	8	38/2	0,35	komunikacja
24.	10.02.2003r. ZS-2120/26/2003	Minister Środowiska	61		Cz.: 12/16, 10/3LP, 12/12, 12/17LP, 12/9, 10/2LP, 12/11LP	0,50	komunikacja
25.	04.03.2003r. WŚiR.II-6112-8/03	Wojewoda Kujawsko-Pomorski	61		54/1, 54/2, 97/11, 287/2, 201/2, 82/1, 510/4, 173/1, 190/34, 193/42, 193/45, 193/43, 193/47, 190/31, 260/8, 402/1, 138/10, 138/15, 138/5, 201/1, 201/3, 193/40, 306/18, 306/9, 306/20	1,1785	komunikacja
26.	14.03.2003r. WŚiR.II-6112-9/03	Wojewoda Kujawsko-Pomorski	74	204	16/2	0,0440	komunikacja

27.	08.04.2003r. DL.lp-4791-19/RL/2003	Minister Środowiska	75 77		1/46 44/3	4,3566	komunikacja
28.	08.04.2003r. ZS-2120/86/2003	Minister Środowiska	75		Część 2/1LP, 3/1LP, 3/2LP, 17/5LP	4,19	komunikacja
29.	18.09.2003R. WŚiR.II-6112-32/03	Wojewoda Kujawsko-Pomorski	70		4/6	1,7103	usługi
30.	26.02.2005r. WŚiR-II-RW/6112/2/05	Wojewoda Kujawsko-Pomorski	53		665/3, 665/7, 669	0,5169	komunikacja
31.	25.02.2005r. ZS-S-2120/40/2005	Minister Środowiska	59		2007/2, 2008/21, 2008/23, 2009/10, 2009/9, 2009/12, 2009/11, 2010/14, 2010/13, 2011/1LP, 2011/2LP	1,91	komunikacja

Źródło: opracowanie własne

Tabela B III 2-5 - Wykaz gruntów rolnych posiadających zgodę na przeznaczenie na cele nierolnicze

L.p.	**Data wydania zgody i l.dz.**	**Organ wydający zgodę**	**Obszar objęty zgodą**				
			obręb	**ark.**	**działka**	**pow. (ha)**	**cel przeznaczenia**
I.	13.10.1998r. GK.III.6014-37/98	Wojewoda Toruński	68	185	2, 12, 20, 27, 34, 41, 49, 57	1,39	działalność gospodarcza
II.	28.02.2002r. GZ.tr.051/602-27/02	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi	54		62/7, 64/14	0,78	działalność gospodarcza
III.	19.03.2002r. ŚR.T.gz.7711-2/2/2002	Wojewoda Kujawsko-Pomorski	54		cz. 62/7, 64/13, 64/14, 64/8, 65, 69	4,78	działalność gospodarcza
IV.	19.04.2004r. WSiR-IV-7711-2/12/04	Wojewoda Kujawsko-Pomorski	31		56, 74, 75, 147cz., 99, 100, 101, 66, 133, 96/3, 96/5, 96/7, 103, 61, 64, 69, 136, 138, 1/2, 1/1, 2, 79/1, 15, 3, 63, 67, 134, 96/6, 57, 70, 71, 102, 134, 146, 98, 139	7,85	zabudowa mieszkaniowa, komunikacja

Źródło: opracowanie własne

2.3. Tereny chronione na podstawie przepisów odrębnych

W granicach miasta Torunia występują obszary i obiekty chronione na podstawie przepisów odrębnych niżej wymienionych:

- na podstawie ustawy o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (Dz.U. Nr 92, poz.880)
  - rezerwaty przyrody - „rzeka Drwęca" i „Kępa Bazarowa",
    (rzeka Drwęca - Zarządzenie Nr 130 MliPDz dnia 27.07.1961 r.;
    Kępa Bazarowa - Zarządzenie MOŚiZN z dnia 19.02.1987 r.),
  - obszary chronionego krajobrazu - „Obszar wydmowy na południe od Torunia", „Obszar strefy krawędziowej Kotliny Toruńskiej", „Obszar doliny Drwęcy",
    (Rozp. Nr 2/92 Woj.Tor. z dn.10 grudnia 1992 r., Dz.Urz. Woj. Tor. Nr 27/92 poz.178 z późn. zmianami),
  - pomniki przyrody - 28 obiektów,
    (wg tabeli B I 3-1),
  - użytek ekologiczny,
    (Rozp. Nr 22/96 Woj. Tor. z dnia 28 czerwca 1996 r., Dz.Urz. Woj. Tor. Nr 15/96 poz.88),
  - obszary Natura 2000 jako obszary specjalnej ochrony ptaków - dolina Dolnej Wisły oraz jako specjalne obszary ochrony siedlisk - Forty w Toruniu,
    (wg tekstu - część B, rozdz.1, pkt 3.1);

- na podstawie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz.U. Nr 162/2003 poz.1568),
  - układ urbanistyczny wpisany na Listę światowego dziedzictwa UNESCO
    (Zarz. Prezydenta RP z dn. 8 września 1994 r., M.P. Nr 50 poz.422 z 16 września 1994 r.),
  - obiekty wpisane do księgi rejestru zabytków województwa kujawsko-pomorskiego: dzielnica zamkowa, obiekty, pierzeje, elewacje, założenia, cmentarze, parki, działki. ,
    (wg tabeli B IV 1-1);

- na podstawie ustawy prawo wodne z dnia 18 lipca 2001 r., (Dz.U. Nr 115, poz.1229, z późn. zm.):
  - strefy ochrony pośredniej ujęć wody podziemnej: „Wrzosy II", „Toruń-Czerniewice", „Nowe Bielany", Mała Nieszawka",
    (Rozporządzenie nr 8/2004 Dyrektora RZGW w Gdańsku z dn. 30.06.2004 r. w sprawie strefy ochronnej awaryjnego ujęcia wody podziemnej „Nowe Bielany" w Toruniu, województwo kujawsko-pomorskie,
    Rozporządzenie nr 9/2004 Dyrektora RZGW w Gdańsku z dn. 30.06.2004 r. w sprawie strefy ochronnej awaryjnego ujęcia wody podziemnej „Toruń-Czerniewice" w Toruniu, województwo kujawsko-pomorskie,
    Rozporządzenie nr 10/2004 Dyrektora RZGW w Gdańsku z dn. 30.06.2004 r. w sprawie strefy ochronnej awaryjnego ujęcia wody podziemnej „Wrzosy II" w Toruniu, województwo kujawsko-pomorskie),
    Rozporządzenie nr 1/2005 Dyrektora RZGW w Gdańsku z dnia 4 marca 2005 r. w sprawie ustanowienia strefy ochronnej ujęcia wód podziemnych „Mała Nieszawka" w Toruniu i Gminie Wielka Nieszawka, województwo kujawsko-pomorskie.
  - śródlądowe wody powierzchniowe istotne dla kształtowania zasobów wodnych oraz ochrony przeciwpowodziowej, stanowiące wartość publiczną - rzeka Wisła oraz śródlądowe wody powierzchniowe, stanowiące własność publiczną, istotne dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa, - rzeka Drwęca, Struga Toruńska i Struga Lubicka,
    (Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 17 grudnia 2002 r. w sprawie śródlądowych wód powierzchniowych lub ich części stanowiących własność publiczną, Dz.U. z 2003 r Nr 16, poz.149),
- o ochronie gruntów rolnych i leśnych z dnia 3 lutego 1995 r., (tekst jednolity: Dz.U. z 2004 r. Nr 121, poz.1266).

* 2.4. Tereny zamknięte

Tereny zamknięte w rozumieniu ustawy (Prawo geodezyjne i kartograficzne z dnia 17 maja 1989 r., Dz.U. z 2000 r. Nr 100, poz.1086 z późn. zm.) to tereny o charakterze

zastrzeżonym ze względu na obronność i bezpieczeństwo państwa, określone przez właściwych ministrów i kierowników urzędów centralnych.
Na terenie Torunia ustalono tereny zamknięte o łącznej powierzchni 624,0953 ha, w tym:
- 505,0749 ha terenów ustalonych przez Ministra Obrony Narodowej (decyzja Nr 0-11/MON z dnia 28 grudnia 2000 r.)*,
- 118,8629 ha terenów ustalonych przez Ministra Infrastruktury (decyzja nr 62 z dnia 26 września 2005 r.),
- 000,1575 ha terenów innych.

Ogłoszenie w Dzienniku Urzędowym Ministra Infrastruktury Nr 11, Decyzji Nr 62 Ministra Infrastruktury ws. terenów, przez które przebiegają linie kolejowe, jako terenów zamkniętych - uchyliło Decyzję Nr 42 z dnia 28 grudnia 2000r. Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej. W wyniku weryfikacji jej załącznika zmianie uległy granice terenów zamkniętych. Podana wyżej powierzchnia obejmuje wszystkie działki wykazane w decyzji. Część działek wymaga ponownej weryfikacji, brak ich bowiem w ewidencji. Część wykazu dotyczy działek, które w międzyczasie uległy wtórnym podziałom. Powierzchnia działek, których nie znaleziono w ewidencji obejmuje 6,9125 ha (9 działek).
Dla terenów zamkniętych wojewoda jest organem właściwym do wydawania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu oraz decyzji o pozwoleniu na budowę. Pozostałe tereny są w kompetencji prezydenta miasta (Prawo budowlane z 7 lipca 1994 r. Dz.U. z 2000 r. Nr 106, poz.1126 z późn. zm.). Wobec nieścisłości pomiędzy decyzjami w sprawie ustalenia terenów zamkniętych, a ujawnieniem tych terenów w ewidencji gruntów mogą powstać konflikty co do kompetencji w wydawaniu decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu oraz decyzji o pozwoleniu na budowę i co do ewentualnych odszkodowań w przypadku wydania decyzji przez prezydenta miasta dla terenów zamkniętych. Konkludując należy niezwłocznie wyjaśnić zawartość decyzji w sprawie ustalenia terenów zamkniętych i tych, które te decyzje zmieniają podając tereny, które utraciły charakter terenów zamkniętych.
Rozmieszczenie terenów zamkniętych przedstawiono na rysunku nr 34 *TERENY ZAMKNIĘTE.*
** patrz Aneks pkt 2*

2.5. Istniejące podziały wewnętrzne miasta i propozycja podziału na jednostki ustaleń Studium

Na terenie miasta występuje kilka podziałów wewnętrznych, w tym m.in.:
- na jednostki spisowe dla celów statystycznych,
- obręby ewidencyjne
- jednostki urbanistyczne ustalone w kolejnych edycjach miejscowego planu ogólnego zagospodarowania przestrzennego miasta Torunia - dzielnice urbanistyczne,
- okręgi związane z Radami Okręgów- jednostkami pomocniczymi Rady Miasta,
- okręgi wyborcze związane z procedurą wyborczą.

Każdy z tych podziałów, operując tymi samymi nazwami części miasta, obejmuje inny obszar.

Propozycja podziału na jednostki ustaleń Studium ma charakter nie tylko porządkowy, umożliwiający właściwe i jednoznaczne przyporządkowanie ustaleń dotyczących kierunków zagospodarowania przestrzennego do określonej części miasta, ale może również stanowić przyczynek i podstawę do uporządkowania i określenia spójnych granic podziału urbanistycznego i „dzielnicowego" związanego z jednostkami pomocniczymi Rady Miasta, a także korekt z uwzględnieniem odrębnej specyfiki pozostałych podziałów wewnętrznych miasta. Operując w części współczesnymi obiegowymi nazwami lub proponując wprowadzenie nowych utrwala także część nazw historycznych przedmieść, dawnych wsi lub dawnych folwarków miejskich - znajdujących się obecnie w granicach administracyjnych miasta.
Historyczne nazwy, obecne w świadomości nie tylko mieszkańców miasta - stanowią cenne dziedzictwo niematerialnych wartości krajobrazu kulturowego Torunia i powinny zostać

uwzględnione w trwającym obecnie procesie porządkowania nazw urzędowych miejscowości lub ich części.

Podstawą do określenia granic jednostek ustaleń Studium były:
- granice jednostek urbanistycznych ustalone w kolejnych edycjach miejscowego ogólnego planu zagospodarowania przestrzennego miasta Torunia - dzielnice urbanistyczne,
- granice okręgów - jednostek pomocniczych Rady Miasta,
- „bariery" funkcjonalne w postaci istniejących lub przewidywanych przebiegów tras komunikacji kołowej (ulic) i szynowej (kolei) oraz bariera naturalna jaką stanowi rzeka Wisła.

Propozycję omawianych granic jednostek wraz z proponowanymi nazwami przedstawiono na rysunku nr 30 *DOTYCHCZASOWY PODZIAŁ NA JEDNOSTKI URBANISTYCZNE - DZIELNICE URBANISTYCZNE.* i rysunku nr 31 *PROPOZYCJE PODZIAŁU NA JEDNOSTKI USTALEŃ STUDIUM*.

3. ANALIZA ISTNIEJĄCEGO ZAGOSPODAROWANIA I UŻYTKOWANIA TERENÓW

3.1 Waloryzacja struktury funkcjonalno-przestrzennej miasta

Jedną z najistotniejszych determinant polityki gospodarowania przestrzenią miasta są wnioski wynikające z oceny stopnia zainwestowania i użytkowania obszarów miasta.
Głównymi wyznacznikami (kryteriami) przeprowadzonej oceny były:
- stopień akceptacji stanu zagospodarowania,
- stopień ewentualnej niezbędnej lub możliwej (przy uwzględnianiu potrzeb, możliwości i interesu miasta) ingerencji samorządu lokalnego powodującego zmianę istniejącego stanu.

Biorąc pod uwagę uwarunkowania wynikające z :
- klasyfikacji gruntów i ewidencji stniejących form zagospodarowania i zainwestowania,
- przeznaczenia terenów w nieobowiązującym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego miasta Torunia (szczególnie w odniesieniu do terenów przemysłowych),
- przeznaczenia i zakresu oraz skali w jakiej opracowane zostały obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego,
- własności terenów,
- wniosków złożonych na etapie ogłoszenia o przystąpieniu do sporządzania zmiany „Studium...",
- stopnia uporządkowania funkcjonalnego, w tym zwłaszcza stopnia uporządkowania lokalnego systemu komunikacyjnego, możliwości i potrzeb zmian funkcjonalnych przy uwzględnieniu obecnego stanu prawnego w tym zakresie (tzn. możliwości wydawania decyzji administracyjnych na zasadzie tak zwanego dobrego sąsiedztwa),
- przewidywanego rozwoju struktury miejskiej oraz głównych układów komunikacyjnych,

wyodrębniono 3 podstawowe struktury funkcjonalne:

I – obszary aktywne przyrodniczo:
tereny lasów, łąk w dolinach rzecznych oraz rzekę Wisłę, niektóre ogrody działkowe i tereny zadrzewień położone w obszarach bezpośrednio przyległych do zwartych kompleksów leśnych i łąk nadrzecznych;

II – tereny otwarte:
tereny użytkowe lub nieużytkowane dawnego i obecnego poligonu oraz część dolin rzecznych, lasów, tereny użytkowane jako ogrody działkowe a także część terenów, na których zaczyna się lub jest przewidywany proces inwestycyjny;

III – tereny zurbanizowane:

tereny zakończonych, rozpoczętych oraz w różnym stopniu zaawansowanych procesów zabudowy i zagospodarowania terenu.

W zależności od uwarunkowań wyznaczono w obrębie poszczególnych stref, obszary funkcjonalno-przestrzenne.

W strefie I:

L – zwartych kompleksów leśnych,
D – dolin rzecznych,
O – zainwestowania kontrolowanego.

W strefie II:

E – umiarkowanego rozwoju,
K – potencjalnych konfliktów funkcjonalnych i przestrzennych,
R – potencjalnego rozwoju,
N – niedostępne inwestycyjnie.

W strefie III:

Z – ukształtowane funkcjonalnie i przestrzennie,
U – rozpoczętych i zaawansowanych procesów urbanizacji,
S – strategicznego interesu miasta,
M – modernizacji i uzupełnień,
P – przebudowy i przekształceń,
C – centrum – szczególnej tożsamości.

Strefa I:

L – zwartych kompleksów leśnych; obejmująca istniejące kompleksy leśne Skarbu Państwa, Gminy i prywatne w części uznane za lasy ochronne, gdzie nie wskazane są zdecydowane zmiany dotychczasowego użytkowania.

D – dolin rzecznych; obejmująca doliny rzeki Wisły i Drwęcy, stanowiące obszary objęte różnymi formami ochrony użytkowane rolniczo lub porośnięte roślinnością naturalną, gdzie należy zachować i utrzymywać ekologiczną funkcję obszaru.

O – kontrolowanego zainwestowania; obejmuje tereny użytkowane jako: parki leśne, ogrody działkowe, tereny rolne z istniejącą zabudową lub tereny, na których obowiązujące plany miejscowe dopuszczają zabudowę. Cechą charakterystyczną jest położenie tych obszarów w bezpośrednim styku ww. kompleksami leśnymi i dolinami rzecznymi.

Strefa II:

E – umiarkowanego rozwoju; obejmuje tereny, na których obowiązujące plany miejscowe dopuszczają urbanizację w określonym w nich zakresie lub istniejące zagospodarowanie i użytkowanie, a także ich rola w systemie przyrodniczym miasta predysponuje je do zachowania istniejących form użytkowania. Z punktu widzenia miasta nie powinny one podlegać intensywnej zabudowie.

K – potencjalnych konfliktów funkcjonalnych i przestrzennych; obejmuje obszary wnioskowane (przez właściciela) o zmianę dotychczasowej funkcji oraz obszary rozpoczętych procesów urbanizacji o znikomym stopniu uporządkowania układu lub obszary potencjalnie kolizyjne w stosunku do terenów sąsiednich. Część z tych terenów posiada miejscowe plany zagospodarowania o dużym stopniu ogólności nie gwarantującym prawidłowego rozwoju, na części możliwe jest dalsze zainwestowanie w trybie decyzji o warunkach zabudowy na zasadzie sąsiedztwa. Powodem potencjalnej kolizji mogą też być przewidywane rozwiązania głównego układu komunikacyjnego lub

potrzeba ochrony obszarów ważnych przyrodniczo - predysponowanych do utrzymania jako elementów uzupełniających miejski system przyrodniczy.
Są to obszary eksponowane („bramy miasta") wymagające kontroli zabudowy i zagospodarowania ze względów przyrodniczo krajobrazowych oraz ochronnych.

R – potencjalnego rozwoju miasta; obejmuje obszary użytkowane rolniczo lub nieużytkowe wymagające kompleksowych rozstrzygnięć funkcjonalno-przestrzennych, w większości stanowiące własność gminy.

N – obejmuje tereny zamknięte poligonu wojskowego; niedostępne obecnie lecz mogące stanowić potencjalną rezerwę obszarów rozwoju miasta.

Strefa III:

Z – ukształtowane funkcjonalnie i przestrzennie; obejmuje obszary o zakończonym w zasadniczych elementach procesie urbanizacji. Zaliczono do niej obszary o generalnie jednorodnym dla poszczególnych terenów charakterze zainwestowania i użytkowania, o ukształtowanym układzie przestrzennym, nie wymagającym znaczących działań przekształcających.

U – rozpoczętych i zaawansowanych procesów urbanizacji; obejmuje obszary zróżnicowane pod względem charakteru użytkowania i zabudowy, wymagające uporządkowania istniejącego układu funkcjonalno-przestrzennego w ramach obecnej struktury przestrzennej i własnościowej oraz obszary, na których rozpoczął się proces zabudowy w oparciu o obowiązujące miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego (w zakresie ustaleń pozwalającym na zachowanie ładu przestrzennego).

P – przebudowy i przekształceń; obejmuje obszary zainwestowane wymagające ze względu na istniejącą strukturę funkcjonalną, użytkową i własnościową oraz przewidywane zmiany jakości funkcjonalnej i przestrzennej, eliminacji potencjalnych konfliktów. Obszary te wymagają kontroli i interwencji miasta ze względu na stopień zaburzenia lub niewykształcenia układu i potencjalną sprzeczność interesów: prywatnego i publicznego.

S – strategicznego interesu miasta; obejmuje obszary o różnych formach zagospodarowania i zabudowy podlegające w chwili obecnej procesom zmian funkcjonalnych i restrukturyzacji własnościowej oraz tereny o rozpoczętym lecz nie zakończonym procesie urbanizacji.
Ze względu na ich położenie, dotychczasowe przeznaczenie i obecny stan zainwestowania i użytkowania oraz przewidywane rozwiązanie głównego układu komunikacyjnego a także znaczenie dla ponadlokalnych funkcji miasta, wymagają zintegrowanych przedsięwzięć miasta lub strategicznych inwestorów.

M – modernizacji i uzupełnień; obejmuje tereny zróżnicowane pod względem charakteru użytkowania i zabudowy, wymagające uporządkowania istniejącego układu funkcjonalno-przestrzennego z niezbędnymi zmianami w tym głównie zabezpieczenia właściwej obsługi komunikacyjnej, eliminacji użytkowania kolizyjnego w stosunku do dominujących funkcji lub przewidywanych kierunków rozwoju.

C – centrum – szczególnej tożsamości; obejmuje obszary najcenniejsze dla fizjonomii miasta, w części objęte ochroną prawną, w części wymagające zabezpieczeń trwania charakterystycznych dla Torunia struktur urbanistycznych w warunkach przekształceń własnościowych i związanych z nimi „nacisków inwestorów".

3.2. Użytkowanie gruntów wg ewidencji

Strukturę użytków gruntów przedstawiono na podstawie wykazów właścicieli i władających ewidencji gruntów z listopada 2004 r. oraz wykazów gruntów sporządzanych na dzień 1 stycznia każdego roku za rok ubiegły.

Użytki przedstawiono w 9 grupach:
- tereny urządzone (tereny mieszkalne, tereny przemysłowe, inne tereny zabudowane, zurbanizowane tereny niezabudowane, tereny rekreacyjno-wypoczynkowe, grunty rolne zabudowane),
- grunty orne, sady,
- łąki trwałe, pastwiska trwałe,
- lasy, grunty zadrzewione i zakrzewione,
- wody płynące, wody stojące, rowy,
- drogi,
- tereny kolejowe,
- tereny różne,
- nieużytki.

Zmiany struktury użytków miasta Torunia w latach 1998-2004 przedstawiono w tabeli nr B III 3-1.

Rozmieszczenie użytków na terenie miasta jest dość czytelne. Duże kompleksy leśne znajdują się na obrzeżach miasta. Tereny różne to przeważnie zwarte obszary leśne, wojskowe i teren lotniska. Użytki rolne poza kilkoma zwartymi obszarami (ogrody działkowe, tereny zalewowe, gospodarstwa rolne) znajdują się na terenach nowych osiedli zabudowy jednorodzinnej, gdzie nie dokonano jeszcze wyłączenia działek z produkcji rolnej.

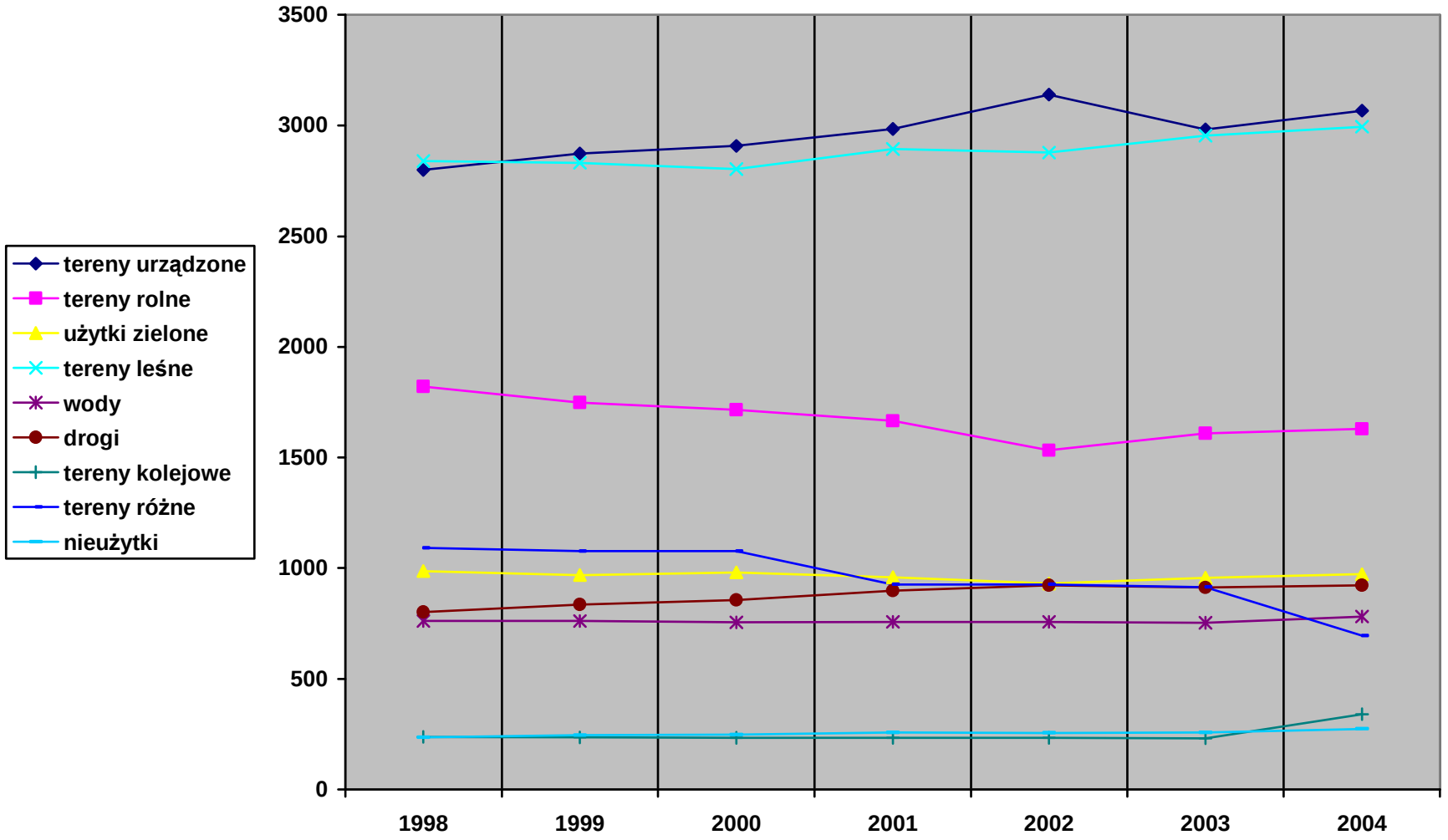
Tendencje zmian w każdej z grup są na porównywalnym poziomie. Jedynie „tereny różne" znacznie zmniejszyły swoją powierzchnię od 1998 r.:
- 3,4% w stosunku do powierzchni ogólnej miasta,
- 36,4% w stosunku do tychże terenów.

Powierzchnia dróg i nieużytków ma niewielką tendencję wzrostową.
Rozmieszczenie użytków przedstawiono na rysunku nr 35 *STRUKTURA UŻYTKÓW.*

Tabela B III 3-1 - Struktura użytków miasta Torunia w latach 1998-2004 z wykresem

Rodzaje użytków	1998		1999		2000		2001		2002		2003		2004	
	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
tereny mieszkalne	1373		1377		1392		1390		1426		1275		1262	
tereny przemysłowe	411		415		404		403		460		445		455	
inne tereny zabud.	300		306		317		325		391		504		580	
zurbanizowane tereny niezabudow.	490		551		569		639		631		479		473	
tereny rekreacyjno-wypoczynkowe	226		224		226		227		232		222		232	
grunty rolne zabud.	0		0		0		0		0		58		65	
Razem: tereny urządzone	2800	24,19	2873	24,82	2908	25,12	2984	25,78	3140	27,13	2983	25,77	3067	26,50
grunty orne	1810		1736		1704		1655		1523		1601		1611	
sady	11		11		11		11		10		8		18	
Razem: tereny rolne	1821	15,73	1747	15,09	1715	14,82	1666	14,39	1533	13,24	1609	13,90	1629	14,07
łąki trwałe	577		577		576		570		560		569		577	
pastwiska trwałe	409		392		404		388		371		388		395	
Razem: użytki zielone	986	8,51	969	8,37	980	8,47	958	8,28	931	8,04	957	8,27	972	8,40
lasy	2793		2785		2707		2793		2777		2851		2995	
grunty zadrzewione i zakrzewione	47		47		96		101		100		104		0	
Razem: tereny leśne	2840	24,54	2832	24,47	2803	24,22	2894	25,00	2877	24,86	2955	25,53	2995	25,87
wody płynące	641		641		639		639		639		642		652	
wody stojące	85		85		85		86		86		82		91	
rowy	36		35		32		33		32		30		38	
Razem: wody i rowy	762	6,58	761	6,58	756	6,53	758	6,55	757	6,54	754	6,51	781	6,75
drogi	802	6,93	835	7,21	855	7,39	898	7,76	922	7,97	913	7,89	923	7,97
tereny kolejowe	238	2,06	236	2,04	234	2,02	234	2,02	233	2,01	231	2,00	241	2,08
tereny różne	1091	9,42	1077	9,30	1077	9,30	926	8,00	927	8,01	915	7,90	694	6,00
nieużytki	235	2,03	245	2,12	247	2,13	257	2,22	255	2,20	258	2,23	273	2,36
Pow. ogółem	**11575**	**100**	**11575**	**100**	**11575**	**100**	**11575**	**100**	**11575**	**100**	**11575**	**100**	**11575**	**100**

Źródło: zestawienie sporządzono na podstawie rocznych wykazów gruntów, zgodnie z prowadzoną ewidencją gruntów.

tereny urządzone
tereny rolne
użytki zielone
tereny leśne
wody
drogi
tereny kolejowe
tereny różne
nieużytki
3500
3000
2500
2000
1500
1000
500
0
1998
1999
2000
2001
2002
2003
2004

IV. KULTUROWE UWARUNKOWANIA ROZWOJU MIASTA

1. DZIEDZICTWO KLUTUROWE I ZABYTKI

1.1. Uwarunkowania formalno-prawne

Podstawą formalną ochrony zabytków jest ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz.1568 z późn. zm.), która weszła w życie 17 listopada 2003 r.
W słowniczku pojęć, zawartym w przepisach ogólnych ww. ustawy, zabytki zdefiniowane zostały jako: „nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową". Utrzymane zostało nadal zróżnicowanie zabytków na wpisane i nie wpisane do rejestru zabytków.

Ochronie i opiece podlegają, bez względu na stan zachowania:
- zabytki nieruchome, będące w szczególności: krajobrazami kulturowymi, układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi; dziełami architektury i budownictwa; dziełami budownictwa obronnego; obiektami techniki; cmentarzami; parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni; miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;
- zabytki ruchome;
- zabytki archeologiczne, będące w szczególności: pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa; cmentarzyskami; kurhanami; reliktami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.
Formami ochrony zabytków są:
- wpis do rejestru zabytków;
- uznanie za pomnik historii;
- utworzenie parku kulturowego;
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Z ww. ustawy nie wynika, jaki może być zakres ochrony dla obszarów i obiektów nie wpisanych do rejestru zabytków. Brak przepisów wykonawczych nie daje też podstaw do określania jakie wartości, w jakim celu i w jakim zakresie mają być chronione.
Prawne pojęcie ewidencji konserwatorskiej służy sporządzaniu, wprowadzonych ustawą, programów ochrony i opieki nad zabytkami na szczeblu krajowym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Na czynności związane z założeniem ewidencji zabytków przewidziano 3 lata. Do września 2006 r. zobowiązano wojewódzkich konserwatorów zabytków do wskazania zabytków, innych niż wpisane do rejestru, celem zapewnienia ich ochrony w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin - ogólnie, natomiast precyzyjnie - w nowo sporządzanych planach miejscowych w odniesieniu do zakresu i formy wprowadzanej ochrony. Wymaga to uzyskania odpowiednich wytycznych konserwatorskich od organu właściwego ds. ochrony zabytków.
Według unormowań dotyczących zawartości studium ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. (Dz.U. Nr 80, poz.717 z późn. zm.) stanowi: ustalenia dotyczące zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej powinny zawierać w szczególności wytyczne określania tych zasad w planach miejscowych, wynikające z potrzeb ochrony zabytków i parków kulturowych, o których mowa w art.19 ustawy

z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. Nr 162, poz.1568 oraz z 2004 r. Nr 96, poz.959).

W okresie sporządzania niniejszego studium trwały prace związane ze sporządzeniem ww. ewidencji zabytków.

1.2. Obszary i obiekty wpisane do rejestru zabytków

Jedną z form ochrony zabytków jest wpis do rejestru zabytków, który dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków. Do rejestru wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy.

Zagospodarowanie na cele użytkowe zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru wymaga posiadania przez jego właściciela lub posiadacza:

- dokumentacji konserwatorskiej określającej stan zachowania zabytku nieruchomego i możliwości jego adaptacji, z uwzględnieniem historycznej funkcji i wartości tego zabytku;
- uzgodnionego z wojewódzkim konserwatorem zabytków programu prac konserwatorskich przy zabytku nieruchomym, określającego zakres i sposób ich prowadzenia oraz wskazującego niezbędne do zastosowania materiały i technologie;
- uzgodnionego z wojewódzkim konserwatorem zabytków programu zagospodarowania zabytku nieruchomego wraz z otoczeniem oraz dalszego korzystania z tego zabytku, z uwzględnieniem wyeksponowania jego wartości.

Poniższe zestawienie tabelaryczne z podziałem na kategorie funkcjonalne sporządzono na podstawie wykazu zabytków nieruchomych, przekazanego przez Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Toruniu.

Tabela B IV 1-1 - Obszary i obiekty wpisane do rejestru zabytków

Lp.	Adres	Obiekt lub obszar Zakres	Nr wpisu Data wpisu	Uwagi
1.	2.	3.	4.	5.
Kategoria funkcjonalna	**ZAŁOŻENIA URBANISTYCZNE**			
1.		Stare i Nowe Miasto w granicach dawnych murów miejskich: Pl.Rapackiego, Fosa Staromiejska, Al.Jana Pawła II, Wały Gen. Sikorskiego, Szumana, Pl.Św.Katarzyny, Szpitalna, Wola Zamkowa, Jęczmienna, Bulwar Fialdelfijski,	A/275/244 - 29/12/52	Założenie XIIIw. uznane za Pomnik Historii - Zarządzenie Prezydenta RP z 18.09.1994r. , 4 grudnia 1997r. wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO
2.		pierzeje Rynku, Rynek Nowomiejski wraz z fasadami budynków narożnych ulic przy Rynku	A/453/268 - 14/04/61	
3.		Rynek Staromiejski	A/154/239 - 21/09/35	
Kategoria funkcjonalna	**BUDOWNICTWO OBRONNE** **(zamki, w tym trwałe ruiny, miejskie mury obronne, bramy, baszty; fortyfikacje nowożytne i późniejsze)**			
1.	2.	3.	4.	5.
4.	Winna	Fort I im.J.Sobieskiego	A/59/302 - 01/02/71	budowa: 1884-1888
5.	Leszczynowa 2	Fort II im. Czarnieckiego	A/60/303 - 01/02/71	budowa: 1877-1887
6.	Skłodowskiej-Curie	Fort III im. Jabłonowskiego	A/61/304 - 01/02/71	budowa: 1879-1892
7.	Chrobrego	Fort IV im. S. Żółkiewskiego	A/62/570 - 21/04/71	budowa: 1879-1882
8.	Polna 9	Fort V im. Chodkiewicza	A/63/305 - 05/10/71	budowa: 1879
9.	Sz.Chełmińska 204-210	Fort VI im. Wiśniowieckiego	A/64/306 - 07/10/71	budowa: 1880-1885
10.	Polna 1	Fort VII im. T. Kościuszki	A/65/307 - 07/10/71	budowa: 1880-1885
11.	Szosa Okrężna	Fort VIII im. Kazimierza Wielkiego	A/66/308 - 05/10/71	budowa: 1876-1882

12.	Okrężna 9	Fort IX im. B. Chrobrego	A/348 - 25/06/80	budowa: 1882-1884
13.	Przy Grobli 39-39a	Fort X Bateria Nadbrzeżna	A/49 - 05/10/71	budowa: 3 ćw. XIXw.
14.	Poznańska 152	Fort XI im. S. Batorego	A/69/310 - 07/10/71	budowa: 3 ćw. XIXw.
15.	Okólna	Fort XII im. J. Bema (W.Jagiełło)	A/70/311 - 05/10/71 **A/303**	budowa: 1885 Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/303
16.		Fort XIII im. Kniaziewicza	A/71/312 - 05/10/71 **A/304**	budowa: 3 ćw. XIXw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/304
17.		Fort XIV im. J. Bema	A/72/313 - 05/10/71	budowa: 3 ćw. XIXw.
18.	Rypińska 6/10	Fort XV im. Dąbrowskiego	A/73/314 - 07/10/71 **A/143**	budowa: 1882 Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/143
19.		Fort kolejowy położony na dz. 7/4 i 22/1	A/74/315 - 05/10/71 **A/287**	budowa: 1863r. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/287
20.	Podgórska 6/10	Przyczółek Mostowy - Zespół fortyfikacji Przedmoście górne i dolne, reduta górna, reduta dolna wraz z terenem	A/75/316 - 07/10/71	złożenie: 2 i 3 ćw. XIXw.
21.	Podgórska 14	Schron koszarowy, tzw. hangar wschodni z częścią dz. 21/20	A/43 - 06/11/01	budowa: 4 ćw. XIXw.
22.	Wola Zamkowa	Bastion I zespół fortyfikacji tzw. „Menniczy” -forty ziemne bastionu, -prochownia wojenna nr 1, -nasyp ziemny, -mur Carnota, -prochownia podręczna, -schron w wale wschodnim, -budynki składnic pontonowych, -budynek magazynowy ul. Św. Jakuba 5, -budynek mieszkalny ul. Wola Zamkowa 12, -mur ogrodzeniowy wraz z działkami: 60, 60/1, 61/2	A/66/1-10 - 29/04/98	budowa: XVII., XIXw.
23.	Chłopickiego 1-7	koszary Bramy Lubickiej, schron koszarowy, budynek pomocniczy dziedziniec z pochylniami, kładka nad dziedzińcem, bariery i balustrady żeliwne i stalowe, wraz z działką	A 95/1-5 - 27/03/03	budowa: 4 ćw. XIXw., modernizacja: 4 ćw. XIXw.
24.		mury miejskie	A/428/254 - 21/12/59	budowa: XIII-XVw.
25.	Bulwar Filadelfijski	Brama Klasztorna	A/45/179 - 24/10/29	budowa: XIVw.
26.	Bulwar Filadelfijski	Brama Mostowa	A/46/180 - 27/08/29	budowa: XIVw.
27.	Bulwar Filadelfijski	Brama Żeglarska	A/47/181 - 24/10/29	budowa: XIVw.
28.	Pod Krzywą Wieżą 1	Krzywa Wieża	A/48/182 - 10/10/29	budowa: XIVw.
29.	Bulwar Filadelfijski 6	Baszta (tzw. Żuraw)	A/42/176 - 17/10/29 **A/130**	budowa: XIVw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/130
30.	Podmurna 74	Baszta „Koci Łeb” wraz z przyległymi fragmentami murów obronnych oraz budynkiem Podmurna 74	A/337 - 16/02/79 **A/399**	budowa: XIV, II poł. XIXw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/399
31.	Podmurna 30	Baszta (mieszkalna)	A/44/178 - 17/10/29 **A/503**	budowa: XIVw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/503
32.	Podmurna 26	Baszta	A/43/177 - 17/10/29	budowa: XIVw.

33.	Podmurna 16	Baszta Monstracja na dz. 71	A/70/203 - 17/10/29 **A/145**	budowa: XIV w. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/145
34.	Podmurna 60	Baszta obronna	A/338 - 16/03/79	budowa: XIII/XIVw.
35.		Zamek (obecnie ruina) wraz z całą dzielnicą przyległą do terenów zamkowych	A/88 - 06/10/38	budowa: XIII,XIVw.
36.	Przedzamcze	Gdanisko przy ruinach Zamku Krzyżackiego	A/88/221 - 24/10/29	budowa: XIVw.
37.		Zamek Dybowski	A/140/238 - 13/02/34	budowa: XIV/XVw.
Kategoria funkcjonalna	**OBIEKTY PRZEMYSŁOWE I GOSPODARCZE** **(zakłady przemysłowe, młyny, spichlerze, magazyny; inne)**			
1.	2.	3.	4.	5.
38.	Franciszkańska 15-19	Zespół Gazowni na dz. 39/3, obudowa zbiornika, dom gazowników, mur ogrodzeniowy	A/635/1-3 - 03/03/93 **A/148/1-3**	założenie: 4 ćw. XIXw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/148,1-3
39.	Św. Józefa	Zespół Wodociągów Stare Bielany: -komora zasuw ze zbiornikiem podziemnym -hala maszyn -kotłownia -wieża ciśnień -warsztat -dawny ustęp -budynek mieszkalny -budynek gospodarczy -staw -oraz teren w obrębie ulic Grunwaldzka i Św. Józefa	A/407 - 23/08/82	założenie: 1892-1894
40.	Lelewela 29-45	Odlewnia żelaza (zespół budynków zakładów Born i Schutze, Fabryka Maszyn i Kotłów, odlewnia żelaza i stali) hala tokarni, hala ślusarni, kotlarnia i kuźnia z dobudówką, hala odlewni żelaza i stali, hala reperacji kotłów, budynek mieszkalny i administracyjny	A/74/1-6 - 25/04/97	budowa: 1870-1901
41.	Św. Katarzyny 4	Zakłady Graficzne, budynek frontowy wraz z oficynami oraz działki	A/72 - 27/06/97	budowa: 1904-1905
42.	Przedzamcze 6a	Młyn przy Zamku Krzyżackim	A/440/263 - 23/03/60 **A/144**	budowa: XIII, XIXw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/144
43.	Przedzamcze 6b	Młyn Garbarski	A/38 - 10/07/01	
44.	Dominikańska 3	Piekarnia Wojskowa	A/343 - 22/10/79 **A/262**	budowa: 1825 Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/262
45.	Rabiańska 20	Wozownia artyleryjska	A/617 - 31/05/91 **A-165**	budowa: 1819-1821 Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/165
46.	Wały gen. Sikorskiego 19	Arsenał Artyleryjski obecnie Muzeum Etnograficzne	A/495/278 - 04/11/64	budowa: 1824
47.	Dąbrowskiego	Zespół magazynów Urzędu Prowiantowego Twierdzy Toruń – magazyn schronowy żywności, magazyn furażu, dom zarządcy magazynów, waga pojazdowa, ogrodzenie	A118/1-5 - 31/12/93	budowa: 1888-1892

48.	Dominikańska 7/9	magazyn wojskowy prowiantowy	A/342 - 22/10/79 **A/263**	budowa: 1825 Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/263
49.	Browarna 10	spichlerz	A/469/271 - 27/03/63	budowa: I poł. XVIIw.
50.	Ciasna 4/6/8	Spichlerze	A/25/280 - 22/02/68	budowa: XIV-XVw. XVIIw.
51.	Franciszkańska 11	spichlerz	A/441/264 - 23/03/60	budowa: XV XVIIIw.
52.	Łazienna 3	spichlerz	A/55/189 - 27/08/29	budowa: XVw.
53.	Łazienna 16	spichlerz Dom Eskenów	A/56/190 - 21/08/29	budowa: k.XIVw, k.XVIw.
54.	Mostowa 1	spichlerz tzw. „szwedzki” (dom)	A/59/193 - 27/08/29 **A/129**	budowa: XVIIw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/129
55.	Mostowa 6	spichlerz budynek główny i oficyny	A/479/274 - 25/09/63	budowa: XVIw.
56.	Piekary 4	spichlerz na dz. 177	A/61/195 - 10/10/29 **A/138**	budowa: XIV/XVw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/138
57.	Podmurna 1	dom, dawny spichlerz	A/66/199 - 17/10/29	budowa: XVw.
58.	Podmurna 5	spichlerz	A/439/262 - 23/03/60	budowa: XVIw.
59.	Podmurna 3	spichlerz	A/437/261 - 05/02/60	budowa: XVIw.
60.	Podmurna 11	spichlerz	A/68/201 - 17/10/29 **A/400**	budowa: XIV/XVw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/400
61.	Podmurna 13	spichlerz	A/69/202 - 17/10/29	budowa: XVIIw.
62.	Rabiańska 1/3	Fasada spichrza	A/272/242- 15/07/31	budowa: I poł. XVIIIw.
63.	Rabiańska 9	spichlerz wraz z częścią działki	A/104 - 09/03/95	budowa: 3 ćw. XIXw.
64.	Rabiańska 19	spichlerz wraz z dz. nr 179	A/28 - 27/11/98	budowa: XIV-XV, XVIIIw.
65.	Rabiańska 22a	spichlerz	A/92/ - 01/08/58	budowa: XVw.
66.	Rabiańska 23	spichlerz	A/72/205 - 10/10/29	budowa: I poł. XVIIw.
67.	Rabiańska 21, 21a	spichlerze dwa połączone	A/71/204 - 17/10/29 **A/276**	budowa: XVw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/276
68.	Wielkie Garbary 10	spichlerz	A/431/257 - 21/12/59	budowa: I poł. XVIIw.
Kategoria funkcjonalna	**PAŁACE I DWORY**			
1.	2.	3.	4.	5.
69.	Grunwaldzka 64	Dwór Prezydentówka wraz z parkiem	A/75/1-2 -15/09/71	budowa dworu: XVIIIw, XIXw., założenie parku XVIIIw.
70.	Mostowa 14	Pałac Fengera	A/480/275 - 25/09/63	budowa: XVIIIw.
71.	Podmurna 4	Dwór Mieszczański	A/67/200 - 17/10/29	budowa: poł. XVw.
72.	Rynek Staromiejski 7	Pałac Meissnera	A/75/208 - 21/08/29	budowa: XVIIIw.
73.	Żeglarska 8	Pałac	A/84/217 - 22/08/29 **A/401**	budowa: 1693-1699 r. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/401
Kategoria funkcjonalna	**OBIEKTY UŻYTECZNOŚCI PUBLICZNEJ** **(ratusze, budynki administracji publicznej, obiekty kultury; poczty; szkoły; karczmy, zajazdy, restauracje, hotele; inne)**			
1.	2.	3.	4.	5.
74.	Rynek Staromiejski 1	Ratusz Staromiejski	A/73/206 - 27/08/29	budowa: XIII-XV, XVIIw
75.	Rynek Staromiejski 6	Dwór Artusa	A/587 - 07/02/91 **A/211**	budowa: 1889-1891 Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/211

76.	Rynek Staromiejski 15	Zespół poczty - budynek główny, budynek gospodarczy przy ul.Piekary 26 wraz z dz. nr 11	A/641/1-2 - 29/10/93 **A/132/1-2**	budowa: 1881-1894 Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/132/1-2
77.	Plac Teatralny	Teatr im. W. Horzycy	A/83/324 - 15/09/71 **A/277**	budowa: 1902-1904 Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/277
78.	Prosta 32	Miejska Straż Ogniowa (obecnie Komenda Wojewódzka Państwowej Straży Pożarnej) budynek główny wraz z terenem	A/87 - 15/01/96	budowa: 1901-1903
79.	Dąbrowskiego 4	budynek szpitala wojskowego na dz. nr 85/2	**A/178** - 28/04/2004	budowa: k. XIXw.
80.	Fosa Staromiejska 3	szkoła przemysłowa ob. Collegium Maius UMK, ogrodzenie wraz z dz. nr 61/2	A/509/1-2 03/06/2005	
81.	Fosa Staromiejska 10a	Budynek miejskich szkół żeńskich	**A/550** - 05/07/2005	
82.	Łazienna 11	Kolegium Jezuitów obecnie szkoła Medyczna	A/53/187 - 24/10/29 **A/272**	budowa: XVIIw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/272
83.	Sienkiewicza 36	szkoła - budynek	A/581 - 10/05/88 **A/274**	budowa: 1910 r. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/274
84.	Piekary 49	bursa Gimnazjum Toruńskiego	A/478/273 - 25/09/63	budowa: XVIw.
85.	Przedzamcze 13-15	dom Bractwa Strzeleckiego obecnie MDK	A/82 - 25/09/96	budowa: 1892–1893
86.	Wysoka 16	budynek TNT	A/94 - 12/03/70	budowa: 1878 r.
87.	Szpitalna 4	szpital	A/99/232 - 27/08/29	budowa: XV, XVIIIw.
88.	Przedzamcze 8a	dom dawne leprozorium	A/614 - 17/04/91	budowa: k. XIII, XIXw.
89.	Mostowa 15/17	Hotel Pod Orłem wraz z dz. nr 38, 39, 40	A/639 - 21/09/93 **A/134**	budowa: XV, XIXw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/134
90.	Rynek Nowomiejski 8	Gospoda Pod Modrym Fartuchem	A/171 - 16/10/50	budowa: XVIIIw.
91.	Rynek Nowomiejski 17	dom, dawna Gospoda Murarska	A/97/230 - 10/10/29 **A/275**	budowa: XVII/XVIIIw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/275
Kategoria funkcjonalna	**OBIEKTY SAKRALNE (kościoły; klasztory; kaplice; inne)**			
1.	2	3.	4.	5.
92.	Panny Marii	kościół parafialny rzymsko-katolicki pod wezwaniem Wniebowzięcia NMP	A/38/172 - 24/10/29 **A/406**	budowa: 1350-1370 Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/406
93.	Plac Św. Katarzyny	kościół garnizonowy rzymsko-katolicki pod wezwaniem Św. Katarzyny	A/364 - 17/10/81 **A/252**	budowa: 1894-1897 Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/252
94.	Podgórna 69-69A	Cerkiew (dawny dom modlitwy gminy staroluterańskiej) obecnie cerkiew prawosławna pod wezwaniem Św.Mikołaja oraz budynek mieszkalny	A/81/1-2 - 25/09/96	budowa: 1888
95.	Podgórna 74-76	kościół – budynki dawnej Gminy Ewangelickiej obecnie parafia rzymsko-katolicka pw. Matki Boskiej Zwycięskiej, kościół, plebania wraz z terenem w granicach dz. nr 456, 457, 462	A/64/1-2 - 22/06/98	budowa: 1904–1906

96.	Poznańska	kościół parafialny poklasztorny poreformacki pw. Św.Piotra i Pawła oraz dawny budynek klasztorny	A/189/240 - 13/07/36 **A/402**	budowa: 1644 Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/402
97.	Rynek Nowomiejski 28	kościół Ewangelicki	A/599 - 28/03/90 **A/210**	budowa: XIXw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/210
98.		kościół Parafialny rzymsko-katolicki pw. Św.Jakuba	A/86/219 - 24/10/29 **A/403**	budowa: 1309–1340 Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/403
99.	Rynek Staromiejski	kościół dawniej ewangelicki obecnie rzymsko-katolicki pod wezwaniem Ducha Św. - jezuicki	A/41/175 - 24/10/29 **A/404**	budowa: 1743 Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/404
100.	Św. Jakuba 20a	dom, budynek poklasztorny	A/436 - 11/11/83 **A/240**	budowa: XVw., 1667 Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/240
101.	Żeglarska	kościół parafialny rzymsko-katolicki pw. Św. Jana Chrzciciela i Jana Ewangelisty	A/40/174 - 24/10/29 **A/405**	budowa: 1260 r. - k. XIIIw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/405
102.	Toruń Kaszczorek	Kościół parafialny rzymsko-katolicki pw. Podwyższenia Krzyża Świętego	A/116/39 - 28/01/30 **A/376**	budowa: ok. 1300 Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/376
Kategoria funkcjonalna	**ZABUDOWA MIESZKANIOWA**			
1.	2.	3.	4.	5.
103.	Batorego 5	willa wraz z wyposażeniem w postaci witraży i sztukaterii	A/363 - 16/10/81	budowa: 1903r.
104.	Browarna 3	fasada domu	A/89/222 - 17/10/29 **A/505**	budowa XVIIIw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/505
105.	Browarna 5	fasada kamienicy	A/90/223 - 17/10/29 **A/506**	budowa: XVIIIw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/506
106.	Bydgoska 50/52	dom	A/434/ - 01/08/83 **A/241**	budowa: 1907-1910 Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/241
107.	Bydgoska 34/36	dom	A/433 - 01/08/83 **A/242**	budowa: 1895r. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/242
108.	Bydgoska 40	dom	A/432 - 01/08/83 **A/243**	budowa: 1895r. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/243
109.	Bydgoska 82	kamienica	A/435 - 01/08/83 **A/239**	budowa: 1897 r. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/239
110.	Bydgoska 90	kamienica z oficynami i dz. nr 470	**A/267** - 25/11/2004	budowa: ok. 1895r.
111.	Chełmińska 14	fasada kamienicy	A/50/184 - 17/10/29	budowa: XVw.
112.	Chełmińska 28	kamienica	A/429/255 - 21/12/59	budowa: XIV, XVII/XVIIIw.
113.	Chełmińska 20	kamienica - oficyna boczna, wraz z dz. nr 128 i oficyna tylna Podmurna 99	A/15/1-3 - 19/11/99	

114.	Chełmińska 24	kamienica	A/62 - 01/09/70	budowa: XIV, XV, XVIIIw.
115.	Chełmińska 5	kamienica	A/365 - 19/10/81 **A/251**	budowa: XVIIIw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/251
116.	Chełmińska 7	portal kamienicy	A/49/183 - 21/08/29	budowa: XVII/XVIIIw.
117.	Chopina 26	dom wraz z działkami	A/593 - 18/02/91	budowa: 1907r.
118.	Chopina 20	willa wraz z działką	A/109 - 27/06/94	budowa: 1908r.
119.	Ciasna 7	dom	A/508/279 - 08/03/65 **A/255**	budowa: XIII/XIVw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/255
120.	Czerwona Droga 8	willa	A/574 - 28/12/87 **A/212**	budowa: 1923-1925 Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/212
121.	Dekerta 30	dom wraz z wyposażeniem – lampy sufitowe, witraż	A/362 -16/10/81 **A/253**	budowa: 1914-1916 Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/253
122.	Ducha Św. 12	kamienica	A/451/267 - 27/01/61	budowa: XVw., XVIIIw.
123.	Ducha Św. 21	kamienica	A/528 - 22/04/87	budowa: XIV-XV, XVIIIw.
124.	Franciszkańska 12	kamienica	A/415/251 - 01/08/58 **A/278**	budowa: XIV, XVIw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/278
125.	Grunwaldzka 38	willa wraz z zielenią i działką	A/504 - 23/07/86	budowa: 1931
126.	Konopnickiej 18	willa wraz z otoczeniem na dz. 344/1 i 344/2	A/642 - 03/11/93 **A/128**	budowa: XIX/XX w. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/128
127.	Kopernika 10	kamienica	A/51/185 - 10/10/29	budowa: XV, XIXw.
128.	Kopernika 38	kamienica	A/339 - 31/08/79 **A/266**	budowa: XIV, XVIIIw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/266
129.	Kopernika 15	kamienica wraz zabudową podwórza	A/109/233 - 22/08/31	budowa: XIVw.
130.	Kopernika 21	kamienica	A/76/317 - 14/09/71	budowa: XVw., pocz. XIXw.
131.	Kopernika 6	kamienica na dz. nr 16	A/624 - 04/02/92 **A/158**	budowa: XIV-XVw., XIXw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/158
132.	Kopernika 17	kamienica „Muzeum Domu Kopernika”	A/54/188 - 10/10/29	budowa: XIV/XVw.
133.	Kopernika 19	kamienica	A/77/318 - 14/09/71	budowa: XV, XVIIw.
134.	Kościuszki 49	willa na dz. nr 285/3 oraz weranda dz. nr 286	A/636 - 11/05/93 **A/147**	budowa: pocz. XXw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/147
135.	Krasińskiego 15A	dom wraz z działkami bez budynku gospodarczego	A/600 - 18/11/92	budowa: 1902
136.	Krasińskiego 84	dom	A/484 - 27/08/85 **A/234**	budowa: pocz. XXw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/234
137.	Królowej Jadwigi 3	fasada kamienicy	A/93/226 - 17/10/29	budowa: XV, XVIIw.
138.	Królowej Jadwigi 1	kamienica „Apteka pod Lwem”	A/92/225 - 17/10/29	budowa: XV, XVIIIw.
139.	Królowej Jadwigi 11	kamienica	A/334 - 08/01/79	budowa: XV w., 1865

140.	Królowej Jadwigi 9	kamienica wraz z oficyną wraz z działkami	A/105 - 30/12/94	budowa: XV, XIXw.
141.	Kujota 7	kamienica	A/569 - 30/05/88	budowa: 1906
142.	Legionów 14	dom wraz z założeniem zieleni	A/506 - 09/10/86 **A/232**	budowa: 1920 Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/232
143.	Łazienna 10	fasada kamienicy	A/52/186 - 10/10/29	budowa: XIV - XVw, XIXw.
144.	Łazienna 26	fasada kamienicy	A/58/192 - 24/10/29	budowa: XIV-XV, XIXw.
145.	Łazienna 4	kamienica	A/32/285 - 12/03/70	budowa: XIV, XVI/XIIw.
146.	Łazienna 6	kamienica	A/33/286 - 12/03/70	budowa: XV, XVIIIw.
147.	Łazienna 8	kamienica wraz z oficyną i dz. nr 99 i część dz. 100/2	A/81/322 - 15/09/71	budowa kamienicy: XIVw., XVIIIw. budowa oficyny: XIXw.
148.	Łazienna 30	kamienica wraz z oficyną i działką	A/651 - 05/03/94 **A/122**	budowa: 1 ćw. XXw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/122
149.	Łazienna 28	kamienica	A/31/284 - 12/03/70	budowa: XIV-XVw., 1867
150.	Mostowa 28	kamienica z wystrojem pomieszczeń w trakcie frontowym II kondygnacji oraz dz. nr 60	A/739 - 30/09/2005	
151.	Łazienna 18	kamienica (dawna loża masońska)	A/82/323 - 15/09/71 **A/256**	budowa: XV, II ćw. XIXw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/256
152.	Łazienna 5	kamienica	A/34/287 - 12/03/70 **A/258**	budowa: XIV, XVIIIw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/258
153.	Łazienna 24	dwie kamienice wraz z działką	A/115 - 29/09/03	budowa: XIV-XVw., przebudowa: XVIIIw. i III ćw. XIXw.
154.	Łazienna 22	oficyna kamienicy wraz z działką	A/695 - 10/09/97 **A/257/1-2**	budowa: XV, XVIIIw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/257/1-2
155.	Małe Garbary 9	dom	A/421 - 01/02/83	budowa: poł. XVIIIw.
156.	Małe Garbary 7	kamienica wraz z dz. nr 291	A/6 - 09/06/99	budowa; XIV, XVw.
157.	Mickiewicza 59 /Klonowica 32	kamienica na dz. nr 197	A/630 - 08/09/92 **A/153**	budowa: 1891 Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/153
158.	Mickiewicza 144	Kamienica	A/482 - 27/08/85 **A/235**	budowa: 1889 Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/235
159.	Mickiewicza 28	kamienica (obecnie Szkoła Muzyczna) wraz z terenem	A/612 - 27/03/91 **A/169**	budowa: 1900-1910 Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/169
160.	Mickiewicza 20	kamienica wraz z wyposażeniem w postaci pieców, sztukaterii, okuć	A/437 - 25/05/84	budowa: 1912
161.	Most Pauliński 2-10	dom	A/94/227 - 10/10/29	budowa: XVI, XVIIIw.
162.	Most Pauliński 1	kamienica	A/103 - 28/04/95	budowa: 1895

163.	Mostowa 9	kamienica	A/616 - 21/05/91 **A/166**	budowa: 1897 Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/166
164.	Mostowa 32	kamienica z oficynami bocznymi i dz. nr 58/1, 58/2	A/8 - 30/07/99	budowa: XIV-XV, XVIIIw.
165.	Mostowa 22	kamienica	A/481/276 - 25/09/64 **A/191**	budowa: XVw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/191
166.	Mostowa 36	kamienica	A/449/265 - 18/01/61	budowa: XV, XIXw.
167.	Mostowa 38	kamienica wraz z dz. nr 55	A/17 - 29/12/98	budowa: XIV-XVw.; XIXw.
168.	Mostowa 7	kamienica	A/335 - 27/01/79	budowa: XVw. -1887
169.	Panny Marii 2	fasada plebanii kościoła pod wezwaniem NMP	A/39/173 - 24/10/29	budowa: XVw.
170.	Panny Marii 9	kamienica	A/60/194 - 21/08/29	budowa: XIV-XV, XIXw.
171.	Piekary 1/3	dom	A/620 - 18/07/91 **A/162**	budowa: XIV-XVw., 1913; Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/162
172.	Piekary 33	fasada kamienicy Biedermeier	A/63/197 - 17/10/29	budowa: 1650, 1860
173.	Piekary 9	fasada kamienicy	A/62/196 - 16/09/29	budowa: XVw.
174.	Piekary 25	fasada kamienicy	A/110/234 - 10/10/29	budowa: XIV-XV, XIXw.
175.	Piekary 41	kamienica	A/198 - 21/08/29	budowa: XVII/XVIIIw.
176.	Piekary 37	kamienica „Łuk Cezara”	A/77 - 21/08/29	budowa: XVI, XVIIIw.
177.	Piekary 7	kamienica	A/572 - 28/12/87	budowa: XV, XIXw.
178.	Piekary 20	kamienica wraz z działką	A/643 - 22/11/93 **A/127**	budowa: XIV-XV, XIXw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/127
179.	Piekary 8	kamienica	A/28/281 - 30/07/70	budowa; XV, XIXw.
180.	Piekary 5	kamienica	A/79/320 - 15/09/71 **A/190**	budowa: XIV-XV, XIXw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/190
181.	Piekary 23	kamienica wraz z dz. nr 199	A/63 - 10/07/98	budowa: XIV-XV, XVIIw.
182.	Piekary 35 i 39	kamienice z dz. nr 189 i 185	A/1/1-2 - 02/02/99	budowa: XIV-XV, XIX-XXw.
183.	Piernikarska 1	kamienica wraz z częścią działki	A/102 - 09/05/95	budowa: 1887
184.	Plac Św. Katarzyny 3	plebania Nowomiejskiej Gminy Ewangelickiej, obecnie Toruński Klub Technika	A/57 - 20/08/97	budowa: 1901
185.	Podmurna 2	dom	A/45/294 - 01/09/70	budowa: XVIIIw.
186.	Podmurna 77	kamienica	A/331 - 18/12/78	budowa: XVI/XVIIw.
187.	Podmurna 7	kamienica	A/380/250 - 03/10/57	budowa: XVIIIw.
188.	Podmurna 56/58	dwie kamienice	A/325 - 23/09/78	budowa: XVIIw.
189.	Podmurna 99	oficyna tylna kamienicy przy ul.Chełmińskiej 20 wraz z działką	A/15/1-3 - 19/11/99	
190.	Poniatowskiego 1	kamienica	A/608 - 18/12/90 **A/172**	budowa: 1904 Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/172

191.	Poniatowskiego 3	kamienica	A/619 - 01/08/91 **A/163**	budowa: 1901-1903 Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/163
192.	Prosta 10	kamienica wraz z działką	A/582 - 15/03/88	budowa: 1902
193.	Przedzamcze 3	dom	A/95/228 - 27/08/29	budowa: XVIIIw.
194.	Rabiańska 6	kamienica	A/47/296 - 01/09/70	budowa: XIV-XV, XVIIw.
195.	Rabiańska 11	kamienica wraz z działką	A/101 - 26/06/95	budowa: XIV-XV, XIXw.
196.	Rabiańska 8	kamienica	A/435/259 - 05/02/60	budowa: XVw.
197.	Różana 5	kamienica	A/203/241 - 27/11/36	budowa: XVw.
198.	Rudacka 41	zespół podmiejski -budynek mieszkalny -budynek gospodarczy -studnia wraz z działką stanowiącą podwórze gospodarcze	A/68/1-3 - 13/11/97	budowa domu: 1912 budowa bud.gosp.: k. XIXw. budowa studni: 1912
199.	Rybaki 13	dom	A/439 - 07/06/84	budowa: k. XIXw.
200.	Rynek Nowomiejski 3	kamienica wraz z działką nr 125/1	**A/286** - 28/12/2004	budowa: z okresu gotyckiego; przebudowa: 2 poł. XVI w., poł. XVIIIw. i XIXw.
201.	Rynek Nowomiejski 6	fasada plebani kościoła pod wezwaniem Św. Jakuba	A/87/220 - 17/10/29	budowa: XV, XIXw.
202.	Rynek Nowomiejski 27	kamienica wraz z dz. nr 170	A/54 - 16/10/98	budowa: poł. XVIIIw.
203.	Rynek Nowomiejski 1	kamienica wraz z działką	A/100 - 14/07/95	budowa: XIV-XVw., 1911r.
204.	Rynek Nowomiejski 5	kamienica	A/96/229 - 21/08/29	budowa: I poł. XVIIIw.
205.	Rynek Staromiejski 31	fasada kamienicy	A/80/213 - 10/10/29	budowa: XVw.
206.	Rynek Staromiejski 23	fasada kamienicy	A/273/243 - 26/06/39	budowa: XVw.
207.	Rynek Staromiejski 29	fasada kamienicy i portal	A/79/212 - 12/09/29	budowa: XV, XIXw.
208.	Rynek Staromiejski 19	kamienica wraz z dz. 43/2	**A/508** - 27/05/2005	
209.	Rynek Staromiejski 19	fasada kamienicy	A/78/211 - 13/11/29 **A/302**	budowa: XVw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/302
210.	Rynek Staromiejski 4	kamienica	A/74/207 - 10/10/29	budowa: XIV-XV, XVIIIw.
211.	Rynek Staromiejski 33	kamienica wraz z działką	A/98 - 02/12/95	budowa: XV, XVIIIw.
212.	Rynek Staromiejski 9	kamienica	A/76/209 - 21/08/29 **A/185**	budowa: XVw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/185
213.	Rynek Staromiejski 39	kamienica	A/483 - 27/08/85	budowa: XIV-XVw., 1919
214.	Rynek Staromiejski 17	kamienica	A/77/210 - 10/10/29	budowa: XIV-XV, XVIIIw.
215.	Rynek Staromiejski 20	kamienica	A/450/266 - 18/01/61 **A/186**	budowa: XVw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/186
216.	Rynek Staromiejski 34	kamienica wraz z działką	A/90 - 02/12/95	budowa: XV, XVI/XVIIw.
217.	Rynek Staromiejski 35	kamienica Pod Gwiazdą	A/81/214 - 21/08/29	budowa: XIV-XV, XVIIw.
218.	Sienkiewicza 19/21 /Mickiewicza 94/96	kamienica narożna wraz z oficynami na dz. nr 306	A/638 - 12/08/93 **A/135**	budowa: k. XIXw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/135
219.	Sukiennicza 26	kamienica	A/436/260 - 05/02/60	budowa: XVw.
220.	Sukiennicza 20	kamienica	A/98/231 - 27/08/29	budowa: XVIIIw.

221.	Szczytna 11	dom	A/459/270 - 09/09/61 **A/187**	budowa: XIV, XVIIw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/187
222.	Szczytna 2	kamienica	A/36/289 - 12/03/70	budowa: XIV, XVIIw.
223.	Szczytna 15	kamienica wraz z malowidłami	A/277/245 - 07/02/53	budowa: XV/XVIw.
224.	Szczytna 17	kamienica wraz z dz. nr 165	A/627 - 08/04/92 **A/156**	budowa: k. XIV, XVIIIw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/156
225.	Szczytna 14	kamienica wraz z oficyną południową i działką	A/640 - 18/10/93 **A/133**	budowa: XIV-XVw., 1863 Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/133
226.	Szczytna 13	kamienica	A/474/272/ - 16/05/63 **A/279**	budowa: XIV, XVIIIw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/279
227.	Szeroka 40	kamienica	A/340 - 04/09/79 **A/265**	budowa: XV, XVIIw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/265
228.	Szeroka 25	kamienica wraz z oficyną i dz. nr 23	A/650 - 05/03/94 **A/123**	budowa: XIV-XVw., 1907 Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/123
229.	Szeroka 18	kamienica -oficyna boczna -oficyna tylna, ul.Podmurna 55 wraz z dz. nr 211	A/9/1-3 - 20/09/99	budowa: XIV-XV, XVIIw.
230.	Szeroka 9	kamienica	A/82/215 - 24/10/29	budowa: XV, XIXw.
231.	Szeroka 33	kamienica	A/607 - 12/09/90 **A/173**	budowa: XIV-XVw. 1909r. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/173
232.	Szeroka 16	kamienica na dz. nr 212	A/646 - 22/12/93 **A/125**	budowa: XIV-XV, XVIIIw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/125
233.	Szeroka 34	kamienica	A/579 - 02/02/88	budowa: XIV-XV, XIXw.
234.	Szeroka 42	kamienica	A/336 - 13/02/79	budowa: XVw., 1881r.
235.	Szeroka 37a	kamienica wraz z oficyną i działką	A/97 - 11/06/03	budowa: 4 ćw. XIXw.
236.	Szeroka 46	kamienica	A/610 - 12/02/91 **A/171**	budowa: 1891r. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/171
237.	Szeroka 38	kamienica	A/430/256 - 21/12/59	budowa: XVw.
238.	Szeroka 31	kamienica	A/509 - 12/12/86 **A/231**	budowa: XIV-XVw., 1899r. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/231
239.	Szeroka 10/12	dwie kamienice wraz z dz. nr 214/4, 215/2	A/41/1-2 - 01/10/01	
240.	Szewska 7	kamienica	A/411 - 12/11/82	budowa: XV, XVIIIw.
241.	Szewska 27	kamienica	A/420 - 29/11/82	budowa: k. XIIIw., XVIIIw.

242.	Szewska 25	kamienica	A/419 - 29/11/82	budowa: XV, 2 poł. XIXw.
243.	Szewska 9 / Szczytna 23	kamienica	A/409 - 12/11/82 **A/301**	budowa: XVIIIw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/301
244.	Szewska 3	kamienica	A/330 - 18/12/78	budowa: XVIIw.
245.	Szewska 5	kamienica	A/410 - 12/11/82	budowa: XV, XIXw.
246.	Szewska 2	kamienica	A/573 - 31/12/87	budowa: XIV, XIXw.
247.	Szewska 21	kamienica	A/417 - 29/11/82	budowa: XV, XIXw.
248.	Szewska 23	kamienica	A/418 - 29/11/82	budowa: XV, XIXw.
249.	Szewska 13	kamienica	A/413 - 23/11/82	budowa: XV, XVIIIw.
250.	Szewska 19	kamienica	A/416 - 23/11/82	budowa: XV, XIXw.
251.	Szewska 17	kamienica	A/415 - 23/11/82	budowa: XV, XVIIIw.
252.	Szewska 15	kamienica	A/414 - 23/11/82	budowa: XV, XVIIIw.
253.	Szewska 11	kamienica	A/412 - 23/11/82	budowa: XV, XVIIIw.
254.	Ślusarska 1	kamienica	A/341 - 21/09/79 **A/264**	budowa: XV, XVIIIw., Wpis do rejestru zabytków woj. kuja.-pom. pod nr A/264
255.	Ślusarska 4	kamienica	A/429 - 13/04/83	budowa: poł. XVIIIw.
256.	Św. Jana 3	dom, obecnie szkoła medyczna	A/29/282 - 09/06/69 **A/273**	Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/273
257.	Św. Katarzyny 2	dom	A/91/224 - 27/08/29	budowa: XVIIIw.
258.	Wielkie Garbary 15	kamienica wraz z piecami kaflowymi i z częścią dz. nr 10	A/42 - 01/10/01	
259.	Wielkie Garbary 21	kamienica	A/481 - 27/08/85	budowa: k. XIXw.
260.	Wielkie Garbary 18	kamienica	A/333 - 04/01/79	budowa: 1899
261.	Wielkie Garbary 7	kamienica	A/422 - 01/02/83	budowa: k.XVw., XVIIIw.
262.	Winnica 44	dom	A/505 - 29/08/86 **A/233**	budowa: XIXw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/233
263.	Żeglarska 16	dom	A/85/218 - 27/08/29	budowa: XVw.
264.	Żeglarska 5	kamienica	A/83/216 - 27/08/29	budowa: XVw.
265.	Żeglarska 22	kamienica, siedziba PZU wraz z oficynami i działką	A/73 - 25/06/97	budowa: poł. XVIIIw.
266.	Żeglarska 15	kamienica	A/459/269 - 22/09/61	budowa: XVw.
267.	Żeglarska 7	kamienica	A/434/258 - 05/02/60	budowa: XIV, XVII/XVIIIw.
268.	Żeglarska 10	kamienica	A/138/236 - 06/05/31	budowa: XIV, XVIIIw.
269.	Żeglarska 6	kamienica	A/49/298 - 01/09/70	budowa: XIV-XV, XVIw.
270.	Żeglarska 13	kamienica	A/428 - 13/04/83 **A/248**	budowa: XV, XIXw. Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/248
271.	Toruń-Kaszczorek 35	chata - obecnie Muzeum Etnograficzne	A/30/283 - 13/06/69	budowa: k. XVIIIw. skreślony z rejestru zabytków decyzją Ministra Kultury - 29.07.2004
Kategoria funkcjonalna	**CMENTARZE**			
lp.	**adres**	**przynależność wyznaniowa**	**Nr rejestru, data decyzji**	**chronologia /powierzchnia**
272.	Gałczyńskiego 41	parafialny katolicki (ewangelicki i katolicki)	A/547 - 18/02/91 **A/216**	1 połowa XIXw. 7, 2 ha Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/216

273.	Gałczyńskiego 16/28	parafialny katolicki	A/547 - 18/02/91 **A/216**	1811-1812 3,03 ha
274.	Gałczyńskiego 26/34	ewangelicki Św. Jerzego	A/547 - 18/02/91 **A/216**	1 ćw. XIXw. 1,58 ha
275.	Gałczyńskiego 32/34	parafialny katolicki; d. katolicki i ewangelicki Św.Jerzego	A/547 - 18/02/91 **A/216**	1852 3,38 ha
276.	Grudziądzka 18/20	komunalny d. wojskowy	A/551 - 08/05/91	1829-1840 1,96 ha
277.	Grudziądzka 139/141	komunalny, d. ewangelicki	A/549 - 29/04/91	k. XIXw. 4,00 ha
278.	Matejki 52	ewangelicki, d. staroluterański	A/552 - 09/05/91	2 połowa XIXw. 0,30 ha
279.	Poznańska 104	parafialny katolicki wraz z nagrobkami, kaplicą „Golgotą” oraz zachowanym drzewostanem i podziałem alei i kwater	A/530 - 01/06/1987 **A/230**	XVI w. 0,66 ha Wpis do rejestru zabytków woj. kuja.-pom. pod nr A/230
280.	Pułaskiego 18/20	żydowski wraz z murem i bramą	A/553 - 29/05/1991	1 ćw. XVIII w.
281.	Rydygiera 21	parafialny katolicki	A/554 - 05/08/1991 **A/215**	1 ćw.XX w. 0,33 ha Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/215
282.	Żwirki i Wigury 56 /Wybickiego 78/80	parafialny katolicki	A/555 - 26/08/1991 **A/214**	1919 r. 4,44 ha Wpis do rejestru zabytków woj. kuj.-pom. pod nr A/214
Kategoria funkcjonalna	**PARKI I ZAŁOŻENIA ZIELENI**			
lp.	**adres**	**rodzaj parku/ /założenia zieleni**	**Nr rejestru, data decyzji**	**data powstania /powierzchnia w ha**
283.	Bydgoskie Przedmieście	miejski	A/78 - 20/01/97	1817r., k. XIXw. ok. 24,00 ha d. nr woj.tor. A/684
284.	Grunwaldzka 38	ogród	A/504 - 23/07/86	1931 0,20 ha
285.	Bielany-Grunwaldzka 64	dworski	A/75/1-2 - 15/09/71	początek XVIIIw. ok. 4,00 ha d. nr woj.tor.A/84/687
286.	Legionów 14	założenie zieleni przy domu	A/506 - 09/10/86	budowa: 1920
Kategoria funkcjonalna	**INNE** **(mała architektura, ogrodzenia, bramy, itp.)**			
1.	2.	3.	4.	5.
287.		pomnik Bruscha von Neuberg - w koszarach gen. Żymirskiego	A/139/237 - 15/10/31	budowa: 1827 zaginiony p. 1945
288.	Wola Zamkowa	mur ogrodzeniowy wraz z działkami zespołu fortyfikacji Bastionu I	A/66/1-10 - 29/04/98	budowa: XVII w., XIX w.
289.	Chłopickiego 1-7	dziedziniec z pochylniami, kładka nad dziedzińcem, bariery i balustrady żeliwne i stalowe wraz z działką w zespole Koszar Bramy Lubickiej	A 95/1-5 - 27/03/03	budowa: 4 ćw. XIX w. modernizacja: 4 ćw. XIX w.
290.	Franciszkańska 15-19	obudowa zbiornika, mur ogrodzeniowy w Zespole Gazowni	A/635/1-3 - 03/03/93	założenie: 4 ćw. XIX w.

Źródło: dane: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków i Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków

* 1.3. Ewidencja zabytków

Obiekty i obszary o wartości historyczno-kulturowej w ewidencji służb konserwatorskich (wg danych Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Toruniu i Biura Miejskiego Konserwatora Zabytków) przedstawiono w poniższej tabeli ** patrz Aneks pkt 3*:

Tabela B IV 1-2 - Obiekty i obszary wg ewidencji służb konserwatorskich

Tabela B IV 1-2.1 - Parki i założenia zieleni

L.p.	adres	rodzaj parku	data powstania	pow. (ha)
1.	Bielawy	dworski	XVIIIw.	3,50
2.	ul. Józefa 47/49	przemysłowy	k. XIXw.	3,40
3.	Katarzynka	dworski	XIXw.	

Tabela B IV 1-2.2 - Cmentarze

l.p.	adres	przynależność wyznaniowa	chronologia	powierzchnia
1.	ul. Antczaka	parafialny katolicki	1819, 1839	3,12 ha
2.	ul. Dominikańska 1/5	przyklasztorny katolicki - zlikwidowany	2 ćw. XIVw.	0,94 ha
3.	ul. Flisacza 9	przyklasztorny katolicki - zlikwidowany	XIIIw.	
4.	ul. Gałczyńskiego 32/34	parafialny katolicki, d. ewangelicko-unijny	1854r.	2,06 ha
5.	ul. Grudziądzka 192	komunalny	2 poł. XIXw.	27,84 ha
6.	ul. Legionów	katolicki nieczynny	1813r.	
7.	ul. Łączna	ewangelicki nieczynny	1 ćw. XXw.	0,18 ha
8.	ul. Owsiana 39	parafialny katolicki	1920r.	0,44 ha
9.	ul. Panny Marii 4	przyklasztorny katolicki - zlikwidowany	2 ćw. XIIIw.	0,37 ha
10.	ul. Podgórska	żydowski	XVIIIw.	
11.	ul. Podgórska	wojenny	1809r.	
12.	ul. Poznańska 114	ewangelicki nieczynny	2 poł. XIXw.	0,40 ha
13.	ul. Poznańska 146	parafialny katolicki	1937r.	3,07 ha
14.	ul. Poznańska 315	ewangelicki nieczynny	2 poł. XIXw.	0,5 ha
15.	ul. Przysiecka 12	katolicki, tzw. Barbarka	1842r.	0,11 ha
16.	ul. Rudacka	ewangelicki nieczynny	1 poł. XIXw.	0,22 ha
17.	ul. Staszica	d. wojskowy prawosławny, następnie komunalny	2 ćw. XVIII w. 1811r.	
18.	ul. Szosa Chełmińska	d. ewangelicki przy szpitalu św.Jerzego, zlikwidowany	XIVw.	
19.	ul. Św. Józefa	rodowy	1811r.	0,01 ha
20.	ul. Turystyczna	ewangelicki nieczynny	2 poł. XIXw.	0,63 ha
21.	ul. Wały Gen. Sikorskiego	garnizonowy stary	1816r.	
22.	ul. Winnica 3	katolicki, d. benedyktynek na Winnicy	2 poł. XVIIw.	0,38 ha
23.	ul. Włocławska 84/88	parafialny katolicki	1944r.	3,45 ha
24.	ul. Włocławska 92	ewangelicki nieczynny	1 ćw. XXw.	0,25 ha
25.	ul. Żeglarska 16	przykościelny katolicki - zlikwidowany	2 ćw. XIIIw.	0,47 ha
26.	Toruń-Glinki	wojenny	1940r.	7,44 ha

Tabela B IV 1-2.3 - Stanowiska archeologiczne

lp.	Nr obsz. AZP	Nr st/ob.	funkcja stanowiska	chronologia
1.	39-43	1	ślad os. osada	ep. kamienna pś-czasy now
2.	39-43	2	osada	czasy now
3.	39-43	3	osada	pś
4.	39-43	4	obozowisko	schpaleo
5.	39-43	5	osada	pś-czasy now
6.	39-43	6	ślad os.	schpaleo
7.	39-43	7	obozowisko	ep. kamienia
8.	39-43	8	obozowisko	schpaleo
9.	39-43	9	obozowisko	schpaleo
10.	39-43	10	ślad os.	ep. kamienia
11.	39-43	11	ślad os.	ep. kamienia
12.	39-43	12	ślad os.	schaleo

13.	39-42	29	ślad os.	pś
14.	39-43	14	ślad os.	ep. kamienia
15.	39-43	15	ślad os.	ep. kamienia
16.	39-43	16	ślad os.	schpaleo
17.	39-43	17	ślad os.	ep. kamienia
18.	39-43	18	ślad os.	schn-web
19.	39-43	19	ślad os.	mezolit
20.	39-43	19	ślad os.	mezolit
21.	39-44	9	osada osada	pla pś
22.	39-44	10	ślad os. osada osada	ep. kamienia wś pś
23.	39-44	23	ślad os. ślad os.	web pś
24.	39-44	27	osda	web
25.	39-44	28	ślad os.	ep. kamienia
26.	39-44	29	osada ślad os. osada ślad os.	neolit neolit-web web
27.	39-44	30	osada ślad os. ślad os.	web pś
28.	39-44	31	ślad os. ślad os.	neolit web
29.	39-44	32	ślad os. ślad os.	ep. kamienia pradzieje
30.	39-44	33	krzemienica ślad os. osada	mezolit pradzieje pś
31.	39-44	34	krzemienica osada	mezolit schn-web
32.	39-44	35	krzemienica ślad os. ślad os.	mezolit neolit schn-web
33.	39-44	36	krzemienica	mezolit
34.	39-44	55	ślad os.	neolit
35.	39-44	56	ślad os. ślad os.	ep. kamienia pś
36.	39-44	57	ślad os. osada	ha-la or
37.	39-44	58	ślad os.	ep. kamienia
38.	39-44	61	osada osada	neolit neolit
39.	39-44	62	ślad os. ślad os.	neolit
40.	39-44	63	ślad os.	neolit
41.	40-42	1	dwór krzyż.	wś-pś XIII w
42.	40-42	7	ślad os.	czasy now
43.	40-42	8	ślad os.	neolit
44.	40-42	9	ślad os.	czasy now
45.	40-42	15	osada	pś-czasy now
46.	40-42	19	ślad os. ślad os. osada osada ślad os. ślad os.	neolit ha-la pla-or wś X-XIII w. czasy now
47.	40-42	23	ślad os. ślad os. osada ślad os. ślad os.	neolit ha-la pla wś
48.	40-42	24	ślad os.	czasy now
49.	40-42	25	osada	czasy now
50.	40-43	1	osada ślad os.	neolit czasy now

51.	40-43	2	osada	web
52.	40-43	3	ślad os.	ep. kamienia
53.	40-43	12	ślad os.	pradzieje
54.	40-43	13	osada ślad os. osada	web ha-la pś-czasy now
55.	40-43	14	zamek dybow.	pś XV w.
56.	40-43	15	osada	pś
57.	40-43	16	osada	pś-czasy now
58.	40-43	17	ślad os. ślad os. osada	ep. kamienia ha-la pś-czasy now
59.	40-43	18	osada	czasy now
60.	40-43	19	ślad os. ślad os. ślad os.	ep. kamienia ha-la pś
61.	40-43	21	ślad os.	pradzieje
62.	40-43	22	osada osada	schn-web ha
63.	40-43	23	ślad os.	ha-la
64.	40-43	24	ślad os.	ha-la
65.	40-43	25	ślad os.	pradzieje
66.	40-43	26	ślad os. ślad os.	or pś
67.	40-43	27	ślad os. osada	schn-web ha-la
68.	40-43	28	ślad os. osada osada osada	schn-web ha-la pla pś
69.	40-43	29	ślad os. osada ślad os.	web ha-la pś
70.	40-43	30	ślad os. ślad os.	or czasy now
71.	40-43	31	ślad os.	ps-czasy now
72.	40-43	32	ślad os.	ha-la
73.	40-43	33	osada	ps-czasy now
74.	40-43	34	slad os.	pś
75.	40-43	35	osada	ps-czasy now
76.	40-43	36	ślad os.	ep. kamienia
77.	40-43	32	ślad os.	ha-la
78.	40-43	38	osada	pś-czasy now
79.	40-43	39	ślad os.	ep. kamienia
80.	40-43	40	osada	pś-czasy now
81.	40-43	41	osada	pś
82.	40-43	42	osada	pś-czasy now
83.	40-43	43	ślad os. osada	schn-web pś
84.	40-43	44	osada	pś
85.	40-43	45	osada	pś
86.	40-43	46	osada	pś-czasy now
87.	40-43	47	osada	pś-czasy now
88.	40-43	48	osada	pś-czasy now
89.	40-43	49	ślad os. osada	ep. kamienia pś
90.	40-43	50	osada	pś
91.	40-43	51	osada	pś-czasy now
92.	40-43	52	ślad os.	wś
93.	40-43	54	ślad os. ślad os.	 ps-czasy now
94.	40-43	55	osada osada grodz. zamek	IV-veb-ha wś X-XIII w wś X-XIII w pś 1233-1454
95.	40-43	56	miasto miasto	pś czasy now
96.	40-43	57	miasto	wś-pś XIII w

97.	40-43	58	miasto miasto	pś XIV-XVI w czasy now
98.	40-43	59	miasto	
99.	40-43	60	miasto	pś XIX-XV w
100.	40-43	61	miasto	ws-pś XIII w
101.	40-43	62	miasto miasto	wś-pś XII-XV czasy now
102.	40-43	63	miasto miasto miasto	pś XIV-XV w pś XV-XVI w czasy now
103.	40-43	64	miasto miasto	pś czasy now
104.	40-43	65	miasto	pś XV-XVI w
105.	40-43	66	miasto	pś XIV-XV w
106.	40-43	67	miasto miasto	wś-pś XIII w czasy now
107.	40-43	68	miasto miasto	pś XIII-XIV w czasy now
108.	40-43	69	miasto	pś XIV-XV w
109.	40-43	70	miasto	czasy now
110.	40-43	71	miasto	wś-pś XIII w
111.	40-43	72	miasto	ws XIII w
112.	40-43	73	miasto miasto	pś czasy now
113.	40-43	74	miasto	
114.	40-43	75	miasto	pś
115.	40-43	76	osada	ha
116.	40-43	77	fosa zach.	pś-czasy now
117.	40-43	78	miasto miasto	pś XIV-XV w czasy now
118.	40-43	79	miasto miasto	pś XIII-XV w czasy now
119.	40-43	80	miasto	pś XV w
120.	40-3	81	miasto miasto	pś XIII-XV w czasy now
121.	40-43	82	miasto miasto	pś XIV-XV w czasy now
122.	40-43	83	miasto miasto	pś XIII-XV w czasy now
123.	40-43	84	miasto miasto	pś XIII-XV w czasy now
124.	40-43	85	miasto	czasy now
125.	40-43	86	miasto miasto	pś XIV-XV w czasy now
126.	40-43	87	miasto	czasy now
127.	40-43	88	miasto miasto	pś XIII-XV w czasy now
128.	40-43	89	miasto	pś XIII-XV w
129.	40-43	90	miasto	pś XIII-XV w
130.	40-43	91	miasto	pś XIII-XV w
131.	40-43	92	miasto miasto	pś XIV-XV w czasy now
132.	40-43	93	miasto miasto	pś XIII-XV w czasy now
133.	40-43	94	miasto miasto	pś XIV-XV w czasy now
134.	40-43	95	miasto	pś XIV-XV w
135.	40-43	96	miasto miasto	pś XIV-XV w czasy now
136.	40-43	97	miasto	pś XIV w
137.	40-43	98	miasto	czasy now
138.	40-43	99	miasto	pś-czasy now
139.	40-43	100	miasto miasto	pś XIV-XV w czasy now
140.	40-43	101	miasto	czasy now
141.	40-43	102	miasto miasto	pś XIV-XV w czasy now

142.	40-43	103	miasto miasto	pś XIII-XV w czasy now
143.	40-43	104	miasto miasto	pś XIII-XV w czasy now
144.	40-43	105	miasto	czasy now
145.	40-43	106	miasto miasto	pś XIV-XV w czasy now
146.	40-43	107	miasto miasto	pś XIV-XV w czasy now
147.	40-43	108	miasto miasto	pś XIII-XV w czasy now
148.	40-43	109	miasto miasto	pś XIII-XV w czasy now
149.	40-43	110	osada miasto miasto	ha pś XIII-XV w czasy now
150.	40-43	111	miasto miasto	pś XIV-XV w czasy now
151.	40-43	112	miasto	pś XIII w
152.	40-43	113	miasto	pś XIII-XV w
153.	40-43	114	miasto miasto	pś XV w czasy now
154.	40-43	115	miasto	czasy now
155.	40-43	116	miasto	czasy now
156.	40-43	117	miasto miasto	pś XIII-XV w czasy now
157.	40-43	118	miasto	pś XIII-XV w
158.	40-43	119	miasto	czasy now
159.	40-43	120	miasto	czasy now
160.	40-43	121	miasto miasto	pś XIII-XV w czasy now
161.	40-43	122	miasto	czasy now
162.	40-43	123	miasto miasto	pś XIII-XV w czasy now
163.	40-43	124	miasto	pś XIII-XV w
164.	40-43	125	miasto	czasy now
165.	40-43	126	miasto	czasy now
166.	40-43	127	miasto miasto	pś XIII-XV w czasy now
167.	40-43	128	miasto miasto	pś XIV-XV w czasy now
168.	40-43	129	miasto miasto	pś XII-XV w czasy now
169.	40-43	130	miasto miasto	pś XIV-XV w czasy now
170.	40-43	131	miasto	czasy now
171.	40-43	132	miasto	pś XII-XV w
172.	40-43	133	miasto miasto	pś XIII-XV w czasy now
173.	40-43	134	miasto	pś XIV-XV w
174.	40-43	135	miasto miasto	pś XIII-XV w czasy now
175.	40-43	136	miasto	pś XIII-XV w
176.	40-43	137	miasto miasto	pś XIII-XV w czasy now
177.	40-43	138	ślad os. osada miasto	ha pś XIII-XV w czasy now
178.	40-43	139	miasto miasto	pś XIII-XV w czasy now
179.	40-43	140	miasto	czasy now
180.	40-43	141	miasto miasto	pś XIII-XV w czasy now
181.	40-43	142	miasto	czasy now
182.	40-43	143	miasto	pś-czasy now
183.	40-43	144	miasto miasto	pś XIV-XV w czasy now

184.	40-43	145	miasto	pś-czasy now
185.	40-43	146	miasto miasto	pś XIII-XV w czasy now
186.	40-43	147	miasto	pś-czasy now
187.	40-43	148	miasto miasto	pś XIV-XV w czasy now
188.	40-43	149	miasto miasto	pś XIV-XV w czasy now
189.	40-43	150	miasto miasto	pś XIV w czasy now
190.	40-43	151	miasto	pś XIII-XV w
191.	40-43	152	miasto	pś XIII-XV w
192.	40-43	153	miasto miasto	pś XIV-XV w czasy now
193.	40-43	154	miasto	czasy now
194.	40-43	155	miasto	czasy now
195.	40-43	156	miasto	czasy now
196.	40-43	157	miasto	czasy now
197.	40-43	158	miasto	pś XIV-XV w
198.	40-43	159	miasto	pś XIII-XV w
199.	40-43	160	miasto miasto	pś XIV-XV w czasy now
200.	40-43	161	miasto miasto	pś XIII-XV w czasy now
201.	40-43	162	miasto	czasy now
202.	40-43	163	miasto	pś XIV-XV w
203.	40-43	164	miasto miasto	pś XIV-XV w czasy now
204.	40-43	165	miasto	pś XIV-XV w czasy now
205.	40-43	166	miasto miasto	pś XIV-XV w czasy now
206.	40-43	167	miasto miasto	pś XIII-XV w czasy now
207.	40-43	168	miasto	pś XIII-XV w
208.	40-43	169	miasto	pś XIII-XV w
209.	40-43	170	miasto	pś XIII-XV w
210.	40-43	171	miasto	czasy now
211.	40-43	172	miasto	pś XIV-XV w
212.	40-43	173	miasto miasto	pś XIII-XV w czasy now
213.	40-43	174	miasto miasto	pś XIII-XV w czasy now
214.	40-43	175	miasto	pś XIV-XV w
215.	40-43	176	miasto miasto	pś XIII-XV w czasy now
216.	40-43	177	miasto miasto	pś XIII-XV w czasy now
217.	40-43	178	miasto miasto	pś XIII-XV w czasy now
218.	40-43	179	miasto	czasy now
219.	40-43	180	miasto miasto	pś XIII-XV w czasy now
220.	40-43	181	miasto miasto	pś XIV-XV w czasy now
221.	40-43	182	cmentarz	czasy now
222.	40-43	183	zamek	pś XIII-XV w
223.	40-43	184	zamek ruiny zamku	pś XIII-XV w czasy now
224.	40-43	185	cment. klasztor kościół	pś-czasy now pś-czasy now pś-czasy now
225.	40-43	186	kośćół klasztor cment.	pś-czasy now pś-czasy now pś-czasy now
226.	40-43	187	miasto	czasy now
227.	40-43	188	miasto miasto	pś czasy now

228.	40-43	189	miasto	ps-czasy now
229.	40-43	190	miasto miasto	pś XIII-XV w czasy now
230.	40-43	191	miasto	czasy now
231.	40-43	192	miasto miasto	pś czasy now
232.	40-43	193	miasto miasto	pś czasy now
233.	40-43	194	miasto miasto	pś czasy now
234.	40-43	195	miasto miasto	pś XIII w czasy now
235.	40-43	196	miasto	
236.	40-43	197	miasto miasto	pś czasy now
237.	40-43	198	miasto miasto	pś czasy now
238.	40-43	199	miasto	pś
239.	40-43	200	miasto miasto	pś czasy now
240.	40-43	201	miasto	pś XI w
241.	40-43	202	miasto miasto	pś czasy now
242.	40-43	204	miasto	pś XIV-XV w
243.	40-43	205	miasto miasto	pś czasy now
244.	40-43	206	miasto miasto	pś czasy now
245.	40-43	207	miasto miasto	pś XV w czasy now
246.	40-43	208	miasto	czasy now
247.	40-43	209	miasto	czasy now
248.	40-43	209	miasto	czasy now
249.	40-43	209	miasto	czasy now
250.	40-43	210	miasto miasto	pś XIV-XV w czasy now
251.	40-43	211	miasto	czasy now
252.	40-43	212	miasto	pś XIV-XV w
253.	40-43	213	miasto	pś XIV-XV w
254.	40-43	214	miasto miasto	pś XIV-XV w czasy now
255.	40-43	215	miasto	pś XV w
256.	40-43	216	miasto	czasy now
257.	40-43	217	miasto miasto	pś XIV-XV w czasy now
258.	40-43	218	miasto miasto	pś XIV w czasy now
259.	40-43	219	miasto	czasy now
260.	40-43	220	miasto	czasy now
261.	40-43	221	miasto miasto	pś XIV-XV w czasy now
262.	40-43	222	miasto	pś XIV-XV w
263.	40-43	223	miasto	czasy now
264.	40-43	224	miasto miasto	pś XIV-XV w czasy now
265.	40-43	225	miasto miasto	pś XIV-XV w czasy now
266.	40-43	226	miasto	czasy now
267.	40-43	227	miasto miasto	pś XIII-XV w czasy now
268.	40-43	228	miasto	pś XV w
269.	40-43	229	miasto	pś
270.	40-43	230	miasto	pś-czasy now
271.	40-43	232	miasto	
272.	40-43	233	miasto miasto	pś XIII-XIV w czasy now
273.	40-43	234	osada	pś
274.	40-43	235	miasto	pś-czasy now

275.	40-43	236	miasto	pś XIV-XV w
276.	40-43	237	miasto	pś XIV-XV w
277.	40-43	239	cment.	wś
278.	40-43	255	znal. luźne	or
279.	40-44	1	ślad os osada	ep. kamienia or
280.	40-44	2	osada	pś-czasy now
281.	40-44	3	osada	schn-web
282.	40-44	4	ślad os. osada	ep. kamienia pś-czasy now
283.	40-44	5	ślad os. ślad os. osada	ep. kamienia ha-la pś
284.	40-44	6	ślad os.	ep. kamienia
285.	40-44	7	osada ślad os.	schn-web ha-la
286.	40-44	8	osada	neolit
287.	40-44	9	osada	pś
288.	40-44	10	osada	or
289.	40-44	11	osada osada	web wś
290.	40-44	12	osada osada ślad os.	web ha-la wś
291.	40-44	13	ślad os. osada	schn-web ha-la
292.	40-44	14	ślad os. osada osada	neolit schn-web ha-la
293.	40-44	15	osada osada osada	schn-web wś
294.	40-44	16	krzemienica	schpaleo-mez
295.	40-44	17	ślad os.	mezolit
296.	40-44	18	krzemienica	schpaleo-mez
297.	40-44	19	ślad os.	ep. kamienna
298.	40-44	20	ślad os.	ep. kamienia
299.	40-44	21	osada	pś
300.	40-44	22	osada	pś
301.	40-44	23	osada ślad os.	ha-la wś
302.	40-44	24	ślad os. osada osada	ep. kamienia ha-la wś XI-XIII w
303.	40-44	43	osada	pś
304.	40-44	44	krzemienica	paleo-mez
305.	40-44	45	krzemienica ślad os.	mezolit pradzieje
306.	40-44	46	osada	pś
307.	40-44	47	ślad os. ślad os.	schpaleo wś
308.	40-44	48	ślad os.	ep. kamienia
309.	40-44	49	ślad os.	schn-web
310.	40-44	50	ślad os.	web
311.	40-44	51	osada	web
312.	40-44	52	ślad os.	neolit
313.	40-44	53	ślad os. ślad os.	schpaleo neolit
314.	40-44	54	ślad os.	neolit
315.	40-44	55	krzemienica osada ślad os.	schpaleo neolit schn-web
316.	40-44	56	osada	schn-web
317.	40-44	57	ślad os.	ep. kamienia
318.	40-44	58	ślad os. osada	ep. kamienia pś
319.	40-44	59	ślad os.	ep. kamienia

320.	40-44	60	osada ślad os.	neolit schn-web
321.	40-44	61	ślad os.	ep. kamienia
322.	41-43	1	osada	pś-czasy now
323.	41-43	2	ślad os.	ep. kamienia
324.	41-44	5	ślad os. ślad os. ślad os. ślad os. osada osada osada	schpaleo neolit neolit neolit ha-la or pś-czasy now
325.	41-44	6	krzemienica ślad os. ślad os. ślad os. ślad os.	schpaleo mezolit web ha-la wś
326.	41-44	7	ślad os. ślad os.	ep. kamienia ha-la
327.	41-44	8	osada ślad os. ślad os.	neolit schn-web ha-la
328.	39-45	131	ślad os.	pradzieje

Źródło: dane: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków i Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków

Zewidencjonowane na terenie miasta budowle szkieletowe (wg materiałów udostępnionych przez Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków)

Tabela B IV 1-3 - Zewidencjonowane budowle szkieletowe *(stan na marzec 2005)*

Ulica:	**Nr**
Bydgoska	7, 24, 26, 28, 30, 32, 33, 35, 44, 48, 50
Konopnickiej	14, 16
Matejki	19, 19a
Mickiewicza	1/3, 20, 41, 43, 45, 70, 72, 148, 150, 152
Przybyszewskiego	4a
Rybaki	9/11, 13, 23, 37, 39, 41, 49, 51
Sienkiewicza	33
Słowackiego	59
Stroma	2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11
Szosa Bydgoska	26
Antczaka	18, 35, 46, 58
Lubicka	26, 34, 42, 45, 46, 51
Pułaskiego	26
Studzienna	5, 7, 9
Ścieżka Szkolna	4, 5, 6
Winnica	19, 20, 24, 25, 26, 27, 28, 34
Czarlińskiego	24, 26
Gałczyńskiego	kaplica
Graniczna	3, 5, 6, 12
Kilińskiego	1, 3, 5
Końcowa	1, 3
Krótka	4, 5, 6
Legionów	37, 39
Małachowskiego	5, 6, 7/9, 10, 11/13
Piaskowa	1, 7, 13, 15
Podgórna	3a, 5, 6, 9, 12, 18, 24, 25, 26, 27, 28, 30
Sportowa	24, 34
Szosa Chełmińska	49/50, 49/51, 64, 68, 69, 70, 70a, 71, 123, 137, 143, 180
Batorego	6, 8-10, 20, 24, 26, 67
Chodkiewicza	1, 3, 5, 6, 7, 8, 10
Chrobrego	43
B. Głowackiego	3, 5
Grudziądzka	53, 62, 63, 67, 70, 75, 79

Kilińskiego	15
Kordeckiego	3, 4
Kościuszki	8, 10, 20, 24, 24a/26, 50, 62
Lelewela	38-40
Olbrachta	7, 19, 21
PCK	30
Podgórna	39, 42, 43, 45, 55, 59, 61, 62, 63, 65, 67, 68, 69, 70
Sobieskiego	13, 15
Staszica	6, 9
Wiązowa	5, 17, 18, 22
Wybickiego	6, 13, 33
Kujawska	9, 11, 15
Dybowska	6
Podgórska	12
Rypińska	4
Lipnowska	1
Łódzka	53, 59, 61, 63/65
Kniaziewicza	24, 28
Armii Ludowej	34, 36, 38, 60, 63/67
Poznańska	6/8, 25, 26
Wola Zamkowa	5

Źródło: dane: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków i Biuro Miejskiego Konserwatora Zabytków

2. ANALIZA STRUKTURY PRZESTRZENNEJ - KRAJOBRAZ MIASTA

2.1. Analiza struktury przestrzennej - krajobraz miasta

Celem niniejszej analizy jest zdefiniowanie podstawowych elementów struktury przestrzennej miasta, uporządkowanie jej, a następnie ocena jej wartości.

Struktura przestrzenna współczesnego Torunia została ukształtowana przez szereg czynników, zarówno przyrodniczych, jak i antropogenicznych. Ponieważ przyrodnicze składniki struktury przestrzennej miasta zostały omówione w części B rozdział I „Przyrodnicze podstawy rozwoju miasta", przedmiotem niniejszej analizy będą antropogeniczne składniki struktury przestrzennej miasta, takie jak zabudowa i zagospodarowanie terenu.

2.2. Antropogeniczne czynniki kształtujące strukturę przestrzenną miasta w procesach urbanizacji

Kształtowanie struktury przestrzennej miasta odbywało się przez cały okres jego istnienia i ma miejsce nadal. W zależności od okresu, w którym wystąpiły, czasu trwania i intensywności, procesy te w różnym stopniu wpłynęły i nadal wpływają na obecną strukturę przestrzenną miasta. Wśród wspomnianych procesów wyróżnić można szereg takich, które w sposób szczególny zdecydowały o obecnym stanie struktury miejskiej:

- osadnictwo średniowieczne,
- budowa pierwszych fortyfikacji nowożytnych,
- rozbudowa przedmieść
- urbanizacja XIX-wieczna (powstanie Twierdzy Toruń wraz z pierścieniem fortecznym i wprowadzenie ograniczeń budowlanych, likwidacja przestarzałych fortyfikacji, powstanie obszarów zabudowy czynszowej),
- wzmożona urbanizacja powojenna (rozwój lewobrzeżnej części Torunia, przyspieszona industrializacja - powstanie dużych zakładów przemysłowych, gwałtowny rozwój demograficzny miasta, rozwój wschodnich dzielnic, budowa nowych osiedli z wielkiej płyty,

rozbudowa infrastruktury technicznej i społecznej, wypełnianie wolnych przestrzeni wewnątrz miasta, rozrost terytorialny i przyłączanie przedmieść),
- budowa dużych osiedli domów jednorodzinnych na obrzeżach miasta oraz w części lewobrzeżnej,
- wyhamowanie tempa wzrostu demograficznego, dalsze wypełnianie luk w strukturze przestrzennej, kontynuacja procesów urbanizacji na obrzeżach.

Jak wspomniano, struktura przestrzenna miasta w jej obecnej postaci jest w dużej mierze wypadkową działania wymienionych zjawisk i procesów, z których część nadal trwa.

2.3. Składowe elementy struktury przestrzennej miasta

Opis struktury przestrzennej miasta wymaga właściwego zdefiniowania jej podstawowych elementów składowych. Oprócz elementów naturalnych, jak Dolina Wisły czy okoliczne lasy, o obrazie struktury przestrzennej miasta decydują:
- zabudowa kubaturowa i inne budowle,
- zagospodarowanie nieruchomości, na których położona jest zabudowa (ogrodzenia, zieleń towarzysząca),
- wzajemne relacje pomiędzy elementami zabudowy (wzajemne odległości, sposoby kształtowania linii zabudowy, kompozycja założeń urbanistycznych, kształtowanie przestrzeni publicznej itp.),
- tereny otwarte.

Poniższa analiza odnosi się do tych właśnie elementów, stanowiących podstawowe tworzywo urbanistyczne każdej struktury miejskiej i definiujących charakter poszczególnych obszarów.
Na potrzeby niniejszego opracowania dokonano usystematyzowania substancji urbanistycznej w ramach odpowiednich typów zabudowy, co do których możliwe jest wskazanie wspólnych cech charakterystycznych. Kryteria tego podziału nie są tożsame z wartością historyczną zabudowy ani z jej funkcją, o ile nie ma to wpływu na samą strukturę przestrzenną zabudowy. Katalog poszczególnych typów zabudowy oraz ich przestrzenne rozmieszczenie zawiera załącznik graficzny nr 5 *ANALIZA STRUKTURY PRZESTRZENNEJ MIASTA - KRAJOBRAZ MIASTA*. Ogólnie, dowolny element struktury przestrzennej miasta może zostać zakwalifikowany do jednego z przedstawionych poniżej typów zabudowy:
- osiowe założenia (obiekty, zespoły obiektów - najczęściej zabytkowe obiekty sakralne) o charakterze dominant lokalnych- organizujące otaczającą je przestrzeń wzdłuż osi kompozycyjnej,
- obiekty usługowe wolnostojące o charakterze dominant przestrzennych,
- obiekty handlowo-sługowe wolnostojące najczęściej w obrębie osiedli mieszkaniowych,
- duże obiekty handlowe z dużymi powierzchniami parkingowymi,
- małe i średnie pawilony handlowe - 1-2 kondygnacje,
- niskie obiekty handlowo-usługowe w sąsiedztwie dróg wylotowych najczęściej związane z obsługą ruchu samochodowego (stacje paliw, salony samochodowe, myjnie),
- duże założenia usług publicznych powstałe przeważnie w latach 70-tych,
- wysokie biurowce i obiekty zamieszkania zbiorowego,
- niskie biurowce i obiekty zamieszkania zbiorowego (do 5 kondygnacji),
- biurowce i obiekty zamieszkania zbiorowego w pierzejach ulic,
- wolnostojące obiekty użyteczności publicznej, szkoły, przedszkola, kryte obiekty sportowe, itd.,
- historyczne obiekty użyteczności publicznej przy ulicach,
- XIX-wieczne kamienice tworzące kwartały zabudowy,
- kamienice tworzące pierzeje,

- zabudowa przedmiejska XIX/pocz. XX w.,
- zabudowa zagrodowa,
- współczesna zabudowa jednorodzinna,
- zabudowa jednorodzinna o cechach substandardowych,
- zgrupowania garaży indywidualnych i małych budynków gospodarczych,
- zabudowa pracowniczych ogrodów działkowych,
- małe domy mieszkalne (2-6 mieszkań),
- intensywne formy współczesnej zabudowy jednorodzinnej,
- historyczna zabudowa wielorodzinna („kolonie”),
- kamienice międzywojenne,
- współczesna zabudowa wielorodzinna - „wielka płyta” do V kondygnacji,
- współczesna zabudowa wielorodzinna - „wielka płyta” od V do XIII kondygnacji,
- współczesna zabudowa wielorodzinna tworząca wnętrza urbanistyczne,
- współczesna zabudowa wielorodzinna tworząca wnętrza urbanistyczne o charakterze kameralnych zespołów,
- współczesna zabudowa wielorodzinna jako plomby w pierzejach,
- zabudowa willowa,
- rezydencje w zieleni ogrodów,
- zabudowa dużych zakładów przemysłowych,
- zabudowa małych zakładów przemysłowych,
- zabudowa przemysłowa i rzemieślnicza na małych działkach,
- historyczna zabudowa przemysłowa,
- zabudowa jednorodzinna z towarzyszącymi obiektami produkcyjnymi,
- historyczne fortyfikacje,
- historyczna zabudowa koszarowa,
- tereny wojskowe o współczesnej zabudowie,
- budynki dworcowe i kolejowe z XIX w.

2.4. Analiza stanu struktury przestrzennej miasta

Celem poniższej analizy jest:
- opisanie struktury przestrzennej miasta za pomocą wymienionych powyżej typów zabudowy,
- wyodrębnienie zespołów kompozycyjnych, wyróżniających się z otoczenia następującymi elementami:
  - granicami (formy przestrzenne definiujące obszar zajęty przez analizowaną całość przestrzenną, a także jej kształt),
  - układem geometrycznym (układ linii, powierzchni i brył, jaki tworzy analizowana całość przestrzenna),
  - tworzywem (obiekty, z jakich zbudowana jest analizowana całość przestrzenna),
- usystematyzowanie ich w pewne typy układów przestrzennych, co do których da się stwierdzić występowanie istotnych cech wspólnych,
- ustalenie wzajemnych relacji przestrzennych zachodzących pomiędzy elementami struktury miasta.

W wypadku niniejszej analizy można mówić o kilku charakterystycznych typach ukształtowania przestrzeni miejskiej:
- zespół staromiejski, obejmujący Stare i Nowe Miasto - ujęty został jako odrębna całość nie podlegająca analizie,
- Bydgoskie Przedmieście z typowym dla czasu swego powstania prostokątnym układem XIX-wiecznej zabudowy czynszowej,
- osiedla wykształcone z dawnych osad położonych nad brzegiem Wisły (Rybaki, Winnica), o specyficznym układzie zabudowy,

- zespoły niskiej, XIX-wiecznej zabudowy przedmiejskiej z dużym udziałem budynków o konstrukcji szachulcowej, zarówno w układzie ciągłych pierzei, jak i wolnostojących, często na działkach położonych skośnie w stosunku do ulicy, z towarzyszącą zabudową gospodarczą,
- zespoły fortyfikacji XIX-wiecznych (pierścień forteczny dawnej Twierdzy Toruń)
- zespoły kamienic i małych domów mieszkalnych z okresu międzywojennego, o charakterystycznym dla tego okresu, układzie przestrzennym,
- zespoły XIX-wiecznej zabudowy koszarowej, często tworzące założenia o zwartej kompozycji,
- mniejsze osiedla domów wielorodzinnych, wypełniające wolne miejsca w strukturze miasta w pobliżu strefy śródmiejskiej,
- małe osiedla domów wielorodzinnych wypełniające wolne miejsca w strukturze miasta, o zabudowie tworzącej wnętrza urbanistyczne,
- wielkie, powojenne osiedla mieszkaniowe, złożone z budynków wielorodzinnych, wykonanych z wielkiej płyty, o charakterystycznym układzie przestrzennym (głównie osiedle Rubinkowo),
- mniejsze osiedla domów wielorodzinnych, wypełniające wolne miejsca w strukturze miasta w pobliżu strefy śródmiejskiej,
- małe i średnie osiedla domów jednorodzinnych o uporządkowanej zabudowie,
- duże osiedla domów jednorodzinnych (Wrzosy, Bielawy, Kaszczorek) powstające do lat 70-tych, o peryferyjnym położeniu i zabudowie uporządkowanej w mniejszym stopniu,
- duże zespoły przemysłowe.

Wymienione układy i typy układów przestrzennych w największym stopniu definiują strukturę miasta. Jako takie, stały się przedmiotem waloryzacji układu przestrzennego miasta choć nie wyczerpują całości tej struktury.

2.5. Elementy waloryzacji struktury przestrzennej miasta

Zadaniem przeprowadzonej waloryzacji jest, z konieczności subiektywna ocena struktury przestrzennej miasta oraz uchwycenie i ocena procesów zachodzących wewnątrz tej struktury. Pozwoli to na późniejsze sformułowanie wniosków i ustalenie zasad polityki przestrzennej wobec poszczególnych jednostek strukturalnych.
Oceny jakości struktur dokonano, kierując się następującymi kryteriami:
- stopniem wypełnienia i ciągłości struktur,
- znaczeniem poszczególnych elementów dla fizjonomii miasta.

Z punktu widzenia ciągłości struktur wyróżniamy struktury zamknięte (posiadające zdefiniowaną, uporządkowaną i niezmienną kompozycję), a także struktury powstające (zdefiniowane, np. poprzez siatkę ulic, jednak będące w trakcie wypełniania), oraz niezdefiniowane (otwarte w znaczeniu kompozycyjnym, nie posiadające uporządkowanej kompozycji).
Załącznik graficzny nr 5 *ANALIZA STRUKTURY PRZESTRZENNEJ MIASTA - KRAJOBRAZ MIASTA* zawiera wskazanie obszarów, co do których można mówić o ciągłej i zamkniętej strukturze.
W tym samym załączniku wskazano również obszary, które uzyskają nowe znaczenie dla postrzegania fizjonomii miasta. W związku z rozbudową układu komunikacyjnego, wzdłuż projektowanych ciągów komunikacyjnych znaczne obszary dotąd nie wyeksponowane uzyskają kluczowe znaczenie dla postrzegania miasta z zewnątrz. Należy zwrócić uwagę, że są to przeważnie obszary o słabo rozwiniętej strukturze, często działające w sposób dysharmonizujący i wymagające działań nastawionych na ich zagospodarowanie bądź restrukturyzację.

Dodatkowym kryterium waloryzacji struktury przestrzennej jest określenie obszarów decydujących o tożsamości miasta.
Określenie znaczenia poszczególnych elementów struktury przestrzennej miasta dla jego tożsamości ma znaczenie przy formułowaniu zasad polityki przestrzennej wobec poszczególnych elementów tej struktury. Przez tożsamość należy tu rozumieć pewien zespół elementów i cech, które stanowią o odrębności i niepowtarzalności danego organizmu miejskiego wśród wielu podobnych. Właściwe wydobycie tych elementów, a następnie ich ocena stanowią jeden z warunków podejmowania trafnych decyzji przestrzennych.
Elementy struktury przestrzennej miasta w różnym stopniu współtworzą jego tożsamość. Proces ten odbywa się na dwóch poziomach:
- symbolicznym - tożsamość miasta jest tu określana poprzez pojedyncze znaki rozpoznawcze (np. Krzywa Wieża, pomnik Kopernika i inne),
- strukturalnym - o tożsamości miasta stanowią charakterystyczne elementy struktur przestrzennych (mogą to być całe zespoły urbanistyczne, jak i pewne charakterystyczne typy układów przestrzennych lub typowe cechy zabudowy charakterystyczne dla miasta jako całości) - w tym rozumieniu mamy najczęściej do czynienia z całymi obszarami tożsamości miasta.

O ile wiedza o tożsamości miasta na poziomie symbolicznym ma najczęściej charakter potoczny, a rozpoznanie odpowiednich elementów nie wymaga wnikliwych badań, o tyle przy określeniu tożsamości miasta, w elementach struktury, konieczne jest przeprowadzenie odpowiedniej analizy.

Elementy kluczowe dla tożsamości miasta podzielić można na dwie grupy:
- elementy unikalne, niepowtarzalne zarówno w skali miasta, jak i krajowej, europejskiej itp. (w przeważającej części są to wspomniane wcześniej elementy symboliczne, ale również całe obszary i struktury przestrzenne, w tym wypadku całość zespołu staromiejskiego wraz z otaczającym go pasem zieleni miejskiej, tudzież cały pierścień forteczny dawnej Twierdzy Toruń wraz z historycznymi umocnieniami); w przypadku wartości unikalnych najczęstszym podejmowanym działaniem jest różnie rozumiana ochrona i zachowanie ich charakteru, układu przestrzennego itp,
- elementy charakterystyczne przez swą powtarzalność - typowe dla danego miasta i przez to stanowiące o jego odrębności - mówimy tu o charakterystycznych układach przestrzennych, swoistych cechach zabudowy, nietypowych sposobach kształtowania przestrzeni; należy tu wymienić: obszar Bydgoskiego Przedmieścia z jego zabudową kwartałową, pozostałości zabudowy przedmiejskiej, osiedla nadwiślańskie; w przypadku tych wartości najczęściej mówimy o kontynuacji, nawiązywaniu do tradycji kształtowania przestrzeni zakorzenionej w danym miejscu oraz ochronie układu przestrzennego.

V. UWARUNKOWANIA SYSTEMÓW TRANSPORTU

1. MOTORYZACJA, DROGI I RUCH DROGOWY, OBIEKTY INŻYNIERSKIE

1.1. Motoryzacja

Lata 90-te XX wieku cechował szybki wzrost wskaźnika motoryzacji. Dynamika tego wzrostu przekreśliła wcześniejsze prognozy a tendencje rozwojowe motoryzacji stały się zbliżone do notowanych w krajach rozwiniętych. Pod koniec 1999 roku zarejestrowano w Toruniu 80.393 pojazdy, w tym 55.544 samochody osobowe. Przy liczbie ludności ok. 207.000 wskaźnik motoryzacji wynosił 268 pojazdów na 1000 mieszkańców. Według stanu na koniec 2003 roku zarejestrowano w Toruniu 88.561 pojazdów, w tym 59.528 samochodów osobowych. Samochody osobowe stanowią 67% ogólnej liczby zarejestrowanych pojazdów. Dynamika wzrostu wskaźnika zakładana przez ATR (opracowanie „Analiza rozkładu przestrzennego ruchu samochodowego"), przy liczbie mieszkańców 209.000 daje wskaźnik motoryzacji w roku 2004 równy 316 pojazdów na 1000 mieszkańców. Jest to wskaźnik zbliżony do zachodnioeuropejskiego. Zakłada się w dalszym okresie czasu logarytmiczny (o malejącej dynamice) wzrost wskaźnika do wartości około 425 w roku 2018, co oznacza 1 samochód na 2 osoby. Powszechnym stanie się więc zjawisko posiadania 2 samochodów w gospodarstwie domowym. Oczywiście należy zaznaczyć, że wzrost liczby pojazdów nie przekłada się w sposób bezpośredni na liczbę wykonywanych podróży, czyli wzrost ruchu.

1.2. Drogi

Po reformie ustroju administracyjnego Państwa w 1999 roku, Toruń uzyskał status miasta na prawach powiatu. Zgodnie z obowiązującą Ustawą z dnia 21 marca 1985 roku o drogach publicznych (t.j. Dz.U. z 2004 r. Nr 204, poz.2086), w miastach na prawach powiatu zarządcą wszystkich dróg publicznych, z wyjątkiem autostrad i dróg ekspresowych, jest Prezydent Miasta. Jednostką zajmującą się nadzorem nad stanem i funkcjonowaniem miejskiej sieci drogowo-ulicznej jest Miejski Zarząd Dróg.
Istniejący układ ulic miejskich tworzą wg kategorii administracyjnych drogi krajowe, wojewódzkie, powiatowe i gminne. W praktyce drogi powiatowe powstały z części dróg wojewódzkich a lokalne zastąpiono gminnymi.
Toruń jest znaczącym węzłem komunikacyjnym w systemie dróg krajowych.
Przez Toruń przebiega aktualnie fragment (10 km) przyszłej autostrady A1 (między węzłami Czerniewice i Lubicz), służący głównie tranzytowi drogi krajowej Nr 1 oraz droga ekspresowa S-10 (obwodnica południowa) w budowie (Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 15 maja 2004 r. w sprawie sieci autostrad i dróg ekspresowych - Dz.U. Nr 128, poz.1334).
Pozostałe drogi krajowe (zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1998r. - Dz.U. Nr 160, poz.1071 w sprawie ustalenia wykazu dróg krajowych i wojewódzkich i Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 17 marca 2004 roku w sprawie ustalenia przebiegu dróg krajowych w województwach dolnośląskim, kujawsko-pomorskim, mazowieckim, pomorskim, śląskim, zachodniopomorskim - Dz.U. Nr 60, poz.566) przebiegające przez miasto to droga krajowa nr 1 w relacji Gdańsk-Łódź (klasa GP), droga krajowa nr 15 w relacji Poznań-Olsztyn (klasa GP) oraz droga krajowa nr 80 w relacji Bydgoszcz-Toruń (klasa GP). Klasy funkcjonalne dróg ustala Zarządzenie nr 17 Generalnego Dyrektora Dróg Krajowych i Autostrad z dnia 8 listopada 2000 roku.
Przez miasto przebiegają następujące drogi krajowe:

- nr 1 Gdańsk - Łódź,
- nr 10 Szczecin - Płońsk,
- nr 15 Trzebnica - Ostróda,
- nr 80 Pawłówek - Lubicz.

Przebieg dróg krajowych w mieście przedstawia się w sposób następujący:

Tabela B V 1-1 - Przebieg dróg krajowych w mieście

Numer drogi	przebieg drogi	odcinek
1	ul. Grudziądzka	od granicy miasta - do ul. Warneńczyka
1	ul. Warneńczyka	od ul. Grudziądzkiej - do ul. Przy Kaszowniku
1	ul. Przy Kaszowniku	od ul. Warneńczyka - do ul. Odrodzenia
1	ul. Odrodzenia	od ul. Przy Kaszowniku - do ul. Czerwona Droga
1	ul. Czerwona Droga	od ul. Odrodzenia - do Placu Niepodległości
1	Al. Jana Pawła II	od Placu Niepodległości - do Mostu Piłsudskiego
1	Most Piłsudskiego	
1	Plac Armii Krajowej	
1	ul. Podgórska	od ul. Poznańskiej - do ul. Łódzkiej
1	ul. Kujawska	od ul. Podgórskiej - do Mostu Piłsudskiego
1	ul. Łódzka	od ul. Podgórskiej - do granicy miasta
10	ul. Gniewkowska	od granicy miasta - do ul. Poznańskiej
10	ul. Poznańska	od ul. Gniewkowskiej - do ul. Podgórskiej
10	ul. Podgórska	od ul. Poznańskiej - do ul. Łódzkiej
10	ul. Łódzka	od ul. Podgórskiej - do granicy miasta
15	ul. Gniewkowska	od granicy miasta - do ul. Poznańskiej
15	ul. Poznańska	od ul. Gniewkowskiej - do Placu Armii Krajowej
15	Plac Armii Krajowej	
15	Most Piłsudskiego	
15	Al. Jana Pawła II	od Mostu Piłsudskiego - do Placu Niepodległości
15	ul. Czerwona Droga	od Placu Niepodległości - do ul. Odrodzenia
15	ul. Odrodzenia	od ul. Czerwona Droga - do ul. Przy Kaszowniku
15	ul. Przy Kaszowniku	od ul. Odrodzenia - do Placu Pokoju Toruńskiego
15	Plac Pokoju Toruńskiego	
15	ul. Dobrzyńska	od Placu Pokoju Toruńskiego - do ul. Warszawskiej
15	ul. Warszawska	od ul. Dobrzyńskiej - do ul. Traugutta
15	ul. Traugutta	od ul. Warszawskiej - do ul. Lubickiej
15	ul. Lubicka	od ul. Traugutta - do ul. Szosa Lubicka
15	ul. Szosa Lubicka	od ul. Lubickiej - do ul. Olsztyńskiej
15	ul. Olsztyńska	od ul. Szosa Lubicka - do granicy miasta
80	ul. Szosa Bydgoska	od granicy miasta - do ul. Broniewskiego
80	ul. Broniewskiego	od ul. Szosa Bydgoska - do ul. Bema
80	ul. Bema	od ul. Broniewskiego - do ul. Kraszewskiego
80	ul. Kraszewskiego	od ul. Bema - do Placu Niepodległości
80	ul. Czerwona Droga	od Placu Niepodległości - do ul. Odrodzenia
80	ul. Odrodzenia	od ul. Czerwona Droga - do ul. Przy Kaszowniku
80	ul. Przy Kaszowniku	od ul. Odrodzenia - do Placu Pokoju Toruńskiego
80	Plac Pokoju Toruńskiego	
80	ul. Dobrzyńska	od Placu Pokoju Toruńskiego - do ul. Warszawskiej
80	ul. Warszawska	od ul. Dobrzyńskiej - do ul. Traugutta
80	ul. Traugutta	od ul. Warszawskiej - do ul. Lubickiej
80	ul. Lubicka	od ul. Traugutta - do ul. Szosa Lubicka
80	ul. Szosa Lubicka	od ul. Lubickiej - do granicy miasta

Źródło: Rozporządzenie Min. Infrastruktury z dn. 17 marca 2004 r. w sprawie ustalenia przebiegu dróg krajowych w woj. dolnośląskim, kujawsko-pomorskim, śląskim, zachodniopomorskim (Dz.U. Nr 60 poz. 566 z dn. 9 kwietnia 2004 r).

Układ drogowy miasta Torunia zbliżony jest do modelu siatki prostokątnej. W mieście tej wielkości w zasadzie tylko trasy przelotowe powinny posiadać klasę GP (główna ruchu przyspieszonego). Trasy te stanowią kręgosłup układu i powinny mieć prosty i czytelny przebieg. Połączenia międzydzielnicowe oraz trasy wybiegowe mniejszego znaczenia (drogi wojewódzkie) powinny posiadać klasę G (główne) i tworzyć spójny, autonomiczny system. Ulice klasy Z (zbiorcza) to ulice rozprowadzajace ruch w dzielnicach. Ta klasa ulic współpracuje z ulicami wyższej klasy, jednak w miarę możliwości powinna być kształtowana tak, aby również stanowiła autonomiczną sieć zapewniającą ciągłość przejazdu w skali miasta.

Zgodnie z warunkami technicznymi jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie, ulice w ciągu dróg krajowych powiny zasadniczo posiadać klasę GP. Przez miasto Toruń będą przebiegać następujące drogi krajowe: nr 15, 80 i 91 (obecnie 1). Droga 91 stanowić będzie szlak alternatywny, bezpłatny dla płatnej autostardy A1. O roli drogi 91 i ruchu w ciągu tej drogi świadczą prognozy zawarte w „Strategii rozwoju transportu na lata 2007-2013". Prognozuje się, że potok ruchu na drodze nr 1 będzie znaczny i porównywalny z potokiem na autostradzie A1.
Biorąc pod uwagę wiedzę o roli i przebiegu dróg krajowych w obszarze miasta Torunia oraz wiedzę o zasadach kształtowania sieci drogowej zakładano, iż rolę osi wschód-zachód i jednocześnie przebieg drogi nr 80 stanowić będzie Trasa Średnicowa z odgałęzieniem w ul.Olsztyńskiej. Rolę głównej osi w układzie północ-południe przypisano Trasie Nowomostowej. Trasa Nowomostowa stanowiłaby prosty i czytelny przebieg drogi krajowej nr 1 od Węzła Nowomostowego do północnej granicy miasta oraz do Trasy Średnicowej dla drogi krajowej nr 15. Trasa Nowomostowa z uwagi na centralne położenie stanowiłaby głowne połączenie także dla podróży wewnątrzmiejskich i odciążyłaby w poważny sposób most Piłsudskiego pracujący obecnie na granicy przepustowości.
Studium wykonalności DK nr 15 zakłada budowę trasy drogowej klasy GP od węzła Kluczyki Trasą Staromostową, Trasą Średnicową Podgórza, wzdłuż ul.Lipnowskiej poprzez most przez Wisłę do ul.Wschodniej. Następnie przewiduje się wykorzystanie istniejącej Szosy Lubickiej i ul.Olsztyńskiej. Przebieg drogi nie pokrywa się z wyznaczonymi w poprzednich opracowaniach planistycznych trasami klasy GP a przeprawa przez Wisłę nie znajduje się w osi żadnego z dotychczasowych korytarzy drogowych. Z uwagi na fakt, iż Studium wykonalności nie nawiązuje do dotychczasowych założeń podstawowego układu drogowego Torunia zachodzi potrzeba modyfikacji szkieletu drogowego miasta i analizy przebiegu trasy w kontekście innych dróg tranzytowych oraz głównych dróg międzydzielnicowych.
Realizacja przeprawy mostowej w ciągu ul.Wschodniej wymaga przedefiniowania przebiegu głównej osi układu drogowego północ-południe w klasie GP. Wiąże się to z niżej wymienionymi szansami i zagrożeniami:
szanse:
- odsunięcie ruchu tranzytowego od obszarów intensywnie zurbanizowanych (Śródmieście i Rubinkowo),
- poprawa dostępności i aktywizacja gospodarcza obszarów przyległych do trasy;

zagrożenia:
- realizacja przeprawy wschodniej wymusza rekonstrukcję głównych docelowych korytarzy drogowych - jest zagrożenie, iż nie uda się pozyskać całego nowego korytarza na osi północ-południe o właściwej szerokości, a przebieg Trasy Nowomostowej wykorzystany zostanie pod inwestycje kubaturowe, wówczas układ drogowy na zawsze straci „kręgosłup" czytelność, wzrośnie zatłoczenie na istniejących ulicach oraz wzrośnie niekorzystne oddziaływanie ruchu na otoczenie,
- symulacje ruchu ATR udowodniły, że im dalej znajdzie się nowa przeprawa mostowa od istniejącego mostu tym bardziej spada napełnienie ruchem. Napełnienie to może być znacząco mniejsze niż w przypadku Trasy Nowomostowej lecz nie zredukuje w sposób istotny zatłoczenia na moście Piłsudskiego,
- projektowana trasa narusza w 2 miejscach ustalenia obowiązujących planów miejscowych,
- brak rezerwacji korytarza w dokumentach planistycznych powoduje liczne kolizje z własnością prywatną i zabudową, których właściciele nie byli dotąd świadomi - ul.Lipnowska, nowy przebieg na Turzno,
- przebieg trasy wymaga budowy 2 trudnych technicznie wielowylotowych wezłów, w szczególności sześciowylotowego węzła na przecięciu z Trasą Średnicową, w sąsiedztwie linii kolejowej,
- klasa drogi wyklucza bezpośrednią dostępność do drogi obszarów przyległych, konieczna jest rozbudowa układu dróg niższych klas,

- wyprowadzenie drogi nr 15 na Turzno wymaga uzgodnienia z GDDKiA, dokonania zmian w planie województwa oraz w studium uwarunkowań dwóch gmin sąsiednich: Lubicz i Łysomice.

Przebiegi dróg wojewódzkich ustalono w Uchwale nr 672/2001 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 25 września 2001 roku w sprawie planu regionalnego w zakresie przebiegu dróg wojewódzkich w Województwie Kujawsko-Pomorskim. Są to:
- droga nr 257 - awaryjna przeprawa przez Wisłę,
- droga nr 273 - stanowiąca odcinek ulicy Nieszawskiej do drogi nr 257 (klasa Z),
- droga nr 553 - Toruń-Wybcz, czyli Szosa Chełmińska (klasa Z),
- droga nr 585 - ul.: Kujawska i Dybowska,
- droga nr 654 - ul.: Przy Skarpie i Turystyczna - klasa Z.

Drogami powiatowymi zgodnie z przepisami wprowadzającymi reformę administracji publicznej stały się wszystkie dawne drogi wojewódzkie nie ujęte w cytowanym wykazie nowych dróg krajowych i wojewódzkich z 1998 roku. W praktyce drogi powiatowe powstały z części dróg wojewódzkich a lokalne zastąpiono gminnymi.
Ustalenie wykazu i przebiegu dróg gminnych należy w całości do kompetencji władz samorządowych miasta na prawach powiatu. Zakłada się, że każda nieruchomość powinna mieć dostęp do drogi publicznej, a dostęp na zasadzie służebności czy współwłasności do drogi wewnętrznej powinien być wyjątkiem.
Przebieg dróg krajowych i wojewódzkich przedstawiono na rysunku nr 40 *KLASYFIKACJA DRÓG ISTNIEJĄCYCH*.

W chwili obecnej ulice w ciągu dróg krajowych nie posiadają parametrów adekwatnych do klas jakie im przypisano. Są to w przeważającej części ciągi jednojezdniowe o zbyt często rozmieszczonych skrzyżowaniach i z bezpośrednim dostępem do przyległych nieruchomości. Parametry geometryczne ulic również nie odpowiadają założonej klasie funkcjonalnej. Na tym tle najkorzystniej wygląda przebieg drogi krajowej nr 80 o dużym udziale ulic dwujezdniowych (Broniewskiego, Kraszewskiego, Szosa Lubicka) oraz przebieg drogi krajowej nr 1 (ul. Grudziądzka). Jedyna miejska przeprawa mostowa w ciągu dróg nr 1 i nr 15 posiada 2 pasy ruchu i nie przenosi aktualnego szczytowego obciążenia ruchem - to na tej trasie tworzą się największe stany zatoru w mieście.
Sieć drogowo-uliczna przedstawia się następująco:

Tabela B V 1-2 - Sieć drogowo-uliczna

długość jezdni (km)	1999	2000	2001	2002	2003
drogi krajowe	41,5	41,5	39,2	39,3	39,3
drogi wojewódzkie	13,9	13,9	18,2	18,2	18,3
drogi powiatowe	71,6	71,6	71,5	71,8	75,1
drogi gminne	217,2	219,0	268,6	272,6	297,5
ogółem:	344,2	346,0	397,4	402,0	430,2

Źródło: Lokalny Plan Rozwoju, Lokalny Plan Rewitalizacji - Urząd Miasta Torunia 2005 r.

W ostatnich latach rozwinęła się sieć dróg gminnych w mieście. Związane jest to z powstaniem nowych osiedli mieszkaniowych, takich jak Wrzosy Leśne-Polana, Bielawy, Ugory oraz nowych osiedli w lewobrzeżnej części miasta. Tylko ok. 50% dróg gminnych posiada utwardzoną nawierzchnię.

1.3. Ruch drogowy i bezpieczeństwo ruchu

Szczegółowe dane dotyczące ruchu drogowego oraz prognozy ruchu do roku 2018 zawiera opracowanie Akademii Techniczno-Rolniczej w Bydgoszczy pt. „Analiza rozkładu przestrzennego ruchu samochodowego oraz określenie optymalnego układu sieci drogowej

miasta dla okresu prognozy". Globalną liczbę podróży samochodem podczas doby szacuje się na rok 2003 na poziomie 373.983.
Wychodząc z podanej wyżej wartości sprowadzono macierz podróży między mikrorejonami uwzględnionymi w opracowaniu ATR do 10 makrorejonów, zaznaczających się w strukturze miasta. Macierz podróży ogółem uzyskano przy założeniu podziału modalnego podróży komunikacją zbiorową i indywidualną w proporcjach 40%/60% jako wzorcowego dla miasta tej wielkości. Stąd wniosek, że w roku 2003 miało miejsce 623.305 podróży na dobę ogółem, w tym 249.322 podróży komunikacją zbiorową.

Więźbę podróży ogółem dla stanu na rok 2003 przedstawiono na rysunku nr 38 *WIĘŹBA PODRÓŻY OGÓŁEM - ROK 2003*.

Rozważania na temat kołowego ruchu tranzytowego i docelowego, w tym ruchu pojazdów ciężkich, dostępne są również w cytowanej wyżej pracy. Dla zobrazowania problemu ruchu tranzytowego, a zwłaszcza jego struktury kierunkowej sporządzono więźbę ruchu tranzytowego - rysunek nr 39 *WIĘŹBA RUCHU TRANZYTOWEGO - ROK 2003.* Potoki ruchu tranzytowego należy zestawić z liczbą jazd wewnątrz miasta szacowaną na 267.130 na dobę przy wskaźniku napełnienia 1,4. Globalna wartość ruchu tranzytowego to 14.982 a więc jedynie 5,31% ruchu ogółem. Udział ruchu ciężkiego w ruchu ogółem szacuje się na 7,5%. Innych wiarygodnych danych o ruchu dostarcza generalny pomiar ruchu wykonany przez Generalną Dyrekcję Dróg Krajowych i Autostrad w 2000 roku.
Stany zatoru pojawiające się na sieci ulicznej miasta posiadają charakter liniowy, wyjątkowo obszarowy. Stany te spowodowane są niewystarczającą przepustowością przeprawy mostowej w ciągu Al. Jana Pawła II (Most Piłsudskiego) oraz zalewaniem jezdni pod wiaduktami kolejowymi w okolicach dworca kolejowego Toruń Główny. Zatory te w szczytowych okresach obejmują ul.: Poznańską i Podgórską oraz na prawym brzegu Wisły ul.: Al. Jana Pawła II, gen. Sikorskiego, Kraszewskiego, Czerwoną Drogę, Odrodzenia, Przy Kaszowniku, Szosę Chełmińską. Lokalne stany zatoru występują też w rejonie skrzyżowania ulic: Kościuszki, Grudziądzka, Podgórna. Według statystyk jednym z najniebezpieczniejszych skrzyżowań jest skrzyżowanie ulic: Czerwona Droga, Aleja Solidarności, Szosa Chełmińska i Odrodzenia.

1.4. Obiekty inżynierskie

Najważniejszy obiekt mostowy w Toruniu to Most Piłsudskiego w ciągu dróg krajowych nr 1 i nr 15 - dwupasowy z chodnikami, o konstrukcji stalowej. Alternatywą dla tej przeprawy jest most autostradowy poza granicami miasta Torunia (jedna jezdnia). Północny przyczółek Mostu Piłsudskiego tworzy z Bulwarem Filadelfijskim fragment węzła drogowego. Drugim ważnym obiektem jest wiadukt Kościuszki. Umożliwia on prowadzenie relacji bezkolizyjnych na skrzyżowaniu z ul. Chrobrego. W Toruniu dwupoziomowe skrzyżowania z liniami kolejowymi znajdują się jeszcze w ciągu ul. Łódzkiej, wiadukt jednojezdniowy (w złym stanie technicznym), wiadukt kolejowy nad ul. Traugutta oraz tunel kolejowy pod placem Pokoju Toruńskiego (jednotorowy). Tunele drogowe pod torami stacyjnymi Toruń Główny posiadają ograniczoną skrajnię pionową z dopuszczeniem ruchu pojazdów o wysokości nie przekraczającej 3,2 m. Pozostałe skrzyżowania dróg krajowych z liniami kolejowymi na terenie miasta są jednopoziomowe.

1.5. Trasy przejazdu pojazdów ponadgabarytowych przewożących materiały niebezpieczne

Przeszkodą w przewożeniu ładunków ponadgabarytowych są ograniczone skrajnie wiadukty pod torami stacyjnymi Toruń Główny. Najkorzystniejszą trasą transportu ładunków ponadgabarytowych jest autostradowe obejście Torunia i droga wojewódzka nr 552. Do 1999 roku trasy przewozu materiałów niebezpiecznych w cysternach powyżej 7.000 l regulowało zarządzenie wojewody. Obecnie nie istnieją żadne akty prawne wyznaczające trasy dla przewozu

ładunków niebezpiecznych. MZD nie wprowadził szczególnego oznakowania regulującego tę kwestię.

2. PROCES INWESTYCYJNY, OBIEKTY OBSŁUGI UŻYTKOWNIKÓW DRÓG, POLITYKA PARKINGOWA MIASTA

2.1. Proces inwestycyjny

W ostatnich latach wybudowano, przebudowano lub trwa realizacja następujących odcinków ulic:
- ul. Szosa Bydgoska (2 jezdnia),
- ul. Grudziądzka (przebudowa, dobudowa 2 jezdni),
- ul. Polna, ul. Równinna, ul. Ugory,
- przedłużenie ul. Olimpijskiej na północ od Szosy Lubickiej,
- przebudowa skrzyżowania Szosy Lubickiej i ul. Olsztyńskiej,
- realizacja miejskiego odcinka trasy S-10,
- rozpoczęta budowa tzw. Trasy Średnicowej Podgórza od ul. Poznańskiej,
- realizacja dalszego odcinka ul. Ligi Polskiej od ul. Konstytucji 3 Maja do ul. Turystycznej.

2.2. Obiekty obsługi użytkowników dróg

Stacje paliw z kompleksami obsługi (gastronomia, parkingi sklepy) zlokalizowano w sposób prawidłowy, w ciągach dróg krajowych na wylotach z miasta przy ulicy: Szosa Bydgoska, Szosa Chełmińska, Grudziądzka, Szosa Lubicka, Łódzka i Poznańska.

2.3. Polityka parkingowa miasta

Aktualnie strefą płatnego parkowania objęty jest obszar Starego Miasta, ograniczony ulicami: Szumana, Warszawską, Wałami Gen. Sikorskiego, Al. Jana Pawła II i Bulwarem Filadelfijskim.

3. KOMUNIKACJA ZBIOROWA, KOMUNIKACJA AUTOBUSOWA PODMIEJSKA I DALEKOBIEŻNA

3.1. Komunikacja zbiorowa

Jednostką realizującą zadania z zakresu komunikacji publicznej jest Miejski Zakład Komunikacji. Komunikacją miejską objętych jest około 83% dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Aktualnie prowadzona jest przez MZK regularna komunikacja tramwajowa i autobusowa. Funkcjonują 4 linie tramwajowe i 31 linii autobusowych dziennych oraz 3 linie nocne, 5 linii autobusowych obsługuje również sąsiednią gminę Lubicz (miejscowości Papowo, Złotoria, Rogówko, Lubicz i Gronowo).

Długość linii tramwajowych wynosi 41,5 km, autobusowych 124,6 km, w tym poza miastem 16,9 km. Od 1990 roku nastąpił przyrost długości tras autobusowych o 22 km, natomiast długość tras tramwajowych utrzymuje się od 1991 roku na niezmienionym poziomie. MZK utrzymuje 448 przystanków, w tym 31 na terenie Gminy Lubicz.

Rocznie wykonuje się 13.028.000 wozokilometrów w tym 3.316.000 wozokilometrów tramwajowych i 9.712.000 wozokilometrów autobusowych, miesięcznie średnio 1.085.000 wozokilometrów (tramwaje - 276.300, autobusy - 809.300), dziennie średnio 35.700

wozokilometrów (tramwaje - 9.100, autobusy - 26.600), maksymalnie dziennie 41.300 wozokilometrów (tramwaje - 10.700, autobusy - 30.600).

Liczba pasażerów rocznie (2003) 60.250.348, miesięcznie (04.2004) - 4.969.661, wskaźnik przesiadkowości wynosi 1,2157 (dane ATR za 1998 rok).

Stan taboru przedstawia się następująco:

- autobusy: Jelcz PR110 - 78 szt., Jelcz 120 M - 63 szt., Jelcz 120 MM - 1 szt., Jelcz M121-M - 2 szt, razem 146 szt. (w ruchu znajduje się w szczycie: w tygodniu 121 szt., sobota - 72 szt., niedziela i święta 60 szt.),
- tramwaje: 803 N - 1 szt., 805 Na - 54 szt., N - 1 szt. (w ruchu znajduje się w szczycie: w tygodniu 23 składy - 40 wozów, w sobotę 14 składów - 26 wozów, w niedzielę i święta 12 składów - 20 wozów).

3.2. Komunikacja autobusowa podmiejska i dalekobieżna

Obsługę linii komunikacji autobusowej podmiejskiej i regionalnej zapewnia PKS Connex Toruń Sp. z o.o. (obecnie sprywatyzowane), które jeszcze jako PPKS uzyskało decyzję o warunkach zabudowy dla budowy dworca autobusowego przy ul. Dąbrowskiego 8-24.

Na rynku przewozowym funkcjonują także inni operatorzy, m.in. Polski Exspress zapewniający połączenia z Warszawą, Bydgoszczą, Szczecinem i Kołobrzegiem. Połączenia prywatne uzupełniają drobni przewoźnicy prywatni.

Liczba kursów (przyjazdy i odjazdy) z dworca autobusowego przedstawia się następująco: PKS Toruń - 638, kursy obce krajowe - 306, kursy międzynarodowe - 6. Średni przepływ pasażerów przez dworzec w ciągu doby wynosi 20.000.

4. ŚCIEŻKI ROWEROWE

W chwili obecnej na terenie Torunia istnieje ok. 70 km ścieżek i szlaków rowerowych, z tego ok. 43 km to turystyczno-przyrodnicze trasy, które rozpoczynają się w mieście i biegną dalej poza jego granicami. Najważniejsze ścieżki rowerowe to:

- Rowerowy Szlak Turystyczny Toruń-Osiek, o długości ok. 8,5 km, który ma swój początek na wysokości mostu kolejowego i biegnie ul.: Traugutta, Winnica, Szosa Lubicka, Przy Skarpie - do Kaszczorka i dalej przez most na Drwęcy aż do Osieka,
- Rowerowy Szlak Turystyczny Toruń-Lubicz -o długości ok. 6 km, biegnący ulicami: Przy Skarpie, Leśny Trakt, i dalej w kierunku Lubicza,
- Rowerowy Szlak Turystyczny PTTK, o długości ok 9 km, biegnący od punktu Informacji Turystycznej pod Łukiem Cezara przez ul.: Łazienną, Bulwar Filadelfijski, Traugutta, Winnica, Szosa Lubicka, Konstytucji 3 Maja, Leśny Trakt - do Radomna,
- Przyrodnicza Ścieżka Dydaktyczna, o długości ok. 10 km, wytrasowana przez Regionalne Centrum Edukacji Ekologicznej w Przysieku, biegnąca od Miasteczka Uniwersyteckiego, przez Fort VII i Barbarkę do Przysieka i z powrotem do Torunia, obok oczyszczalni ścieków, przez Park Bydgoski do ul. Popiełuszki,
- Szlak Rowerowy z Torunia do Bydgoszczy, długości ok. 6 km, biegnący od Bulwaru Filadelfijskiego, ul. Popiełuszki, przez Park Bydgoski, Szosę Okrężną, ul. Łukasiewicza i na tyłach Polchemu do Przysieka,
- szlaki rowerowe do Włocławka , długości ok. 10 km, mające swój początek przy Bulwarze Filadelfijskim, dalej biegnące przez Most Piłsudskiego, ruiny Zamku Dybowskiego, ul. Dybowską, ul.: Podgórską, Rudacką lub Rypińską - do ul. Włocławskiej i pod Mostem Armii Krajowej przez Ciechocinek do Włocławka.

Oprócz tych rekreacyjnych tras, w mieście znajduje się ok. 27 km ścieżek komunikacyjnych: wydzielonych, pieszo-rowerowych i ścieżek rowerowych z ruchem samochodowym. Najdłuższym rowerowym ciągiem komunikacyjnym jest ścieżka prowadząca spod mostu

kolejowego ulicami: Traugutta, Winnica, Szosa Lubicka, Przy Skarpie i Konstytucji 3 Maja aż do pętli tramwajowej.

5. SIEĆ KOLEJOWA, TRANSPORT WODNY I LOTNICZY

5.1. Sieć kolejowa

Sieć linii kolejowych znaczenia państwowego ustala Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 grudnia 2004 oku w sprawie wykazu linii kolejowych, które ze względów gospodarczych, społecznych i obronnych lub ekologicznych mają znaczenie państwowe (Dz.U. Nr 273 poz.2704).

Przez miasto Toruń przebiegają następujące linie kolejowe znaczenia państwowego: nr 353 Poznań Wsch.-Skandawa, dwutorowa, zelektryfikowana; nr 18 Kutno-Piła, dwutorowa, zelektryfikowana; nr 207 Toruń Wsch.-Malbork, jednotorowa, nie zelektryfikowana; nr 246 Toruń Wsch.-Toruń Północny, jednotorowa, nie zelektryfikowana, nr 734 Nieszawka-Toruń Towarowy TRB. Pozostałe linie kolejowe nie zelektryfikowane to linia nr 27 Lipno-Toruń Wschodni.

Dworce kolejowe obsługujące ruch pasażerski to Toruń Główny i Toruń Wschodni, przystanki osobowe Toruń Miasto, Toruń Kluczyki, Toruń Czerniewice i Toruń Grębocin.

Obsługa towarowa odbywa się na następujących stacjach: Toruń Główny - 68 wagonów miesięcznie, Toruń Wschodni - 1024 wagonów miesięcznie i Toruń Północ - 170 wagonów miesięcznie.

Stacja Toruń Główny uruchamia 14 pociągów w ciągu doby, a stacje Toruń Wschodni i Toruń Północ uruchamiają po 2 pociągi. Ponadto część pociągów przejeżdża przez stacje położone na terenie miasta Torunia tranzytem. W Toruniu Kluczyki istnieje stacja rozrządowa.

Tereny zbocznicowane, to przede wszystkim tereny Elany, Elektrociepłowni Toruń-Wschód, Merinotexu, tereny w rejonie nieczynnego Polchemu.

5.2. Transport wodny i lotniczy

Główna miejska arteria wodna, jaką jest rzeka Wisła, nie pełni obecnie roli szlaku transportowego, jest wykorzystywana jedynie w celach turystycznych i sportowych, rejsów spacerowych, turystyce jachtowej i regatach.

Na północno-zachodnich krańcach miasta znajduje się lotnisko sportowe o pasie startowym długości 1.200 m, pełniące również (w szczególnych przypadkach) funkcję pogotowia.

6. WNIOSKI

Miasto Toruń w systemie transportu pełni ważną funkcję - jest znaczącym węzłem komunikacyjnym i kolejowym. Z punktu widzenia wielkości miasta i jego szybkiego rozwoju należy zwrócić szczególnie uwagę na problemy, wymagające szybkiego rozwiązania, a mianowicie:

- brak obwodnic dla dróg krajowych Nr 10, 15 i 80 i nałożenie na siebie ruchu lokalnego i tranzytowego,
- mały udział ulic dwujezdniowych w systemie,
- uciążliwość przejazdu przez miasto związana z przebiegiem dróg krajowych przez obszar śródmieścia i przez zwarte obszary dzielnic mieszkaniowych,
- brak drugiego mostu łączącego prawobrzeżną i lewobrzeżną część Torunia,
- niska klasa techniczna niektórych dróg wjazdowych do miasta (ul.: Szosa Chełmińska, Olsztyńska, Szosa Lubicka) i zbyt rzadka sieć ulic związanych z trasami wylotowymi,

- występowanie odcinków dróg o bardzo wysokim obciążeniu ruchem w stosunku do swojej przepustowości (np. Aleja Jana Pawła II, ul.: Poznańska, Szosa Lubicka, Łódzka, Odrodzenia),
- występowanie miejsc zaburzających płynność ruchu (odcinki dróg o złym stanie technicznym, przejazdy kolejowe),
- niska klasa techniczna (nawierzchnie gruntowe) dróg gminnych,
- zły stan techniczny dworców kolejowych (szczególnie Dworca Toruń Główny).

Najbardziej spektakularnym przedsięwzięciem zmierzającym do rozwiązania problemów związanym z modernizacją ruchu kołowego na terenie miasta jest realizacja budowy autostrady A 1, budowa drogi ekspresowej S-10 - jako dróg odciążających miasto.

VI. UWARUNKOWANIA WYNIKAJĄCE ZE STANU I SYSTEMÓW INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ

1. GOSPODARKA WODNA

1.1. Zaopatrzenie w wodę – zasoby wodne

Miasto Toruń zaopatrywane jest w wodę z ujęć podziemnych i powierzchniowych. Są to następujące ujęcia:
- ujęcie gruntowe „Mała Nieszawka”,
- ujęcie gruntowe „Wrzosy II”,
- ujęcie gruntowe Czerniewice”,
- ujęcie infiltracyjne „Jedwabno”,
- awaryjne ujęcie gruntowe „Nowe Bielany”,
- ujęcie powierzchniowe „Drwęca” w Lubiczu.

Z ujęć wód podziemnych pochodzi średnio ok. 47% (rok 2003) pobieranej wody.
Struktura dostaw wody z ujęć wód podziemnych kształtuje się następująco (dane z 2003r.):
- Mała Nieszawka - 59-64%,
- Wrzosy II - 15-19%,
- Czerniewice - 1%,
- Jedwabno - 16-25%.

Ponadto w mieście funkcjonują ujęcia wody kredowej, z których część eksploatowana jest przez Toruńskie Wodociągi Sp. z o.o. Maksymalna wydajność ujęć wód kredowych wynosi 2.600 m^3/miesiąc.
Roczny pobór wody wynosi (stan na 2003 rok) 19.445.842 m^3/rok, z czego 10.161.206 m^3/rok pochodzi z ujęcia powierzchniowego „Drwęca”. Zdolności produkcyjne ujęć komunalnych wynoszą ok. 142.000 m^3/dobę, to jest 52 mln m^3 rocznie, co pokrywa zapotrzebowanie miasta w 100%. W ostatnich latach obserwuje się spadek produkcji wody na ujęciu powierzchniowym „Drwęca”, nie wykorzystuje się też w pełni mocy produkcyjnej ujęć gruntowych. Spowodowane jest to malejącym zapotrzebowaniem na wodę w mieście, szczególnie w przemyśle. Odbiorcy indywidualni (gospodarstwa domowe) stanowią w chwili obecnej największą grupę odbiorców wody, mającą ok. 52% udziału w ogólnej sprzedaży wody.

Z zasobów wody wymienionych wyżej ujęć, oprócz odbiorców w Toruniu, korzystają inni odbiorcy - z Lubicza, Małej Nieszawki i Inowrocławia.

Tabela B VI 1-1 - Ujęcia wody podziemnej - parametry (rok 2003)

ujęcie, rodzaj	ilość studni (szt.)	roczny pobór wody (m^3/rok)	zasoby eksploatacyjne - wielkość udzielonego pozwolenia wodno-prawnego (pobór m^3/h)
Mała Nieszawka – ujęcie gruntowe	23	5.699.945	1.800
Wrzosy II – ujęcie gruntowe	6	1.463.427	320
Czerniewice – ujęcie gruntowe	3	98.977	67
Jedwabno – ujęcie infiltracyjne	20	2.006.740	1.068
Nowe Bielany - ujęcie kredowe, awaryjne	2	0	70
studnia kredowa k. Elany, ujęcie awaryjne	1	0	120
studnia kredowa przy ul.Św.Antoniego, ujęcie awaryjne	1	1.830	4
studnia kredowa przy ul.Legionów, ujęcie awaryjne	1	7.608	12
studnia kredowa przy ul.Bażyńskich, ujęcie awaryjne	1	6.109	5
studnia kredowa przy ul. Żółkiewskiego, ujęcie awaryjne	1	-	48
studnia kredowa przy ul.Malinowskiego, ujęcie awaryjne	1	-	4

Źródło: „Program Ochrony Środowiska - Gospodarka wodno-ściekowa”

Woda z ujęć gruntowych, z wyjątkiem ujęcia w Czerniewicach, gdzie woda jest bardzo dobrej jakości - poddawana jest procesowi uzdatniania.
Woda z ujęcia powierzchniowego „Drwęca" poddawana jest złożonemu procesowi uzdatniania w Stacji Uzdatniania Wody „Drwęca-Jedwabno" w Lubiczu.

Wnioski

W celu ochrony zasobów wodnych ustanawia się dla ujęć wody strefy ochronne. Wynika to z przepisów ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne, ustawa z dnia 12 grudnia 2003 r. o zmianie ustawy Prawo wodne. Ustanowienie stref ochronnych zapewnia ochronę zasobów wodnych, a przez to gwarantuje odpowiednią jakość wody. Dla większości ujęć wód podziemnych Prezydent Miasta Torunia wydał w latach 2000-2001 decyzje o ustanowieniu stref ochronnych - na czas określony (2004-2006 roku). Zostały one następnie potwierdzone i przedłużone na czas nieoznaczony następującymi zarządzeniami, wynikającymi z art.58 ust.1 ustawy Prawo wodne:

- Rozporządzenie nr 8/2004 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku z dnia 30 czerwca 2004 r. w sprawie strefy ochronnej awaryjnego ujęcia wody podziemnej „Nowe Bielany" w Toruniu, województwo kujawsko-pomorskie,
- Rozporządzenie nr 9/2004 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku z dnia 30 czerwca 2004 r. w sprawie strefy ochronnej ujęcia wody podziemnej „Toruń-Czerniewice" w Toruniu, województwo kujawsko-pomorskie,
- Rozporządzenie nr 10/2004 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku z dnia 30 czerwca 2004 r. w sprawie strefy ochronnej ujęcia wody podziemnej „Wrzosy II" w Toruniu, województwo kujawsko-pomorskie,
- Rozporządzenie nr 1/2005 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku z dnia 4 marca 2005 r. w sprawie ustanowienia strefy ochronnej ujęcia wód podziemnych „Mała Nieszawka" w Toruniu i Gminie Wielka Nieszawka, województwo kujawsko-pomorskie.

Dla ujęcia wód powierzchniowych z Drwęcy i ujęcia wód podziemnych w Jedwabnie obowiązuje:

- Rozporządzenie nr 1/2004 Dyrektora Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej w Gdańsku z dnia 16 stycznia 2004 r. w sprawie ustanowienia strefy ochronnej ujęć wody „Drwęca-Jedwabno" tj.:
    - ujęcia wody powierzchniowej z rzeki Drwęcy km 11+420 w m. Lubicz pn. „Drwęca",
    - ujęcia wód podziemnych i infiltracyjnych w km 15 rzeki Drwęcy w rejonie wsi Jedwabno, gm. Lubicz oraz zmianę wielkości zasobów eksploatacyjnych pn. „Jedwabno".

Dla poprawy jakości wody z ujęć podziemnych konieczne jest przeprowadzenie również działań w zakresie: modernizacji, rozbudowy oraz wykupów gruntów pod nowe studnie, likwidacja starych studni, odwiercenie nowych, budowa piezometrów. Modernizacja ujęć oraz ich rozbudowa ma wpływ na jakość dystrybuowanej wody, zwiększa możliwości produkcyjne ujęć oraz zapewnia ochronę istniejących i nowych studni głębinowych przed infiltracją zanieczyszczeń zewnętrznych.
Konieczne jest również przeprowadzenie modernizacji Stacji Uzdatniania Wody „Drwęca-Jedwabno", gdyż obecny stan wody opuszczającej ujęcie nie spełnia wymogów Unii Europejskiej (m.in. występowanie chloroformu, będącego wynikiem wstępnego chlorowania, obecność bakterii Coli i manganu).
Zasoby wodne dla zaopatrzenia w wodę odbiorców w granicy miasta szacuje się jako wystarczające, nie mniej podejmowane są działania mające zabezpieczyć rozbudowę ujęć dla rejonu północnego Torunia. Toruńskie Wodociągi Sp. z o.o. starały się o pozwolenie na

rozbudowę ujęcia „Wrzosy II", jednak ze względu na położenie ujęcia w pobliżu rezerwatu przyrody „Las Piwnicki" (prognoza zasięgu leja depresyjnego) - pozwolenia nie uzyskano.

1.2. Sieć wodociągowa

Jednostką dostarczającą odbiorcom wodę są Toruńskie Wodociągi Sp. z o.o., jako jednostka miejska, posiadająca wodno-prawne pozwolenie na pobór wody i eksploatację urządzeń ujmujących wodę.
Wodociąg komunalny istnieje w Toruniu od 1893 roku.

Długość sieci wodociągowej w mieście(stan na 31.12.2003r.) szacuje się na ok. 450 km.

Tabela B VI 1-2 - Charakterystyka sieci wodociągowej

sieć wodociągowa	długość sieci ca (km)	średnice (mm)
przewody magistralne	80	500-1000
przewody rozdzielcze	266	80-450
podłączenia	98	20-300

Źródło: materiały z Toruńskich Wodociągów Sp. z o.o.

W latach 1990-2003 przyrost długości sieci wodociągowej rozdzielczej wynosił ok. 76 km, natomiast liczba przyłączy wodociągowych wzrosła o ok. 1.990.

Tabela B VI 1-3 - Struktura przyrostu sieci wodociągowej (w latach 2000-2003)

rok	przyrosty sieci w km	długość sieci w km
2000	6,06	416,17
2001	9,99	426,16
2002	7,01	433,17
2003	10,33	443,50

Źródło: materiały z Toruńskich Wodociągów Sp. z o.o.

Z zaopatrzenia w wodę poprzez sieć wodociągową korzysta 97% ludności. Do sieci wodociągowej podłączonych jest 18.290 budynków mieszkalnych. Ze zbiorowego systemu zaopatrzenia w wodę nie korzystają niektóre zakłady przemysłowe i gospodarstwa indywidualne - położone głównie na obrzeżach miasta; wykorzystywane są w tych przypadkach ujęcia wody indywidualne (studnie wiercone i kopane).
W ostatnim dziesięcioleciu obserwuje się spadek zużycia wody na 1 mieszkańca - w 2003 roku wyniosło 41,7 m^3.
Stan techniczny sieci wodociągowej jest dobry. Przeważają przewody wykonane z żeliwa szarego, żeliwa sferoidalnego i stali. Około 68% przewodów magistralnych wykonana jest z żeliwa, ok. 30% ze stali. Pozostały procent przewodów magistralnych wykonana jest z rur cementowo-azbestowych i PCV. Przewody rozdzielcze wykonane są z żeliwa w ok. 78%, ok. 11% z rur cementowo-azbestowych, ok. 10% to przewody wykonane z PCV i PE. Tylko 1% przewodów to rury stalowe. Strukturę materiałową przyłączy stanowi głównie stal - ok. 75% i PE - ok. 17%.
Ilość awarii sieci wodociągowej kształtuje się w ostatnich latach na zbliżonym poziomie i wynosi ok. 70 w 2003 r. W usuwaniu awarii stosowane są nowe technologie (np. bez potrzeby dokonywania wykopów).

Wnioski

Miasto posiada dobrze rozwiniętą sieć wodociągową. Z analizy zasięgu sieci systemu miejskich wodociągów wynika, że w mieście istnieją tereny, znajdujące się poza zasięgiem obsługi sieci wodociągowej (rozdzielczej i przyłączy), wymagające rozbudowy sieci. Dotyczy to rejonów, gdzie zabudowa mieszkaniowa znajduje się w stanie rozproszonym - głównie na

obrzeżach miasta. Nie mniej w wielu rejonach występuje szybki proces urbanizacji, spowodowany sporządzeniem dla tych obszarów miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Należą do nich głównie:
- tereny osiedla Wrzosy Leśne - Polana - położone na północ od ul. Zbożowej,
- tereny osiedla Jar - położone między ul. Grudziądzką a ul. Ugory,
- część terenów położonych na osiedlu Bielawy, w rejonie ul. Płockiej i Przelot,
- część terenów położonych przy ul. Winnica,
- tereny osiedla Rudak-Ogrody i Rudak-Jezioro Nagus - położone na południe od istniejących ogrodów działkowych przy ul. Rudackiej,
- tereny osiedli Stawki i Włocławska, położone przy południowej granicy miasta,
- teren położony w rejonie ul. Krętej,
- teren Glinek.

Działania mające na celu zapewnienie wody dla wszystkich odbiorców na terenie Torunia powinny obejmować:
- uzupełnienie a także modernizację i wymianę sieci wodociągowej,
- modernizację stacji uzdatniania wody,
- zapewnienie tranzytu wody dla rozwijających się dzielnic Torunia,
- dwustronne zasilanie, zapewniające nieprzerwane dostawy wody,
- zaopatrzenie w bieżącą wodę mieszkańców osiedli peryferyjnych, korzystających z wód podziemnych, często złej jakości,
- zmniejszenie awaryjności sieci wodociągowej,
- obniżenie kosztów eksploatacji.

Przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjne opracowują wieloletnie plany rozwoju i modernizacji sieci i urządzeń (zgodnie z ustawą o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków). Plany te uwzględniają:
- zakres usług wodociągowych i kanalizacyjnych,
- przedsięwzięcia rozwojowo-modernizacyjne w poszczególnych latach,
- przedsięwzięcia racjonalizujące zużycie wody oraz wprowadzanie ścieków,
- nakłady inwestycyjne w poszczególnych latach,
- sposoby finansowania planowanych inwestycji.

Toruńskie Wodociągi Sp. z o.o. opracowały w 2003 r. „Wieloletni Plan Rozwoju i Modernizacji Urządzeń Wodociągowych i Kanalizacyjnych Na Lata 2004-2006, 2007/2010 i Lata Następne”.

2. GOSPODARKA ŚCIEKOWA

2.1. Sieć kanalizacyjna i oczyszczanie ścieków sanitarnych

Nadzór nad gospodarką ściekową na terenie miasta sprawują Toruńskie Wodociągi Sp. z o.o., natomiast eksploatacją kanalizacji deszczowej zajmuje się Miejski Zarząd Dróg.

Układ kanalizacji Torunia północnego opiera się na czterech głównych kolektorach:
- kolektor ogólnospławny „A” (biegnie wzdłuż Wisły i odprowadza ścieki ze Starego Miasta),
- kolektor ogólnospławny „B” (biegnący równolegle do kolektora „A” i odprowadzający ścieki ze Starego Miasta i terenów wokół Starówki do osiedla Rubinkowo),
- kolektor dosyłowy „A+B” do Miejskiej Oczyszczalni Ścieków,
- rozdzielczy kolektor sanitarny „C” przejmujący ścieki z przedmieść Torunia północnego do Miejskiej Oczyszczalni Ścieków.

W lewobrzeżnej części Torunia kanalizacją objęte są części dzielnic Podgórz i Czerniewice.
System kanalizacji grawitacyjnej wspomagany jest przez szereg przepompowni ścieków wraz z przewodami tłocznymi.

Sieć kanalizacyjna rozbudowana jest na ok. 60% powierzchni miasta. Ilość dostawców ścieków szacuje się na 11 890 (stan na 2003 r.), z czego mieszkalnictwo ma swój największy udział w dostawach. W roku 2003 udział ten wynosił 51%.
Długość sieci kanalizacyjnej w mieście (wg danych Toruńskich Wodociągów - stan na 31.12.2003 r.) wynosi ok. 366 km, w tym:
- ok. 71 km sieci deszczowej,
- ok. 119 km sieci ogólnospławnej,
- ok. 116 km sieci kanalizacji sanitarnej,
- ok. 60 km przyłączy kanalizacyjnych.

W roku 2004 rozpoczęte zostało przedsięwzięcie związane z budową systemu kanalizacyjnego przewidzianego „Toruńskim Projektem ISPA". Zrealizowano już m.in. „przerzut ścieków przez Wisłę" przewodem tłocznym podłączonym do nowej przepompowni ścieków sanitarnych wybudowanej przy ul. Nieszawskiej.

Tabela B VI 2-1 - Struktura przyrostu sieci kanalizacyjnej (w latach 2000-2003)

rok	przyrosty sieci w km	długość sieci w km
2000	10,51	346,79
2001	14,11	360,90
2002	1,39 (bez kan. deszczowej)	362,29
2003	3,83 (bez kanalizacji deszczowej)	366,12

Źródło: materiały z Toruńskich Wodociągów Sp. z o.o.

Stan techniczny sieci kanalizacyjnej jest ogólnie zadawalający: przewody sieci sanitarnej wykonane są głównie z betonu i kamionki, jedynie ok. 2% przewodów wykonana jest z tworzyw i żywicy; sieć ogólnospławna wykonana jest w 60% z kamionki, 30% z betonu, pozostała część przewodów wykonana jest z cegły kanalizacyjnej i tworzyw; kanalizacja deszczowa wykonana jest w 90% z betonu.
Ze spadkiem sprzedaży wody obserwuje się również tendencję spadkową w ilości odprowadzanych ścieków. Od 1990 roku spadek ten wyniósł ok. 14.600 m^3 ścieków, z czego połowę przypada na mieszkalnictwo.
W mieście eksploatowane są trzy mechaniczno-biologiczne oczyszczalnie ścieków:
- oczyszczalnia ścieków „Centralna" o maksymalnej przepustowości 90 tys.m3/dobę, położona przy ul. Szosa Bydgoska, oczyszczająca ścieki pochodzące przede wszystkim z Centrum, Bydgoskiego Przedmieścia, Chełmińskiego Przedmieścia, Mokrego, Jakubskiego, Rubinkowa, Na Skarpie i od niedawna z Podgórza (ścieki socjalno-bytowe, przemysłowe, wody opadowe i infiltracyjne),
- oczyszczalnia ścieków „Czerniewice" o maksymalnej przepustowości 553 m^3/dobę, położona przy ul. Relaksowej, oczyszczająca ścieki sanitarne z osiedla mieszkaniowego w Czerniewicach,
- oczyszczalnia ścieków „Rudak "o maksymalnej przepustowości 198,6 m^3/dobę, położona przy ul. Rypińskiej, oczyszczająca ścieki bytowo-gospodarcze i wody infiltracyjne z osiedla mieszkaniowego przy ul. Okólnej (Spółdzielna „Nowa").

Oczyszczone ścieki odprowadzane są rowami melioracyjnymi do Wisły; z pozostałego osadu produkuje się w oczyszczalni „Centralna" kompost oraz humus.
Nie wszystkie ścieki przejmowane są przez wymienione oczyszczalnie - niektóre z zakładów przemysłowych posiadają własne oczyszczalnie, np. Elana S.A.

Wnioski

Systemu sieci kanalizacyjnej pozbawione są nowo powstające, peryferyjne osiedla prawobrzeżnego Torunia: Wrzosy Leśne – Polana, część Wrzosów Słoneczne, część Wrzosów przy ul. Św.Antoniego, Jar, Grębocin-Bielawy, Kaszczorek, część Winnicy oraz w większości dzielnice lewobrzeżnej części miasta: Podgórz, Stawki, Rudak i Czerniewice.

W „Wieloletnim Planie Rozwoju i Modernizacji Urządzeń Wodociągowych i Kanalizacyjnych Na Lata 2004-2006, 2007/2010 i Lata Następne" uwzględniony został m.in. toruński projekt pod nazwą „Modernizacja i rozbudowa gospodarki wodno-ściekowej na terenie miasta", realizowany w ramach projektu ISPA i współfinansowany przez Unię Europejską. Kontrakty wyszczególnione w tym projekcie pozwolą na budowę i uzupełnienie nowoczesnej sieci systemu kanalizacyjnego.

3. GOSPODARKA ENERGETYCZNA (GAZOWNICTWO, CIEPŁOWNICTWO, ELEKTROENERGETYKA)

3.1. Zaopatrzenie w gaz

System zaopatrzenia miasta Torunia w gaz oparty jest w całości o gaz ziemny wysokometanowy GZ-50. Gmina ma bardzo korzystne położenie z punktu widzenia dostępności do gazu systemowego. Przez miasto przebiegają aktualnie dwie magistrale gazowe wysokiego ciśnienia (5,5 MPa i 8,4 MPa). Na terenie miasta znajdują się dwie stacje redukcyjno-pomiarowe 1-szego stopnia.
Rozbudowana sieć gazociągów średniego (ok. 51 km) i niskiego ciśnienia (ok. 217 km) oraz istniejące plany rozbudowy tych sieci zapewniają o pełnej dostępności infrastruktury gazowej.

Podstawowe elementy sieci gazowej przedstawiono na rysunku nr 42 *GOSPODARKA ENERGETYCZNA.*

3.2. Zaopatrzenie w energię cieplną

System ciepłowniczy Torunia zasilany jest obecnie ze źródeł Elektrociepłowni Toruń: Elektrociepłownia Wschód oraz Elektrociepłownia Zachód (dawniej Energotor) oraz z elektrociepłowni opalanej gazem pochodzącym z drenażu składowiska odpadów komunalnych i obsługuje prawobrzeżną część Torunia. Ponadto potencjalne źródło ciepła stanowią dwie elektrociepłownie należące do „Elany", które w przeszłości uczestniczyły w zasilaniu Torunia w ciepło.
Elektrociepłownia zasilana gazem wysypiskowym ma, z racji swojej wielkości, niewielki udział w pokryciu potrzeb cieplnych systemu ciepłowniczego. Największym dostawcą energii do systemu ciepłowniczego jest EC Wschód realizująca 82,1% dostaw. Największym odbiorcą energii cieplnej w mieście są spółdzielnie mieszkaniowe.

Łączna długość sieci cieplnej w 2003 roku wyniosła 216,7 km i w porównaniu z 1992 rokiem wzrosła o 31,7 km (tj. o 17,1%). Powierzchnia ogrzewana wzrosła w stosunku do roku 1992 o 723,1 tys. m^2 (tj. o 22,8%) i wyraża się wielkością 38.90,2 tys. m^2. Jednocześnie spadł zakup i produkcja ciepła z 3.634,0 tys.GJ do 2.976,4 tys.GJ oraz sprzedaż ciepła z 3.284,4 tys.GJ w roku 1992 do 2.531,5 tys.GJ w roku 2003. Wielkości zakupu i sprzedaży energii cieplnej ulegają wahaniom zależnie od zmienności warunków atmosferycznych w okresie sezonu grzewczego. Istotny wpływ mają także działania termomodernizacyjne odbiorców ciepła.

Podstawowe elementy sieci ciepłowniczej przedstawiono na rysunku nr 42 *GOSPODARKA ENERGETYCZNA.*

3.3. Zaopatrzenie w energię elektryczną

Zaopatrzenie miasta Toruń w energię elektryczną oparte jest na dostawach z Koncernu Energetycznego Energa SA. Obecnie tylko ok. 10% potrzebnej energii jest produkowane w miejscowych źródłach energetyki przemysłowej i dostarczane bezpośrednio odbiorcom. Pozostałe 90% jest pobierane głównie z krajowego systemu energetycznego, a w części

z elektrowni wodnej we Włocławku. Aktualny stan systemu elektroenergetycznego Torunia nie stwarza zagrożenia dla bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej.
Na terenie miasta Torunia występują następujące rodzaje sieci elektroenergetycznych:
- 220 kV,
- 110 kV,
- 15 kV,
- niskiego napięcia,
- 6 kV w dużych zakładach przemysłowych.

Sieć 110 kV zasilana jest z GPZ Elana 220/110 (z linii energetycznej relacji Elana - Grudziądz Węgrowo oraz Elana - Azoty Włocławek) i jest podstawowym punktem łączącym Toruń z krajową siecią 220 kV.
Sieć 15 kV zasilana jest aktualnie z 8 stacji transformatorowych GPZ 110/15 i w 90% wykonana jest w technice kablowej.

Podstawowe elementy sieci elektroenergetycznej przedstawiono na rysunku nr 42 - *GOSPODARKA ENERGETYCZNA*.

3.4. Telekomunikacja

Toruń posiada rozbudowaną sieć infrastruktury telekomunikacyjnej telefonii stacjonarnej oraz system telefonii komórkowej GSM, oparty na stacjach bazowych. Na terenie Torunia zlokalizowanych jest około 60 stacji bazowych wszystkich trzech operatorów telefonii komórkowej działających w Polsce (PTK Centertel, PLUS GSM, ERA). Większość stacji bazowych pracuje w paśmie 900 MHz, przy czym zdarza się, że w jednej lokalizacji zainstalowane są nadajniki różnych operatorów jak np. przy ul. Chłopickiego, Olsztyńskiej (w Straży Pożarnej), Polnej czy Starotoruńskiej. Ponadto na kominie elektrociepłowni Gręboci stacja bazowa jest zainstalowana razem z nadajnikiem radiowym.

Na terenie miasta Torunia znajduje się radiolinia i maszt nadawczo-odbiorczy, które przedstawiono na rysunku nr 42 *GOSPODARKA ENERGETYCZNA*, oraz anteny nadawcze stacji radiowych i telewizyjnych (4 nadajniki radiowe: Radio Gra, Radio Toruń GOLD FM, Radio Maryja, Radio ESKA Toruń) i jeden nadajnik telewizyjny (TVN).

4. GOSPODARKA ODPADAMI

4.1. Zasady gospodarki odpadami w mieście

Zasady postępowania z odpadami w sposób zapewniający ochronę życia i zdrowia ludzi oraz ochronę środowiska określa ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach; zasady utrzymania czystości i porządku na terenie miasta reguluje Uchwała Nr 246/03 Rady Miasta Torunia z dnia 30 października 2003 r. „Zasady utrzymania czystości i porządku na terenie Miasta Toruń". Planowaniem gospodarki odpadami w Urzędzie Miasta zajmuje się Wydział Środowiska i Zieleni oraz Wydział Gospodarki Komunalnej.
Podstawowym dokumentem w zakresie gospodarowania odpadami na terenie Torunia jest „Program Ochrony Środowiska z Planem Gospodarki Odpadami dla Miasta Torunia na lata 2004-2008 z uwzględnieniem na lata 2009-2012", uchwalony 4 listopada 2004 r. Uchwałą Nr 615/04 Rady Miasta Torunia.
Gospodarowanie odpadami obejmuje następujące działania: zbieranie, transport, odzysk i unieszkodliwianie odpadów oraz nadzór nad tymi działaniami i miejscami unieszkodliwiania odpadów.
Głównym operatorem gospodarki odpadami w mieście jest Miejskie Przedsiębiorstwo Oczyszczania Sp. z o.o. Zakres działalności MPO obejmuje zbiórkę, transport, segregację, odzysk, składowanie i utylizację odpadów. Zbiórka odpadów komunalnych zmieszanych

prowadzona jest również przez firmy posiadające wymagane pozwolenia na gromadzenie i transport odpadów. Gospodarka odpadami powstającymi w sektorze gospodarczym i usługowym (tzw. odpadami przemysłowymi) prowadzona jest przez sieć firm działających w zakresie zbiórki, transportu i odzysku tych odpadów. Podmioty te posiadają możliwości techniczno-prawne dla wykonywania tej działalności.
Na terenie Torunia głównym obiektem do zagospodarowania odpadów jest Miejskie Składowisko Odpadów Komunalnych, położone przy ul. Kociewskiej 43, własność Urzędu Miasta (zarządzający MPO Sp. z o.o.).

Tabela B VI 4-1 - Charakterystyka Miejskiego Składowiska Odpadów Komunalnych

wyszczególnienie	opis – stan aktualny
rodzaj składowiska	składowisko odpadów komunalnych oraz innych niż niebezpieczne
typ składowiska	nadpoziomowe, o wysokości składowanych odpadów ok. 28m
powierzchnia	14,5ha
pojemność	całkowita 3.747.000 mg wykorzystana 2.408.395 mg
rodzaj uszczelnienia	geomembrana powierzchnia uszczelniona 3,5 ha
infrastruktura techniczna	- droga dojazdowa i droga techniczna, - waga techniczna: wjazdowa i wyjazdowa, - brodzik do dezynfekcji, - dwa kompaktory, dwie spycharki, jedna spycharko-ładowarka, - magazyny do segregacji odpadów, - studnie odgazowujące, - system drenażowy ze zbiornikiem stabilizacyjnym na odcieki i wody opadowe z rowów opaskowych (proces podczyszczania), - studnie piezometryczne,
przewidywany czas eksploatacji	do 31.12.2009r.
system odgazowania i odzysku gazu wysypiskowego	52 studnie - uzyskany gaz wysypiskowy 2,5 mln nm^3/rok, wykorzystanie: produkcja energii elektrycznej, energii cieplnej

Źródło: dane „Plan Gospodarki Odpadami dla Miasta Torunia na lata 2004-2012”

Poza Miejskim Składowiskiem Odpadów na terenie Torunia funkcjonują jeszcze inne instalacje do zagospodarowania odpadów:
- składowisko odpadów przemysłowych,
- zakładowe składowisko popiołu „Elektrociepłowni Toruń” S.A.,
- kompostownia ustabilizowanych osadów ściekowych w Miejskiej Oczyszczalni Ścieków,
- instalacja do utylizacji lamp fluorescencyjnych w PPHU Abba Ekomed Sp. z o.o.
- instalacja do termicznego unieszkodliwiania odpadów medycznych w Wojewódzkim Szpitalu Zespolonym,
- składnice „autozłomu”,
- składnice złomu i makulatury.

4.2. Grupy odpadów

4.2.1. Odpady powstające w sektorze komunalnym

Odpady komunalne podzielone są na następujące grupy:
- odpady komunalne zmieszane,
- odpady opakowaniowe,
- odpady ulegające biodegradacji,
- komunalne odpady ściekowe,
- odpady wielkogabarytowe,
- odpady budowlane,
- odpady niebezpieczne w strumieniu odpadów komunalnych.

W grupie odpadów komunalnych źródłem ich powstawania są gospodarstwa domowe, instytucje publiczne, przedsiębiorstwa produkcyjne, obiekty usługowo-handlowe, obiekty turystyczne i sportowe. W chwili obecnej systemem zbiórki zmieszanych odpadów komunalnych objętych jest ok. 96% mieszkańców Torunia. Odpady poddawane są w zależności od ilości i jakości: przerobowi, odzyskowi, bądź unieszkodliwieniu.

Tabela B VI 4-2 - Ilość odpadów komunalnych zebranych i wywiezionych na wysypisko w 2003 r.

wyszczególnienie	**wartość**
liczba mieszkańców miasta	210.702 osoby
ilość odpadów wytworzonych (szacunek)	89.127 Mg
ilość odpadów zebranych od gospodarstw domowych	50.064 Mg
ilość odpadów zebranych od podmiotów gospodarczych	25.790 Mg
ilość odpadów zebranych selektywnie	1.621
suma zebranych odpadów komunalnych	**77.475**
wskaźnik ilości	368 kg/m/rok

Źródło: dane „Plan Gospodarki Odpadami dla Miasta Torunia na lata 2004-2012”

Dla ustalenia wielkości odpadów operuje się wskaźnikiem nagromadzenia/wytworzenia odpadów na jednego mieszkańca, określonym w Krajowym Planie Gospodarki na poziomie: kg/mieszkaniec/rok. Dla Torunia przyjęto poziom 424 kg/m/rok.
Odpady opakowaniowe gromadzone są na terenie miasta poprzez system selektywnej zbiórki, szczególnie w terenach budownictwa mieszkaniowego wielorodzinnego. Obecnie wykorzystywanych jest ok. 760 sztuk pojemników różnych typów. W zabudowie jednorodzinnej selekcjonowanie opakowań odbywa się w tzw. systemie „workowym”. Liczbę gospodarstw objętym tym systemem szacuje się na ok. 3.075. Funkcjonuje też sieć punktów skupu makulatury i złomu (40 punktów). Odpady przewożone są do stacji segregowania odpadów w bazie MPO i poddane procesowi odzysku i recyklingu. Łączna ilość odpadów zebranych w sposób selektywny kształtowała się na poziomie 1.620 Mg/rok, w czym największy udział mają opakowania ze szkła oraz opakowania papierowe i tekturowe.
Odpady ulegające biodegradacji to tzw. „odpady zielone”, powstałe przy utrzymaniu terenów zieleni. Są one układane w pryzmy i kompostowane na terenie Miejskiego Składowiska Odpadów a następnie używane do rekultywowania wysypiska.
Komunalne odpady ściekowe powstające w oczyszczalniach ścieków, których ilość szacuje się na poziomie 35.345Mg/rok, to powstałe w wyniku technologii stosowanej w oczyszczalni osady ściekowe, piasek i skratki. Osady ściekowe kompostowane są w Miejskiej Oczyszczalni Ścieków a pozostałe wywożone są na teren Miejskiego Składowiska Odpadów - w celu ich unieszkodliwienia poprzez składowanie.
Odpady wielkogabarytowe są to odpady, które ze względu na swoją kubaturę oraz wymiary nie mieszczą się w normalnych pojemnikach przeznaczonych do wywozu odpadów komunalnych. Zbiórka odpadów wielkogabarytowych na terenie miasta odbywa się cyklicznie i kształtuje się na poziomie 280 Mg/rok.
Odpady budowlane powstałe podczas budowy, remontu i demontażu obiektów budowlanych oraz infrastruktury drogowej nie są objęte strefą działań MPO; na teren składowiska dostarczane są we własnym zakresie przez wytwórców i wykorzystywane do przykrywania warstw składowanych odpadów oraz jako surowiec do budowy i wyrównywania dróg i terenu. Ilość wytworzonych tego typu odpadów szacuje się na 8.000Mg/rok.
Odpady niebezpieczne wchodzące w skład odpadów komunalnych nie mają opracowanego systemu ich selektywnej zbiórki; szacuje się, że ilość tych odpadów wynosi 600Mg/rok.

Odpady powstające w sektorze komunalnym wywożone są na Miejskie Wysypisko Odpadów Komunalnych, zajmujące obszar ok. 14,5 ha i obejmujące:

- dwie eksploatowane w 1964-1995 r. „kwatery” , obecnie nieczynne, nieuszczelnione, zasypane ziemią i zadarnione (8,1 ha),

- czynną „kwaterę" wielkości 1,8 ha , uszczelnioną geomembraną, z zabudowanym układem drenażu odcieków,
- czynną „kwaterę" wielkości 1,4 ha, przystosowaną do przyjmowania odpadów,
- zaplecze techniczno-ekologiczne (2,5 ha dodatkowo).

Dla procesu unieszkodliwiania odpadów stworzony jest nowoczesny system działań i technologii (m.in. system odgazowywania składowiska oraz system ujmowania i podczyszczania odcieków wód opadowych infiltrujących czaszę składowiska), opracowany w celu minimalizacji oddziaływania składowiska na środowisko. Wysypisko objęte jest kompleksowo systemem odzysku biogazu, przetwarzanego na energię cieplną.
Na terenie wysypiska odbywa się również tradycyjna ręczna segregacja odpadów, w wyniku której odzyskiwana jest makulatura, tworzywa sztuczne, złom i metale żelazne.

4.2.2 Odpady powstające w sektorze gospodarczym i usługowym

Odpady te podzielono na następujące grupy:

- odpady inne niż niebezpieczne,
- odpady niebezpieczne.

W pierwszej grupie odpadów znajduje się cały szereg odpadów, m.in.: odpady przemysłowe, odpady budowlane, odpady z sektora usługowo-handlowego, odpady medyczne i weterynaryjne, oleje i odpady ciekłych paliw. Nie stanowią one jednak zagrożenia i nie wymagają szczególnego postępowania. W skali roku w Toruniu określona została jednoznacznie ich ilość - ok. 118.000 Mg.
Odpady niebezpieczne powstające w wyniku prowadzenia działalności gospodarczej (głównie odpady pogalwaniczne i polakiernicze), wymagają szczególnego postępowania w zakresie magazynowania, transportu oraz ich unieszkodliwiania lub odzysku. W skali roku w Toruniu ilość wytwarzanych odpadów niebezpiecznych szacuje się na ok. 12.500 Mg. Od 2001 r. nie przyjmuje się i nie składuje odpadów niebezpiecznych.
Na terenie Torunia zarejestrowano ok. 120 jednostek gospodarczych, zapewniających dalszy proces postępowania z poszczególnym rodzajem odpadów. Wykaz jednostek prowadzi Prezydent Miasta.

Wnioski

Miasto w ostatnim okresie wprowadziło szereg działań w zakresie właściwej gospodarki odpadami, szczególnie w zakresie selektywnej zbiórki odpadów mogących podlegać procesowi zagospodarowania. Problemem, który istnieje od dawna jest problem „dzikich wysypisk" - szczególnie w lasach. Miasto prowadzi systematyczną kontrolę takich miejsc, przeprowadza ich likwidację i rekultywację.
Innym zjawiskiem problemowym jest przyjęcie polityki odnośnie usuwania odpadów niebezpiecznych zawierających azbest. Niezbędne jest wdrożenie sporządzonego przez Radę Ministrów w dniu 14 maja 2004 r. „Programu usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest", czyli przeprowadzenie monitoringu obiektów, w budowie których był on zastosowany i przygotowanie planu usuwania w zależności od stopnia zużycia.Bardzo istotnym elementem w gospodarce odpadami do wprowadzenia na terenie miasta, jest również wprowadzenie selekcji odpadów komunalnych ukierunkowanej na wyodrębnienie odpadów niebezpiecznych, ich składowanie i unieszkodliwianie w wyznaczonej do tego nowej lokalizacji – poza rejonem składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne.
Obecnie brak jest także systemu selektywnej zbiórki biomasy i odpadów budowlanych.
Główną potrzebą jest stworzenie instalacji (budowa Zakładu Zagospodarowania Odpadów) do odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

VII. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE

1. UWARUNKOWANIA FORMALNO-PRAWNE

„Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego" uchwalony uchwałą Sejmiku Województwa Nr XXI/135/03 z dnia 26 czerwca 2003 r. sporządzony został pod „rządami" ustawy o zagospodarowaniu przestrzennym.
Relacje pomiędzy ustaleniami planu województwa a studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy reguluje, obowiązująca od 11 lipca 2003 r., ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.
Zgodnie z jej zapisami prezydent miasta sporządza studium zawierające część tekstową i graficzną, **uwzględniając** zasady określone w koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, **ustalenia** strategii rozwoju i **planu zagospodarowania przestrzennego województwa** oraz strategii rozwoju gminy, o ile gmina dysponuje takim opracowaniem.
W studium określa się w szczególności: (...) obszary, na których rozmieszczone będą inwestycje celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym, **zgodnie z ustaleniami planu zagospodarowania przestrzennego województwa** i ustaleniami programów, o których mowa w art.48 ust.1 (programy służące realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu krajowym).

2. ANALIZA USTALEŃ „PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO"

2.1. Uwarunkowania zewnętrzne wynikające z wpływu procesów integracji europejskiej na przestrzeń regionu

- położenie w zasięgu IV korytarza transportowego łączącego Półwysep Skandynawski z Europą Południową - w ramach rozszerzenia Transeuropejskiej Sieci Transportowej (TEN - określone rozporządzeniem Nr 1692/96UE) na kraje Europy Środkowej i Wschodniej (projekt TINA - Wspólna ocena potrzeb infrastruktury w krajach kandydujących do akcesji) - obejmującego drogę krajową nr 1 (Gdańsk-Toruń-Cieszyn). W przyszłości osią IV korytarza będzie autostrada A-1;
- linia kolejowa o znaczeniu międzynarodowym dla ruchu towarowego (AGTC) Poznań-Inowrocław-Toruń-Olsztyn;
- aglomeracja bydgosko-toruńska, w sieci polskich miast metropolitalnych, zaliczana jest do centrów regionalnych o średnim potencjale. W dłuższym okresie czasu ma szanse stać się jednym z europoli Europy Środkowej.

2.2. Ustalenia zapisane w dokumentach rządowych i innych, poziomu krajowego i regionalnego

„Koncepcja polityki przestrzennego zagospodarowania kraju":
- w strukturze hierarchicznej krajowego systemu osadniczego miasta Bydgoszcz i Toruń postrzegane są jako miasta-rdzenie bipolarnej aglomeracji o potencjalnym znaczeniu europejskim (potencjalny europol);
- decydujące znaczenie dla przyspieszenia rozwoju będą miały obszary, których osiami komunikacyjnymi będą: (...) zamierzona autostrada A-1 i przyszła droga ekspresowa S-10 Planowana jest modernizacja i rozbudowa szlaku kolejowego Poznań-Olsztyn-Skandawa (AGC, AGTC do 120 km/h - Umowy o: międzynarodowych połączeniach sieci kolejowych i o międzynarodowych przewozach transportem kombinowanym).

2.3. Koncepcja i zasady zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego

Nadrzędnym celem zagospodarowania województwa kujawsko-pomorskiego jest zbudowanie struktur funkcjonalno-przestrzennych podnoszących konkurencyjność regionu i jakość życia jego mieszkańców. O konkurencyjności struktur przestrzennych decyduje przede wszystkim: stopień koncentracji potencjału ludzkiego i gospodarczego, atrakcyjność warunków życia i inwestowania oraz dobra dostępność komunikacyjna.
W planie zagospodarowania przestrzennego województwa, wzmocnienie koncentracji potencjału zamierza się uzyskać przez właściwe ukształtowanie sieci osadniczej. Główny jej kościec tworzą miasta położone w dolinie Wisły na obszarze najwyższej aktywności społecznej i gospodarczej. Są to: Bydgoszcz, Toruń, Grudziądz i Włocławek.
Miasta Bydgoszcz i Toruń staną się biegunami wzrostu wielkomiejskiej aglomeracji o znaczeniu europejskim. Aglomeracja obu miast będzie obszarem najwyższej w regionie aktywności społecznej i gospodarczej, stymulującej rozwój całego województwa. Znamionować je będzie zróżnicowanie funkcjonalne, w którym podstawowe znaczenie będą miały takie funkcje metropolitalne jak: naukowo-edukacyjna, kulturalna turystyczna, administracyjno-polityczna, finansowa i gospodarcza, a w jej ramach rozwój wytwórczości w sektorze wysokich technologii. Elementem dobrego funkcjonowania europolu będą szybkie drogowe i szynowe połączenia komunikacyjne.
Rozwój i zagospodarowanie, których źródłem będą największe ośrodki miejskie województwa, będzie przez nie generowany w pierwszej kolejności wzdłuż głównych szlaków komunikacyjnych, kreując pasma wysokiej aktywności społecznej i gospodarczej. Przede wszystkim rozwiną się one wzdłuż dróg:
- łączących Bydgoszcz z Toruniem: ekspresowej nr 10 i krajowej nr 80;
- krajowej nr 1 łączącej Toruń z Włocławkiem i Grudziądzem;
- krajowej nr 10 na wschód od Torunia (Toruń-Płońsk);
- przy węzłach autostrady A-1: Turzno i Lubicz;
- krajowej nr 15 Toruń-Brodnica i Toruń-Inowrocław.

Zasadnicze znaczenie dla zewnętrznych powiązań ma linia kolejowa nr 18 łącząca województwo ze stolicą (powinna być ona obsługiwana przez pociągi klasy InterCity) oraz linia nr 353 z kierunku Poznania przez Inowrocław, Toruń, w kierunku Iławy i Olsztyna.
Zmodernizowany zostanie w pierwszej kolejności odcinek linii 18 pomiędzy Bydgoszczą a Toruniem (z przystosowaniem go do przejazdów z prędkością ponad 120 km/godz.).
Lotnisko w Toruniu służyć będzie (podobnie jak tego typu obiekty w Grudziądzu, Inowrocławiu i Włocławku) potrzebom lotnictwa ratowniczego, sportowego a także pasażerskiego dla odpowiednich statków powietrznych.
Modernizowany port lotniczy w Bydgoszczy umożliwi powiązanie województwa ze światem zewnętrznym.

2.4. Kierunki zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego

Kierunki zagospodarowania przestrzennego, stanowiące bardzo ważny element polityki przestrzennej, zostały określone dla całego województwa w układzie trzech sfer: sieci osadniczej, środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz komunikacji i infrastruktury technicznej, a także w zakresie obronności i bezpieczeństwa państwa.
Ze względu na stabilność elementów zagospodarowania przestrzennego horyzont czasowy został określony na 2020 r.

Tabela B VII 2-1 - Kierunki zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego dla Torunia

Sfera	**Kierunki rozwoju i ochrony, działania**	**Zadania ponadlokalne (wojewódzkie) realizujące cele publiczne** *(w nawiasie – wskazany podmiot odpowiedzialny za zadanie i podstawa prawna)*
1.	2.	3.
SIEĆ OSADNICZA **Zasady i cel działań** Kształtowanie sieci osadniczej w województwie obejmować będzie działania zmierzające do jej rozwoju poprzez wyposażanie miast poszczególnych poziomów hierarchicznych w instytucje obsługi mieszkańców, stosownie do ich pozycji w sieci i zasięgu ich oddziaływania.	**Ustala się następującą hierarchię sieci osadniczej: Bydgoszcz i Toruń - miasta o potencjalnym znaczeniu europejskim - siedziby województwa, centralne ośrodki aglomeracji i obszaru metropolitalnego.**	opracowanie planu zagospodarowania przestrzennego obszaru metropolitalnego Bydgoszcz-Toruń, jako części planu województwa, ze szczególnym uwzględnieniem szybkiego połączenia szynowego Bydgoszcz-Toruń. *(zadanie ustawowe – Samorząd Województwa)*
	Wzmocnienie potencjału Torunia w instytucje obsługi mieszkańców będzie realizowane poprzez: - wzmocnienie szkół wyższych, instytucji naukowo-badawczych i wdrożeniowych;	▪ **utworzenie Salonu Innowacji i Postępu** (*Samorząd Województwa – Program Rozwoju do 2010 r.),* ▪ **utworzenie Centrum Transferu Technologii** (*Samorząd Województwa, władze miasta i UMK – Kontrakt Wojewódzki,)* ▪ **utworzenie Centrum Obsługi Inwestora** (*Samorząd Województwa – Program Rozwoju do 2010 r.),* ▪ **utworzenie Regionalnego Centrum Edukacji Informatycznej** (*Samorząd Województwa, UMK - Program Rozwoju do 2010 r.),* ▪ **powołanie Ośrodka Interaktywnej Edukacji „Miasto Nauki”** (*Samorząd Województwa, Samorząd Torunia, Fundacja Przyjaciół Planetarium i Muzeum M. Kopernika – Program Rozwoju. do 2010 r.),* ▪ **powołanie wyższej szkoły zawodowej** (*Samorząd Województwa, Samorząd m. Torunia - Program Rozwoju do 2010 r.);*
	- rozwój instytucji specjalistycznej opieki medycznej;	▪ **budowa Centrum Diagnostycznego i Laboratoryjnego (***realizacja do 2010r. - Samorząd Województwa - Program Rozwoju do 2010 r.);* ▪ **modernizacja i rozbudowa Wojewódzkiego Szpitala Dziecięcego** *(realizacja 2001-2002 - Samorząd Województwa - Kontrakt Wojewódzki);*
	- umacnianie instytucji kulturalnych znaczenia regionalnego i ponadregionalnego (w tym Teatru W.Horzycy i Teatru Baj Pomorski); - wspomaganie rozwoju mass-mediów znaczenia regionalnego, rozwijanie sektora finansowo-bankowego i otoczenia biznesu;	

	- realizację centrum kongresowego;	▪ **powołanie regionalnego centrum wystawienniczo-targowo-kongresowego** *(realizacja do 2010 r. - Samorząd Województwa, Samorząd Torunia - Program Rozwoju do 2010 r.)* ▪ **budowa Centrum Kongresowo-Turystycznego** *(realizacja do 2010r. - Samorząd Województwa, Samorząd Torunia - Program Rozwoju do 2010 r.);*
	Integracja funkcjonalno-przestrzenna aglomeracji bydgosko-toruńskiej, kształtowanie europolu, realizowane będzie poprzez: - koordynację gospodarki przestrzennej biegunów aglomeracji, zwłaszcza w zakresie polityki inwestycyjnej dotyczącej infrastruktury technicznej, komunikacyjnej, społecznej o znaczeniu regionalnym oraz zabudowy mieszkaniowej na obszarach pomiędzy biegunami; - poprawę dostępności komunikacyjnej obszaru aglomeracji i wzajemnej dostępności komunikacyjnej Bydgoszczy i Torunia.	zadania wymienione w wierszach dotyczących strefy komunikacji;
	W rozdziale dot. infrastruktury komunalnej przewiduje się: - budowę całościowego systemu gospodarki odpadami, którego podstawą realizacji będzie „Plan Gospodarki odpadami dla Województwa Kujawsko-Pomorskiego"; - wdrażanie technologii mało- i bezodpadowych oraz prowadzenie działań prewencyjnych w produkcji; - tworzenie instrumentów prawnych i ekonomicznych zapewniających rozwój rynku surowców wtórnych; - tworzenie nowych składowisk jako obiektów o uzasadnionej ekonomicznie wielkości i lokalizacji; - bieżącą likwidację „dzikich" wysypisk.	
	Gospodarcze wykorzystanie walorów turystycznych wymaga wzmocnienia funkcji związanych z obsługą ruchu turystycznego i poprawą zagospodarowania turystycznego poprzez: - zwiększenie i poprawę standardu bazy hotelowej; - wzmocnienie roli Torunia jako krajowego i ponadregionalnego ośrodka obsługi ruchu turystycznego krajowego i zagranicznego, zwłaszcza związanego z nauką, biznesem, imprezami kulturalnymi, sportowymi, targami; - poprawę zagospodarowania istniejących szlaków turystycznych - Europejskiego Szlaku Dalekobieżnego E 11 (...Izdby-Mogilno-Strzelno-Kruszwica-Gniewkowo-Toruń-Golub-Dobrzyń-Brodnica-Górale-...); szlaku wodnego rzeki Wisły przy	Przewidywane najważniejsze opracowania studialne i analityczne - **„Strategia rozwoju turystyki na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego**" – wymieniona w rozdziale „Monitoring wdrażania polityki przestrzennej..." - Samorząd Województwa.

	wykorzystaniu walorów krajobrazowych i zasobów kulturowych miasta Torunia; oraz zagospodarowanie nieczynnej linii kolejowej Toruń-Unisław jako trasy rowerowo-konnej.	
	Wysoka jakość życia mieszkańców (zapisana w „Strategii rozwoju województwa"), związana z zapewnieniem wysokich standardów obsługi mieszkańców, osiągnięta być powinna poprzez działania ukierunkowane na: - podnoszenie poziomu wykształcenia mieszkańców poprzez kształtowanie sieci szkół i poprawę jakości nauczania, w tym zwłaszcza: restrukturyzację istniejących szkół ponadgimnazjalnych w celu dostosowania kierunków kształcenia do potrzeb lokalnych, przy zapewnieniu: - 80% miejsc w szkołach na kierunkach maturalnych; rozwój różnych form kształcenia pomaturalnego oraz rozwój różnych form kształcenia ustawicznego; - podnoszenie jakości specjalistycznej opieki medycznej (poprzez modernizację bazy i poprawę standardów leczenia) przy założeniu utrzymania dotychczasowej sieci placówek szpitalnych; - wzrost aktywności społecznej i kulturalnej mieszkańców poprzez poprawę dostępu do placówek kulturalnych oraz wzrost znaczenia i potencjału placówek znaczenia regionalnego i ponadregionalnego; - wzrost aktywności społecznej i sportowej mieszkańców poprzez rozbudowę i poprawę standardu istniejącej bazy sportowo-rekreacyjnej, zwłaszcza realizację hal sportowo-widowiskowych i bazy specjalistycznej.	
ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I KULTUROWE **Kierunki i cel działań** Głównym kierunkiem działań odnoszących się do środowiska przyrodniczego i kulturowego jest ich ochrona i zachowanie w jak najlepszym stanie dla przyszłych pokoleń	**Ochrona dziedzictwa kulturowego realizowana będzie** poprzez: - rewaloryzację zabytkowego układu urbanistycznego Torunia; - eliminację ruchu samochodowego z zabytkowego centrum; - utrzymanie w formie trwałej ruiny bądź adaptację do nowej funkcji pozostałości średniowiecznego zamku w Toruniu; - konserwację zespołu fortyfikacji i murów miejskich w Toruniu; - konserwację zabytkowych obiektów sakralnych oraz zespołów dworsko-parkowych; - ochronę zachowanej historycznej panoramy (widoku) m.Torunia; - objęcie ochroną prawną w formie rezerwatu kultury: pozostałości zamku Dybowskiego, Przyczółka Mostowego oraz historycznego układu urbanistycznego w Toruniu; - utworzenie parków kulturowych: Bydgoskiego Przedmieścia	zadania ponadlokalne (o znaczeniu krajowym, rozumiane jako wniosek do koncepcji zagospodarowania przestrzennego kraju, na podstawie ustawy o ochronie dóbr kultury): ▪ **rewaloryzacja historycznego układu urbanistycznego zespołu staromiejskiego** (*realizacja po 2010 r. – UM Torunia, Samorząd Województwa, Wojewoda i Wojewódzki Konserwator Zabytków);* ▪ **utworzenie sieci rezerwatów i parków kulturowych** (*realizacja do 2010 r. – UM Torunia we współpracy ze Służbami Konserwatorskimi);*

	(fragment zabudowy wraz z parkiem miejskim) i Pierścienia Fortów w Toruniu.	
	W zakresie ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego planuje się: - włączenie do europejskiej sieci ekologicznej NATURA 2000 - Fortów w Toruniu (w oparciu o kryteria dyrektywy siedliskowej); - opracowanie planów ochrony dla wszystkich rezerwatów (rezerwat „Kępa Bazarowa" w Toruniu); - ochronę terenów zalewowych zagrożonych powodzią w dolinie Wisły oraz ograniczenie zabudowy, w szczególności mieszkaniowej, na terenach zagrożonych powodzią (przez wodę 100-letnią) w dolinie rzeki Wisły; - ustalenie i przestrzeganie standardów zagospodarowania oraz reżimów ochronnych na terenach ponad Głównymi Zbiornikami Wód Podziemnych w rejonie Torunia; - poprawę jakości wód rzeki Wisły oraz dolnych odcinków jej dopływów - ochronę i większe wykorzystanie zasobów wód mineralnych na potrzeby lecznictwa uzdrowiskowego w rejonie Torunia - Czerniewice; - dalsze wzmacnianie walorów ekologicznych lasów, w szczególności monokultur sosnowych na terenie Kotliny Toruńskiej; - poprawę czystości wód powierzchniowych (rz. Wisła oraz dolny odcinek Drwęcy); - zachowanie korytarzy ekologicznych zapewniających ciągłość między obszarami prawnie chronionymi, w tym w dolinie Wisły.	zadanie ponadlokalne (o znaczeniu krajowym, rozumiane jako wniosek do koncepcji zagospodarowania przestrzennego kraju): ▪ **włączenie do sieci ekologicznej NATURA 2000 Fortów w Toruniu** (*realizacja do 2003 r. – Minister Środowiska, Wojewoda we współpracy z Samorządem Województwa – Koncepcja sieci Natura 2000 w Polsce - Projekt: PL 9608.01.04);* zadanie ponadlokalne (wojewódzkie): ▪ **opracowanie i ustanowienie planów ochrony dla rezerwatów przyrody** (*realizacja do 2005r. - Wojewoda w porozumieniu z samorządem lokalnym - ustawa z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody).* Przewidywane najważniejsze opracowania studialne i analityczne: ▪ **„Studium zagospodarowania obszaru funkcjonalnego doliny Wisły";** ▪ **„Koncepcje zagospodarowania zlewni chronionych, a w szczególności Brdy i Drwęcy";** ▪ **„Studium wpływu projektowanego stopnia wodnego Ciechocinek-Nieszawa na strukturę funkcjonalno-przestrzenną oraz gospodarkę województwa";** ▪ **„Koncepcja struktury przestrzennej oraz możliwości rozwoju funkcji uzdrowiskowej i agroturystyki na obszarze województwa";** ▪ **„Studium zwiększenia lesistości województwa opartej na zmianach struktury użytkowania terenu"** – wymienione w rozdziale „Monitoring wdrażania polityki przestrzennej..." – Samorząd Województwa. Przewidywane najważniejsze opracowania studialne i analityczne – **„Studia zagospodarowania przestrzennego obszarów ważnych dla prawidłowego funkcjonowania środowiska przyrodniczego w celu zapewnienia prawidłowego wdrożenia europejskiej sieci ekologicznej NATURA 2000**" - wymienione w rozdziale „Monitoring wdrażania polityki przestrzennej..." - Samorząd Województwa. ▪ **zachowanie korytarzy ekologicznych zapewniających ciągłość między obszarami prawnie chronionymi** (*realizacja do 2010 r. - Wojewoda i samorząd lokalny - ustawa z dnia 16 października 1999 r. o ochronie przyrody).*

KOMUNIKACJA I INFRASTRUKTURA TECHNICZNA **Kierunki i cel działań** Komunikacja - poprawa powiązań podnoszących atrakcyjność regionu. Rozwój systemów gazowniczych i wodno-ściekowych - podniesienie jakości życia mieszkańców oraz poprawę czystości powietrza i wód. Rozbudowa systemów energetycznych - zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego województwa oraz zagwarantowanie odbiorcom dostaw energii elektrycznej zgodnej z wymaganymi standardami i normami ogólnokrajowymi.	**Komunikacja** **Kierunki działań w zakresie nadrzędnego priorytetu układu drogowego, zapewniającego zewnętrzne powiązania województwa kujawsko-pomorskiego** to: - dokończenie budowy autostrady A-1 z węzłami autostradowymi (...)Turzno i Lubicz; - przebudowa do parametrów klasy technicznej S (droga ekspresowa) drogi krajowej nr 10 z budową obwodnicy m. Torunia i budową drugiej jezdni na odcinku Bydgoszcz-Toruń; - przebudowa drogi krajowej nr 1 (Gdańsk-Cieszyn) z budową Trasy Nowomostowej; wraz z oddaniem do użytku autostrady A-1, obecny wojewódzki odcinek drogi nr 1 będzie wykorzystywany w relacjach wewnątrzregionalnych, zapewniających powiązanie zespołu miast Chełmna i Świecia z Toruniem; - przebudowa w parametrach klasy technicznej GP 2/2 drogi krajowej nr 15 (Trzebnica-Ostróda) na odcinku ul. Olsztyńskiej z budową Trasy Staromostowej w Toruniu*;* - przebudowa w klasie technicznej GP 2/2 drogi krajowej nr 80 (Pawłówek-Lubicz) z budową trasy średnicowej w Toruniu z przebudową ul. Sz.Lubicka z podłączeniem do węzła autostradowego „Lubicz”.	Zadania ponadlokalne o znaczeniu krajowym, rozumiane jako wniosek do koncepcji zagospodarowania przestrzennego kraju) ▪ **budowa autostrady A-1** (*realizacja 2015 r. – Gdańsk-Transprojekt Company S.A. - Polityka Transportowa Państwa na lata 2001-2015, Program inwestycyjny GDDKiA);* ▪ **budowa drogi ekspresowej S-10 – budowa drugiej jezdni na odcinku Bydgoszcz-Toruń** *(GDDKiA Program Inwestycyjny GDDKiA)* **i południowej obwodnicy m. Torunia w ciągu S-10** *(GDDKiA i Samorząd Województwa - Program Rozwoju Woj. do 2010 PHARE) - realizacja do 2010 r.;* ▪ **przebudowa drogi krajowej nr 1** (*GDDKiA - po 2010 r. - Polityka Transportowa Państwa na lata 2001-2015),* **wzmocnienie nawierzchni do 115 kN/oś na całej długości (***GDDKiA - do 200 r. - Narodowa Strategia Rozwoju Transportu na lata 2000-2006),* ▪ **budowa Trasy Nowomostowej (ul.: Grudziądzka-Łódzka) w Toruniu z mostem przez rz. Wisłę i budowa odcinka: ul. Łódzka-południowa obwodnica miasta** *(realizacja do 2010r.- U.M. Toruia, Samorząd Województwa - Program Rozwoju Woj. do 2010 r.);* ▪ **przebudowa drogi nr 15 – budowa drugiej jezdni na całej długości** *(GDDKiA po 2010 r.),* **budowa Trasy Staromostowej i przebudowa ul. Olsztyńskiej** *(U.M. Torunia - do 2010 r. - Program Rozwoju Woj. do 2010 r.);* ▪ **przebudowa drogi nr 80 – budowa drugiej jezdni na całej długości** *(GDDKiA po 2010 r.),* **budowa Trasy Średnicowej i przebudowa ul. Szosa Lubicka z podłączeniem do węzła „Lubicz”** *(U.M. Toruń - do 2010 r. – Program Rozwoju Woj. do 2010 r.).*
	Kierunki działań w zakresie podstawowego układu drogowego, zapewniającego bezpośrednie sprawne połączenia ośrodków powiatowych ze stolicami województwa i między sobą, to: - przebudowa drogi wojewódzkiej nr 552 Różankowo-Łysomice i budowa odcinka Różankowo-Górsk w klasie G północna obwodnica m.Torunia); - przebudowa drogi wojewódzkiej 654: Toruń-Silno (ul. Turystyczna); - przebudowa drogi wojewódzkiej 553 Toruń-Wybcz (ul. Szosa	▪ **przebudowa drogi wojewódzkiej nr 552 Różankowo-Łysomice i budowa odcinka Różankowo-Górsk w klasie G** (*realizacja po 2010 r. - Samorząd Województwa , Samorządy lokalne - m.p.z.p.);* ▪ **przebudowa drogi wojewódzkiej nr 654** (*po 2010 r. Samorząd Województwa - Uzgodnienie Projektu Planu Woj. z Zarządem Dróg Woj.);* ▪ **przebudowa drogi wojewódzkiej nr 553** (*po 2010 r. Samorząd Województwa, ZDW - Program kierunków, celów i działań wynikający z zarządzania drogami woj. przez ZDW na lata 2003-2010.)***;**

	Chełmińska); - budowa drogi w klasie G w m.Toruniu (ul. Grudziądzka-węzeł Turzno).	▪ **budowa drogi w klasie G w m.Toruniu (ul. Grudziądzka-węzeł Turzno) -** (*realizacja po 2010 r. - Samorządy lokalne - m.p.z.p.)*
	Najważniejsze zadania w układzie nadrzędnym dla linii kolejowych, zapewniające zewnętrzne powiązania województwa kujawsko-pomorskiego, to: - przebudowa linii kolejowej nr 18 (Kutno-Włocławek-Toruń-Bydgoszcz) umożliwiająca połączenie aglomeracji bydgosko-toruńskiej z Warszawą - „INTERCITY" i osiągnięcie prędkości powyżej 120 km/h*;* - przebudowa linii kolejowej nr 353 (Poznań-Inowrocław-Toruń-Iława-Skandawa), umożliwiające osiągnięcie prędkości powyżej 120 km/h	zadania ponadlokalne (o znaczeniu krajowym, rozumiane jako wniosek do koncepcji zagospodarowania przestrzennego kraju): ▪ **modernizacja linii kolejowej nr 18** *(po 2010 r.)***, utworzenie połączeń Euro- i Intercity na trasie Bydgoszcz-Toruń-Warszawa** (*do 2010 r. - PKP, Samorząd Województwa Program Rozwoju Woj. do 2010 r.);* ▪ **modernizacja linii kolejowej nr 353** *(po 2010 r. - PKP - Program Inwestycyjny PKP).*
	Najważniejsze zadania w układzie podstawowym dla linii kolejowych, zapewniające sprawniejszy i bezpieczniejszy transport na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, to: - elektryfikacja i dobudowa drugiego toru na linii nr 207 (Toruń-Grudziądz-Malbork); - powiązanie miast: Bydgoszczy i Torunia torem szynowym szybkiego ruchu; - przebudowa linii kolejowych znaczenia regionalnego , zapewniającą dobrą dostępność siedzib urzędów powiatowych i gminnych.	▪ **przebudowa linii kolejowej nr 207** (*po 2010 r. - PKP - Program Inwestycyjny PKP).*
	Porty lotnicze: - przebudowa lotniska usługowo-sportowego w Toruniu, która umożliwi zakwalifikowanie go do portu lotniczego lokalnego - obsługa autostrady A-1.	▪ **przebudowa lotniska usługowo-sportowego w Toruniu** (*realizacja po 2010 r. - Samorząd Województwa, Samorząd Miasta -Uzgodnienie z Głównym Inspektorem Lotnictwa Cywilnego)*
	Uruchomienie najtańszego transportu drogami wodnymi możliwe będzie po realizacji następujących kierunków: - przebudowy i budowy kaskady oraz infrastruktury technicznej na śródlądowej drodze wodnej rzeki Wisły o znaczeniu międzynarodowym, co najmniej do IV klasy drogi wodnej.	zadania ponadlokalne (o znaczeniu krajowym, rozumiane jako wniosek do koncepcji zagospodarowania przestrzennego kraju): ▪ **modernizacja drogi wodnej rz.Wisły** (*RZGZ - po 2010 r. - Program dla Wisły i jej dorzecza „Wisła 2020");* ▪ **budowa stopnia wodnego „Nieszawa" na Wiśle ze zbiornikiem wodnym** (*Samorząd Województwa - do 2010 r. - Program Rozwoju Woj. do 2010 r.)* Przewidywane najważniejsze opracowania studialne i analityczne. ▪ **Studium wpływu projektowanego stopnia wodnego Ciechocinek-Nieszawa na strukturę funkcjonalno-**

		przestrzenną oraz gospodarkę województwa” - wymienione w rozdziale „Monitoring wdrażania polityki przestrzennej...” - Samorząd Województwa
	Energetyka. **Plan rozwoju PGNiG S.A. opracowany na lata 2001-2003 określa** następujące inwestycje: - gazociąg podłączeniowy do EC-Elana**.**	▪ **podłączenie EC Toruń** (*realizacja do 2003r. - PGNiG ROP Gdańsk - Program rozwoju gazownictwa w Polsce do 2003 r. PGNiG);*
	Plan rozwoju PSE oraz zamierzenia inwestycyjne realizujące rozbudowę systemu elektroenergetycznego o znaczeniu wojewódzkim zakładają: - modernizację obiektu stacyjnego Toruń-Elana – bez zwiększenia zapotrzebowania terenowego; budowę stacji transformatorowej 110 kV/15 kV Toruń-Bielawy; - budowę linii 110 kV Toruń Rubinkowo-Bielawy	▪ **budowa stacji transformatorowej 110/15 kV Toruń-Bielawy wraz z liniami zasilającymi 110 kV: przez wcięcie w istniejącą linię GPZ-Rubinkowo - GPZ-Drwęca i linię relacji GPZ-Rubinkowo - GPZ-Ciechocnek** (*realizacja do 2009 r. - ZE Toruń - Plan Inwestycyjny ZE Toruń);*
KIERUNKI POLITYKI PRZESTRZENNEJ W ZAKRESIE OBRONNOŚCI PAŃSTWA	Wymogi zapewnienia bezpieczeństwa i obronności państwa spełnione zostały poprzez ustalenie kierunków działań w zakresie infrastruktury transportowej. Jako szlaki komunikacyjne, które mogą być wykorzystane do przemieszczania wojsk własnych i sojuszniczych**,** wskazano: - **drogi: Wyrzysk-Nakło-Pawłówek-Stryszek-Przyłubie-Toruń-Kawęczyn-Kikół-Lipno-Sierpc;** - **linie kolejowe: Piła-Bydgoszcz-Toruń-Brodnica i Tczew-Laskowice Pom.-Bydgoszcz-Toruń-Włocławek-Kutno.**	w wykazie zadań rządowych, służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych znalazł się pakiet inwestycyjny wynikający z udziału Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej w Programie Inwestycji Organizacji Traktatu Północnoatlantyckiego w Dziedzinie Bezpieczeństwa (NSIP), obejmujący: modernizację kompleksu 8618 Osówiec (gm. Sicienko) i modernizację kładnicy MPS w m. Gardeja.(gm. Rogóźno).

Źródło: Plan zagospodarowania przestrzennego woj. kujawsko-pomorskiego - Kuj.-Pom. Biuro Planowania Przestrzennego i Regionalnego we Włocławku, czerwiec 2003.

VIII. CELE ROZWOJU MIASTA, MOŻLIWOŚCI I POTRZEBY

1. CELE PRZESTRZENNE WYNIKAJĄCE Z UCHWALONEJ „STRATEGII ROZWOJU MIASTA TORUNIA"

Uchwalona uchwałą Rady Miasta Torunia Nr 1077/2002 w dniu 16 maja 2002 r. Strategia Rozwoju Miasta Torunia, określa misję miasta, jego cele strategiczne i programy operacyjne. Jednym z głównych celów, wyznaczonych w opracowanej „Strategii....", jest przygotowanie miasta do efektywnego uczestnictwa w strukturach decyzyjnych Unii Europejskiej jako pełnoprawnego partnera, obok instytucji krajowych i europejskich. Przyszłość miasta została określona: „Toruń jest znanym w świecie miastem historycznym, w którym rozwija się nauka, kultura i gospodarka, gdzie dobrze się żyje i do którego chętnie wraca".

1.1. Cel strategiczny nr 1. Toruń miastem społeczności aktywnej, solidarnej i gościnnej

Program operacyjny dla tego celu uwzględnia zagospodarowanie miasta dla ruchu rowerowego, przewidując ścieżki rowerowe oraz parkingi. Kolejnym zadaniem jest upowszechnienie kultury fizycznej wśród mieszkańców, poprzez opracowanie programu inwestycji dotyczących budowy i modernizacji obiektów sportowych. Realizacja powyższego celu możliwa się stanie również poprzez zapewnienie bezpiecznego układu komunikacyjnego miasta.

1.2. Cel strategiczny nr 2. - Toruń jednym z liderów gospodarczych Polski Północnej

Możliwość realizacji omawianego celu zapewni przygotowanie przestrzeni miejskiej do aktywnego inwestowania. Osiągnąć można to konsekwentnie przygotowując i realizując proinwestycyjne plany zagospodarowania oraz szczegółowo wskazując tereny w planach zagospodarowania przestrzennego miasta dla lokalizacji różnych kategorii działalności gospodarczej, obiektów użyteczności publicznej (hali widowiskowej, centrum popularyzacji wiedzy o wszechświecie „Miasto Nauki", centrum kongresowe, „Centrum Sztuki", multikino, Centrum Rozrywki i Rekreacji, aquaparku). Program operacyjny dla osiągnięcia zakładanego celu przewiduje zaprojektowanie i realizację stref inwestycyjnych (Zachód - na terenie Polchemu i przyległych, Wschód - „Abisynia" przy węźle autostradowym Lubicz, oraz Centrum Transferu Technologii Technopark) i przyszłościowe zagospodarowanie terenów i nieruchomości powojskowych, w tym poligonu na lewym brzegu Wisły. Istotnym czynnikiem aktywności gospodarczej Torunia jest jego włączenie do układu komunikacyjnego regionu (połączenie z autostradą A-1, drogą ekspresową S-10 i drogą krajową nr 15). Program operacyjny określa również partnerskie współdziałanie w dziedzinie rozwoju gospodarki samorządów miast Torunia i Bydgoszczy oraz gmin ościennych. Zadaniem miast i gmin jest współdziałanie w zakresie zagospodarowania przestrzennego obszarów będących bezpośrednio w ich zasięgu.

1.3. Cel strategiczny nr 3. - Toruń ośrodkiem akademickim o międzynarodowym znaczeniu

Powyższy cel sprecyzowano w następujących programach operacyjnych:
- współdziałanie środowiska akademickiego,
- rozszerzenie międzynarodowej współpracy organizacji studenckich,
- kształtowanie międzynarodowego wymiaru Uniwersytetu,
- Toruń miejscem międzynarodowych spotkań naukowców i biznesmenów.

1.4. Cel strategiczny nr 4. - Toruń ośrodkiem promieniowania kultury i edukacji

Programem operacyjnym służącym omawianemu celowi jest renowacja i restauracja substancji zabytkowej miasta, realizowana poprzez nowy plan miejscowy zagospodarowania przestrzennego zespołu staromiejskiego i jego bezpośredniego otoczenia. Planowane inwestycje, takie jak budowa Centrum Sztuki czy amfiteatru naturalnego w Parku na Bydgoskim Przedmieściu przyczynią się do wzmocnienia obrazu miasta, jako widocznego ośrodka kulturalnego w regionie.

1.5. Cel strategiczny nr 5. - Toruń miastem o rozwiniętej gospodarce turystycznej

Program operacyjny pt. „Ochrona walorów i atrakcyjności turystycznej miasta pochodnych dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego" wyznacza następujące zadania:
- zapewnienie elementarnej estetyki zabytkowej architektury, przestrzeni fizycznej zabytkowego zespołu urbanistycznego Starego i Nowego Miasta,
- zagospodarowanie nabrzeży rzeki Wisły w obszarze miasta,
- ochrona i ekspozycja panoramy miasta.

Zwiększenie ilości współczesnych atrakcji turystycznych Torunia wyznaczono następującymi zadaniami:
- powstanie obiektów przyciągających określone grupy przyjezdnych np.: Cetrum popularyzacji wiedzy o wszechświecie „Miasto Nauki", aquapark, multikino, ośrodek sportów motorowych,
- zapewnienie znacznej liczby bezpiecznych miejsc parkingowych w bezpośrednim zapleczu zespołu staromiejskiego.

2. CELE PRZESTRZENNE WYNIKAJĄCE Z WIELOLETNIEGO PLANU INWESTYCYJNEGO.

Wieloletni Plan Inwestycyjny na lata 2004-2006 uchwalony uchwałą Rady Miasta Torunia Nr 378/04 w dniu 4 marca 2004 r. wyznaczał szereg zadań z niżej wymienionego zakresu. Uchwłą Nr 755/05 Rady Miasta Torunia z dnia 28 kwietnia 2005 r. w sprawie uchwalenia Wieloletniego Planu Inwestycyjnego na lata 2005-2007 - skorygowano listę zadań objętych wymienionym planem i wycofano z obiegu prawnego ww. uchwałę w sprawie Wieloletniego Planu Inwestycyjnego na lata 2004-2006.
Poniżej kursywą zaznaczono zadania, które nie znalazły się w WPI na lata 2005-2007, pogrubioną czcionką oznaczono zadania wprowadzone w WPI na lata 2005-2007.

2.1. Transport i łączność – zadania główne

- wiadukt Kościuszki z układem drogowym,
- ul. Ligi Polskiej od ul. Konstytucji 3 Maja do ul. Turystycznej,
- trasa Średnicowa Podgórza od ul. Poznańskiej do ul. Łódzkiej,
- *Trasa Nowomostowa – nowy most z układem drogowym,*
- Trasa Średnicowa od ul. Grudziądzkiej do ul. Szosa Chełmińska,
- wiadukt Armii Ludowej i **połączenie drogowe z Trasą Średnicową Podgórza**,
- budowa dróg lokalnych,
- budowa ścieżek rowerowych,
- **ul. Wielki Rów (od ul. Zakładowej do ul. Grudziądzkiej),**
- **ul. Przelot i ul. Odległa,**
- **przebudowa ul. Olsztyńskiej (od ul. Szosa Lubicka do granicy miasta),**

- **modernizacja ul. Szosa Lubicka (od skrzyżowania z ul. Olsztyńską do węzła autostradowego LUBICZ),**
- **nowy most przez Wisłę w ciągu drogi krajowej nr 15,**
- **połączenie drogowe węzła Kluczyki z Trasą Średnicową Podgórza (odcinek drogi krajowej nr 15),**
- **ul. Trakt Leśny oraz ul. Olimpijska (od ul. Szosa Lubicka do ul. Konstytucji 3 Maja),**
- **przebudowa ul. Nieszawskiej (od Placu Armii Krajowej do granicy miasta),**
- **ul. Olimpijska (od ul. Szosa Lubicka do ul. Skłodowskiej-Curie z torowiskiem tramwajowym),**
- **przebudowa ul. Szosa Chełmińska (od ul. Bema do granicy miasta),**
- **ul. Aleja 700-lecia (od Al. Jana Pawła II do ul. Szosa Chełmińska).**

2.2. Gospodarka mieszkaniowa

W zakresie gospodarki mieszkaniowej podstawowym zadaniem jest pozyskiwanie nieruchomości pod gminne budownictwo mieszkaniowe (w tym socjalne).

2.3. Oświata i wychowanie – zadania główne

- budowa sal gimnastycznych przy SP Nr 34 *i Zespole Szkół Nr 7*,
- budowa boisk sportowych przy Zespole Szkół Nr 24,
- budowa szkoły podstawowej na osiedlu „Koniuchy”,
- budowa basenu w lewobrzeżnej części miasta przy SP Nr 14,
- **budowa boiska sportowego i zagospodarowanie terenów zielonych - Zespół Szkół Nr 6, ul. Dziewulskiego 41,**
- **rozbudowa i modernizacja obiektów przy ul. Szosa Chełmińska na potrzeby Zespołu Szkół Muzycznych.**

2.4. Ochrona zdrowia i pomoc społeczna

Podstawowym zadaniem wyznaczonym w tej dziedzinie jest budowa Centrum Chirurgiczno-Urazowo-Ortopedycznego przy ul. Uniwersyteckiej. Przewidziana również została rozbudowa istniejących placówek leczniczych, takich jak: Szpital Miejski, Zakład Opieki Leczniczej s.s. Serafitek, Zakład Pielęgnacyjno-Opiekuńczy przy ul. Ligi Polskiej. Kolejnym zadaniem jest rozbudowa bazy opiekuńczo-wychowawczej Caritas Diecezji Toruńskiej oraz budowa Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego przy ul. Żwirki i Wigury (zrealizowana).

2.5. Gospodarka komunalna i ochrona środowiska

- modernizacja Miejskiego Placu Zabaw (zrealizowana),
- *budowa parkingu przy Domu Muz przy ul. Poznańskiej*,
- zagospodarowanie Osady Leśnej Barbarka,
- zagospodarowanie nabrzeży Wisły,
- *rewitalizacja terenów poprzemysłowych przy ul. Bydgoskiej - utworzenie Centrum Wspierania Przedsiębiorczości*,
- gospodarka wodno-ściekowa na terenie miasta - projekt ISPA,
- **rewitalizacja terenów poprzemysłowych - „Młyny Toruńskie”.**

2.6. Kultura fizyczna i sport

- *modernizacja stadionu piłkarskiego przy ul. Armii Ludowej,*
- modernizacja stadionu miejskiego przy ul.Bema,
- modernizacja i rozbudowa sztucznego lodowiska,
- *modernizacja Kąpieliska Miejskiego Wodnik,*
- budowa boisk sportowych z zapleczami przy ul. Chełmińskiej,
- budowa Hali Widowiskowo-Sportowej przy ul. Bema,
- **Centrum Sztuki Współczesnej,**
- **rozbudowa budynku Planetarium przy ul. Franciszkańskiej.**

3. POTRZEBY WYNIKAJĄCE ZE ZGŁOSZONYCH WNIOSKÓW

Tabela B VIII 3-1 - **WYKAZ WNIOSKÓW DO „STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO MIASTA TORUNIA”**

Lp.	Numer wniosku	Teren objęty wnioskiem	Proponowane przeznaczenie
1.	**1.1.** **1.2.** **1.3.**	ul. Sobieskiego - Podchorążych - Waryńskiego; ul. Szosa Bydgoska - Fałata; ul. Szosa Bydgoska (56ha terenu Polchemu).	1. Obiekt handlowy o powierzchni sprzedażowej powyżej 2000 m2; 2. Obiekt handlowy o powierzchni sprzedażowej powyżej 2000 m2 z usługami towarzyszącymi i stacją paliw, dyslokacja stadionu żużlowego; 3. Obiekt handlowy o powierzchni sprzedażowej powyżej 2000 m2, kompleks administracyjno-usługowo-sportowo-rekreacyjno-hotelowy, stadion żużlowy.
2.	**2.**	ul. Szosa Bydgoska 136-138 (dz.nr 70).	Obiekt handlowy o powierzchni sprzedażowej powyżej 2000 m2.
3.	**3.**	ul. Wybickiego/Małachowskiego, dz. 68/6 obręb3.	Funkcja usługowo-handlowa.
4.	**4.**	między ul. Szosa Chełmińska a ul. Grudziądzką.	Budownictwo mieszkaniowe, odstąpienie od realizacji Trasy Kościuszki.
5.	**5.1.** **5.2.**	ul. Włocławska; tereny o symbolach planistycznych (wg nieobowiązującego planu): P102UW, P103UW, P103aUW, P104aMN.	1. Usługa szkolnictwa: rozbudowa istniejącego Zespołu Szkół Nr 34; 2. Centrum promocji zdrowia.
6.	**6.**	M11ZP, M14ZP, J43ZP, J32ZP - między ul. Skłodowskiej-Curie a osiedlem Rubinkowo; Z39U - ul. Bielańska; P83ZP - przy jeziorze Nagus.	Ogrody działkowe: utrzymanie dotychczasowego przeznaczenia dla wszystkich istniejących ogrodów działkowych; rezerwacja terenów pod dyslokowane ogrody działkowe.
7.	**7.1.** **7.2.** **7.3.** **7.4.** **7.5.** **7.6.**	1. dz. 51/5 obr.18 ul. Przy Kaszowniku; 2. dz.: 51/7, 49/4, 117/2, 116/2, 119/2, 51/6, 52/2, 52/1, obr.18, ul.: Gregorkiewicza, Przy Kaszowniku, Dobrzyńska, dz.. 1/41, obr.70, 75 ul. Okólna; 3. dz. 1/40, obr. 70, 75 ul. Okólna; 4. dz. 1/10 ul. Drzymały 11a; 5. dz. 1/64, ul. Podchorążych 4a; 6. dz. 1/56, ul. Podchorążych 5-7, dz. 1/58, ul. Podchorążych 5-7.	1. Funkcja usługowa z zabezpieczeniem dojazdu do ul. Przy Kaszowniku. 2. Perspektywiczne tereny budownictwa mieszkaniowego wielorodzinnego - wojskowego z zapisem o warunku uznania ich przez MON za zbędne dla obronności kraju. 3. Perspektywiczne tereny budownictwa mieszkaniowego jednorodzinnego - wojskowego z zapisem o warunku uznania ich przez MON za zbędne dla obronności kraju. Uzupełnienie poprzedniego wniosku: 4. Wyznaczenie funkcji zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej z dopuszczeniem usług. 5. Usługi z dopuszczeniem zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej. 6. Wyznaczenie funkcji zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej z dopuszczeniem usług.

8.	**8.1.** **8.2.** **8.3.** **8.4.**	1. Szpital ks. Jerzego Popiełuszki – ul. Przy Skarpie; 2. Szkółka Leśna Bielawy; 3. Rejon Szpitala Dziecięcego i pętli tramwajowej; 4. Ciągi: Leśny Trakt, Przy Skarpie, Na Przełaj, Dobrej Nadziei.	1. Rozbudowa szpitala dziecięcego, odstąpienie od planowania na skarpie wiślanej nowego szpitala; 2. Wyznaczenie „Leśnej Powierzchni Edukacyjnej" i ścieżek edukacyjnych. 3. Funkcja rekreacyjno-turystyczna z całą infrastrukturą. 4. Budowa utwardzonych dróg dla średniego ruchu komunikacyjnego z infrastrukturą uzupełniającą(przejścia dla pieszych, przepusty, rowy melioracyjne, ścieżki rowerowe.
9.	**9.1.** **9.2.**	1 .Kompleks leśny z Leśnym Traktem. 2. Stacje benzynowe przy ul. Sz.Lubicka i Ligi Polskiej, garaży przy ul. Przy Skarpie, parkingu przy ul. Kard. Wyszyńskiego 6	1. Obszary przestrzeni publicznej, z - zachowaniem istniejących terenów parkowych, - wyznaczeniem nowych miejsc parkingowych. 2. Wyeliminowanie obszarów problemowych.
10.	**10.**	obręb 40, dz.nr: 13/1, 13/2, 14/2, 14/5.15/2, 15/4, 14/4, 65, 92/1, 97/1 - właścicielem jest spółka.	Składowanie i unieszkodliwianie odpadów, w tym niebezpiecznych.
11.	**11.**	pomiędzy ul. Wymarzoną, Chrzanowskiego a torami kolejowymi.	Cmentarz parafialny.
12.	**12.**	ul. Dąbrowskiego 8-24, dz.nr: 20, 21, 24, 28, 29, 31, 32, 36, 37, 38, 39, 40, 17/1, 18/1, 60/1 obr.18.	Nowy dworzec autobusowy.
13.	**13.**	dz.nr: 64, 66/1, 66/2, 68, 70, 72, 74/2, 75/6, 76/1, 77, 84/3, 85, 87, 88/1, 88/2, 89, 92, 93, 94, 95/2, 95/4, 96/1, 96/4, 96/5 - ul. Grudziądzka, Centrum Handlowe „Kometa".	Istniejący obiekt handlowy o powierzchni sprzedażowej pow. 2000 m2.
14.	**14.**	dz.nr: 5, 7, 81 przy ul. Na Przełaj nr 66-68 i 70-72.	Centrum Usług Socjalno-Bytowych i Zdrowotnych.
15.	**15.**	dz. nr.: 13/1, 13/2, 14/2, 14/5, 15/2, 15/4, 14/4 obr.40.	Ustalenie lokalizacji inwestycji celu publicznego – „Zakład unieszkodliwiania odpadów komunalnych przy ul. Kociewskiej".
16.	**16.**	wg załączonych map: rejon Wrzosów, Bielan, Czerniewic.	Strefy ochrony pośredniej ujęć wody: Wrzosy II, Nowe Bielany, Czerniewice.
17.	**17.1.** **17.2.** **17.3.** **17.4**	1. Dz.nr: 35/1, 36/1, 36/2, 42/1, 37/3, 37/5, 17; 2. Wg granic na załączniku mapowym (w rejonie ul. Łódzkiej i Nowomostowej); 3. Wg granic na załączniku mapowym (w rejonie ul. Łódzkiej i Nowomostowej); 4. Wg granic na załączniku mapowym – istn. zakład cegielni.	1. Odstąpienie od wyznaczenia Trasy Nowomostowej; 2. Tereny potencjalnego występowania złóż surowców mineralnych do eksploatacji; 3. Tereny udokumentowanego złoża surowców mineralnych; 4. Przemysł, handel, usługi.
18.	**18.1** **18.2.**	1. Teren Polchemu i Merinoteksu – Z05PP/U, Z06PS, Z07aU/UR, Z14NO. 2. Teren leśny za Polchemem - dz.nr: 69/1, 70/2, 72/4, obr.22, dz. 1/1, 22//2,11 –obr. 23	1. Przemysł i usługi, w tym obiekty handlowe o powierzchni pow. 2000 m^2; 2. Przemysł, składy, spedycja, handel, usługi, sport, rekreacja, stacje paliw, biura, administracja, parkingi i obsługa komunikacji samochodowej.
19.	**19.**	Zachodnia pierzeja ul.Wiejskiej – dz. 2/1, 2/2, 13/1, obr.63	Zabudowa mieszkaniowa zagrodowa.
20.	**20.1.** **20.2.**	1. ul. Szosa Bydgoska (teren Polchemu); 2. Stadion żużlowy Apatora.	1. Usługi sportu (stadion żużlowy); 2. Obiekt handlowy o powierzchni pow. 2000m2.

21.	**21.**	Między ul. Żwirki i Wigury, ul. Grudziądzką, planowaną trasą średnicową i planowanym przedłużeniem ul.Lotników w planie Kozackie Góry teren o symb. 12 OUK.	Obiekt handlowy o powierzchni 2000-9000 m2, typu „Dom i ogród”
22.	**22.**	Przy drodze na Stary Toruń – za istn. ogródkami działkowymi - dz. 1/2, 4/2, 6,14/24, 20, 21, 24, 35, 36, 37, 38, 39, 41, 55, 57/1, 60, 53/1, 59/2,59/1, 58, 57/3, 57/2, 56, 33/1, 33/2, 32/2 - obr.obr.22.-	Budownictwo mieszkaniowe jednorodzinne rezydencjalne z rekreacją.
23.	**23.**	S34ZP, S35PP/U -dz.nr 193/2,197,196/1, 203/2, 202 (2,67 ha) - przy ul. Bydgoskiej	Obiekt handlowy o powierzchni sprzedażowej pow. 2000 m^2.
24.	**24.**	ul. Fałata 98/102	Utrzymanie funkcji parkingu przy stadionie żużlowym.
25.	**25.**	S 07bU- ul. Szosa Chełmińska, Gałczyńskiego (plan Nowe Centrum).	Obiekt handlowy o powierzchni sprzedażowej powyżej 2000 m^2.
26.	**26.**	dz. 469/15, 468/9, 468/11, 469/11, 469/12, 468/5, 468/15, obr.49, „Apator”, ul. Żółkiewskiego 21/29	Obiekt handlowy o powierzchni sprzedażowej pow. 2000 m^2.

Źródło: opracowanie własne

ANEKS

ANEKS

do projektu zmiany "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Torunia" część B *Diagnoza i uwarunkowania rozwoju*

W niniejszym aneksie zawarto informacje, które wpłynęły po okresie uzgodnień i opiniowania projektu zmiany Studium

pkt 1

Aktualnie (1 lutego 2006r.) Rząd RP jest w trakcie prac nad sporządzeniem projektu listy nowych specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000, celem przekazania jej Komisji Europejskiej. Obecnie projekt listy jest na etapie uzgodnień międzyresortowych. Na projektowanej liście nowych specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000 (oficjalne dane na stronach internetowych Ministerstwa Środowiska - stan 1 luty 2005 r.), figurują:

- *Nieszawska Dolina Wisły, kod PLH040012,*
- *Dybowska Dolina Wisły, kod PLH040011.*

Obszary te pokrywają się z potencjalnymi specjalnymi obszarami ochrony siedlisk Natura 2000, zgłoszonymi do Komisji Europejskiej przez organizacje pozarządowe.

We wrześniu 2005 r. projekt listy nowych specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000 został przesłany przez Ministerstwo Środowiska do gmin, celem zaopiniowania we właściwym im zakresie. Obszary: *Nieszawska Dolina Wisły* i *Dybowska Dolina Wisły* - znajdujące się na projektowanej liście nowych specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000 - zostały przez Gminę Miasto Toruń zaopiniowane negatywnie. Gmina Miasto Toruń, w przesłanej do Ministra Środowiska opinii (pismo z dnia 7.10.2005r znak MPU-IT-158/05), wnioskowała o korektę granic obu w/w obszarów specjalnej ochrony siedlisk Natura 2000, polegającą na wyłączeniu części terenów znajdujących się w granicach administracyjnych miasta Torunia.

W związku z brakiem aktualnego (na dzień 1.02.2005) oficjalnego stanowiska w sprawie projektowanych w/w obszarów Natura 2000, w tym ich granic - na rysunkach i załącznikach graficznych projektu zmiany "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Torunia" - zobrazowano granice potencjalnych i nowych specjalnych obszarów ochrony siedlisk Natura 2000: *Dybowska Dolina Wisły* i *Nieszawska Dolina Wisły* - zgodnie z wersją projektu kierowaną przez Ministerstwo Środowiska do gmin celem zaopiniowania projektu (pismo z dnia 2.09.2005 r., znak DOPn-4141-2-6/20/05mż-w).

Brak oznaczenia specjalnego obszaru ochrony siedlisk Natura 2000 *Forty w Toruniu (kod PLH040001)* na rysunkach i załącznikach graficznych projektu zmiany "Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Torunia" - wynika z braku oficjalnych aktualnych danych określających granice obszaru.

pkt 2

Zgodnie z decyzją Ministra Obrony Narodowej Nr 382/MON z dnia 24 listopada 2005r. zmieniającą decyzję w sprawie ustalenia terenów zamkniętych w resorcie obrony narodowej (Dz. Urz. Ministra Obrony Narodowej z dnia. 22 grudnia 2005 r. Nr22, poz. 207) następujące tereny **utraciły charakter terenów zamkniętych**:

- *Część kompleksu 2012, obręb 66, działki 21/26, 25/3, 28/2, 2/4, 2/5, 2/6 (ul. Podgórska 14),*
- *Część kompleksu 2053, obręb 18, działki 20/4, 80/5 (ul. Jęczmienna),*
- *Część kompleksu 2058, obręb 2, działki 179/3, 180/1(ul. Bema),*
- *Część kompleksu 2079, obręb 18, działka 119/4 (ul. Sikorskiego).*

Obszary te zostały uwidocznione na rysunku nr 34 "Tereny zamknięte" oraz 45 "Tereny chronione na podstawie przepisów odrębnych, ograniczenia na podstawie przepisów innych"

pkt 3

W dniu 14 lutego 2006r: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Toruniu przekazał dodatkowe materiały zawierające wykaz zabytków nieruchomych na terenie Torunia w ewidencji Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków (pismo znak: WUOZ/T/DKI/716/06 z dnia 14 lutego 2006 r.) Ww. materiały zostały zaktualizowane w stosunku do wykorzystanych w Studium, w części B *DIAGNOZA STANU I UWARUNKOWANIA ROZWOJU* i stanowią uzupełnienie tabeli B IV 1-2 - *Obiekty i obszary wg ewidencji służb konserwatorskic*h. Materiały te zawiera poniższa tabela:

TORUŃ
ZABYTKI ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA W EWIDENCJI KUJAWSKO-POMORSKIEGO WOJEWÓDZKIEGO KONSERWATORA ZABYTKÓW W TORUNIU
stan na dzień 15 grudnia 2005 r.

zestawienie nie obejmuje obiektów wpisanych do rejestru zabytków (uwidocznionych w tabeli B IV 1-1, w części B "Diagnoza stanu i uwarunkowania rozwoju"
Poniższa lista wymaga weryfikacji i aktualizacji w ramach prac nad założeniem gminnej ewidencji zabytków.

L.p.	Obiekt/Adres	Czas powstania
1	2	4
1.	kościół gminy ewangelicko-reformowanej, ob. ewangelicko-augsburski ul. Wały Gen. Sikorskiego	1902-1904
2.	kościół parafialny p.w. Chrystusa Króla	l. 30-te XX w.
3.	kościół ewangelicki, ob. paraf. katolicki p.w. Opatrzności Bożej ul. Okólna 178	1902-1909
4.	pozostałości kościoła p.w. w. Mikołaja z klasztorem dominikanów	XIII, XIV w.
5.	kaplica ewangelicka ul. Strumykowa 8	1 pol. XIX w.
6.	kaplica p.w. św. Barbary ul. Przysiecka	3 ćw. XIX w.
7.	skrzydło zach. klasztoru, ob. część. kaplica ul. Panny Marii	XIII/XIV w. 564 r. XVIII, XIX, XX w.
8.	krużganek przy murze granicznym klasztoru przy kościele Wniebowzięcia NMP	XIV w.
9.	mur graniczny z bramami przy kościele Wniebowzięcia NMP	XVII/XVIII w.
10.	plebania ul. Panny Marii 2B	XX w.
11.	plebania ul. Panny Marii 2D	rekonstrukcja 1988 r.
12.	Baszta Gołębnik	1 poł. XIV w. VIII w. XIXw.

13.	mur między murem Starego Miasta a koszarami obronnymi	1819-1822
14.	mury miejskie - między mostem drogowym a Bulwarem	XIX w. XX w.
15.	fort św. Jerzego - mur obronny od str. Wisły	k. XIX w.
16.	fort św. Jerzego - budynek koszarowy	k. XIX w.
17.	most drogowy na Wiśle	l. 30-te XIX w.
18.	most kolejowy na Wiśle	1873 r.
19.	dworzec kolejowy Toruń Miasto - budynek główny ul. 18 Stycznia	1890-1900
20.	dworzec kolejowy Toruń Miasto - przejście podziemne	k. XIX w.
21.	dworzec kolejowy Toruń Miasto - apteka ul. 18 Stycznia	ok. 1900 r.
22.	dworzec kolejowy Toruń Północ - budynek główny ul.Szosa Chełmińska	1882 r. 1 ćw. XX w.
23.	dworzec kolejowy Toruń Północ - magazyn ul. Szosa Chełmińska	ok. 1882 r.
24.	dworzec kolejowy Toruń Północ - budynek mieszkalny ul. Szosa Chełmińska	1882 r.
25.	dworzec kolejowy Toruń Wschód (Mokre) - budynek główny Pl. F. Skarbka	1910 r.
26.	dworzec kolejowy Toruń Wschód (Mokre) - budynek SOK i WC Pl. F. Skarbka	ok. 1910 r.
27.	dworzec kolejowy Toruń Wschód (Mokre) - nastawnia, b. bud.administracyjny Pl. F. Skarbka	1909-1911
28.	dworzec kolejowy Toruń Wschód (Mokre) - parowozownia	ok. 1908 r.
29.	dworzec kolejowy Toruń Wschód (Mokre) - budynek gospodarczy II Pl. F. Skarbka	1908 r.
30.	dworzec kolejowy Toruń Wschód (Mokre) - budynek mieszkalny, Pl. F. Skarbka 1	1909 r.
31.	dworzec kolejowy Toruń Wschód - budynek mieszkalny, Pl. F. Skarbka 2	1909 r.
32.	dworzec kolejowy Toruń Toruń Wschód (Mokre) - budynek mieszkalny Pl. F. Skarbka 3	1909 r.
33.	dom zawiadowcy na linii kolejowej Toruń-Unisław Toruń-Barbarka	1 ćw. XX w.
34.	wiadukt nad szosą przy linii kolejowej Toruń-Unisław Toruń-Barbarka	ok.1910 r.
35.	wiadukt z przepustem przy linii kolejowej Toruń-Unisław na trasie Barbarka-Olek	1 ćw. XX w.
36.	dom mieszkalny bez nru przy linii kolejowej Toruń-Unisław	4 ćw. XIX w.
37.	dom, ul. Akacjowa 4	ok. 1942 r.
38.	dom, ul. Akacjowa 5	1942 r.
39.	dom, ul. Akacjowa 6	ok. 1942 r.
40.	dom, ul. A. Antczaka 19 (d. Lampego)	1885 r.
41.	dom, ul. A. Antczaka 28 (d. Lampego)	l. 80-te XIX w.
42.	dom, ul. A. Antczaka 29 (d. Lampego)	4 ćw. XIX w.
43.	dom, ul. A. Antczaka 35 (d. Lampego)	1889-1892
44.	dom, ul. A. Antczaka 36 (d. Lampego)	1883 r.
45.	dom, ul. A. Antczaka 37 (d. Lampego)	1895 r.

46.	oficyna, ob. sklep ul. A. Antczaka 37 (d. Lampego)	1895 r.
47.	dom ul. A. Antczaka 38/40 (d. Lampego)	1887 r., 1909 r.
48.	dom, ul. A. Antczaka 43 (d. Lampego)	k. XIX w.
49.	dom, ul. A. Antczaka 45 (d. Lampego)	k. XIX w.
50.	dom ul. A. Antczaka 46 (d. Lampego)	1888 r.
51.	dom, ul. A. Antczaka 48/50 (d. Lampego)	1911 r.
52.	dom, ul. A. Antczaka 52 (d. Lampego)	1908 r.
53.	dom ul. A. Antczaka 54 (d. Lampego)	1911 r.
54.	dom, ul. A. Antczaka 56 (d. Lampego)	1899 r.
55.	dom, ul. A. Antczaka 58 (d. Lampego)	1886 r.1889 r.
56.	dom, ul.Armii Ludowej 10	ok. 1930 r.
57.	dom ul. Armii Ludowej 22	pocz. XX w.
58.	budynek gospodarczy ul. Armii Ludowej 22	pocz. XX w.
59.	dom, ul. Armii Ludowej 24	pocz. XX w.
60.	budynek gospodarczy ul. Armii Ludowej 24	pocz. XX w.
61.	dom, ul. Armii Ludowej 26	pocz. XX w.
62.	budynek gospodarczy ul. Armii Ludowej 26	pocz. XX w.
63.	dom, ul. Armii Ludowej 25/27	ok. 1930 r.
64.	dom, ul. Armii Ludowej 29-33	ok. 1930 r.
65.	dom, ul. Armii Ludowej 35/37	ok. 1930 r.
66.	dom, ul. Armii Ludowej 60	pocz. XX w.
67.	dom, ul. Bankowa 4	4 ćw. XIX w.
68.	dom, ul. Bankowa 6	4 ćw. XIX w.
69.	dom, ul. Bankowa 8	1904 r.
70.	dom, ul. Bankowa 8a	ok. 1904 r.
71.	dom, ul. Bankowa 12	po 1900 r.
72.	dom, ul. Batorego 2/4	ok. 1910 r.
73.	dom, ul. Batorego 6	ok. 1900 r.
74.	dom, ul. Batorego 7	ok. 1910 r.
75.	dom, ul. Batorego 8/10	2 poł. XIX w.
76.	dom, Batorego 9	ok. 1910 r.
77.	dom, ul. Batorego 11	ok. 1910 r.
78.	dom, ul. Batorego 12/14	4ćw. XIX w.
79.	dom, ul. Batorego 24	4 ćw. XIX w.
80.	dom, ul. Batorego 26	4ćw. XIX w.
81.	dom, ul. Batorego 28	ok. 1900 r.
82.	dom, ul. Biała 2/4	l. 20-te XX w.
83.	dom, ul. Biała 9	ok. 1930 r.
84.	dom, ul. Biała 17	ok. 1930 r.
85.	dom, ul. Błękitna 41	ok. 1900 r.
86.	dom, ul. Borowiacka 12/10	l. 30-te XX w.
87.	dawny wodomierz, ul. Bulwar Filadelfijski	poł. XIX w.
88.	magazyn, ob. Zakład Pogrzebowy ul. Browarna 2/Piernikarska	4 ćw. XIX w.
89.	kamienica, ul. Browarna 2	4 ćw. XIX w.
90.	kamienica, ul. Browarna 4	XVIII wXIX w.
91.	dawny browar, ul. Browarna 1	3ćw. XIX w.
92.	dom, ul. Browarna 6	1 ćw. XX w. 4 ćw. XX w.
93.	dom, ul. Browarna 7	1887 r.

94.	kamienica, ul. Browarna 8	1 ćw. XX w.
95.	dom, ul. Browarna 9	1898 r.
96.	dom, ul. Browarna 11	1895 r.
97.	dom, ul. Browarna 12	4 ćw. XIX w.
98.	dom, ul. Browarna 13	1846 r.
99.	dom, ul. Bydgoska 8	po 1900 r.
100.	dom, ul. Bydgoska 10	po 1900 r.
101.	dom, ul. Bydgoska 14	l. 20-te XX w.
102.	dom, ul. Bydgoska 24	ok. 1900 r.
103.	dom, ul. Bydgoska 26	ok. 1900 r.
104.	dom, ul. Bydgoska 28	ok. 1900 r.
105.	dom, ul. Bydgoska 30	ok. 1900 r.
106.	dom, ul. Bydgoska 32	po 1900 r.
107.	dom, ul. Bydgoska 42/Konopnickiej 11	1896 r. 1914 r. (fasada)
108.	dom, ul. Bydgoska 54	l. 20-te XX w.
109.	dom, ul. Bydgoska 56	4 ćw. XIX w.
110.	dom, ul. Bydgoska 58/Klonowica	4 ćw. XIX w.
111.	dom, ul. Bydgoska 62	pocz. XX w.
112.	dom, ul. Bydgoska 64	XIX/XX w.
113.	dom, ul. Bydgoska 66	XIX/XX w.
114.	dom, ul. Bydgoska 68/70	pocz. XX w.
115.	dom, ul. Bydgoska 72	k. XIX w.
116.	dom, ul. Bydgoska 74	pocz. XX w.
117.	dom, ul. Bydgoska 76	4 ćw. XIX w.
118.	dom, ul. Bydgoska 78	1898 r.
119.	dom, ul. Bydgoska 80	l. 20-te XX w.
120.	dom, ul. Bydgoska 84	pocz. XX w.
121.	dom, ul. Bydgoska 92	po 1900 r.
122.	dom, ul. Bydgoska 94	poł. XIX w.
123.	dom, ul. Bydgoska 96	3 ćw. XIX w.
124.	dom, ul. Bydgoska 112	1912 r.
125.	dom, ul. Bydgoska 113	ok. 1910 r.
126.	dom, ul. Bydgoska 116	l. 30-te XX w.
127.	dom, ul. Dzierżyńskiego 1, ob. Chełmińska	XVIII/XIX w.
128.	dom, ul. Dzierżyńskiego 3, ob. Chełmińska	l. 60-te XIX w.
129.	dom, ul. Dzierżyńskiego 4, ob. Chełmińska	k. XIX w.
130.	dom, ul. Dzierżyńskiego 6/8, ob. Chełmińska	XV w. XIX w.
131.	dom, ul. Dzierżyńskiego 8, ob. Chełmińska	XV w. XVIII w. XIX w.
132.	dom, ul. Dzierżyńskiego 9, ob. Chełmińska	XV w. XIX w.
133.	dom, ul. Dzierżyńskiego 10, ob. Chełmińska	XV, XVII, XVIII, XIX w.
134.	dom, ul. Dzierżyńskiego 11, ob. Chełmińska	k. XIX w.
135.	dom, ul. Dzierżyńskiego 12, ob. Chełmińska	ok. 1910 r.
136.	dom, ul. Dzierżyńskiego 13, ob. Chełmińska	ok. 1910 r.
137.	dom, ul. Dzierżyńskiego 15, ob. Chełmińska	ok. 1910 r.
138.	dom, ul. Dzierżyńskiego 16, ob. Chełmińska	XVIII w. pocz. XX w.
139.	dom, ul. Dzierżyńskiego 17, ob. Chełmińska	XV w. XIX w.
140.	dom, ul. Dzierżyńskiego 18, ob. Chełmińska	XV w. pocz. XIX w.
141.	dom, ul. Dzierżyńskiego 19, ob. Chełmińska	XV w. XIX w.
142.	dom, ul. Dzierżyńskiego 21, ob. Chełmińska	l. 20-te XX w.

143.	dom, ul. Dzierżyńskiego 22, ob. Chełmińska	XIX/XX w.
144.	dom, ul. Dzierżyńskiego 26, ob. Chełmińska	XV w. XIX w.
145.	dom, ul. Chłopickiego 2	4 ćw. XIX w.
146.	magazyn, ul. Chłopickiego 4/8	k. XIX w.
147.	dom, ul. Chopina 24	ok. 1910 r.
148.	dom, ul. Chrobrego 31	ok. 1900 r.
149.	gorzelnia, ul. Chrobrego 37	4 ćw. XIX w.
150.	dom, ul. Chrobrego 38	4 ćw. XIX w.
151.	dom, ul. Chrobrego 38a	2 poł. XIX w.
152.	dom, ul. Chrobrego 39	ok. 1900 r.
153.	dom, ul. Chrobrego 51	1828 r.
154.	dom, ul. Chrobrego 61	ok. 1910 r.
155.	dom, ul. Chrobrego 80	ok..1920 r.
156.	dom, ul. Chrobrego 85	4 ćw. XIX w.
157.	dom, ul. Chrobrego 87	2 poł. XIX w.
158.	dom, ul. Chrobrego 89	4 ćw. XIX w.
159.	dom, ul. Chrobrego 91	4 ćw. XIX w.
160.	dom, ul. Chrobrego 92	4 ćw. XIX w.
161.	dom, ul. Chrobrego 103	2 poł. XIX w.
162.	spichrze, ul. Ciasna 4-8	XV w. 2 poł. XVII w.
163.	dom, ul. Czarlińskiego 24	k. XIX w.
164.	dom, ul. Czarlińskiego 27	1920 r.
165.	dom, ul. Czarlińskiego 39	1920 r.
166.	dom, ul. Czarnieckiego 28	ok. 1910 r.
167.	dom, ul. Czarnieckiego 37	4 ćw. XIX w.
168.	dom, ul. Danielewskiego 2	po 1900 r.
169.	dom, ul. Danielewskiego 3	1911 r.
170.	dom, ul. Danielewskiego 5	po 1900 r.
171.	dom, ul. Danielewskiego 6	po 1900 r.
172.	dom, ul. Danielewskiego 7	po 1900 r.
173.	dom, ul. Dekerta 3	l. 30 XX w.
174.	dom, ul. Dekerta 7	l. 30 XX w.
175.	dom, ul. Dekerta 8	l. 30 XX w.
176.	dom, ul. Dominikańska 2	2ćw. XX w.
177.	kamienica ul. Dominikańska 4	4 ćw. XIX w.
178.	kamienica ul. Dominikańska 6	1 poł. XIX w.
179.	d. stajnia, ob. budynek mieszkalny, ul. Dwernickiego 46/50	1 ćw. XX w.
180.	willa właściciela cegielni Rudak, ul. Dwernickiego 46/50	1 ćw. XX w.
181.	dom, ul. Dybowska 6	ok. 1900 r.
182.	dom, ul. Dybowska 7 w zespole dworca Toruń Główny	ok. 1912 r.
183.	dom urzędników, ul. Dybowska 9	ok. 1861 r.
184.	dom, ul. Dybowska 11	ok. 1861 r. pocz. XX w.
185.	d. dworzec PKP, ul. Dybowska 13	ok. 1875 r.
186.	dom, ul. Dybowska 15	ok. 1880 r.
187.	d. gazownia ul. Flisacza 7	2 poł. XIX w.
188.	koszary obronne, ul. Flisacza 9	1819-1822
189.	budynek Starostwa Krajowego i Komunalnej Kasy Oszczędnościowej (tzw. Harmonijka), ul. Fosa Staromiejska	1935 r
190.	gmach Sądu ul. Fosa Staromiejska 12/14	ok. 1900 r.

191.	areszt śledczy, ul. Fosa Staromiejska 16/Piekary	ok. 1900 r.
192.	dom, ul. Fosa Staromiejska 20	poł. XIX w. XX w.
193.	dom, ul. Fosa Staromiejska 22	XIX/XX w.
194.	dom, ul. Fosa Staromiejska 24	pocz. XX w.
195.	dom, ul. Fosa Staromiejska 26	XIX w. XX w.
196.	dom, ul. Fosa Staromiejska 28	1906 r.
197.	dom, ul. Fosa Staromiejska 30	po 1900 r.
198.	dom, ul. Franciszkańska 1-3	3 ćw. XIX w.
199.	dom, ul. Franciszkańska 2	1 ćw. XX w.
200.	dom, ul. Franciszkańska 4-6	XV w. XIX w.
201.	dom, ul. Franciszkańska 7	1900-1910
202.	dom, ul. Franciszkańska 8	k. XIX w. XX w.
203.	dom, ul. Franciszkańska 9	po 1900 r.
204.	dom, ul. Franciszkańska 10	k. XIX w.
205.	dom, ul. Franciszkańska 13	1 poł. XIX w.
206.	dom ul. Franciszkańska 14	po 1900 r.
207.	dom, ul. Franciszkańska 16	l. 20-te XX w.
208.	dom, ul. Franciszkańska 18	k. XIX w.
209.	dom, ul. Franciszkańska 20	3 ćw. XIX w.
210.	dom, ul. Fredry 2-4	l. 20-te XX w.
211.	dom, ul. Fredry 6/8	l. 20-te XX w.
212.	stacja pomp i ujęcie wody Nowe Bielany, ul. Gagarina	1916
213.	j.w. – budynek mieszkalny	1916
214.	j.w. – wieża z przyległym budynkiem	1916 r.
215.	dom, ul. Gołębia 1-3	1900 r.
216.	dom, ul. Gołębia 4	1909 r.
217.	dom, ul. Gołębia 22	1926 r.
218.	dom, ul. Graniczna 3	k. XIX w.
219.	dom, ul. Graniczna 5	k. XIX w.
220.	dom, ul. Graniczna 6	k. XIX w.
221.	dom, ul. Graniczna 12	1920-1930
222.	dom, ul. Grudziądzka 81	pocz. XIX w.
223.	dom, ul. Grunwaldzka 1	k. XIX w.
224.	dom ul.Grunwaldzka 4	pocz. XX w.
225.	dom, ul. Grunwaldzka 6a	pocz. XX w.
226.	dom, ul. Grunwaldzka 8	pocz. XX w.
227.	dom, ul. Grunwaldzka 10	pocz. XX w.
228.	dom, ul. Grunwaldzka 12	pocz. XX w.
229.	dom, ul. Grunwaldzka 13	l. 30-te XX w.
230.	dom, ul. Grunwaldzka 14	l. 20-te XX w.
231.	dom, ul. Grunwaldzka 17	1933 r.
232.	dom, ul. Grunwaldzka 18	pocz. XX w.
233.	dom, ul. Grunwaldzka 20	1920-1930
234.	dom, ul. Grunwaldzka 22	pocz. XX w.
235.	dom, ul. Grunwaldzka 26	l. 20-t XX w.
236.	dom, ul. Grunwaldzka 28	l. 20-te XX w.
237.	dom, ul. Grunwaldzka 30	l. 20-te XX w.
238.	dom, ul. Marchlewskiego 2, ob. Hallera	k. XIX w.
239.	dom, ul. Marchlewskiego 13, ob. Hallera	l. 20-te XX w.
240.	dom, ul. Marchlewskiego 21, ob. Hallera	pocz. XX w.

241.	dom, ul. Marchlewskiego 23, ob. Hallera	1931 r.
242.	dom, ul. Marchlewskiego 24, ob. Hallera	ok. 1930 r.
243.	dom, ul. Marchlewskiego 25, ob. Hallera	1930 r.
244.	dom, ul. Marchlewskiego 27, ob. Hallera	l. 30-te XX w.
245.	dom, ul. Marchlewskiego 29, ob. Hallera	1932 r.
246.	dom, ul. Marchlewskiego, ob.Hallera	ok. 1930 r.
247.	dom, ul. Marchlewskiego 33, ob. Hallera	ok. 1930 r.
248.	dom, ul. Marchlewskiego 35, ob. Hallera	1930 r.
249.	dom, ul. Marchlewskiego 37, ob. Hallera	1930 r.
250.	dom, ul. Marchlewskiego 38, ob. Hallera	1930 r.
251.	dom, ul. Marchlewskiego 39, ob. Hallera	1937 r.
252.	dom, ul. Marchlewskiego 40, ob. Hallera	1929 r.
253.	dom, ul. Marchlewskiego 48, ob. Hallera	ok. 1930 r.
254.	dom, ul. Marchlewskiego 51, ob. Hallera	ok. 1930 r.
255.	dom, ul. Marchlewskiego 66, ob. Hallera	ok. 1930 r.
256.	Szkoła Podstawowa Nr 14, ul. Hallera 79	1938-1943
257.	dom, ul. Idzikowskiego 9	ok. 1930 r.
258.	dom, ul. Idzikowskiego 17	ok. 1930 r.
259.	dom, ul. Idzikowskiego 20	ok. 1930 r.
260.	dom, ul. Inowrocławska 6-8	pocz. XX w.
261.	dom, ul. Inowrocławska 10	pocz. XX w.
262.	dom ul. Inowrocławska 12	k. XIX w.
263.	dom, ul. Inowrocławska 14-20	l. 20-te XX w.
264.	dom, ul. Inwrocławska 22-24	1908 r.
265.	dom, ul. Inowrocławska 26	1933 r.
266.	dom, ul. Inowrocławska 32	1931 r.
267.	dom, ul. Inowrocławska 36	1937 r.
268.	dom, ul. Inowrocławska 46	ok. 1930 r.
269.	dom, ul. Inowrocławska 48	ok. 1930 r.
270.	dom, ul. Inowrocławska 52	ok. 1930 r.
271.	dom, ul. Inowrocławska 54	ok. 1930 r.
272.	dom, ul. Inowrocławska 56	1934 r.
273.	szkoła, ul. Jęczmienna 1	1888 r.
274.	dom, ul. Jęczmienna 3	1898 r.
275.	Zespół Szkół Odzieżowych, ul. Jęczmienna 10	l. 20-te XX w.
276.	dom, ul. Jęczmienna 11	l. 20-te XX w.
277.	dom, ul. Jęczmienna 12	3 ćw. XIX w.
278.	dom, ul. Jęczmienna 13	l. 80-te XX w.
279.	kamienica, ul. Jęczmienna 15	4 ćw. XIX w.
280.	kamienica, ul. Jęczmienna 18	4 ćw. XIX w.
281.	kamienica, ul. Jęczmienna 19/Sukiennicza	ok. 1910 r.
282.	kamienica, ul. Jęczmienna 20	4 ćw. XIX w.
283.	kamienica, ul. Jęczmienna 21	1 ćw. XX w.
284.	kamienica, ul. Jęczmienna 22/Małe Garbary	4 ćw. XIX w.
285.	szkoła, ul. Jęczmienna 23	XIX w.
286.	kamienica, ul. Jęczmienna 25-27	XIX/XX w.
287.	kamienica, ul. Jęczmienna 29/Małe Garbary 16	XIX/XX w.
288.	d. szpital wojskowy, ob. przychodnia, ul. Jęczmienna/Zaszpitalna 2-4	1 poł. XIX w.
289.	dom, ul. Kazimierza Jagiellończyka 4	1896 r.

290.	dom, ul. Kazimierza Jagiellończyka 6	XIX/XX w.
291.	dom, ul. Kazimierza Jagiellończyka 8	k. XIX w.
292.	dom, ul. Klonowica 19	po 1900 r.
293.	dom, ul. Klonowica 23	k. XIX w.
294.	dom, ul. Klonowica 25	k. XIX w.
295.	dom, ul. Klonowica 26-28	XIX/XX w.
296.	dom, ul. Klonowica 27	k. XIX w.
297.	dom, ul. Klonowica 29	pocz. XX w.
298.	dom, ul. Klonowica 30	po 1900 r.
299.	dom, ul. Klonowica 31	XIX/XX w.
300.	dom, ul. Klonowica 33	po 1900 r.
301.	dom, ul. Klonowica 36	po 1900 r.
302.	dom, ul. Klonowica 37	po 1900 r.
303.	dom, ul. Klonowica 38	po 1900 r.
304.	dom, ul. Klonowica 39	pocz. XX w.
305.	dom, ul. Klonowica 41	XIX/XX w.
306.	dom, ul. Klonowica 43	po 1900 r.
307.	wieża ciśnień I, ul. Kluczyki	k. XIX w.
308.	dom, ul. Kluczyki 1-3	ok. 1930 r.
309.	dom, ul. Kluczyki 7	ok. 1930 r.
310.	dom, ul. Kluczyki 9	ok. 1930 r.
311.	wieża ciśnień II, ul. Kluczyki	1870 r.
312.	dom, ul. Kniaziewicza 24	ok. 1900 r.
313.	dom, ul. Kochanowskiego 1/Szosa Bydgoska 100	1886 r.
314.	dom, ul. Kochanowskiego 1a	1908 r.
315.	dom, ul. Kochanowskiego 3	1890 r.
316.	dom, ul. Kochanowskiego 5	1889 r.
317.	dom, ul. Kochanowskiego 7	1891 r.
318.	dom ul. Kochanowskiego 11	1903 r.
319.	dom, ul. Kochanowskiego 12	ok. 1910 r.
320.	dom, ul. Kochanowskiego 13	1911 r.
321.	dom, ul. Kołłątaja 1	k. XIX w.
322.	dom, ul. Konopnickiej 12-14	pocz. XX w.
323.	dom, ul. Konopnickiej 13	1910 r.
324.	dom, ul. Konopnickiej 15	po 1900 r.
325.	dom, ul. Konopnickiej 16	pocz. XX w.
326.	dom, ul. Konopnickiej 20	1907 r.
327.	dom, ul. Konopnickiej 22	po 1900 r.
328.	dom, ul. Konopnickiej 24	po 1900 r.
329.	dom, ul. Konopnickiej 25	po 1900 r.
330.	dom, ul. Konopnickiej 27	po 1900 r.
331.	dom, ul. Konopnickiej 29	po 1900 r.
332.	dom, ul. Konopnickiej 31	po 1900 r.
333.	dom, ul. Końcowa 1	2poł. XIX w. przebud.
334.	dom, ul. Końcowa 3	pocz. XX w.
335.	dom, ul. Końcowa 7	k. XIX w.
336.	dom, ul. Kopernika 1	XVIII w. XIX - XX w.
337.	dom, ul. Kopernika 2	3 ćw. XIX w.
338.	magazyn, ul. Kopernika 3	XV, XVI w. XIX w.
339.	dom, ul. Kopernika 4	po 1900 r.

340.	dom, ul. Kopernika 5	poł. XIX w.
341.	dom, ul. Kopernika 7	3 ćw. XIX w.
342.	dom, ul. Kopernika 8	1903 r.
343.	dom, ul. Kopernika 9	k. XIX w.
344.	dom, ul.Kopernika10/Żeglarska 18	XV w. 1861-1887
345.	dom, ul. Kopernika 11	XV, XIX, XX w.
346.	dom, ul. Kopernika 13	XV w. poł. XIX w.
347.	dom, ul. Kopernika 14	XVI w. XIX w.
348.	dom, ul. Kopernika 16	XVI, XVIII, XIX w.
349.	dom, ul. Kopernika 18	po 1900 r.
350.	dom, ul. Kopernika 20-22	*XV, XIX, XX w.*
351.	dom, ul. Kopernika 23-25/DuchaŚw.	1 poł. XIX w.
352.	dom, ul. Kopernika 24	XV w. pocz. XIX w.
353.	dom, ul. Kopernika 25	k. XIX w. XX w.
354.	dom, ul. Kopernika 26	1 poł. XIX w.
355.	dom, ul. Kopernika 28	XV w. XIX w.
356.	dom, ul. Kopernika 29	XV, XVIII, XIX w
357.	dom, ul. Kopernika 31	XV w. XIX w.
358.	dom, ul. Kopernika 32/Ducha Św.	XV, XVIII w. XIX w.
359.	dom, ul. Kopernika 33	XV, XVII w. XIX w.
360.	dom, ul. Kopernika 34	4 ćw. XIX w.
361.	dom, ul. Kopernika 35-37	XV wXIX w.
362.	dom, ul. Kopernika 36	1 poł. XIX w.
363.	dom, ul. Kopernika 39	1 poł. XIX w.
364.	dom, ul. Kopernika 40/Piekary	XV w. pocz. XIX w.
365.	dom, ul. Kopernika 42/Pl. Rapackiego	XV w. XIX w.
366.	dom, ul. Kopernika 43	k. XIX w.
367.	dom, ul. Kopernika 45	4 ćw. XIX w.
368.	dom, ul. Kopernika 47/Pod Krzywą Wieżą	4 ćw. XIX w.
369.	dom, ul. Kościuszki 3	ok. 1910 r.
370.	dom, ul. Kościuszki 5	1908 r.
371.	dom, ul. Kościuszki 7	ok. 1910 r.
372.	dom, ul. Kościuszki 8	4 ćw. XIX w.
373.	dom, ul. Kościuszki 9	ok. 1900 r.
374.	dom, ul. Kościuszki 10	3 ćw. XIX w.
375.	dom, ul. Kościuszki 13	1902 r.
376.	dom, ul. Kościuszki 14	poł. XIX w.
377.	dom, ul. Kościuszki 16	2 poł. XIX w.
378.	dom, ul. Kościuszki 17	ok. 1900 r.
379.	dom, ul. Kościuszki 18	2 poł. XIX w.
380.	dom, ul. Kościuszki 18	3 ćw. XIX w.
381.	dom, ul. Kościuszki 19	ok. 1900 r.
382.	dom, ul. Kościuszki 20	3 ćw. XIX w.
383.	dom, ul. Kościuszki 22	ok. 1910 r.
384.	dom, ul. Kościuszki 23	ok. 1910 r.
385.	Szkoła Podstawowa Nr 6, ul. Kościuszki 24	l. 90-te XIX w.
386.	dom, ul. Kościuszki 42	ok. 1910 r.
387.	dom, ul. Kościuszki 44	ok. 1910 r.
388.	dom, ul. Kościuszki 50	4 ćw. XIX w.
389.	dom, ul. Kościuszki 53	l. 20-te XX w.

390.	dom, ul. Kościuszki 54	ok. 1900 r.
391.	dom, ul. Kościuszki 56	ok. 1900 r.
392.	dom, ul. Kościuszki 58	ok. 1900 r.
393.	dom, ul. Kościuszki 57	ok. 1900 r.
394.	dom, ul. Kościuszki 60	ok. 1900 r.
395.	dom, ul. Kościuszki 62	4 ćw. XIX w.
396.	dom, ul. Kościuszki 64	ok. 1910 r.
397.	dom, ul. Kościuszki 65	ok. 1910 r.
398.	dom, ul. Kościuszki 66	4 ćw. XIX w.
399.	dom, ul. Kościuszki 68	ok. 1910 r.
400.	dom, ul. Kościuszki 70	ok. 1900r.przebud. 1929 r.
401.	dom, ul. Kościuszki 73	3 ćw. XIX w.
402.	Zespół młyna tzw. Rychtera, ul. Kościuszki 77/79 młyn parowy,	ok. 1887 r., 1930 r., 1955-1956 r.
403.	j. w. - zespół budynków warsztatowych z budynkiem lokomobili	ok. 1942 r.
404.	j. w. - budynek biurowy	1926 r.
405.	j. w. - spichrz zachodni	1916 r.
406.	dom, ul. Kościuszki 89	4 ćw. XIX w.
407.	dom, ul. Krasińskiego 44	po 1900 r.
408.	dom, ul. Krasińskiego 66	k. XIX w.
409.	dom, ul. Krasińskiego 67	po 1900 r.
410.	dom, ul. Krasińskiego 100	k. XIX w.
411.	dom, ul. Krasińskiego 102	k. XIX w.
412.	dom, ul. Krasińskiego 118	1891 r.
413.	dom, ul. Krasińskiego 120	1892 r.
414.	kamienica, ul. Królowej Jadwigi 2/Prosta 1	4 ćw. XIX w.
415.	kamienica, ul. Królowej Jadwigi 4	4 ćw. XIX w.
416.	kamienica, ul. królowej Jadwigi 5	2 poł. XIX w.
417.	kamienica, ul. Królowej Jadwigi 6	XV wXIX w.
418.	kamienica, ul. Królowej Jadwigi 7	2 poł. XIX w.
419.	kamienica, ul. Królowej Jadwigi 8	XV w. XIX w.
420.	kamienica, ul. Królowej Jadwigi 1	XV w. XIX w.
421.	kamienica, ul. Królowej Jadwigi 12	4 ćw. XIX w.
422.	kamienica, ul. Królowej Jadwigi 14/Małe Garbary	4 ćw. XIX w.
423.	kamienica, ul. Królowej Jadwigi 16/Małe Garbary	XV w. XIX w. przebud. XX w.
424.	kamienica, ul. Królowej Jadwigi 18	XV w. XIX w.
425.	kamienica, ul. Królowej Jadwigi 20	4 ćw. XIX w.
426.	kamienica, ul. Królowej Jadwigi 22	4 ćw. XIX w.
427.	kamienica, ul. Królowej Jadwigi 24	3 ćw. XIX w.
428.	kamienica, ul. Królowej Jadwigi 26/Strumykowa 2	4 ćw XIX w.
429.	dom, ul. Krótka 3	k. XIX w.
430.	dom, ul. Krótka 4	2 poł. XIX w.
431.	dom, ul. Krótka 5	2 poł. XIX w.
432.	dom, ul. Krótka 6	2 poł. XIX w.
433.	dom, ul. Krótka 10	l. 20-te XX w.
434.	dworzec kolejowy Toruń Główny, ul. Kujawska	1873 r.
435.	budynek WC oraz budynek służbowy, ob. telegraf w	1873 r., 1880, 1884,

	zespole dworca Toruń Główny, ul. Kujawska	1915 r.
436.	budynek poczty w zespole dworca Toruń Główny, ul. Kujawska	1902 r.
437.	budynek biurowo-warsztatowy w zespole dworca Toruń Główny, ul. Kujawska	ok. 1880 r.
438.	d. nastawnia w zespole dworca Toruń Główny, ul. Kujawska	1918 r., 1941 r.
439.	budynek ekspedycji w zespole dworca Toruń Główny, ul. Kujawska 5	1901 r
440.	dom urzędników w zespole dworca Torun Główny, ul.Kujawska 9	ok. 1871 r., 1876-1883
441.	dom w zespole dworca Toruń Główny, ul. Kujawska 10	1873 r., 1898 r.
442.	dom, ul. Legionów 17	l. 30 XX w.
443.	dom, ul. Legionów 17 a	l. 30 XX w.
444.	dom, ul. Legionów 18	l. 30 XX w.
445.	dom, ul. Legionów 20	l. 30 XX w.
446.	dom, ul. Legionów 22	l. 30 XX w.
447.	dom, ul. Legionów 24	l. 30 XX w.
448.	dom, ul. Legionów 27/Dekerta	l. 30 XX w.
449.	budynek mieszkalny wielorodzinny ul. Legionów 28, 28A-28D	l. 30 XX w.
450.	dom, ul. Legionów 34	l. 30 XX w.
451.	dom, ul. Legionów 34 a	l. 30 XX w.
452.	dom, ul. Legionów 38/Podgórna 32	pocz. XX w.
453.	dom, ul. Legionów 47	l. 30 XX w.
454.	dom, ul. Lelewela 12/Legionów	pocz. XX
455.	dom, ul. Leszczynowa	4 ćw. XIX w.
456.	dom, ul. S.B. Lindego 16	1911 r
457.	dom, ul. Lipnowska 1	k. XIX w.
458.	dom, ul. Lubicka 3a	ok. 1900 r.
459.	dom, ul Lubicka 5	ok. 1920 r.
460.	dom, ul. Lubicka 12	1942 r.
461.	dom, ul. Lubicka 16	3 ćw. XIX w.
462.	dom, ul. Lubicka 17	pocz. XX w.
463.	dom, ul. Lubicka 20	pocz. XX w.
464.	dom, ul. Lubicka 22	pocz. XX w.
465.	oficyna, ul. Lubicka 22	1926 r.
466.	dom, ul. Lubicka 24	pocz. XX w.
467.	dom, ul. Lubicka 25	1909 r.
468.	dom, ul. Lubicka 26	1909 r.
469.	dom, ul. Lubicka 27	1909 r.
470.	dom, ul. Lubicka 29	1912 r.
471.	dom, ul. Lubicka 30	1909 r.
472.	dom, ul. Lubicka 31	k. XIX w.
473.	dom, ul. Lubicka 34	4 ćw. XIX w.
474.	dom, ul. Lubicka 35	1889 r.
475.	dom, ul. Lubicka 37	1911 r.
476.	dom, ul. Lubicka 37a	1911 r.
477.	d. kuźnia, ul. Lubicka 39	1938 r.
478.	dom, ul. Lubicka 40	ok. 1900 r.

479.	dom, ul. Lubicka 41	1910 r.
480.	sklep, ul. Lubicka 41b	ok. 1910 r.
481.	dom, ul. Lubicka 42	1910-1911
482.	dom, ul. Lubicka 43	ok. 1910 r.
483.	dom, ul. Lubicka 45	1913-1918
484.	dom, ul. Lubicka 47	pocz. XX w.
485.	dom, ul. Lubicka 49	pocz. XX w.
486.	dom, ul. Lubicka 51	1909 r.
487.	dom, ul. Lubicka 54	ok. 1920 r.
488.	dom, ul. Łazienna 1	k. XIX w.
489.	dom, ul. Łazienna 2	XV w. XIX w.
490.	dom, ul. Łazienna 7	k. XIX w.
491.	dom, ul. Łazienna 9	pocz. XX w.
492.	dom, ul. Łazienna 13	k. XIX w.
493.	dom, ul. Łazienna 14	k. XIX w.
494.	dom,ob. Kuria Diecezjalna Toruńska, ul. Łazienna 20	XV w. XIX w.
495.	dom, ul. Łazienna 30a	po 1905 r.
496.	dom, ul. Łączna 14-22	ok. 1930 r.
497.	dom, ul. Łączna 15-17	ok. 1930 r.
498.	dom, ul. Łączna 26-28	ok 1920 r.
499.	dom, ul. Łączna 46-50	ok. 1930 r.
500.	dom, ul. Łączna 52-54	ok. 1920 r.
501.	dom, ul. Łączna 74	ok. 1930 r.
502.	dom, ul. Łączna 85-89	ok. 1930 r.
503.	Szkoła, ul. Łąkowa 9-11 (d. H. Sawickiej)	k. XIX w.
504.	Szkoła, ul. Łąkowa 9-11 (d. H. Sawickiej)	l. 30-te XX w.
505.	dom, ul. Łódzka 21	1930 r.
506.	dom, ul. Łódzka 42-46	k. XIX w.
507.	dom, ul. Łódzka 45	pocz. XX w.
508.	dom, ul. Łódzka 59	k. XIX w.
509.	dom, ul. Łódzka 63-65	k. XIX w.
510.	dom, ul. Łódzka 84	pocz. XX w.
511.	dom, ul. Łódzka 86	k. XIX w.
512.	dom, ul. Łódzka 88	k. XIX w.
513.	dom, ul. Łukowa 32	4 ćw. XIX w.
514.	dom, ul. Małachowskiego 2-4	ok. 1910 r.
515.	dom, ul. Małachowskiego 6	k. XIX w.
516.	dom, ul. Małachowskiego 7	2 poł. XIX w.
517.	dom, ul. Małachowskiego 9	2 poł. XIX w.
518.	dom, ul. Małachowskiego 11-13	k. XIX w.
519.	dom, ul. Małachowskiego 12-14	ok. 1900 r.
520.	dom, ul. Małachowskiego 16-20	pocz. XX w.
521.	dom, ul. Małachowskiego 22-24	ok. poł. XIX w.
522.	kamienica, ul. Małe Garbary 1-3	4 ćw. XIX w. 1 ćw. XX w.
523.	kamienica, ul. Małe Garbary 2	XIX/XX w.
524.	dom, ul. Małe Garbary 4	XV, XVIII w. XIX w.
525.	kamienica, ul. Małe Garbary 5	1 ćw. XX w.
526.	kamienica, ul. Małe Garbary 6	XIV/XV w. 4 ćw. XIX w.

527.	kamienica, ul. Małe Garbary 8	XV w. 4 ćw. XIX w.
528.	kamienica, ul. Małe Garbary 10	XV w. 4 ćw. XIX w.
529.	kamienica, ul. Małe Garbary 11	4 ćw. XIX w.
530.	kamienica, ul. Małe Garbary 12	XV w 4 ćw. XIX w.
531.	kamienica, ul. Małe Garbary 13	1 poł. XIX w.
532.	kamienica, ul. Małe Garbary 14	XV w. 4 ćw. XIX w.
533.	kamienica, ul. Małe Garbary 15	4 ćw. XIX w.
534.	kamienica, ul. Małe Garbary 19	XV w. XVII w.
535.	magazyn, ob. budynek mieszkalno-usługowy, ul. Małe Garbary 20	4 ćw. XIX w.
536.	kamienica, ul. Małe Garbary 21	XV w. 4 ćw. XIX w.
537.	kamienica, ul. Małe Garbary 22	4 ćw. XIX w.
538.	kamienica, ul. Małe Garbary 23	4 ćw. XIX w.
539.	dom, ul. Małe Garbary 24	2 ćw. XX w.
540.	kamienica, ul. Małe Garbary 25	4 ćw. XIX w.
541.	kamienica, ul. Małe Garbary 26	XV, XVIII w. przebud. 1 ćw. XX w.
542.	oficyna, ul. Małe Garbary 26	1 ćw. XX w.
543.	oficyna I Liceum im. M. Kopernika, ul. Małe Garbary 27	4 ćw. XIX w.
544.	kamienica, ul. Małe Garbary 28	1 ćw. XX w.
545.	kamienica, ul. Małe Garbary 30	4 ćw. XIX w.
546.	Budynek Towarzystwa Domu Społecznego (ob. Dom Studenta nr 1), ul. Mickiewicza 2/4	1935 r
547.	dom, ul. Mickiewicza 3-5	po 1900 r.
548.	dom, ul. Mickiewicza 7	l. 30-te XX w.
549.	budynek Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych, ul. Mickiewicza 9	1931 r.
550.	dom, ul. Mickiewicza 18	XIX/XX w.
551.	dom . ob. Przychodnia, ul. Mickiewicza 22	1889 r.
552.	dom, ul. Mickiewicza 32	1926 r.
553.	dom, ul. Mickiewicza 41	pol. XIX w.
554.	dom, ul. Mickiewicza 43	pol. XIX w.
555.	dom, ul. Mickiewicza 45	poł. XIX w.
556.	dom, ul. Mickiewicza 47	1906 r.
557.	dom, ul. Mickiewicza 49-49a/Konopnickiej	po 1900 r.
558.	dom, ul. Mickiewicza 52	l. 20-te XX w.
559.	dom, ul. Mickiewicza 54	1904 r.
560.	dom, ul. Mickiewicza 56/Konopnickiej	l. 20-te XX w.
561.	dom, ul. Mickiewicza 57	l. 60-te XIX w.
562.	dom, ul. Mickiewicza 58	1906 r
563.	dom, ul. Mickiewicza 60	po 1900 r.
564.	dom, ul. Mickiewicza 61/Klonowica	po 1900 r.
565.	dom, ul. Mickiewicza 62	po 1900 r.
566.	dom, ul. Mickiewicza 63	1901 r.
567.	dom, ul. Mickiewicza 65	XIX/XX w.
568.	dom, ul. Mickiewicza 67	k. XIX w.
569.	dom, ul. Mickiewicza 70/Lindego	1897 r.
570.	dom, ul. Mickiewicza 71	3 ćw. XIX w.
571.	dom, ul. Mickiewicza 72	1889 r.
572.	dom, ul. Mickiewicza 73	2 poł. XIX w.

573.	dom, ul. Mickiewicza 74	k. XIX w.
574.	dom, ul. Mickiewicza 76	poł. XIX w.
575.	dom, ul. Mickiewicza 76	pol. XIX w.
576.	dom, ul. Mickiewicza 78	1892 r.
577.	dom, ul. Mickiewicza 79	po 1900 r.
578.	dom, ul. Mickiewicza 80/Klonowica	pocz. XX w.
579.	dom, ul. Mickiewicza 81	k. XIX w.
580.	dom, ul. Mickiewicza 82/Klono-wica	1914 r.
581.	dom, ul. Mickiewicza 84	ok. 1910 r.
582.	dom, ul. Mickiewicza 86	ok. 1910 r.
583.	dom, ul. Mickiewicza 87/Poprzeczna	po 1900 r.
584.	dom, ul. Mickiewicza 88	1 pol. XIX w. XX w.
585.	dom, ul. Mickiewicza 89	po 1900 r.
586.	dom, ul. Mickiewicza 90	k. XIX w.
587.	dom, ul. Mickiewicza 91	XIX/XX w.
588.	dom, ul. Mickiewicza 92	XIX/XX w.
589.	dom, ul. Mickiewicza 93	po 1900 r.
590.	dom, ul. Mickiewicza 95	k. XIX w.
591.	dom, ul. Mickiewicza 98	XIX/XX w.
592.	dom, ul. Mickiewicza 101/Kochanowskiego	k. XIX w.
593.	dom, ul. Mickiewicza 102	k. XIX w. XX w.
594.	dom, ul. Mickiewicza 104	1 poł. XIX w.
595.	dom, ul. Mickiewicza 105	1904 r.
596.	dom, ul. Mickiewicza 106	1885 r.
597.	dom, ul. Mickiewicza 107	po 1900 r.
598.	dom, ul. Mickiewicza 109.	ok. 1925 r.
599.	dom, ul. Mickiewicza 110	1880 r.
600.	dom, ul. Mickiewicza 112	po 1900 r.
601.	dom, ul. Mickiewicza 113	ok. 1900 r.
602.	dom, ul. Mickiewicza 115	poł. XIX w.
603.	dom, ul. Mickiewicza 116	l. 20-te XX w.
604.	dom, ul. Mickiewicza 118	po 1900 r.
605.	dom, ul. Mickiewicza 124	k. XIX w.
606.	dom, ul. Mickiewicza 126	k. XIX w.
607.	dom, ul. Mickiewicza 132	1906 r.
608.	dom, ul. Mickiewicza 138	1936
609.	dom, ul. Mickiewicza 138a	XIX/XX w.
610.	dom, ul. Mickiewicza 140	poł. XIX w. XX w.
611.	dom, ul. Mickiewicza 142	3 ćw. XIX w.
612.	magazyn, ul. Międzymurze 2	4 ćw. XIX w.
613.	kuźnia, ul. Międzymurze 9	1 poł. XIX w.
614.	dom, ul. Moniuszki 3	po 1900 r.
615.	willa, ul. Moniuszki 10	po 1900 r.
616.	dom, ul. Moniuszki 25	po 1900 r.
617.	dom, ul. Moniuszki 27	po 1900 r.
618.	dom, ul. Moniuszki 29/Słowackiego	po 1900 r.
619.	dom, ul. Montwiłła-Mireckiego	l. 30-te XX w.
620.	spichlerz, ul. Mostowa 2	XVII w. XIX w.
621.	dom, ul. Mostowa 3	1 poł. XIX w.
622.	dom, ul. Mostowa 4	XVIII w. poł. XIX w.

623.	dom, ul. Mostowa 5	k. XIX w.
624.	spichlerz (3 obiekty), ul. Mostowa 6	XVI, XVII, XVIII w.
625.	dom, ul. Mostowa 8	XV, XVIII, XIX w.
626.	dom, ul. Mostowa 10	1 poł. XIX w.
627.	dom, ul. Mostowa 11	3 ćw. XIX w.
628.	dom, ul. Mostowa 12	XVIII w. pocz. XIX w.
629.	dom, ul. Mostowa 13	XVIII w. pocz. XIX w.
630.	dom, ul. Mostowa 16	XV, XVIII, XIX w.
631.	dom, ul. Mostowa 18	XV w. XIX w.
632.	dom, ul. Mostowa 19	l. 20-te XX w.
633.	dom, ul. Mostowa 20	3 ćw. XIX w.
634.	dom, ul. Mostowa 21	l. 20-te XX w.
635.	dom, ul. Mostowa 23	1 poł. XIX w.
636.	dom, ul. Mostowa 24	XV, XVIII, XIX w.
637.	dom, ul. Mostowa 25	ok. 1910 r.
638.	dom, ul. Mostowa 26	pocz. XX w.
639.	dom, ul. Mostowa 27	ok. 1910 r.
640.	dom, ul. Mostowa 30	1888 r.
641.	dom, ul. Mostowa 34	4 ćw. XIX w.
642.	dom, ul. Mostowa 40	XV w. XIX w.
643.	dom, ul. Most Pauliński 3	4 ćw. XIX w.
644.	dom, ul. Most Pauliński 12	ok. 1900 r.
645.	dom, ul. Most Pauliński 14/Podmurna 50	1 poł. XIX w.
646.	dom, ul. Okólna 1	ok. 1900 r.
647.	willa w zespole budynków miasteczka garnizonowego, ul. Okólna 11-13/Armii Ludowej 73-81	ok. 1900 r.
648.	wodociągowa wieża ciśnień, ul. Okólna 11-13/Armii Ludowej 73-81	k. XIX w. ok. 1908 r.
649.	dom, ul. Okólna 23-27	XIX w.
650.	dom, ul. Okólna 29	ok. 1905 r.
651.	dom, ul. Okólna 31	1ok. 1910 r.
652.	dom, ul. Okólna 33-35	ok. 1910 r.
653.	plebania, ul. Okólna 178	pocz. XX w.
654.	dom, ul. Okólna 182	ok. 1939 r.
655.	dom, ul. Okólna 186	ok. 1938 r.
656.	bunkier, ul. Okólna	ok. 1870 r.
657.	bunkier, ul. Okólna	ok. 1870 r.
658.	magazyn – sklep, ul. Jana Olbrachta 2	ok. 1900 r.
659.	dom, ul. Jana Olbrachta 3-5	ok. 1910 r.
660.	dom, ul. Jana Olbrachta 4-6	ok. 1900 r.
661.	Zakłady Przemysłu Spirytusowego „Polmos, ul. Jana Olbrachta 14/16 - laboratorium.	l. 30-te XX w.
662.	j. w. – hala rektyfikacji	k. XIX w.
663.	j. w. - kotłownia	k. XIX w.
664.	j. w. – magazyn przejściowy, punkt wysyłki cystern	k. XIX w.
665.	j. w. – palarnia, d. portiernia ?	l.30-te XX w.
666.	j. w. - trafostacja	l.40-te XX w.
667.	j. w. - willa właściciela	1895 r.
668.	j. w. - magazyn spirytusu w zespole Fabryki Spirytusu, ul. Jana Olbrachta 14-16	k. XIX w.

669.	j. w. magazyn spirytusu	l. 20-te XX w.
670.	dom, ul. Jana Olbrachta 19	4 ćw. XIX w.
671.	dom, ul. Jana Olbrachta 21	4 ćw. XIX w.
672.	dom, ul. Jana Olbrachta 23	ok. 1900 r.
673.	Cegielnia – stajnia, ob. budynek mieszkalny, ul. Olsztyńska 117	1900 r.
674.	j. w. – garaż i warsztat	1935 r.
675.	j. w. wyrobownia, kotłownia, maszynownia z przybudówką	1930 r.
676.	dom, ul. Paderewskiego 8	ok. 1930 r.
677.	Szkoła Podstawowa Nr 2, ul. Pająkowskiego 44	l. 30-te XX w.
678.	dom, ul. Panny Marii 3	1 poł. XIX w.
679.	dom, ul. Panny Marii 5	XVIII w XIX w.
680.	dom, ul. Panny Marii 7	XV w XIX w.
681.	dom, ul. Panny Marii 11	XIX w.
682.	magazyn, ul. Panny Marii 13	4 ćw. XIX w.
683.	dom, ul. Panny Marii 15-17/Piekary 30	XIX w.
684.	dom, ul. Parkowa 1	1900 r.
685.	dom, ul. Parkowa 3	pocz. XX w.
686.	dom, ul. Parkowa 4	l. 20-te XX w.
687.	dom, ul. Parkowa 5	pocz. XX w.
688.	dom, ul. Parkowa 7	pocz. XX w.
689.	dom, ul. Parkowa 9	pocz. XX w.
690.	dom, ul. Parkowa 12	ok. 1910 r.
691.	dom, ul. Parkowa 14	pocz. XX w.
692.	dom, ul. Parkowa 15	ok. 1910 r.
693.	dom, ul. Parkowa 17	ok. 1910 r.
694.	dom, ul. Parkowa 18	pocz. XX w.
695.	dom, ul. Parkowa 20	ok. 1920 r.
696.	dom, ul. Parkowa 22	ok. 1910 r.
697.	dom, ul. Parkowa 24	ok. 1920 r.
698.	dom, ul. Parkowa 25	ok. 1930 r.
699.	dom, ul. Parkowa 26	ok. 1910 r.
700.	dom, ul. Parkowa 27	ok. 1910 r.
701.	dom, ul. Parkowa 28	ok. 1920 r.
702.	dom, ul. Parkowa 30	ok. 1900 r.
703.	dom, ul. Parkowa 32	ok. 1900 r.
704.	dom, ul. Parkowa 34-36	pocz. XX w.
705.	budynek administracyjny w zespole dworca Toruń Miasto, ul. Piastowska 1	1891 r.
706.	dom, ul. Piastowska 3	ok. 1910 r.
707.	dom, ul. Piastowska 5/Kazimierza Jagiellończyka 2	XIX/XX w.
708.	dom, ul. Piastowska 7	ok. 1920 r.
709.	dom, ul. Piastowska 9	l. 20-te XX w.
710.	dom, ul. Piekary 6	XV, XVIII, XIX, XX w.
711.	dom, ul. Piekary 10	pocz. XX w.
712.	dom, ul. Piekary 11	1 poł. XIX w. XX w.
713.	dom, ul. Piekary 12	XV, XIX, X w.
714.	dom, ul. Piekary 13	k. XIX w.
715.	dom, ul. Piekary 15	k. XIX w.
716.	dom, ul. Piekary 16	1 poł. XIX w.

717.	dom, ul. Piekary 17	XV w XIX w.
718.	dom, ul. Piekary 18	XVII w XIX w.
719.	dom, ul. Piekary 21	XVI w. 1 poł. XIX w, XXw.
720.	dom, ul. Piekary 22	XIX/XX w.
721.	dom, ul. Piekary 24/Różana 4	k. XIX w.
722.	dom, ul. Piekary 27	XV w. XIX w.
723.	dom, ul. Piekary 28	k. XIX w.
724.	dom, ul. Piekary 29	XV wXIX w.
725.	dom, ul. Piekary 31	XV w 1 poł. XIX w.
726.	dom, ul. Piekary 43	XVIII w 1 pol. XIX w.
727.	dom, ul. Piekary 45	XV w. 1 pol. XIX w.
728.	dom, ul. Piekary 47	3 ćw. XIX w.
729.	dom, ul. Piernikarska 2-4	ok. 1900 r.
730.	dom, ul. Piernikarska 5-7	l. 70-te XIX w.
731.	magazyn, ul. Piernikarska 6	4 ćw. XIX w.
732.	d. browar, ul. Piernikarska 12-14	XIX w.
733.	budynek ambulatorium w zespole dworca Toruń Miasto, Pl. 18 Stycznia 2	1890-1911 r.
734.	budynek WC w zespole dworca Toruń Miasto, Pl. 18 Stycznia 4	1927 r.
735.	dom, ul. Podgórna 2a	ok. 1900 r.
736.	dom, ul. Podgórna 3a	k. XIX w.
737.	oficyna, ul. Podgórna 3a	k. XIX w.
738.	dom, ul. Podgórna 5	ok. 1890 r.
739.	dom, ul. Podgórna 6	k. XIX w.
740.	dom, ul. Podgórna 8	k. XIX w.
741.	dom, ul. Podgórna 10	k. XIX w.
742.	dom, ul. Podgórna 12	k. XIX w.
743.	dom, ul. Podgórna 13	k. XIX w.
744.	dom, ul. Podgórna 16	ok. 1900 r.
745.	dom, ul. Podgórna 18	k. XIX w.
746.	dom, ul. Podgórna 19	ok. 1890 r.
747.	dom, ul. Podgórna 20	k. XIX w.
748.	dom, ul. Podgórna 25	k. XIX w.
749.	dom, ul. Podgórna 27	k. XIX w.
750.	dom, ul. Podgórna 62	4 ćw. XIX w.
751.	przychodnia i noclegownia w zespole dworca Toruń Główny, ul. Podgórska 1	1906 r.
752.	willa komendanta poligonu, ob. dom mieszkalny, ul. Podgórska 2	ok. 1900 r.
753.	dom, ul. Podgórska 15-19	XIX/XX w.
754.	dom, ul. Podgórska 24	1914 r.
755.	dom, ul. Podgórska 30	1933 r.
756.	dom, ul. Podgórska 32	1932 r.
757.	dom, ul. Podgórska 34	pocz. XX w.
758.	dom, ul. Podgórska 36	pocz. XX w.
759.	dom, ul. Podgórska 38	pocz. XX w.
760.	dom, ul. Pod Krzywą Wieżą	4 ćw. XIX w.
761.	dom, ul. Pod Krzywą Wieżą 12	poł. XIX w.

762.	dom, ul. Pod Krzywą Wieżą 14	4 ćw. XIX w.
763.	dom, ul. Pod Krzywą Wieżą 16	po 1900 r.
764.	dom, ul. Pod Krzywą Wieżą 18	2 poł. XIX w.
765.	dom, ul. Pod Krzywą Wieżą 20	4 ćw. XIX w.
766.	dom, ul. Pod Krzywą Wieżą 22	1865 r. 1902 r. l. 90-te XXw.
767.	dom, ul. Pod Krzywą Wieża 24	ok. 1910 r.
768.	budynek, ob. "Nasze Kino", ul. Podmurna 14	gotyk 4 ćw. XIX w.
769.	dom, ul. Podmurna 15	1928 r.
770.	dom, ul. Podmurna 17	2 poł. XIX w.
771.	dom, ul. Podmurna 18	3 ćw. XIX w.
772.	dom, ul. Podmurna 19	l. 20-te XX w.
773.	dom, ul. Podmurna 20/Szeroka 7	XVIII w.
774.	dom, ul. Podmurna 21	2 poł. XIX w.
775.	dom, ul. Podmurna 22/Szeroka	1400 r. XIX w.
776.	dom, ul. Podmurna 23	1885 r.
777.	dom, ul. Podmurna 24	1850 r 1900 r.
778.	dom, ul. Podmurna 25	k. XIX w.
779.	dom, ul. Podmurna 27	k. XIX w.
780.	dom, ul. Podmurna 29	2 poł. XIX w.
781.	dom, ul. Podmurna 31	ok. 1925 r.
782.	dom, ul. Podmurna 33	3 ćw. XIX w.
783.	dom, ul. Podmurna 34	ok. 1910 r.
784.	dom, ul. Podmurna 35	pocz. XIX w.
785.	dom, ul. Podmurna 36	1 poł. XIX w.
786.	dom, ul. Podmurna 38	3 ćw. XIX w.
787.	dom, ul. Podmurna 38a	k. XIX w.
788.	dom, ul. Podmurna 40	1 pol. XIX w.
789.	dom, ul. Podmurna 42	1 pol. XIX w.
790.	dom, ul. Podmurna 44	1 poł. XIX w.
791.	dom, ul. Podmurna 46	1 pol. XIX w.
792.	dom, ul. Podmurna 47-49	XIX w.
793.	dom, ul. Podmurna 48/Most Pauliński 3	1 pol. XIX w.
794.	dom, ul. Podmurna 51	k. XIX w.
795.	dom, ul. Podmurna 53	2 poł. XIX w.
796.	dom, ul. Podmurna 57-59	XVIII w. k. XIX w.
797.	dom, ul. Podmurna 61	2 poł. XIX w.
798.	dom, ul. Podmurna 70	1 poł. XIX w.
799.	dom, ul. Podmurna 71	k. XIX w.
800.	dom, ul. Podmurna 73	pocz. XX w.
801.	dom, ul. Podmurna 75	k. XIX w.
802.	kamienica, ul. Podmurna 81	XIX w.
803.	dom, ul. Podmurna 85-89	2 poł. XIX w.
804.	dom, ul. Podmurna 91	XVIII w. k. XIX w.
805.	magazyn, ul. Podmurna 93 (ob. MPU)	ok. 1880 r.
806.	spichlerz, ul. Podmurna 95 (ob. budynek biurowy)	1875 r.
807.	dom, ul. Podmurna 97	pol. XIX w.
808.	dom, ul. Podmurna 101	XVIII w. k. XIX w.
809.	dom, ul. Polskiego Czerwonego Krzyża 10	l. 30 XX w.
810.	dom, ul. Polskiego Czerwonego Krzyża 20-22	pocz. XX w.

811.	dom, ul. Polskiego Czerwonego Krzyża 29/Kilińskiego 17	pocz. XX
812.	dom, ul. Polskiego Czerwonego Krzyża 33	l. 30 XX w.
813.	dom, ul. Polskiego Czerwonego Krzyża 34	XIX/XX w.
814.	dom, ul. Polskiego Czerwonego Krzyża 36	pocz. XX w.
815.	dom, ul. Poniatowskiego 5	ok. 1900 r.
816.	budynek L.O.K., ul. Poniatowskiego 9	ok. 1910 r.
817.	budynek stacji pomp, ul. Poznańska	1904 r.
818.	budynek filtrów, ul. Poznańska	1904 r.
819.	dom, ul. Poznańska 5	ok. 1900 r.
820.	dom, ul. Poznańska 7	ok. 1900 r.
821.	dom, ul. Poznańska 6-8	ok. 1900 r.
822.	dom, ul. Poznańska 18	ok. 1910 r.
823.	dom, ul. Poznańska 24	ok. 1920 r.
824.	dom, ul. Poznańska 25	pocz. XIX w.
825.	dom, ul. Poznańska 26	ok. 1900 r.
826.	dom, ul. Poznańska 28	l. 20-te XX w.
827.	dom, ul. Poznańska 32	pocz. XX w.
828.	dom, ul. Poznańska 34	pocz. XX w.
829.	dom, ul. Poznańska 36	pocz. XX w.
830.	dom, ul. Poznańska 42	pocz. XX w.
831.	dom, ul. Poznańska 46	pocz. XX w.
832.	d. ratusz, ul. Poznańska 65	ok. 1900 r.
833.	dom, ul. Poznańska 66	k. XIX w.
834.	dom, ul. Poznańska 68	k. XIX w.
835.	dom, ul. Poznańska 70	k. XIX w.
836.	dom, ul. Poznańska 72	1909 r.
837.	dom, ul. Poznańska 74	ok. 1900 r.
838.	dom, ul. Poznańska 76	k. XIX w.
839.	dom, ul. Poznańska 78	k. XIX w.
840.	dom, ul. Poznańska 81	pocz. XX w.
841.	dom, ul. Poznańska 82	ok. 1900 r.
842.	dom, ul. Poznańska 84	k. XIX w.
843.	dom, ul. Poznańska 87	k. XIX w.
844.	dom, ul. Poznańska 89	pocz. XX w.
845.	dom, ul. Poznańska 91	pocz. XX w.
846.	dom, ul. Poznańska 92	k. XIX w.
847.	dom, ul. Poznańska 95	pocz. XX w.
848.	dom, ul. Poznańska 96	1898 r.
849.	dom, ul. Poznańska 97	ok. 1897 r.
850.	dom, ul. Poznańska 98	ok. 1900 r.
851.	wieża ciśnień, ul. Poznańska 116	1903 r.
852.	Bateria A.B.IV, ul. Poznańska 191-199	1896-1897
853.	dom, ul. Prosta 1	pocz. XX w.
854.	dom, ul. Prosta 2	3 ćw. XIX w.
855.	dom, ul. Prosta 3	XV, XVIII, XIX w.
856.	dom, ul. Prosta 4	po 1900 r.
857.	dom, ul. Prosta 5	XVII w. XIX w.
858.	kino "Wolność", ob. "Kopernik", ul. Prosta	ok. 1910 r.
859.	dom, ul. Prosta 6	1 poł. XIX w.
860.	dom, ul. Prosta 7	1 poł. XIX w.

861.	kamienica, ul. Prosta 8	3 ćw. XIX w.
862.	dom, ul. Prosta 9	XV w. XIX w.
863.	dom, ul. Prosta 11	pocz. XIX w.
864.	kamienica, ul. Prosta 12-14	2 ćw. XIX w.
865.	kamienica, ul. Prosta 13	4 ćw. XIX w.
866.	kamienica, ul. Prosta 15	XVIII/XIX w. 4 ćw. XIX w.
867.	kamienica, ul. Prosta 17	4 ćw. XIX w.
868.	kamienica, ul. Prosta 19	4 ćw. XIX w.
869.	kamienica, ul. Prosta 20/Wysoka	4 ćw. XIX w.
870.	kamienica, ul. Prosta 21	1 ćw. XIX w.
871.	kamienica, ul. Prosta 22	2 ćw. XIX w.
872.	kamienica,ul. Prosta 23	4 ćw. XIX w.
873.	kamienica, ul. Prosta 24	3 ćw. XIX w.
874.	kamienica, ul. Prosta 25/Wysoka 9	XV, XVII w. 3 ćw. XIX w.
875.	kamienica, ul. Prosta 26	4 ćw. XIX w.
876.	kamienica, ul. Prosta 27/Wysoka	2 ćw. XIX w.
877.	kamienica, ul. Prosta 28	2 ćw. XIX w.
878.	kamienica, ul. Prosta 29	XVIII/XIX w.
879.	kamienica, ul. Prosta 32	4 ćw. XIX w.
880.	kamienica, ul. Prosta 31	4 ćw. XIX w.
881.	kamienica, ul. Prosta 33	2 ćw. XIX w.
882.	kamienica, ul. Prosta 35	4 ćw. XIX w.
883.	kamienica, ul. Prosta 37/Dominikańska 10	4 ćw. XIX w.
884.	dom, ul. Przedzamcze 6	XIV w. XIX w.
885.	dom, ul. Przedzamcze 10	po 1900 r.
886.	budynek szpitalny, ul. Przedzamcze 10a	4 ćw. XIX w.
887.	dom, ul. Przedzamcze 12	pocz. XX w.
888.	dom, ul. Przedzamcze 14	XIX w.
889.	dom, ul. Przedzamcze 16	k. XIX w.
890.	dom, ul. Przedzamcze 18	k. XIX w.
891.	dom, ul. Przedzamcze 20	ok. 1900 r.
892.	dom, ul. Pstrowskiego 9	ok. 1930 r.
893.	dom, ul. Pstrowskiego 13	ok. 1930 r.
894.	dom, ul. Pstrowskiego 71	ok. 1900 r.
895.	dom, ul. Pstrowskego 72	ok. 1910 r.
896.	dom, ul. Pułaskiego 13	1930 r.
897.	dom, ul. Pułaskiego 26	1920 r.
898.	oficyna (do ul. Żeglarskiej 7), ul. Rabiańska 1a	XVIII w. XIX w.
899.	dom, ul. Rabiańska 5	XVIII w. XIX w.
900.	dom, ul. Rabiańska 7	3 ćw. XIX w.
901.	dom, ul. Rabiańska 10	po 1900 r.
902.	dom, ul. Rabiańska 12	1 poł. XIX w.
903.	dom, ul. Rabiańska 13	XV w XIX w.
904.	dom, ul. Rabiańska 14	1 pol. XIX w. XX w.
905.	dom, ul. Rabiańska 15	XIX/XX w.
906.	dom, ul. Rabiańska 16	1 pol. XIX w. XX w.
907.	dom, ul. Rabiańska 18	1 pol. XIX w. XX w.
908.	dom, ul. Rabiańska 22	4 ćw. XIX w.

909.	budynek Banku Rzeszy, ob. budynek UMK, Plac Rapackiego 1	1913
910.	budynek, ob. Archiwum Państwowe, Pl. Rapackiego 4	l. 30-te XX w.
911.	dom, Pl. Rapackiego 5	2 poł. XIX w. XX w.
912.	dom, Pl. Rapackiego 6-7	l. 30-te XX w.
913.	dom, Pl. Rapackiego 8	2 pol. XIX w.
914.	dom, Pl. Rapackiego 9	4 ćw. XIX w.
915.	pozostałości barbakanu przed Bramą Starotoruńską, Pl. Rapackiego	1429 r.
916.	umocnienia bastionowe, Pl. Rapackiego	XVI, XVII, XVIII, pocz. XIX w.
917.	dom, ul. Reja 4	4 ćw. XIX w.
918.	dom, ul. Reja 6	poł. XIX w.
919.	dom, ul. Reja 8	po 1900 r.
920.	dom, ul. Reja 10	po 1900 r.
921.	dom, ul. Różana 1	XV, XIX, XX w.
922.	dom, ul. Różana 3	XVIII w. XX w.
923.	Szkoła Podstawowa Nr 17, ul. Rudacka 15	pocz. XX w.
924.	dom z budynkiem gospodarczym, ul. Rudacka 29	pocz. XX w.
925.	dom, ul. Rudacka 31	pocz. XX w.
926.	dom, ul. Rudacka 38	pocz. XX w.
927.	dom, ul. Rudacka 48	1918 r.
928.	dom, ul. Rudacka 53	l. 20-te XX w.
929.	dom, ul. Rudacka 57	pocz. XX w.
930.	dom, ul. Rudacka 57	l. 30-te XX w.
931.	dom, ul. Rudacka 59	ok. 1910 r.
932.	dom, ul. Rudacka 61-63	l. 20-te XX w.
933.	dom, ul. Rudacka 69-71	ok. 1920 r.
934.	dom, ul. Rudacka 72-74	1919 r.
935.	schron, ul. Rudacka 73	ok. 1870 r.
936.	dom, ul. Rudacka 76	1925 r.
937.	dom, ul. Rudacka 85	1914 r.
938.	bunkier, ul. Rudacka	ok. 1870 r.
939.	dom, ul. Rudacka 187	k. XIX w.
940.	zespół wodociągów:dawna oczyszczalnia ścieków – budynek administracyjny, ul. Rybaki 31/35	ok. 1900 r.
941.	j.w. – budynek gospodarczy-stajnia i wozownia	ok. 1900
942.	dom, ul. Rybaki 38	1911 r.
943.	dom, ul. Rybaki 45	ok. 1910 r.
944.	dom, ul. Rybaki 47	1906 r.
945.	dom, ul. Rybaki 49	1898 r.
946.	dom, ul. Rybaki 57	po 1900 r.
947.	słup ogłoszeniowy, Rynek Nowomiejski	l. 20-te XX w.
948.	słup ogłoszeniowy, Rynek Nowomiejski	4 ćw. XIX w.
949.	dom, Rynek Nowomiejski 2	ok. 1910 r.
950.	dom, Rynek Nowomiejski 4	1 poł. XIX w.
951.	dom, Rynek Nowomiejski 7/Browarna	XV w. pocz. XIX w.
952.	dom, Rynek Nowomiejski 9	1 poł. XIX w.
953.	dom, Rynek Nowomiejski 10	1 poł. XIX w.
954.	dom, Rynek Nowomiejski 11	3 ćw. XIX w.

955.	dom, Rynek Nowomiejski 12	3 ćw. XIX w.
956.	dom, Rynek Nowomiejski 14/Prosta	XV w XIX w.
957.	dom, Rynek Nowomiejski 15	ok. 1910 r.
958.	dom, Rynek Nowomiejski 16	XV, XVIII, XIX w.
959.	dom, Rynek Nowomiejski 18	ok. 1910 r.
960.	dom, Rynek Nowomiejski 19	XV, XVIII, XIX w.
961.	dom, Rynek Nowomiejski 20	XVIII, XIX w.
962.	dom, Rynek Nowomiejski 21	3 ćw. XIX w.
963.	dom, Rynek Nowomiejski 22	1 poł. XIX w.
964.	dom, Rynek Nowomiejski 23	XVI, XIX, XX w.
965.	kamienica, Rynek Nowomiejski 24	1 ćw. XX w.
966.	dom, Rynek Nowomiejski 25	4 ćw. XIX w.
967.	dom, Rynek Nowomiejski 26	1830 r.
968.	dom, Rynek Staromiejski 3	XIV w, XIX w.
969.	dom, Rynek Staromiejski 5	1803 r., 1884-1885
970.	dom, Rynek Staromiejski 8	XV, XVIII, XIX w.
971.	dom, Rynek Staromiejski 10	XVIII w. 1 poł. XIX w. XX w.
972.	dom, Rynek Staromiejski 11	3ćw. XIX w.
973.	dom, Rynek Staromiejski 12	3 ćw. XIX w.
974.	dom, Rynek Staromiejski13/Ducha Św.	XV w XIX w.
975.	dom, Rynek Staromiejski 16	1 poł. XIX w.
976.	dom, Rynek Staromiejski 18	ok. 1880 r.
977.	hotel „Pod Trzema Koronami”,Rynek Staromiejski 21	XV, XIX, XX w.
978.	dom, Rynek Staromiejski 22	XV w. XIX w.
979.	dom, Rynek Staromiejski 24	XV w pocz. XIX w.
980.	dom, Rynek Staromiejski 25	XVI w. 1 poł. XIX w.
981.	dom, Rynek Staromiejski 26	XV w XIX w.
982.	dom, Rynek Staromiejski 27	XVIII w XIX w.
983.	dom,, Rynek Staromiejski 28/Szewska 27	XVIII, XIX, XX w.
984.	dom, Rynek Staromiejski 30	XV, XVII, XVIII, XIX w.
985.	dom, Rynek Staromiejski 32	XIX w.
986.	dom, Rynek Staromiejski 36-37	1896 r.
987.	dom, Rynek Staromiejski 38	ok. 1910 r.
988.	dom, ul. Rypińska 1	1935 r.
989.	dom, ul. Rypińska 2	k. XIX w.
990.	dom, ul. Rypińska 55	l. 20-te XX w.
991.	dom, ul. Rzepakowa 1	pocz. XX w.
992.	dom, ul. Ścieżka Szkolna 1	ok. 1900 r.
993.	dom, ul. Ścieżka Szkolna 3	ok. 1900 r.
994.	dom, ul. Ścieżka Szkolna 4	1889 r.
995.	dom, ul. Ścieżka Szkolna 5	1889 r.
996.	dom, ul. Ścieżka Szkolna	1906 r.
997.	dom, ul. Ścieżka Szkolna 6	ok. 1890 r.
998.	dom, ul. Sienkiewicza 1/Bydgoska	k. XIX w.
999.	dom, ul. Sienkiewicza 3	k. XIX w.

1000.	dom, ul. Sienkiewicza 4	po 1900 r.
1001.	dom, ul. Sienkiewicza 5	k. XIX w.
1002.	d. szkoła podstawowa, ul. Sienkiewicza 6-8	4 ćw. XIX w.
1003.	dom, ul. Sienkiewicza 7	k. XIX w.
1004.	dom, ul. Sienkiewicza 9	k. XIX w.
1005.	dom, ul. Sienkiewicza 11/Krasińskiego	k. XIX w.
1006.	dom – „Młody Las”, ul. Sienkiewicza 12/ Krasińskiego	XIX/XX w.
1007.	dom, ul. Sienkiewicza 13	XIX/XX w.
1008.	dom, ul. Sienkiewicza 15	pocz. XX w.
1009.	dom, ul. Sienkiewicza 16/Mickiewicza	k. XIX w.
1010.	dom, ul. Krasińskiego 17	k. XIX w.
1011.	dom, ul. Sienkiewicza 18-20	1890 r.
1012.	dom, ul. Sienkiewicza 22/ Słowackiego	XIX/XX w.
1013.	dom, ul. Sienkiewicza 23	k. XIX w.
1014.	dom - d. Zespół Szkół Gastronomicznych, ul. Sienkiewicza 29/Broniewskiego	k. XIX w.
1015.	budynek ekspedycji w zespole dworca Wschodniego, Pl. F. Skarbka 4	1908 r.
1016.	dom,Ppl. F. Skarbka 7-9	4 ćw. XIX w.
1017.	dom, ul. Skłodowskiej-Curie 5	ok. 1910 r.
1018.	dom, ul. Skłodowskiej-Curie 7	ok. 1910 r.
1019.	dom, ul. Skłodowskiej-Curie 14	4 ćw. XIX w.
1020.	dom, ul. Skłodowskiej-Curie 16	ok. 1900 r.
1021.	dom, ul. Skłodowskiej-Curie 17	ok. 1910 r.
1022.	dom, ul. Skłodowskiej-Curie 19	ok. 1900 r.
1023.	dom, ul. Skłodowskiej-Curie 21	ok. 1910 r.
1024.	dom, ul. Skłodowskiej-Curie 23	ok. 1900 r.
1025.	dom, ul. Skłodowskiej-Curie 25	ok. 1910 r.
1026.	dom, ul. Skłodowskiej-Curie 27	ok. 1900 r.
1027.	dom, ul. Skłodowskiej-Curie 33	ok. 1900 r.
1028.	dom, ul. Słoneczna 73-75	pocz. XX w.
1029.	dom, ul. Słowackiego 38-40/ Matejki	l. 30-te XX w.
1030.	dom, ul. Słowackiego 44-46	l. 30-te XX w.
1031.	dom, ul. Słowackiego 48-50	l. 30-te XX w.
1032.	dom, ul. Słowackiego 51	po 1900 r.
1033.	dom, ul. Słowackiego 52-54	l. 30-te XX w.
1034.	dom, ul. Słowackiego 53-55	po 1900 r.
1035.	dom, ul. Słowackiego 56	l. 30-te XX w.
1036.	dom, ul. Słowackiego 57-59	pocz. XX w.
1037.	willa, ul. Słowackiego 60	l. 30-te XX w.
1038.	dom, ul. Słowackiego 61	po 1900 r.
1039.	dom, ul. Słowackiego 62	l. 30-te XX w.
1040.	dom, ul. Słowackiego 63/ Lindego	pocz. XX w.
1041.	willa Irena, ul. Słowackiego 64	l. 30-te XX w.
1042.	dom, ul. Słowackiego 65/ Lindego	po 1920 r.
1043.	dom, ul. Słowackiego 67	1909 r.
1044.	dom, ul. Słowackiego 69	ok. 1900 r.
1045.	dom, ul. Słowackiego 71	po 1900 r.
1046.	dom, ul. Słowackiego 79	po 1900 r.
1047.	dom, ul. Słowackiego 81	po 1900 r.

1048.	dom, ul. Słowackiego 83	pocz. XX w.
1049.	dom, ul. Słowackiego 85	po 1900 r.
1050.	dom, ul. Sobieskiego 13	4 ćw. XIX w.
1051.	dom, ul. Sobieskiego 15	4 ćw. XIX w.
1052.	dom, ul. Sobieskiego 15	4 ćw. XIX w.
1053.	dom, ul. Sobieskiego 19	po 1900 r.
1054.	dom, ul. Sobieskiego 21	ok. 1900 r.
1055.	dom, ul. Sobieskiego 25	ok. 1900 r.
1056.	dom, ul. Sobieskiego 27 A	ok. 1920 r.
1057.	dom, ul. Sobieskiego 27 B	l. 30-te XX w.
1058.	dom, ul. Sobieskiego 29	ok. 1900 r.
1059.	dom, ul. Sobieskiego 33	ok. 1910 r.
1060.	dom, ul. Sobieskiego 35	ok. 1910 r.
1061.	dom i oficyna, ul. Sobieskiego 37	ok. 1910 r.
1062.	dom, ul. Sobieskiego 39	ok. 1910 r.
1063.	dom, ul. Sobieskiego 41	ok. 1920 r.
1064.	dom, ul. Sobieskiego 43	ok. 1910 r.
1065.	dom, ul. Sobieskiego 45	ok. 1900 r.
1066.	dom, ul. Sobieskiego 47	ok. 1910 r.
1067.	dom, ul. Sobieskiego 4	ok. 1900 r.
1068.	dom, ul. Sobieskiego 50-52	ok. 1900 r.
1069.	dom, ul. Sobieskiego 54	ok. 1910 r.
1070.	dom, ul. Sobieskiego 56	2 pol. XIX w.
1071.	dom, ul. Sobieskiego 58	ok. 1900 r.
1072.	dom, ul. Sobieskiego 60	ok. 1900 r.
1073.	dom, ul. Sobieskiego 62	k. XIX w.
1074.	dom, ul. Sobieskiego 64	1910 r.
1075.	kuźnia forteczna, ul. Sowińskiego	4ćw. XIX w.
1076.	magazyn forteczny nr 5, ul. Sowińskiego	4 ćw. XIX w.
1077.	reduta forteczna, ul. Sowińskiego 9	4 ćw. XIX w.
1078.	dom, ul. Sowińskiego 12	4 ćw. XIX w.
1079.	dom, ul. Stara Droga 14-16	pocz. XX w.
1080.	dom, ul. Stara Droga 20-22	pocz. XX w.
1081.	dom, ul. Stara Droga 29	pocz. XX w.
1082.	dom, ul. Staszica 3	4 ćw. XIX w.
1083.	dom, ul. Staszica 5	3 ćw. XIX w.
1084.	dom, ul. Staszica 6	3 ćw. XIX w.
1085.	dom, ul. Staszica 9	4 ćw. XIX w.
1086.	dom, ul. Staszica 10	ok. 1900 r.
1087.	dom, ul. Staszica 11	3 ćw. XIX w.
1088.	budynek gospodarczy, ob. mieszkalny, ul. Stawki Południowe 35-37	1 ćw. XX w
1089.	dom, ul. Stroma 3a	4 ćw. XIX w.
1090.	dom, ul. Stroma 5	4 ćw. XIX w.
1091.	dom, ul. Stroma 7	1895 r. 1912 r.
1092.	dom, ul. Stroma 9	1878 r.
1093.	dom, ul. Stroma 11	1878 r.
1094.	dom, ul. Strumykowa 1	3 ćw. XIX w. XX w.
1095.	dom, ul. Strumykowa 1a	XIX/XX w.
1096.	dom, ul. Strumykowa 2/Królowej Jadwigi 24	1867-1876, 1881 r.

1097.	dom, ul. Strumykowa 3	3 ćw. XIX w. XX w.
1098.	dom, ul. Strumykowa 4	4 ćw. XIX w.
1099.	dom, ul. Strumykowa 6	poł. XIX w.
1100.	budynek przemysłowy, ul. Strumykowa 7-9	1900 r.
1101.	dom, ul. Strumykowa 10	3 ćw. XIX w.
1102.	dom, ul. Strumykowa 11	k. XIX w.
1103.	dom, ul. Strumykowa 12	2 pol. XIX w.
1104.	dom, ul. Strumykowa 13	pocz. XX w.
1105.	dom, ul. Strumykowa 14	2 pol. XIX w.
1106.	dom, ul. Strumykowa 15	2 poł. XIX w. XX w.
1107.	dom, ul. Strumykowa 16	k. XIX w.
1108.	dom, ul. Strumykowa 17	2 poł. XIX w.
1109.	dom, ul. Strumykowa 19	4 ćw. XIX w.
1110.	dom, ul. Studzienna 5	1890 r.
1111.	dom, ul. Studzienna 7	1898 r.
1112.	dom, ul. Studzienna 9	1900 r.
1113.	dom, ul. Studzienna 13	ok. 1910 r.
1114.	dom, ul. Studzienna 15	ok. 1910 r.
1115.	dom, ul. Studzienna 19	1 ćw. XX w.
1116.	dom, ul. Studzienna 21	l. 20-te XX w.
1117.	kamienica, ul. Sukiennicza 2/Św. Katarzyny 12	1 ćw. XX w.
1118.	kamienica, ul. Sukiennicza 4	4 ćw. XIX w.
1119.	kamienica, ul. Sukiennicza 6	XVII w. 1 pol. XIX w.
1120.	kamienica, ul. Sukiennicza 8	XV w. XIX w.
1121.	kamienica, ul. Sukiennicza 9	1 ćw. XX w.
1122.	kamienica, ul. Sukiennicza 10	1907 r.
1123.	kamienica, ul. Sukiennicza 11	1 ćw. XX w.
1124.	kamienica, ul. Sukiennicza 12/ Jęczmienna 17	4 ćw. XIX w.
1125.	dom, ul. Sukiennicza 14	l. 20-te XX w.
1126.	kamienica, ul. Sukiennicza 15	1 ćw. XX w.
1127.	kamienica, ul. Sukiennicza 16	XVI w. XIX w.
1128.	kamienica, ul. Sukiennicza 18	XVI w. XIX w.
1129.	kamienica, ul. Sukiennicza 22	XV w 1 poł. XIX w.
1130.	kamienica, ul. Sukiennicza 24	XVI w. XIX w.
1131.	kamienica, ul. Sukiennicza 28	XV w. 1 poł. XIX w.
1132.	kamienica, ul. Sukiennicza 30/Wysoka	XV w. 1 pol. XIX w.
1133.	dom, ul. Szczytna 1/Szeroka	po 1910 r.
1134.	dom, ul. Szczytna 3	XV w. XIX w.
1135.	dom, ul. Szczytna 4a	XV w. XIX w.
1136.	dom, ul. Szczytna 5-7	XV w. XIX w.
1137.	dom, ul. Szczytna 6	XV w. XIX w.
1138.	dom, ul. Szczytna 7	3 ćw. XIX w. XX w.
1139.	dom, ul. Szczytna 8	XV w. XIX w.
1140.	dom, ul. Szczytna 9	k. XIX w. XX w.
1141.	kamienica, ul. Szczytna 16	XV w. 1 poł. XIX w.
1142.	dom, ul. Szczytna 18	XVIII w. XIX w.
1143.	dom, ul. Szczytna 19	XV, XIX w. XX w.
1144.	dom, ul. Szczytna 20	XV w XIX w.
1145.	dom, ul. Szczytna 21	XIV w. XIX w.
1146.	dom, ul. Szczytna 22	XV w XIX w.

1147.	dom, ul. Szeroka 1-3/	pocz. XX w.
1148.	dom, ul. Szeroka 4	k. XIX w.
1149.	dom, ul. Szeroka 5	1 pol. XIX w. XX w.
1150.	dom, ul. Szeroka 6/Podmurna	1900 r.
1151.	dom, ul. Szeroka 8/Podmurna	1908 r.
1152.	dom – „Dom Pana”, ul. Szeroka 11/Mostowa	l. 20-te XX w.
1153.	dom, ul. Szeroka 13-15/Mostowa	XV w. XIX w.
1154.	Bank, ul. Szeroka 14	pocz. XX w.
1155.	dom, ul. Szeroka 17	1 poł. XIX w. XX w.
1156.	dom, ul. Szeroka 19	XV, XIX, XX w.
1157.	dom, ul. Szeroka 23	po 1900 r.
1158.	dom, ul. Szeroka 21	pocz. XX w.
1159.	dom, ul. Szeroka 2	1 poł. XIX w.
1160.	dom, ul. Szeroka 23	XV, XVIII, XIX w.
1161.	dom, ul. Szeroka 24	1 poł. XIX w.
1162.	dom, ul. Szeroka 26-28	1900 r.
1163.	dom, ul. Szeroka 27/Łazienna	XV w. XIX w.
1164.	dom, ul. Szeroka 29/Łazienna	4 ćw. XIX w.
1165.	dom, ul. Szeroka 32	l. 20-te XX w.
1166.	dom - Dom Towarowy, ul. Szeroka 35	XV w. pocz. XX w.
1167.	dom, ul. Szeroka 36	1852 r.
1168.	dom, ul. Szeroka 37	4 ćw. XIX w.
1169.	dom, ul. Szeroka 39	pocz. XX w.
1170.	dom, ul. Szeroka 41	3 ćw. XIX w.
1171.	dom, ul. Szeroka 43/Żeglarska	3 ćw. XIX w.
1172.	dom, ul. Szeroka 44	po 1910 r.
1173.	dom, ul. Szewska 4	XVI, XVIII, XIX w.
1174.	dom, ul. Szewska 6	k. XIX w.
1175.	dom, ul. Szewska 8	XVIII w XIX w.
1176.	kamienica, ul. Szewska 9	XVIII/XIX w.
1177.	dom, ul. Szewska 10	1888 r.
1178.	kamienica, ul. Szewska 11	XVIII/XIX w.
1179.	dom, ul. Szewska 12	pocz. XX w.
1180.	dom, ul. Szosa Chełmińska 38	l. 20-te XX w.
1181.	dom, ob. Przedszkole, ul. Szosa Chełmińska 40	l. 20-te XX w.
1182.	dom, ul. Szosa Chełmińska 44	l. 30-te XX w.
1183.	dom, ul. Szosa Chełmińska 46	l. 30-te XX w.
1184.	willa, ul. Szosa Chełmińska 47	
1185.	dom, ul. Szosa Chełmińska 50	pocz. XX w.
1186.	dom, ul. Szosa Chełmińska 52	pocz. XX w.
1187.	dom, ul. Szosa Chełmińska 54	1905 r.
1188.	dom, ul. Szosa Chełmińska 58	k. XIX w.
1189.	dom, ul. Szosa Chełmińska 64	1890 r.
1190.	dom, ul. Szosa Chełmińska 68	1880 r.
1191.	dom, ul. Szosa Chełmińska 69	k. XIX w.
1192.	dom, ul. Szosa Chełmińska 70	k. XIX w.
1193.	dom, ul. Szosa Chełmińska 70a	k. XIX w.
1194.	dom, ul. Szosa Chełmińska 71	k. XIX w.
1195.	dom, ul. Szosa Chełmińska 72	k. XIX w.
1196.	oficyna, ul. Szosa Chełmińska 72	l. 20-te XX w.

1197.	dom, ul. Szosa Chełmińska 72a	l. 30-te XX w.
1198.	dom, ul. Szosa Chełmińska 73	k. XIX w.
1199.	dom, ul. Szosa Chełmińska 74	ok. 1900 r.
1200.	dom, ul. Szosa Chełmińska 75	1908 r.
1201.	oficyna, ul. Szosa Chełmińska 75	1906 r.
1202.	dom, ul. Szosa Chełmińska 76	k. XIX w.
1203.	dom, ul. Szosa Chełmińska 78	k. XIX w.
1204.	dom, ul. Szosa Chełmińska 82	k. XIX w.
1205.	dom, ul. Szosa Chełmińska 86	k. XIX w.
1206.	dom, ul. Szosa Chełmińska 87-89	l. 20-te XX w.
1207.	dom, ul. Szosa Chełmińska 88	XX w.
1208.	dom, ul. Szosa Chełmińska 88a	pocz. XX w.
1209.	dom, ul. Szosa Chełmińska 90	pocz. XX w.
1210.	dom, ul. Szosa Chełmińska 91	pocz. XX w.
1211.	dom, ul. Szosa Chełmińska 92	k. XIX w.
1212.	dom, ul. Szosa Chełmińska 94	pocz. XX w.
1213.	dom, ul. Szosa Chełmińska 95-97	pocz. XX w.
1214.	dom, ul. Szosa Chełmińska 98	pocz. XX w.
1215.	dom, ul. Szosa Chełmińska 99	ok. 1900 r.
1216.	dom, ul. Szosa Chełmińska 102	1890 r.
1217.	dom, ul. Szosa Chełmińska 104	k. XIX w.
1218.	dom, ul. Szosa Chełmińska 105	pocz. XX w.
1219.	dom, ul. Szosa Chełmińska 106	pocz. XX w.
1220.	dom, ul. Szosa Chełmińska 107	1902 r.
1221.	dom, ul. Szosa Chełmińska 108	k. Xix w.
1222.	dom, ul. Szosa Chełmińska 109	ok. 1900 r.
1223.	dom, ul. Szosa Chełmińska 110	k. XIX w.
1224.	dom, ul. Szosa Chełmińska 113	ok. 1900 r.
1225.	dom, ul. Szosa Chełmińska 115	pocz. XX w.
1226.	dom, ul. Szosa Chełmińska 119	ok. 1900 r.
1227.	dom, ul. Szosa Chełmińska 120	k. XIX w.
1228.	dom, ul. Szosa Chełmińska 122	pocz. XX w.
1229.	dom, ul. Szosa Chełmińska 123	k. XIX w.
1230.	dom, ul. Szosa Chełmińska 129	pocz. XX
1231.	dom, ul. Szosa Chełmińska 137	k. XIX w.
1232.	dom, ul. Szosa Chełmińska 138	pocz. XX w.
1233.	dom, ul. Szosa Chełmińska 139	pocz. XX w.
1234.	dom, ul. Szosa Chełmińska 141	pocz. XX w.
1235.	dom, ul. Szosa Chełmińska 143	XIX w.
1236.	dom, ul. Szosa Chełmińska 145	l. 30-te XX w.
1237.	dom, ul. Szosa Chełmińska 147	pocz. XX w.
1238.	dom, ul. Szosa Chełmińska 148	pocz. XX w.
1239.	dom, ul. Szosa Chełmińska 149	pocz. XX w.
1240.	dom, ul. Szosa Chełmińska 180	4 ćw. XIX w.
1241.	dom, ul. Szosa Chełmińska 195	pocz. XX w.
1242.	d. szkoła, ob. budynek mieszkalny, ul. Szosa Chełmińska 256-258	4 ćw. XIX w.
1243.	dom, ul. Szosa Chełmińska 273	4 ćw. XIX w.
1244.	dom, ul. Szosa Chełmińska 284-286	4 ćw. XIX w.
1245.	Zespół Gazowni Miejskiej (proj. 1938 r.), ul. Szosa Lubicka	1941 r.

	2-18 - budynek socjalny	
1246.	j. w. – kotłownia i komin	1941
1247.	j. w. – budynek magazynowy, ob. hurtownia i sklep	1942
1248.	j. w. – centrala telefoniczna i biuro dystrybucji gazu, ob. portiernia	1941
1249.	j. w. – aparatownia z wieżą ciśnień	1939-1940
1250.	j. w. – budynek administracyjno-biurowy	1941
1251.	magazyn, ul. Szpitalna 8	4 ćw. XIX w.
1252.	kamienica, ul. Ślusarska 2	ok. 1910 r.
1253.	kamienica, ul. Ślusarska 3	2 poł. XIX w.
1254.	kamienica,ul. Ślusarska 5	1 ćw. XX w.
1255.	kamienica, ul. Ślusarska 6	XV w 3 ćw. XIX w.
1256.	dom, ul. Św. Ducha 1	k. XIX w.
1257.	dom, ul. Św. Ducha 3	k. XIX w.
1258.	dom, ul. Św. Ducha 5	XV, XVIII, XIX w.
1259.	budynek gospodarczy, ul. Św. Ducha 6	XV w. XIX w.
1260.	dom, ul. Św. Ducha 7	XV, XVII, XIX w.
1261.	dom, ul. Św. Ducha 9	XV, XVII, XIX w.
1262.	dom, ul. Św. Ducha 11	XV, XVIII, XIX w.
1263.	dom, ul. Św. Ducha 13	XV, XVIII, XIX w.
1264.	dom, ul. Św. Ducha 13	pol. XIX w.
1265.	dom, ul. Św. Ducha 14/ Kopernika	XVIII w. XIX w.
1266.	dom, ul. Św. Ducha 17	XV, XVIII, XIX w.
1267.	dom, ul. Św. Ducha 18	XV w. XIX w.
1268.	dom, ul. Św. Ducha 19	XV w. XIX w.
1269.	dom, ul. Św. Ducha 20	poł. XIX w.
1270.	dom, ul. Św. Ducha 25/Różana	XVII w XIX w.
1271.	dom, ul. Św. Jakuba 7	4 ćw. XIX w.
1272.	kamienica,ul. Św. Jakuba 11	4 ćw. XIX w.
1273.	magazyn, ul. Św. Jakuba 13	4 ćw. XIX w.
1274.	kamienica, ul. Św Jakuba 15	3 ćw. XIX w.
1275.	kamienica, ul. Św. Jakuba 16/Wola Zamkowa	4 ćw. XIX w.
1276.	kamienica, ul. Wola Zamkowa 17	4 ćw. XIX w.
1277.	budynek, ul. Św. Jakuba 18	4 ćw. XIX w.
1278.	kamienica, ul. Św. Jakuba 19	4 ćw. XIX w.
1279.	budynek, ul. Św. Jakuba 20	4 ćw. XIX w.
1280.	dom, ul. Św. Józefa 42	l. 20-te XX w.
1281.	dom, ul. Św. Józefa 44	l. 30-te XX w.
1282.	dom, ul. Św. Józefa 46	l. 30-te XX w.
1283.	dom, ul. Św. Józefa 48	l. 30-te XX w.
1284.	dom, ul. Św. Józefa 63	l. 30-te XX w.
1285.	kamienica, ul. Św. Katarzyny 3	4 ćw. XIX w.
1286.	kamienica, ul. Św. Katarzyny 3a	1 ćw. XIX w.
1287.	kamienica,ul. Św. Katarzyny 5	1 ćw. XX w.
1288.	kamienica, ul. Św. Katarzyny 6	ok. 1910 r.
1289.	kamienica, ul. Św. Katarzyny 7	k. XVIII w. XIX, XX w.
1290.	kamienica, ul. Św. Katarzyny 8	ok. 1910 r.
1291.	budynek, ul. Św. Katarzyny 9-11	XV w. 1 poł. XIX w. XX w.
1292.	kamienica, ul. Św. Katarzyny 10	ok. 1910 r.

1293.	spichlerz, ul. Św. Katarzyny 13	1 ćw. XX w.
1294.	dom, Pl. Św. Katarzyny 4	4 ćw. XIX w.
1295.	kamienica, Pl. Św. Katarzyny 5/ul. Św. Katarzyny	4 ćw. XIX w.
1296.	dom, Pl. Św. Katarzyny 6/ul. Szumana 2	l. 90-te XIX w.
1297.	dom, Pl. Św. Katarzyny 7	k. XIX w.
1298.	Średnia Szkoła Męska, ob. CKU, Pl. Św. Katarzyny 8	1899-1901 r.
1299.	budynek koszarowy, ob. Liceum nr X, Pl. Św. Katarzyny	4 ćw. XIX w.
1300.	budynek koszarowy, ob Liceum nr X, Pl. Św. Katarzyny	4 ćw. XIX w.
1301.	budynek koszarowy, ob. Liceum nr X,Pl. Św. Katarzyny	4 ćw. XIX w.
1302.	dom, ul. Środkowa 9	ok. 1900 r.
1303.	Zespół Rzeźni Miejskiej, ul. Targowa 2-4 - budynek administracyjny	ok. 1900 r.
1304.	j. w. –chłodnia z wieżą wodną i maszynownia	1893-1894 ok. 1914 r.
1305.	dom, ul. Targowa 19	ok. 1910 r.
1306.	oficyna, ul. Targowa 19	ok. 1920 r.
1307.	dom, ul. Targowa 35	ok. 1900 r.
1308.	schron, ul. Targowa/Żółkiewskiego	2 poł. XIX w.
1309.	d. Budynek Dyrekcji Okręgowej Kolei Państwowych (obecnie Urząd Marszałkowski), Pl. Teatralny 2	1928 r.
1310.	dom, Pl. Teatralny 7	l. 20-te XX w.
1311.	dom, ul. Trepkowska Droga 10	ok. 1900 r.
1312.	dom, ul. Trepkowska Droga 12	ok. 1920 r.
1313.	dom, ul. Trepkowska Droga 14	ok. 1920 r.
1314.	budynek Kasy Chorych, ob. Miejska Przychodnia Specjalistyczna, ul. Uniwersytecka 17	1928 r.
1315.	schron forteczny, ul. Uniwersytecka	XIX w.
1316.	dom, ul. Urzędnicza 14	ok. 1900 r.
1317.	dom, ul. Urzędnicza 14	ok. 1900 r.
1318.	dom, ul. Urzędnicza 16	ok. 1900 r.
1319.	Starostwo Powiatowe, ob, Urząd Miasta Torunia, ul. Wały Gen.Sikorskiego 8	1901 r.
1320.	Policja Miejska i areszt, ob. nieużytkowane, Wały Gen. Sikorskiego10	1902 r.
1321.	Bank Gospodarki Żywnościowej, ul. Wały Gen.Sikorskiego 15	1937 r.
1322.	Wojskowa Komenda Uzupełnień, ul. Wały Gen. Sikorskiego 21	4 ćw. XIX w.
1323.	dom, ul. Warszawska 2-4	pocz. XX w.
1324.	dom, ul. Warszawska 6	1897 r.
1325.	dom, ul. Warszawska 8	k. XIX w.
1326.	dom, ul. Warszawska 12	k. XIX w.
1327.	willa ul. Warszawska 13	l. 20-te XX w.
1328.	dom, ul. Warszawska 14	k. XIX w.
1329.	willa ul. Warszawska 16	l. 20-te XX w.
1330.	dom, ul. Waryńskiego 33	1935 r.
1331.	browar, ul. Wielkie Garbary/Piernikarska	3 ćw. XIX w.
1332.	kamienica ul. Wielkie Garbary 1	1 poł. XIX w.
1333.	dom, ul. Wielkie Garbary 2	ok. 1900 r.
1334.	dom, ul. Wielkie Garbary 3	1 poł. XIX w.
1335.	kamienica ul. Wielkie Garbary 4/Ślusarska 7	2 poł. XIX w.

1336.	dom, ul. Wielkie Garbary 5	4 ćw. XIX w.
1337.	kamienica, ul. Wielkie Garbary 6/Ślusarska 8	2 poł. XIX w.
1338.	budynek magazynowy, ul. Wielkie Garbary 7	4 ćw. XIX w.
1339.	kamienica, ul. Wielkie Garbary 8	XV w 2 poł. XIX w.
1340.	Średnia Szkoła Żeńska, ob. Szkoła Podstawowa nr 1, ul. Wielkie Garbary 9	1881-1883 r.
1341.	dom, ul. Wielkie Garbary 11	XV wpocz. XIX w.
1342.	kamienica, ul. Wielkie Garbary 12	4 ćw. XIX w.
1343.	kamienica, ul. Wielkie Garbary 14	1 ćw. XX w.
1344.	kamienica, ul. Wielkie Garbary 17	ok. 1900 r.
1345.	kamienica, ul. Wielkie Garbary 19	ok. 1900 r.
1346.	fort, ob. schronisko TPD, ul. Winnica	2 poł. XIX w.
1347.	dom, ul. Winnica 8	ok. 1870 r.
1348.	dom, ul. Winnica 10	ok. 1870 r.
1349.	dom, ul. Winnica 12	ok. 1900 r.
1350.	dom, ul. Winnica 12 A	4 ćw. XIX w.
1351.	dom, ul. Winnica 12B	ok. 1870 r.
1352.	dom, ul. Winnica 14B	3 ćw. XIX w.
1353.	dom, ul. Winnica 16	ok. 1870 r.
1354.	dom, ul. Winnica 19	4 ćw. XIX w.
1355.	dom, ul. Winnica 20	4 ćw. XIX w.
1356.	dom, ul. Winnica 21	1880 r.
1357.	dom, ul. Winnica 22	1881 r.
1358.	dom, ul. Winnica 23	l. 80-te XIX w.
1359.	dom, ul. Winnica 24	4 ćw. XIX w.
1360.	dom, ul. Winnica 25	4 ćw. XIX w.
1361.	dom, ul.Winnica 26	4 ćw. XIX w.
1362.	dom, ul. Winnica 27	4 ćw. XIX w.
1363.	dom, ul. Winnica 34	4 ćw. XIX w.
1364.	dom, ul. Winnica 39	4 ćw. XIX w.
1365.	dom, ul. Winnica 40	ok. 1920 r.
1366.	budynek gospodarczy, ul. Winnica 44	ok. 1900 r.
1367.	altana, ul. Winnica 44	ok. 1900 r.
1368.	dom, ul. Winnica 74	4 ćw. XIX w.
1369.	pompownia, ul. Winnica 74	ok. 1900 r.
1370.	koszary Pułku Artylerii, ul. Winnica 105	k. XIX w.
1371.	wartownia, ul. Winnica 105	k. XIX w.
1372.	budynek koszarowy, ul. Wola Zamkowa 14	4 ćw. XIX w.
1373.	budynek, ul. Wola Zamkowa 17	4 ćw. XIX w.
1374.	dom, ul. Wola Zamkowa 19	1 ćw. XX w.
1375.	dom, ul. Włocławska 1-7	k. XIX w.
1376.	dom, ul. Włocławska 2-10	k. XIX w.
1377.	dom, ul. Wodociągowa 4	ok.1930 r.
1378.	dom, ul. Wodociągowa 6	ok. 1930 r.
1379.	dom, ul. Wodociągowa 10	ok. 1920 r.
1380.	dom, ul. Wodociągowa 13	ok. 1930 r.
1381.	dom, ul. Wodociągowa 14	ok. 1920 r.
1382.	dom, ul. Wodociągowa 15	l. 30-te XX w.
1383.	dom, ul. Wodociągowa 16	l. 30-te XX w.
1384.	dom, ul. Wodociągowa 18-20	l. 20-te XX w.

1385.	dom, ul. Wodociągowa 26-28	l. 20-te XX w.
1386.	schron, ul. Wschodnia 43	2 poł. XIX w.
1387.	dom, ul. Wybickiego 82	l. 20-te XX w.
1388.	dom, ul. Wybickiego 86	l. 30-te XX w.
1389.	dom, ul. Wybickiego 88	l. 20-te XX w.
1390.	dom, ul. Wybickiego 92	l. 30-te XIX w.
1391.	dom, ul. Wybickiego 98	o. 1890 r.
1392.	dom, ul. Wybickiego 106	l. 30-te XX w.
1393.	dom, ul. Wybickiego 108-110	l. 30-te XX w.
1394.	dom, ul. Wybickiego 114	l. 20-te XX w.
1395.	dom, ul. Wyrzyska 1	ok. 1900 r.
1396.	dom, ul. Wyrzyska 3-5	ok. 1930 r.
1397.	dom, ul. Wyrzyska 7	ok. 1910 r.
1398.	dom, ul. Wyrzyska 8	ok. 1930 r.
1399.	dom, ul. Wyrzyska 9	ok. 1910 r.
1400.	dom, ul. Wyrzyska 10	ok. 1930 r.
1401.	dom, ul. Wyrzyska 11	ok. 1930 r.
1402.	dom, ul. Wyrzyska 12	ok. 1930 r.
1403.	dom, ul. Wyrzyska 14	ok. 1930 r.
1404.	dom, ul. Wyrzyska 16	ok. 1930 r.
1405.	dom, ul. Wyrzyska 18	ok. 1930 r.
1406.	dom, ul. Wyrzyska 19	ok. 1930 r.
1407.	dom, ul. Wyrzyska 22	ok. 1930 r.
1408.	dom, ul. Wyrzyska 24	ok. 1930 r.
1409.	dom, ul. Wyrzyska 26	ok. 1930 r.
1410.	dom, ul. Wyrzyska 28	ok. 1930 r.
1411.	dom, ul. Wyrzyska 30/Inowrocławska	k. XIX w.
1412.	dom, ul. Wysoka 1	l. 80-te XX w.
1413.	magazyn, ul. Wysoka 2	1 ćw. XX w.
1414.	kamienica, ul. Wysoka 3/Sukiennicza	4 ćw. XIX w.
1415.	oficyna, ul. Wysoka 3	1 ćw. XX w.
1416.	dom, ul. Wysoka 6	1 ćw. XIX w.
1417.	dom, ul. Wysoka 8	1 ćw. XIX w.
1418.	dom, ul. Wysoka 8	4 ćw. XVIII w.
1419.	budynek, ul. Wysoka 10	l. 80-te XX w.
1420.	kamienica, ul. Wysoka 11	4 ćw. XIX w.
1421.	magazyn, ul. Wysoka 12	1 ćw. XX w.
1422.	kamienica, ul. Wysoka 13	4 ćw. XIX w.
1423.	dom, ul. Wysoka 14	1 ćw. XX w.
1424.	kamienica, ul. Wysoka 15/Małe Garbary 32	1 ćw. XX w.
1425.	Gimnazjum Toruńskie, ob. -Liceum Nr 1, ul. Zaułek Prosowy 1	1855 r.
1426.	dom, ul. Zielona 15	ok. 1930 r.
1427.	dom, ul. Zielona 21	ok. 1930 r.
1428.	dom, ul. Zielona 32	ok. 1930 r.
1429.	dom, ul. Żeglarska 1/Rabiańska	XV, XVIII, XIX w.
1430.	dom, ul. Żeglarska 2	XVI w. XIX w.
1431.	dom, ul. Żeglarska 3	XVIII w. poł. XIX w.
1432.	dom, ul. Żeglarska 4	XVI w. 1854, 1908 r.
1433.	dom, ul. Żeglarska 9	XV w, XIX w.

1434.	dom, ob. hotel, ul. Żeglarska 12-14	XIV/XV, XVIII, XIXw.
1435.	dom, ul. Żeglarska 11	XIV, XVIII, XIX w.
1436.	dom, ul. Żeglarska 17-19	XV, XVIII, XIX
1437.	dom, ul. Żeglarska 18/Kopernika	XV w. 1861-1887
1438.	dom, ul. Żeglarska 21	XV, XVIII, XIX w.
1439.	dom, ul. Żeglarska 23/Kopernika	XV, XIX, XX w.
1440.	dom, ul. Żeglarska 24	XV, XVII, XIX w.
1441.	dom, ul. Żeglarska 25	XV, XVII, XIX XX w.
1442.	dom, ul. Żeglarska 26	1 pol. XIX w. XX w.
1443.	dom, ul. Żeglarska 27	XV, XIX, XX w.
1444.	dom, ul. Żeglarska 29	XV w XIX w.
1445.	dom, ul. Żeglarska 31/Rynek Staromiejski	1914 r.
1446.	dom, ul. Żółkiewskiego 10-12	ok. 1900 r.
1447.	dom, ul. Żółkiewskiego 11	ok. 1900 r.
1448.	dom, ul. Żółkiewskiego 13	po 1900 r.
1449.	dom, ul. Żwirki i Wigury 2	l. 30-te XX w.
1450.	dom, ul. Żwirki i Wigury 4	l. 30-te XX w.
1451.	dom, ul. Żwirki i Wigury 6	l. 30-te XX w.
1452.	dom, ul. Żwirki i Wigury 10	l. 30-te XX w.
1453.	dom, ul. Żwirki i Wigury 12	l. 30-te XX w.
1454.	dom, ul. Żwirki i Wigury 14	l. 30-te XX w.
1455.	dom, ul. Żwirki i Wigury 16	l. 30-te XX w.
1456.	dom, ul. Żwirki i Wigury 18	l. 30-te XX w.
1457.	dom, ul. Żwirki i Wigury 20	l. 30-te XX w.
1458.	dom, ul. Żwirki Wigury 22	l. 30-te XX w.
1459.	dom, ul. Żwirki i Wigury 24	l. 30-te XX w.

SPIS TABEL

A I 4-1 Analiza porównawcza wymagań ustawowych dotyczących studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy
B I 3-1 Wykaz pomników przyrody
B I 5-1 Charakterystyczne rzędne zwierciadła wody o określonym prawdopodobieństwie przewyższenia w odniesieniu do wodowskazu Toruń
B II 1-1 Liczba ludności
B II 1-2 Liczba ludności wg wieku
B II 1-3 Podstawowe dane o ludności
B II 1-4 Ruch naturalny ludności
B II 1-5 Współczynniki ruchu naturalnego ludności
B II 1-6 Dynamika demograficzna urodzeń/zgonów
B II 1-7 Dynamika demograficzna migracji
B II 1-8 Przewidywany stan ludności
B II 1-9 Przewidywany ruch naturalny
B II 1-10 Przewidywane migracje
B II 1-11 Prognoza ludności w miastach liczących ponad 50 tys. mieszkańców w tys.
B II 1-12 Wskaźnik zgonów na 100 tys. mieszkańców wg głównych przyczyn
B II 1-13 Budynki mieszkalne wg liczby mieszkań i okresu wybudowania
B II 1-14 Dynamika przyrostu budynków i mieszkań
B II 1-15 Standardy wyposażenia budynków mieszkalnych i mieszkań
B II 1-16 Budynki mieszkalne wg wyposażenia w instalację wodociągową i kanalizacyjną
B II 1-17 Podstawowe wskaźniki warunków mieszkaniowych
B II 1-18 Budynki wg rodzaju
B II 1-19.1 Budynki mieszkalne wg własności - stan w 1988 r.
B II 1-19.2 Budynki mieszkalne wg własności - stan w 2002 r.
B II 1-20 Mieszkania oddane do użytku wg inwestorów
B II 1-21 Podstawowe dane o gospodarstwach i mieszkaniach
B II 1-22 Wychowanie przedszkolne
B II 1-23 Szkoły podstawowe
B II 1-24 Gimnazja
B II 1-25 Licea ogólnokształcące dla młodzieży
B II 1-26 Szkoły zawodowe dla młodzieży
B II 1-27 Studenci w Toruniu w latach 2000/2001 – 2002/2003
B II 1-28 Zakłady stacjonarnej opieki zdrowotnej
B II 1-29 Ambulatoryjna opieka zdrowotna
B II 1-30 Personel służb zdrowia
B II 1-31 Grupy wymagające wsparcia
B II 1-32 Wykaz placówek pomocy społecznej podlegających MOPR
B II 1-33 Wykaz placówek służby zdrowia świadczących usługi specjalistyczne
B II 1-34 Biblioteki specjalistyczne
B II 1-35 Biblioteki publiczne
B II 1-36 Muzea i kina
B II 1-37 Hotele, miejsca noclegowe
B II 1-38 Obiekty noclegowe turystyki
B II 2-1 Struktura wykształcenia
B II 2-2 Ludność w wieku produkcyjnym i nieprodukcyjnym
B II 2-3 Pracujący w gospodarce narodowej wg sekcji Polskiej Klasyfikacji Działalności
B II 2-4 Podmioty gospodarki narodowej wg szczególnej formy prawnej
B II 2-5 Zakłady osób fizycznych prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji Europejskiej Klasyfikacji Działalności
B II 2-6 Działalność gospodarcza w branżach
B II 2-7 Bezrobotni

B II 2-8 Struktura bezrobotnych wg wieku
B II 2-9 Struktura bezrobotnych wg wykształcenia
B II 2-10 Bezrobotni wg okresu pozostawania bez pracy
B II 2-11 Struktura własności gruntów miasta Torunia w latach 1998-2004 z wykresem
B II 2-12 Ilość sklepów
B II 2-13 Zatrudnienie
B II 2-14 Powierzchnia sprzedaży/sklep/liczba ludności
B II 3-1 Charakterystyczne rzędne zwierciadła wody Wisły w rejonie Torunia
B II 3-2 Prognoza stanu wody Wisły w Toruniu
B II 3-3 Stan wałów przeciwpowodziowych na terenach najbardziej zagrożonych
B II 3-4 Zakłady stwarzające zagrożenie TSP
B III 1-1 Ustalenia planów zagospodarowania przestrzennego w stosunku do poszczególnych elementów struktury miasta:
B III 1-1.1 Śródmieście
B III 1-1.2 Centralny ośrodek usługowy (centrum)
B III 1-1.3 Dzielnice mieszkaniowe
B III 1-1.4 Zgrupowanie przemysłu, składów i baz technicznych
B III 1-1.5 Układ terenów zieleni, urządzeń sportowych i wypoczynkowo-rozrywkowych
B III 1-1.6 Tereny UMK i zespoły szkół
B III 1-1.7 Układ terenów rolnych i ogrodniczych
B III 1-1.8 Układ komunikacyjny
B III 2-1 Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego i zmiany miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
B III 2-2 Uchwały o przystąpieniu do sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym)
B III 2-3 Uchwały o przystąpieniu do sporządzania miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (na podstawie ustawy z dnia 27 marca 20003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym)
B III 2-4 Wykaz gruntów leśnych posiadających zgodę na przeznaczenie na cele nieleśne
B III 2-5 Wykaz gruntów rolnych posiadających zgodę na przeznaczenie na cele nierolnicze
B III 3-1 Struktura użytków miasta Torunia w latach 1998-2004 z wykresem
B IV 1-1 Obszary i obiekty wpisane do rejestru zabytków
B IV 1-2 Obiekty i obszary wg ewidencji służb konserwatorskich:
B IV 1-2.1 Parki i założenia zieleni
B IV 1-2.2 Cmentarze
B IV 1-2.3 Stanowiska archeologiczne
B IV 1-3 Zewidencjonowane budowle szkieletowe
B V 1-1 Przebieg dróg krajowych w mieście
B V 1-2 Sieć drogowo-uliczna
B VI 1-1 Ujęcia wody podziemnej – parametry
B VI 1-2 Charakterystyka sieci wodociągowej
B VI 1-3 Struktura przyrostu sieci wodociągowej
B VI 2-1 Struktura przyrostu sieci kanalizacyjnej
B VI 4-1 Charakterystyka Miejskiego Składowiska Odpadów Komunalnych
B VI 4-2 Ilość odpadów komunalnych zebranych i wywiezionych na wysypisko w 2003 r.
B VII 2-1 Kierunki zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego dla Torunia
B VIII 3-1 Wykaz wniosków do „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Torunia”

II. SPIS RYSUNKÓW

1 Podział administracyjny województwa kujawsko-pomorskiego
2 Miasto Toruń na tle historycznych podziałów państwowych i administracyjnych
3 Rozwój Torunia i jego przedmieść w XIX i XX w
4 Zmiany obszaru miasta Torunia na przestrzeni wieków
5 Powiązania przyrodniczo-przestrzenne miasta Torunia
6 Wody
7 Rzeźba terenu
8 Tereny leśne - stan zagospodarowania - stan władania
Tereny rolne - stan zagospodarowania - bonitacja gleb
9 Lasy ochronne
10 Zasoby przyrodnicze i walory krajobrazowe
11 Ograniczenia fizjograficzne
12 Uwarunkowania sanitarno-zdrowotne
13 Obiekty obsługi ludności-placówki kultury
14 Obiekty obsługi ludności-sport
15 Obiekty obsługi ludności-turystyka i rekreacja
16 Obiekty obsługi ludności-placówki kultury -oświata
17 Rozmieszczenie placówek pomocy społecznej podległych miejskiemu ośrodkowi pomocy rodzinie
18 Lokalizacja stacji paliw
19 Struktura własności gruntów
20 Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego - uwarunkowania formalno-prawne gospodarki przestrzennej na obszarze miasta Torunia
21-27 Analiza planów ogólnych miasta Torunia wykonanych w latach 1935-1986
28 Podział na okręgi - jednostki pomocnicze Rady Miasta Torunia
29 Rozmieszczenie obrębów ewidencyjnych
30 Dotychczasowy podział na jednostki urbanistyczne -dzielnice urbanistyczne
31 Propozycje podziału na jednostki ustaleń studium
32 Waloryzacja struktury funkcjonalno-przestrzennej
33 Tereny posiadające zgodę na zmianę przeznaczenia
34 Tereny zamknięte
35 Struktura użytków
36 Kulturowe uwarunkowania rozwoju – obszary i obiekty wpisane do rejestru zabytków oraz zewidencjonowane obszary i obiekty o wartości historyczno-kulturowej
37 Układ drogowy podstawowy - kategorie
38 Więźba podróży ogółem - rok 2003
39 Więźba ruchu tranzytowego - rok 2003
40 Klasyfikacja dróg istniejących
41 Gospodarka wodno-ściekowa
42 Gospodarka energetyczna
43.1-43.7 Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego
44 Uwarunkowania wynikające z potrzeb i możliwości rozwoju miasta. Analiza zgłoszonych wniosków
45 Tereny chronione na podstawie przepisów odrębnych, ograniczenia na podstawie przepisów innych

III. SPIS ZAŁĄCZNIKÓW GRAFICZNYCH

1 PRZYRODNICZE UWARUNKOWANIA ROZWOJU. SYSTEM PRZYRODNICZY MIASTA
2 POTENCJAŁ W ZAKRESIE FUNKCJI PRODUKCYJNO-SKŁADOWO-USŁUGOWYCH I MIESZKANIOWEJ
3 ZESPOŁY I OBIEKTY HANDLOWO-USŁUGOWE. ANALIZA STANU ISTNIEJĄCEGO I UWARUNKOWANIA NOWYCH LOKALIZACJI
4 INWENTARYZACJA URBANISTYCZNA - WALORYZACJA STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ
5 ANALIZA STRUKTURY PRZESTRZENNEJ MIASTA - KRAJOBRAZ MIASTA